

• SEŠIT I. •

APOLOGETICKÁ

KÁZÁNÍ.

KNĚZ JAN EV. HULAKOVSKÝ.

• CENA 30 kr. •

PRAHA.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

1893.

KÁZÁNÍ APOLOGETICKÁ

PODÁVÁ

KNĚZ JAN EV. HULAKOVSKÝ.

S POVOLENÍM NEJDŮSTOJNĚJŠÍ KNÍŽECÍ ARCIBISKUPSKÉ
KONSISTORĚ PRAŽSKÉ.

V PRAZE 1893.

NÁKLADEM KNIHTISKÁRNY CYRILLO-METHODĚJSKÉ (V. KOTRBA).

Předmluva.

Žijeme v době, kde čirý materialismus prosakuje téměř všechny vrstvy společenské. V liberalních časopisech se nepokrytě hlásá, v knihách, jež se vědeckými nazývají, jako nezvratné pravdě se mu učí, romány a beletristika vůbec v půvabném rouše jej rozšiřují.

Jest svatou povinností nás kněží, kde kdo a jak jen může stavěti hráze proti takové záplavě. A tu zdá se mi, že dogmatická kázání jsou právě nyní na čase a na místě, a hlavně apologetika na kazatelně že jest mocným slovem, kteréž zlého ducha učení materialistického zažehnává.

Z té příčiny a za tím účelem uspořádal jsem kázání apologetická na obranu svaté víry proti zkázonosnému proudu nevěry za doby naší. Některé starší, ale hlavně novější spisy poskytly mi látky hojnost, ač vyznati sluší, že není vždy snadno látku na mnoze dosti suchoparnou odíti v roucho homiletické tak, aby se lahodnou formou svou posluchačům nebo čtenářům zamlouvala.

Proto odevzdávaje tento spis do rukou veledůstojného duchovenstva prosím snažně, by, co kde třeba, bylo doplněno, a co slabého a nedokonalého, opraveno. Vůli zajisté jsem měl dobrou, chtěl jsem skromnou hřívnou přispěti k obraně svaté víry. Kéž by se mi to, i jen v nejmenší míře podařilo!

O Novém roce 1893.

Spisovatel.

I.

Poslední cíl člověka — nadpřirozený.

„Tento pak jest život věčný, abyste poznali Boha, a kterého jsi poslal Ježíše Krista.“ Jan 17, 3.

Ku blaženosti stvořil Bůh člověka; tomu zřejmě učí Písmo svaté, ale i vlastní přesvědčuje nás zkušenost. Kdož pak necítí v sobě neodolatelné touhy, aby mu již zde na zemi dobře a blaze bylo? Co všechno lidé podnikají, by své štěstí a blaho rozmnožili! Často snášejí i malé zlo, jen aby většího se vystříhali; podnikají práce nejtěžší a vydávají se v nebezpečství, jen aby něčeho dobrého se dodělali. Ach, pohříchu! i zlých činů se dopouštějí, by jen toho, po čem touží, dosáhli.

A přece všickni mýlí a klamou se, hledajíce blaha tam, kde není a býti nemůže, neboť žádné pozemské štěstí a blaho není bez trpkosti, není stálé, jest proměnlivé a pomíjející.

Taková však blaženost nemůže býti posledním nebo nejvyšším cílem člověka, neboť veškera bytost jeho tihne jakousi nezbytností k dobru neskonalému, k dobru, které by tužby člověka v plné míře uspokojilo, a které by navždy potrvalo.

Jen takové neskonalé nebo svrchované dobro tvoří svrchovanou blaženost a tato jen může býti posledním, nejvyšším cílem člověka.

I naskytuje se sama sebou otázka: V čem tedy záleží svrchovaná blaženost?

Dejme k tomu náležitou odpověď.

P o j e d n á n í.

V čem záleží svrchovaná blaženost? — Blaženost nemůže záležeti v majetku a bohatství, poněvadž všeliký majetek a všeliké bohatství, ať přirozené nebo snahou a uměním na-

byté, nemá stálosti: dnes jím člověk oplývá a zítra zbaven bývá. A jakých starostí taková dobra člověku nadělají! Nemůže tedy býti blažeností, co člověku trud a starost působí. Také netoužíme po majetku a bohatství pro ně samy, nýbrž toliko k dosažení jiných účelů; nejsou tedy cílem, nýbrž toliko prostředky a proto nemohou samy o sobě býti blažeností. A jsou-li lidé, kteří prohlašují pozemské statky za nejvyšší blaženost, pak mohou to býti jen ti, kdož poslední cíl člověka dle svého materialistického učení kladou do hmoty, kteréžto učení důsledně vede k zamítání osobního Boha a nesmrtnosti duše, a kterým se člověk vymýká z pout vyšší autority, aby nikoliv na onom světě, ale zde na zemi jen blaženosti vyhledával a k rozkošem jen pozemským lnul.

Dle tohoto učení jest člověku hlavní zásadou a pohnutkou jeho veškerého jednání hrubý egoismus čili vlastní prospěchářství. Aby tomu učinil zadosť, vyhlašují se násilí a pěstní právo za dovolené a nemravná zásada „Kdo s koho, ten s toho“ za privilej silnějšího. Kdyby však takové zásady zavládly, tu by vešken společenský řád obrácen byl na rub a válka všech proti všem vypovězena; člověčenstvo na místě k dokonalosti šlo by k záhubě.

Podobně jako majetek a bohatství, nemohou cílem naší blaženosti býti i pocty, důstojenství, sláva a vláda, neboť všechny tyto věci ne vždy dle zásluhy dostávají se lidem dobrým, nýbrž často i bez zásluhy lidem zlým; nad to i neuspokojují, bývají často břemenem. Mimo to mají všechny tyto věci v sobě mnohé nedostatky, a bývají člověku často na místo ku blahu, spíše ku škodě, a proto již z té příčiny nemohou býti cílem naší blaženosti, i také proto, že člověk přirozeností svou tihnek dobru vnitřnímu, kdežto tato dobra pouze zevnitřní jsou.

Snad tedy dobra vnitřní, buďže tělesná nebo duchová, tvoří naši svrchovanou blaženost? Tělesná dobra, jako život sám, nemohou to býti, ježto duše vyšší jest těla, a život tělesný podmíněn jest životem duše.

Tím méně mohou to býti vlastnosti těla, jako: krása, zdraví, síla, ježto všechna tato dobra léty, nemocí, stářím, zhusta vášněmi pomíjejí.

Ještě méně mohou k blaženosti vésti požitky tělesných a smyslových rozkoší, neboť kdyby zásada: „Jez, p.j, užívej“ měla tvořiti blaženost člověka, tu by se z této stránky mnoho od zvířete nelišil. Ostatně vše, co tělem jest a tělo blaží, hrobem páchne a plísni. Může liž tedy prach a popel

býti cílem naší blaženosti? A přece, žel budiž! našli se lidé, kteří v nejhorším ze všech klamů se pohroužili, myslíce, že člověk nemá jiného cíle, než aby na světě všech rozkoší požíval. Není možná nic zlomyslnějšího vymysliti; lidé ti jsou největší nepřátelé člověčenstva, stavíce člověka na roveň se zvířetem. Kdož takto smýšlejí, nejsou ovšem hodni, aby tvář lidskou nosili.

Avšak svrchované dobro naše, náš poslední a nejvyšší cíl, nemohou býti ani dobra duchová, jako vědění, neb i sama ctnost. Vždyť pak všeliké vědění lidské nedokonalé jest. Kdybychom všecky vědy staré a nové doby prozkoumali, všecky theorie a soustavy mudrcké seznali, jistě by nás neuspokojily. Ale i ctnosti, a bychom v nich, nevím jak, pokročili, nejsou leč jen tolikerí stupňové, po nichž svrchované blaženosti dostupujeme, nejsou svrchovanou blažeností samou, nýbrž svrchovaná blaženost jest teprve jejich odměnou.

V dobrech stvořených nezakládá se poslední cíl náš; v čem ho tedy hledati máme? Vlastní přirozenost nás k němu vede. V přirozenosti lidské duše jest ta síla a moc, kterou žijeme, a tak z povahy duše a ze vloh jejích rozumně soudíme, jaký jest poslední cíl náš. V duši dvě především vloh jest: rozum a vůle, vloha ku poznávání pravdy a vloha ku konání dobra.

Pramen vši pravdy, pravda sama jest Bůh; on jest též jedině nejvyšší a nezměnitelné Dobro.

Člověk jest obrazem Božím, a snahou jeho největší býti má, aby se Bohu co nejvíce podobal; praví Písmo: „Budtež dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalý jest“ (Mat. 5, 48.). By však člověk mohl se Bohu v dokonalostech podobati, jest třeba, by Boha především poznal; díť Kristus Pán: „Tentof pak jest život věčný, aby poznali samého Boha pravého, a kterého jsi poslal, Ježíše Krista“ (Jan 17, 3.). Bůh obdařil člověka rozumem, aby ho v pravdě poznal, a dal mu vůli, aby ho miloval; praví: „Budeš milovati Pána Boha svého z celého srdce svého“ (Mat. 22, 37.), — dal mu cit a síly těla a duše, aby k službě Boží jich užíval, začož po tomto životě dostane se mu odplaty; ujišťujeť sv. apoštol: „Bůh chce, aby všichni lidé byli spaseni a ku poznání pravdy přišli“ (I. Tim. 2, 4.) a jinde: „Naše obcování v nebesích jest. K uloženému cíli běžím, k odplatě svrchovaného povolání Božího“ (Fil. 3, 20.).

Poznati Boha, věčnou pravdu, milovati Boha, nejvyšší Dobro, pláti jeho nejsvětější vůli a tím neskonale blaženosti dojíti, jest a musí býti cílem člověka, nebo jiným slovem:

Bůh sám jest cílem a nejvyšší blažeností člověka, jak dobře dí sv. Otec Augustin: „Srdce lidské nepokojno jest, až spočine v Bohu.“ Proto i Církev volá při každé mši sv. skrze ústa kněze: „Sursum corda! vzhůru srdce!“ K nebi obraťme srdce své, tam jest náš cíl, tam naše vlast.

Cíl ten nemůže však býti, leč nadpřirozený, neboť zjevené pravdy o Bohu, kteréž poznati a věřiti máme, jsou řádu nadpřirozeného, rozumem lidským, jakožto vlohou pouze přirozenou, nedostižitelný, že jich nelze, leč přispěním Božím, přijati a věřiti.

Také milování Boha a plnění jeho nejsvětější vůle bez zvláštní milosti bylo by nedostatečné, ježto sami ze sebe nejsme s to, abychom tak dobré skutky konali, bychom do života věčného vejíti mohli. A poněvadž blaženost dokonalá teprve v nebi nám bude za podíl dle slov: „Nemáme zde místa zůstávajícího, ale budoucího hledáme“ (Žid. 15, 14.) a blaženost tato jest bezprostřední patření na Boha, tedy něco, což jest nad přirozenost lidskou, tvrdíme tedy právem, že cíl poslední člověka jest nadpřirozený.

Toho zajisté smyslu jsou slova napomínajícího Pána: „Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho“ (Mat. 6, 33.), jakož i apoštola Petra: „Bratři, snažte se, abyste skrze dobré skutky jisté činili své povolání a vyvolení. Tak zajisté hojně způsobeno vám bude vjíti do věčného království Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista“ (II. Petr. 1, 10.).

To také bylo povždy učením sv. Otců církevních. Tak učí sv. Řehoř Nazianský: „Povolání člověka na třech nejpřednějších a nejdůležitějších otázkách spočívá: kdo jsem? odkud jsem? a kam cílím? Odpověď: Obraz Boží jsem, od Boha jsem a k Bohu cílím. — Bratři moji, vy pocházíte od Boha, Bohu náležíte a jste pro Boha zde, abyste jej milovali a za to věčně milování a odplaceni byli. Nuže, jděte k Bohu, kráčejte statně k životu věčnému. Chopte se prostředků, jimiž byste pravé moudrosti a věčné blaženosti dosáhli. V tom záleží vznešené povolání člověka.“

Cíl a konec našeho života založen tedy na Bohu; „Bůh“ budiž heslem naším, a pro Boha ctnost! Bůh ve své nebeské slávě jestiž náš cíl, protož k Bohu jedině zření mějme, k nebi mysl i oči své obracejme. Nebe jest naší vlastí, kamž abychom přijati byli, zde na zemi hodně se připravujme.

II.

Dojiti cíle nadpřirozeného spočívá ve víře čili víry
jest každému člověku k spasení třeba.

„Kdo uvěřil, spasen bude: kdo pak
neuvěřil, bude odsouzen.“

Mat. 16, 16.

Posledním cílem člověka jest svrchovaná blaženost neboli život věčný. První pak stupeň, který k ní vede, jest poznání Boha; tak učí Pán Ježíš: „Tentof pak jest život věčný, aby poznali samého Boha pravého a kterého jsi poslal, Ježíše Krista“ (Jan 17, 3.).

Sv. Tomáš Akvinský rozeznává pak trojí poznání Boha: bezprostřední patření na Boha, poznání Boha věrou a poznání rozumem. Ale poznání Boha patřením dle nadpřirozeného rázu svého není přiměřeno tomuto životu pozemskému, kde duše s tělem jest spojena a tudíž jiného způsobu poznání vymáhá. Jen mimořádným působením milosti Boží může duše lidská, a to jen na okamžiky k onomu blaženému patření povznesena býti. To však, jak řečeno, jest jen obzvláštní milostí a jen málo smrtelníkům se jí dostává za podíl. Vlastní bezprostřední patření na Boha zůstaveno jakožto nejvyšší blaženost za odměnu pro život budoucí. Pro tento pak život pozemský nezůstává, leč dvojí cesta poznání Boha: r o z u m e m a v ě r o u.

Kterou z obou jest nám voliti?

P o j e d n á n í.

Dvě tedy cesty vedou k poznání Boha: jedna zdlouhavá, obtížná, namahává, k tomu i nebezpečná a nejistá; druhá kratší, od věků již vyšlapaná, a proto obecná, beze všeho nebezpečí a nade vše jistá.

Prvá jest cesta rozumu, zkoumání, badání, druhá — cesta víry.

V pravdě cesta rozumu, ježto rozum sám jest jen světlem slabým, není bez nebezpečí a vší nejistoty prázdná, jsouc plna záhad a nerozřešených otázek důležitých; odtud takové množství a taková různost rozumových čili filosofických

soustav, jež právě tím vydávají svědectví nejistoty a poblouzení, tak že člověku zabraňují přidati se k nim cele a bez bázně.

Leč muž opatrný a povázhlivý, chtěje dojíti cíle s jistotou, nezvolí cesty nebezpečné a nejisté, dává se takto v šanc, že se cílem mine, ale držeti se bude cesty jisté, bezpečné a pravé, kterou před ním tisíce tisícův kráčeli bez úrazu a kráčejí posud utěšeně a spokojeně.

Podobně i my: chceme-li dojíti pravého cíle — poznání Boha, potřeba jest, bychom volili k tomu cestu víry. Již slova Páně nás k tomu vybízejí: „Kdo uvěřil, spasen bude, kdo pak neuvěří, bude odsouzen“ (Mat. 16, 16.).

Jsouť však lidé, a to nikoliv po řídku za doby naší, odpůrcové víry, cestu rozumu za jediné bezpečnou vyhlašujíce. Znána jest jejich námitka: věřiti znamená nic nevědět. Nemoudrá to slova, vždyť pak vědění od víry se ani odloučiti nedá; my potud něco bezpečně víme, pokud tomu věříme. Tohoť důkazem patrným jsou ti lidé sami, kteří tu námitku činí, neboť věří buď sami sobě, co vymyslili, nebo těm, jež za svou autoritu uznávají. [Nynější doby jest příkladně mnoho spisů, a díme — učených, vědeckých — proti víře, nuže, zeptejme se spisovatelů jejich, zdali svatosvatě nevěří v to, co sepsali, třeba to byl sebe větší nerozum, neboť i věci nerozumné, na pouhé domněnce založené, beze všeho pravdivého, skutečného podkladu vyhlašují se za spisy učené a vědecké. Tedy zeptejme se jich, zdali věří v to, co sepsali? Odpovědí-li, že věří, nuže, proč pak odsuzují víru říkajíce: věřiti jest nic nevědět: a řeknou-li, že tomu, co napsali, nevěří, tož ne-li podvodníci, aspoň neupřímní jsou.]

A tak jest vidno, že vědění neboli věda bez víry nemůže se obejít, neboť veškeré vědění naše pochází z poznání; poznáváme však smysly a rozumem. I kdož nám za to ručí, že smyslové nás neklamou, že rozum se nemýlí? — Máme za to, že představy smysly našimi, ač jsou-li zdravé, v duši povstale, srovnávají se se skutečností a tudíž jim věříme. Také máme za to, že představy o předmětech nadmyslných v duši povstale rozumem jsou správné — a tudíž opět věříme. Ve víře tedy leží plná jistota našeho vědění.

A v pravdě, skromné by bylo toto vědění, kdybychom neměli víry. Tak víme, že byli Římané národem světovládným, známe jejich zřízení, jejich literaturu, jejich řečníky a básníky; podobně víme o Řecích, že byli národem v umění a ve vědách nejproslulejším; to a ono víme o jiných národech, jakož i o předcích našich, a hle! co by bylo to naše vědění,

kdybychom neuvěřili těm, kteří nám v dějinách o těchto národech vypravují?

A jako na poli vědění a historie, tak na poli skutečného života nemohli bychom se pohybovati bez víry, nemohli bychom ani kroku učiniti bezpečně. Bez víry byl by život náš stále ohrožen; kdo nám za to ručí, že pokrm, který se nám podává, nápoj, který přikládáme k ústům, není jedem smrtícím? — Snad úsměv, jímž nás přítel tak sladce přivítá, není leč zradou srdce mstivého? — Bez víry není možná výchova mládeže; bez víry hynul by všecken společenský řád; bez víry upadlo by lidstvo z nynější civilisace na stupeň barbarství, ne-li docela v stav zvířecí? —

Jestliže tedy ve věcech obyčejných a v životě pospolitém jest nám zapotřebí víry, bychom stále v pochybnostech, ve strachu a úzkostech nežili: můžeme-li se, smíme-li se víry zříci, když tu jde o zájmy nejvyšší, abychom poznali: odkud jsme? proč tu jsme? jaký cíl jest náš? co nás očekává po smrti? jaký jest poměr náš k bytosti nejvyšší? čili jinými slovy: není-li nám potřebí víry náboženské? Míjíme tím dar Boží, nadpřirozené světlo, jímž osvíceni jsouce za pravé máme a věříme pravdy Bohem zjevené.

Víra tedy zakládá se na autoritě; ježto však Bůh jest nejvyšší autoritou, pravdou naprostou, samou a jedinou, vylučuje tedy víra všelikou pochybnost a podává úplné jistoty, jaké nám nemůže poskytnouti ani rozum ani věda, které — jak jsme viděli — mohou se mýlit.

Z toho jde, že jistota opírající se o pravdy Bohem zjevené neboli víra daleko bezpečnější jest, nežli jistota, která se pouze na vědění rozumovém zakládá. Že pak nám jistoty ve věcech cíle našeho jest nejvýše potřebí, kdož by o tom mohl pochybovati?

Potřeby této i nejzarytější nevěrec nemůže neuznávati. Třeba po celý život svůj zapíral víru, nikdy snad nezdvihl rukou k nebi; hle, tu pojednou zdrcen jest velikým neštěstím, nebo nachází se na pokraji hrobu, tu všecko rozumování ho opouští, všeliká pomoc lidská jest marna — najednou a bezděky z tísněných prsou neuprosnou mocí a silou neodolatelnou prodeře se mu hluboký povzdech: Bože, Bože můj! a tím se mu ulehčí. Není-li to výlev víry, jež v nitru samého nevěrce spočívá? — Ano, jen člověk a člověk mezi všemi tvory jediný schopen jest víry, a když se zbožným nadšením pozdvihuje hlasu svého a pln vroucnosti s opravdovým přesvědčením a hlubokým citem volá: Věřím v Boha! tu veškera příroda před ním s úctou ustupuje, poznávajíc jeho vyšší postavení

a cítíc jeho moc a vládu. I ona věří, neboť plní předeepsané jí zákony, ale nevědomky, neznajíc Boha, Pána svého, člověk však poznává Boha a poznávaje Ho věří v Něho a koří se Pánu svému.

Jak hrozně tedy vedou si ti, kdož člověku odnímají víry; není krutějších na světě nepřátel. Ty nejsi leč pouhá hmota, praví mu, a co duchem nebo duší se nazývá, není leč účín přirozených v tobě sil. Tys pánem svého života, tys sobě sám bohem, netřeba ti zákona, netřeba ti pánův a vrchností nad sebou. Ale probůh, kam pak takové zásady vedou? O tom dějiny nejlépe podávají důkazy. Ve Francii takové zásady vedly k nejstrašlivější revoluci a k nejhroznějšímu krveprolití.

A jako u národů celých, tak jest to u jednotlivce, zachvátí-li duši jeho nevěra; zbavuje ho klidu a spokojenosti, které potom nadarmo hledá buď v pýše a ctižádosti, nebo v hýření a nemravnosti, nešťítě se sebe horších prostředků, jen když vedou k ukájení nezřízených chtíčův a následek toho bývá, že člověk nevěrec dopouští se zločinů nebo samovraždy.

Než tu hned jsou ti lidé pohotově: Kdyby prý byla víra tak potřebna, zdaž by se mohlo tolik lidí obejít bez víry, neztrácejíce při tom ani klidu, ani spokojenosti? Snadná tu odpověď: Zdraví jest nám nanejvýš potřebné a přece tolik lidí ztrácí zdraví vlastní vinou svou; práce jest potřebna, a přece jest tolik zahalečů. Co tedy souditi o námitce vaší? Již staří pohané vás poučují, jako Cícero, jenž dí, že neví, co by bylo ze společnosti lidské, kdyby víra a úcta v bohy pominula. Že tedy jsou někteří lidé bez víry a bez náboženství, z toho nikterak není důsledno, že by víra a náboženství nebyly potřebnými.

Nedejme se tedy od víry svěsti žádným pokušením, nechť přichází odkudkoli: od lidí, ze špatných knih, z vnitřního vnukání zlého ducha; zmužile odražejme útoky takových pokušení, stůjme pevně opásáni jsouce mečem pravdy. Svátá buď nám víra sv. Václava a svatých patronů našich, ta víra, jež zachovala milý národ náš od úplné záhuby, již mu strojily blud a nevěra.

Stůjmež tedy při víře té, v ní jsme se zrodili, v ní jsme vychováni; v ní chceme žít i umřítí.

III.

Jen zjevené náboženství vyhovuje člověku.

„Mnohokrát a mnohými způsoby mluvíval Bůh Otcům skrze proroky, a nejposléze mluvil nám skrze Syna svého.“
Žid. 1, 1.

Rozum náš jest ovšem jiskrou světla Božího, která mnohou pravdu o Bohu nám osvětluje, nicméně jest to světlo jen mdlé, mihavé, nejasné. Není hvězdou světlou, jež by nás vyvedla z temnosti bludův a pochybnosti na cestu pravého poznání, jest spíše bludičkou, jež ducha zavádí v bahnité močály duševní pobloudilosti a mravní pokaženosti, opustí-li pramen nejvyššího, nejdokonalejšího světla, Boha samého.

I jest na bíledni, že rozum lidský není zářící pochodní, kteráž by osvětlovala tajemné stezky, vedoucí k pravému poznání Boha, ale to jisto jest, že jest nám potřebí jiného světla, jež by rozum náš osvětlovalo, duši a srdce k milování Boha, a vůli ku konání ctnosti rozněcovalo.

A tímto světlem jest zjevení Boží, jež jedině nám pravé poznání Boha podává.

P o j e d n á n í.

S vděčností jest nám vyznati, že rozum jest veliký dar Boží, jímž Bůh obdařil ducha lidského. Pomocí jeho v pravdě člověk vykonal věci veliké, obdivu hodné. Zeměkouli, kterou obýváme, ale i ostatní světy, jejich výši, šířku a hloubku vyměřil; vyzkoumal oběh nesčíslných těles nebeských, objev neviditelných hvězd přesným výpočtem předpověděl a vůbec ústrojnost veškerenstva svým zkouškám podrobil; do hlubin země se ponořil a tajemství tam ukrytá v jejím rozvoji na jevo vynesl; bedlivým pozorováním ustanovil zákony, jimiž pohyb a pozměna světa se řídí; i dovedl toho, že rozebrati možno do nejjemnějších částí kterékoliv těleso organické, s jistotou a důvtipem udal všecky jeho složeniny a veškerý rozvoj organického jeho tvoření objevil. Duch jeho svou nevyčerpatelnou silou den ode dne kráčí ve svém zkoumání, umění a vědění vždy a neustále ku předu.

Mocných sil přírodních umí ku svým cílům upotřebiti: pára žene stroje, jež mu potřebné látky k oděvům připravuje; pára rozváží jeho samého i jeho výrobky do všech dílů světa; jeho myšlenky rychlostí blesku roznáší elektrická jiskra po celém světě; maguet ukazuje mu bezpečnou cestu po nesmírném moři, a odvádí zkázonosný blesk od jeho obydlí. Okem svým pozoruje největší divy přírody, - vyluzuje jim jejich krásy a obnovené a zušlechtěné vykouzluje je znovu ve výtvorech krásného umění; uchem svým naslouchá tajemným zvukům přírody, tu tichému šumění bublavého potůčku, tu šepotu a šelestu stromů, tam zase hukotu srázných vodopádů, neb ohlušujícímu burácení bouře a z této směsi tonů přírodních dovede utvořiti kouzelnou harmonii nebeské hudby. A jakkoli jeho život jest krátký jen jako píď, přece dovede svým věděním obsáhnouti události všech století. ~ ~

Ó kam by mne to vedlo, kdybych měl vyčítati všechny ty vymoženosti, jež duch lidský v prostoru a čase byl od stvoření světa až na naše doby dokázal! Celé knihy by nestačily, aby obsáhnouti mohly, co jménem osvěty, kultury neb civilisace člověk byl již dokázal.

Tu se veledílům těm obdivujeme, tu před výzkumy těmi se koříme a rozum jakožto nejjasnější světlo velebíme, a přece, nastojte! přece se mýlíme; přece jest to světlo, pokud se poznání Boha týká, jen mdlé a mlhavé, nejasné a nejisté. Sotva, že poznává, že Bůh jest, ale jaký jest, čeho od nás žádá, jak bychom ho ctíti měli, aby úcta mu byla mila a líbezna, co nás očekává po tomto životě, jaký a zdali jest život po smrti, toho všeho nám ten velebený a za nejjasnější světlo vyhlašovaný rozum říci neumí, říci nemůže.

A co nám o tom praví dějiny? Národové následující cestu rozumu i co do náboženství i co do mravů až hrůza bloudili. Arci byli mezi nimi někteří myslitelé, kteří se lepšího poznání dodělali, ale i tito měli o Bohu ponětí jen nedokonalé a pravého poměru člověka k Bohu neznali.

Mudřec Pythagoras uznává sice jednoho Boha, ale jemu není Bůh nic jiného, než „duší světovou“, která hmotu taktéž věčnou oživuje a řídí. Svět tedy jest mu od věčnosti jako Bůh sám.

Lepší poněkud ponětí o Bohu měl Plato; učí, že Bůh jest věčný a od světa rozdílný, ale i on bloudí, pokud se týče učení o světě a o poměru Boha k němu; má totiž za to, že sice svět jest na Bohu závislý, avšak hmota, z níž uzpůsoben jest, jest dle něho věčná. Mimo to učí, že Bůh

není se světem v bezprostředním styku, nýbrž skrze jiné bytosti, jež nazývá demiurgy.

A žák Platonův, Aristoteles, klade Boha dokonce nade svět, domnívaje se, že Bůh jest docela do sebe uzavřen, do své blaženosti pohřížen a že o světě nic neví.

Oba tito mudrci dosáhli nejvyššího stupně vědění, než kterýkoli myslitel před nimi; oba však své vědění za neúplné a nejisté vyhlásují. Plato pravil: „Všecko jest nejisto, protož trpělivě čekejme, až někdo přijde a poučí nás, jak bychom se k Bohu a k lidem měli chovati.“ A jinde zase dí: „Učiti člověka náboženství nikdo nemůže, leč by Bůh jako vůdce a učitel předcházel.“

Než i to, co dobrého tito a jiní učení mužové poznávali, neměli ani sami ze sebe, jak toho odjinud svědectví máme, a sice od národa židovského, jenž choval zjevení Boží. Praví o Platonovi mezi židovskými spisovateli proslulý Aristobul: „Sám Plato naše zákonodárství sledoval a částky z něho pilně zkoumal.“ O Pythagorovi pak dí Josefus Flavius, historik židovský: „Dobře znal naše ustanovení a mnohá si osvojil.“ Též pohanský spisovatel Porfyrius o něm dí: „K Egyptanům, Chaldeům a Hebreům se uchyloval, u nich i vykládání snů se učil.“ A o Platonovi dí spisovatel Nume-nius: „Co jest Plato? ne-li Mojžíš řecky mluvící?“

Jestliže tedy lidé tak učení a po pravdě toužící to, co dobrého znali o Bohu, odjinud zvěděli, sami pak ze sebe nikterak k pravému poznání Boha se probrati nemohli, jak pak teprve lidé, kteří zpozdlí jsou k věcem takovým, kteří pravdu zkoumati nedovedou nebo pro vezdejší potřeby a zaměstnání zkoumati nemohou?

A přece jest to vůle Boží, aby všickni lidé Boha v pravdě poznali a spaseni byli. Kam se tedy mají uchýliti, aby Boha poznali? Mají snad opustiti bezpečnou cestu křesťanství a hledati lepšího poznání u mudrců novějších? Mají snad zaklepati na bránu pantheismu, totiž učení, dle něhož není Bůh nic jiného leč podstata, jež se jeví jak ve veškerenstvu tak i v částech jeho. Vizme, co z toho jde. Dle tobo učení jest člověk sám sobě Bohem, a proto vše, co myslí a koná, je božské; on nemá žádné odpovědnosti za své činy; nemá i po smrti ničeho se báti, protože smrt není leč přechodem jeho částky v nesmírnou podstatu veškerenstva.

A neuspokojuje-li nás tento názor, máme snad oddati se modernímu materialismu? učí totiž, že vše, co na světě jest, jen pouhá hmota jest; život lidský není prý nic, leč

boj o existenci, o bytí. Jak? Může-li takové učení upokojiti, jež upírá duše a člověka snižuje k zvířeti? Učení to udušuje veškerou idealnost, touhu po vyšším poznání, touhu po životě věčném, po odplatě po smrti; vykořeňuje v srdci člověka veškeru lásku k bližnímu, ku ctnosti a vlasti; za neodolatelny zákon vyhlašuje moc silnějšího nad slabším, a proto v něm panuje násilí, nejhrubší sobectví, hnusná smyslnost, touha po blahobytu bez práce, nedůvěra, podskoky, a všeho druhu zločiny. I lze pozorovati smutné toho následky, jak rok od roku zdivočuje lid, o čemž denní zkušenost, úžasné vraždění sebe a jiných, znemravnělost a bezbožnost podávají svědectví. A co horšího ještě lze očekávati? Učení toto vede k boji massy proti jednotlivcům, k pošlapání všeliké autority, tedy i k neuznávání moci státní čili vlády, k převratům násilným, k revoluci, k anarchii.

Ať již tedy nynější mudrci volají k člověčenstvu: Tys veliké stádo zvířat, nebo: Tys národ bohův — vše jedno; ať se rozcházejí v názorech, v tom jednom se srovnávají, že nechtějí míti nad sebou Boha a žádných k Němu povinností.

Ať již tedy tážeme se mudrců starých nebo učenců naší doby, kteří rozum jedině za nejjasnější světlo ve věcech náboženských vyhlašují, nikde nenalezáme uspokojivé odpovědi. Ano, kdybychom je následovali, spěli bychom tam, kde bývalo pohanství.

Pravdou nezvratnou tedy jest, že člověk sám ze sebe k pravému poznání Boha nedospěje, a že potřebí jest, aby Bůh sám se mu dal poznati, nebo aby se mu zjevil.

A to také Bůh, věčná pravda a nekonečná moudrost, z lásky k pokolení lidskému učinil, jak dosvědčuje sv. Apoštol: „Mnohokráte a mnohými způsoby mluvíval někdy Bůh otcům skrze proroky a nejposléze v těchto dnech mluvil nám skrze Syna svého, Ježíše Krista.“

IV.

Potřeby zjeveného náboženství dokazují kulturní dějiny národů před Kristem.

„Světlo přišlo na svět a milovali lidé více tmu než světlo; nebo skutkové jejich byli zlí.“ Jan 3, 19.

Rozum lidský není s to, aby sám od sebe probral se z mátohy slabosti a nevědomosti své k lepšímu poznání Boha. Neníť schopen, aby poznal dokonale aspoň ty pravdy, které pouze cestou přirozenou, na příklad pozorováním stvořeného světa, mohl by poznati. Toho důkazů nám podávají kulturní dějiny, jež nás poučují o tom, že národové, jinak na velikém stupni vzdělání postavení, přece ve věcech náboženských velice pobloudili, neboť jejich soustavy náboženské jsou naskrze bludny.

Avšak nejen hrozné bludy zastíraly rozum, nýbrž i mravy a společenský život byly nad miru poklesly.

Mělo-li tedy lidstvo vyvážnouti z nevědomosti a bludu a povznést se ku poznání pravého Boha a na stupeň mravní ušlechtilosti, nemohlo se to státi jinak, leč cestou nadpřirozenou, nebo jinými slovy: lidstvu bylo nanejvýš potřeba zjevení nadpřirozeného.

O tom přesvědčíme se, přihlédneme-li jednak k náboženským soustavám, jednak ke kulturnímu životu národů před Kristem.

P o j e d n á n í.

Nelze ovšem vypočítati nesčíslné bludy, jaké svíraly ducha lidského v době před Kristem. Po většině národové stotožňují Boha s přírodou a Boha činí hmotou; božstvu připisují lidské vlastnosti, nebo je zosobňují rovněž tak, jako síly přírodní. Lidé sklánějí se pod nezměnitelným osudem, zapomínají na zákon mravní, nehledají spásy, aby plnili své povinnosti, ale spíše v tom, aby konali tajemné, nečisté neb ukrutné obřady, oběti zvířat i oběti lidské. Co se týká života po smrti, blouzni buď o smyslné nesmrtnosti, nebo o stě-

hování nebo proměňování se duší, nebo dokonce o jejím zániknutí.

A nebylo tomu tak u národů barbarských a nevzdělaných, nýbrž právě u národů té doby nejvzdělanějších, o čemž nám dějiny kulturní podivné zprávy podávají.

Tak Egypťané roztrhli jedi-
nost Boží v trojí podstatu, již zvali: Isis Osiris, Horas. Bohové tito nebyli jim leč bořivé a tvořivé síly přírodní; dle jiných byli to slunce a měsíc. Vedle toho ctili Typhona, protivníka boha dobrého; byl to bůh zlý, jemuž někdy se posmívali, aby tím sobě zalíbení bohů dobrých získali, jindy zase k němu se modlili, aby si ho naklonili.

I zvířatům se klaněli. Tak ctili býka Hapi, kterému zvláště v Memfidě božskou čest prokazovali. Ve chrámu boha slunce měl své sídlo ve zvláštním oddělení, kde měl ku své obsluze množství kněží, kteří z pohybů jeho lidu věstili. Měli za to, že do něho vešla duše Osiriova, proto byl jemu zasvěcen. Býk musil býti černé barvy, s bílou lysinkou na čele. Směl žít jen 25 let, po té byl utracen, většinou utopen. Smutek po něm slaven po celém Egyptě, dokud jiný býk nebyl nalezen, a tu pak slaveny rozpustilé slavnosti.

Kromě toho ctili Egypťané báječného ptáka Phoenix zvaného, o němž se domnívali, že každých pět set let přilétá do chrámu Ptahova, kde z myrrhy a vonného dříví vystaví sobě hnízdo, v němž se sám spaluje a z popela omlazen vylítne.

Kromě těchto bohů ctili zvířata: kočky, psy, lasičky a jiná; každá krajina měla svého bůžka. I řece Nilu se klaněli.

Jest ku podivu, kterak tento národ, který v umění, zvláště ve stavitelství a hvězdářství, jakož i v obchodě a řemeslech vynikal, přece ve věcech náboženských tak hluboce poklesl.

Podobně Indové ctili tři bohy, jsou to: Bráhma, který tvoří, Višnu, který zachovává a Šiva, který boří a ničí.

U Číňanů nacházíme mnoho soustav náboženských, jichž původcové jsou: Confutse, Laotse a Tohi. Nejvyšší bůh jest Tien a rozlišují ho v boha nebes, země a lidí. Mimo to rozeznávají mnoho jiných bohův, jako: boha povětří, vody, ohně; i slunce, měsíc a hvězdy jsou jim bohové.

Peršané uznávají boha dobrého, Ormuzda, a boha zlého, Ahrimana.

A tak podobně Chaldeové, Assyřané a Feničané bloudili.

Než to jsou národové, kteří přece vyššího stupně vzdělanosti nedostoupili; snad že národové, kteří nejen pochodeň

civilisace rozžehli, ale i ku veliké výši ji přivedli, snad že Řekové a Římané lepší ponětí o Bohu chovali?

Nikoliv. Známo, že Řekové měli bohů bez konce; všechny síly a úkazy přírodní, všechna zaměstnání, a veškeré zájmy lidské měly své zvláštní bůžky, jež lidé vzývali.

A podobně bylo i v Římě, kde básník Juvenal výsměšně nazývá Římany národem, kterému v zahradách rostou bohové. Řím, poslední útulek národů pohanských, převyšuje počet bohův tak četně, jak jen jimi naplniti možno veliký Pantheon. Pověry se množí, hadači vykládají budoucnost z hvězd, z letu ptákův a z vnitřností zvířat obětních; slavnosti Bacchanalie a Saturnalie jsou nestoudnosti veřejně páchané. Mudrci hledali v tom množství božstev jakousi nejvyšší bytost, již i bohové jsou podrobeni, a nenalezali ji leč v neodvratném Osudu.

Patrně z toho, že veškero pohanství, hrubé modlářství, učené náboženství Egyptanů, uhlazené bájesloví Řeků a úřední velikolepá bohopocta císařského Říma nebyly nic jiného, než škaredý plod a výtvar pobloudilého rozumu; patrně, že ani ti nejvzdělanější národové neměli ani dost málo jen poněkud zdravého ponětí o Bohu

A jako nebylo mezi národy pohanskými pravého ponětí o Bohu, tak podobně jejich život mravný byl hluboce pokleslý.

Sami učenci a mudrci jejich o mravech a o ctnosti podivně soudili. Plato má za to, že člověka jakýsi temný osud ku zločinům neodolatelně táhne, naproti tomu Aristoteles, že nikdo o své ujmě není zlým. Stoikové zase učili, že i ten nejhorší skutek může býti dobrým, jestliže byl dobrým úmyslem vykonán.

Když tedy lidé učení a moudří nebyli s to, aby podali výkladu a dali na ruku pohnutky ke konání dobra neboli ctnosti, což divno, že pak u lidu obecného nebylo mravnosti? — Nemravnost měla své bohyně, jim ke cti staveny chrámy a slaveny ohavné slavnosti. A jak měli se takových nestoudností vystříci, když samým bohům byly připisovány, a věřeno o nich, že bohové je nařizují

Známo, že veškeré blaho státu a obce založeno na spořádanosti rodiny; může, ohlédněme se, jak to vypadalo v pohanství s rodinou? Žena byla spíše otrokyní, než manželkou, muž mohl s ní i s dítkami dle libosti nakládati. U Římanů měl otec právo, dívky zabiti, vysaditi nebo pohloditi. Nezdvihli-li novorozené dítě, musilo zahynouti. V Římě se dodnes ukazuje místo, kam se dívky pohazovaly. Bylo to ústí výkalu městských stok. Sloup tu postavený sloužil „La-

ctaria“, t. j. „sloup mléčný“, poněvadž množství dětí tu bylo vysazováno, jež, aby na živu zůstaly, mlékem kojeny býti musily.

U jiných pohanů, jako u Chaldeů, měli modlu „Molocha“, kteréž se dívky obětovaly. Modla ta měla v nitru svém pec, a matky přinášely dívky, ani slzy neumoříce, všeho citu prázdný jsouce, házely dívky své do hořícího jícnu modly.

A nebylo-li lásky v rodině, ku členům jejím, tím méně k těm, kteří k rodině nepatřili. Byli to ubozí otroci. Otrok byl dle tehdejšího práva na rovni s věcí neživou. Pán mohl s ním nakladati, jak se mu líbilo. I byl osud otroka horší, nežli zvířete. Srdce věru usedá, čteme-li, jak s otroky bylo nakládáno. Pro obveselení lidu byli v amphitheatru divným šelmám předhazováni. Zvěděl-li otrok o zločinu, jehož se dopustil jeho pán a velitel, byl mu jazyk vyříznut, aby ničeho pověditi nemohl, a potom ukřižován. Dokud byl silen a pracovati mohl, byl ještě živen, ale když seslábl a byl chorý, byl vysazen na osamělý ostrov, aby tam hladem zemřel.

A jako otec v rodině byl vlastně ukrutným despotou, tak byl i vladař tyranem svého národa. Lid ovšem často se bouřil, ale despotové brannou mocí, strašlivým krveprolitím, zabavením majetku a vyhnanstvím ukrutně trestali provinilce. Jen hrůzovláda dovedla načas udržeti poněkud klid a pořádek.

Toť ten hrůzný, ovšem jen slabě nastíněný obraz pohanstva; byla to strašlivá nemoc, jež jako nezhojitelná rakovina užírala lidstvo, jež jí hynulo a bylo by jistě docela zhytnulo, kdyby nebyla přišla pomoc s hůry, kdyby nebyl dán lidstvu nebeský lék zjeveného náboženství.

Odkud měla přijíti pomoc? odkud spása? Rozum byl zatemněn, člověk pod vládou vášní a smyslnosti. Kdo jej měl vymaniti z okovů těch? Kdo ho učiti povinnosti šetřiti zákona Božího? podporovati jej v boji proti zlu, posilovati jej v bolesti, těšiti jej nadějí a věrou ve věčnou spravedlnost, učiti jej lítosti a pokání, připomínati mu jeho nesmrtelnost, učiti jej přemáhati smrt a umírati v Bohu.

Toť úlohou jest pravého náboženství, jež jedině od Boha sameho přijíti mohlo a v plnosti času také přišlo. Ano, přišlo na svět světlo, zazářilo to světlo pravé, kteréž osvětluje každého člověka přicházejícího na tento svět — a světlo to jest jednorozený Syn Boží, Ježíš Kristus, jenž přišel na tento svět, aby skrze Něho spasen byl svět.

V.

Nadpřirozené zjevení jest nejen možné, ale i skutečné.

„Mnohokrát a mnohými způsoby
mluvíval Bůh otcům.“

Žid. 1, 1.

Člověk cítí potřebu pravého poznání Boha; rozum není mu dosti bezpečným vůdcem a jasným světlem k tomuto poznání, a proto touží, by Bůh sám dal se mu poznati, by se mu zjevil.

A dobrotivý Bůh pro lásku k lidstvu chtěl tak učiniti. ano tak učinil, v pravdě a skutečně se lidstvu způsobem nadpřirozeným zjevil.

Pohříchu jsou lidé, kteří tomu odpírají tvrdíce, že nadpřirozené zjevení jest nemožné a proto také prý není skutečné. Příroda jest — praví — dílem jediným, jímž se nám Bůh zjevuje, a proto všeliké zjevení, co mimo přírodu nebo nad ni jest, nepravé jest.

Avšak jsou na omylu: příroda není jediným dílem jímž se nám Bůh zjevuje, nýbrž jen prostředkem k částečnému poznání Boha. K úplnému a dokonalému poznání vši moci Boží musí tedy ještě něco býti, co mimo přírodu leží a nad přírodu jest, tedy zjevy nadpřirozené. A řkou-li, že nikdo posud nadpřirozených zjevů vědecky nedokázal, tedy že skutečně nejsou, a jsou-li, že jen ve smyslu symbolickém nebo legendárním vysvětleny býti mají: tož zase soudíme, nadpřirozené zjevení jest skutečné, neboli Bůh se lidem skutečně zjevil způsobem nadpřirozeným. To poznává rozum, toho vyžaduje přirozenost lidská a dějepis toho dotvrzuje.

P o j e d n á n í.

Praví-li odpůrcové nadpřirozeného zjevení, že příroda jest jediným dílem, jímž Bůh se zjevuje, tedy uznávají bez odporu bytnost Boží. Než věřiti, že Bůh jest a nevěřiti v zjevy nadpřirozené nebo zázračné, toť patrný odpor. Neboť věřiti na Boha a tvrditi, že se mimo přírodu zjeviti nemůže, toť i podle známého filosofa Rousseaua hodno blázně.

A měl v tom zajisté úplnou pravdu. Kdo věří, že příroda není Bohem, nýbrž že Bůh ji stvořil, ji zachovává, řídí, nemůže nevěřiti, že Bůh na přírodu působí. Příroda jest na Bohu závislá, Bůh jest jejím Pánem, ona Ho poslouchá; kdo tedy, jsa zdravého rozumu, mohl by souditi, že by Bůh nemohl na přírodu tak působiti, by nám skrze ni sebe sama zjevil a pravdy náboženské oznámil? Toho nikdo tvrditi nebude jako příkladně i to, že by ten, kdož nějaký stroj sestrojil, nemohl by ho buď zastaviti nebo pozměnit.

Se strany Boha jest tedy nadpřirozené zjevení možné, ale i se strany člověka.

Pozorujeme-li člověka dle jeho dvojí stránky, z níž se skládá, totiž dle těla a duše: víme, že ani dle těla, jež jest hmota, nepodlehá úplně jako každá jiná hmota zákonu nutnosti. Příkladně unavené tělo potřebuje odpočinku, spánku, to jest zákon přírody, ale člověk i přes tento zákon pevnou vůlí svou může si toho odpočinku nebo spánku odepřít. Hladové tělo žádá pokrmu, ale člověk mu ho může odepřít. Když tedy člověk ani dle těla nepodlehá úplně zákonům přírodním, a může je částečně vůlí svou ovládati, tím méně dle své morální nebo duševní stránky může jimi vázán býti. Nikdo rozumný nebude tedy tvrditi, že by Bůh, nejvyšší Pán a správce osudů lidských podrobil život člověka svobodnou vůlí nadaného nezměnitelným zákonům sil přírodních, což by nic jiného nebylo, nežli že člověkem vládne slepý osud, pohanské fatum. Naopak každý rozumný člověk uzná, že Bůh, nejvyšší, nejsvobodnější, nejneodvislejší, na ducha lidského také neodvisle od přírody a od bezvědomé hmoty působiti může a také působí. Upírati toho, bylo by jako upírati umělci působení na jeho vlastní dílo, tedy upírati Bohu Stvořiteli působení na tvory od něho stvořené. Bůh, nejvyšší duch, může na ducha lidského působiti, je, o sobě poučovati, s ním pravdy náboženské sdělovati čili jemu se zjevovati. Toho upřítí naprosto nelze, neboť denně vidíme, an člověk člověka poučuje, s ním rozličné pravdy sděluje nebo jemu je zjevuje. Jest tedy na bíledni, že i se strany člověka nadpřirozené zjevení Boží jest možné.

Avšak nejen to možné jest, nýbrž i skutečné, neboť Bůh lidem skutečně se zjevil, jak toho dotvrzují dějiny, a sice dějiny svaté.

Že Bůh skutečně se lidem zjevil, máme nejstarší a spolehlivé svědectví, jsou to knihy Mojžíšovy. Že pak toto vše víry zasluhuje, neboli že knihy ty jsou věrohodny, poznáme, ježto to, co Mojžíš až po dobu svou vypravuje, čerpal

buď z přesně zachované tradice o prazjevení, nebo sám bezprostředně od Boha o tom byl poučen. Vše, co o Bohu, o stvoření světa, o stvoření člověka, o jeho dalších osudech vypravuje, nejen se ode všech vypravování nejstarších národů, jako Indů, Peršanů, Číňanů a Egyptanů podstatně liší, nýbrž nic neobsahuje, co by s rozumem a se zdravou vědou se nesrovnávalo. Ostatní pak věci, které ze své doby Mojžíš vypravuje, plnou víru zasluhují, ježto od očitého svědka pocházejí. A že Mojžíš skutečně ty knihy psal, tomu učí posloupná a historická, více než třitisíceletá tradice, takže obecně uznáno svědectví židovského dějepisce Josefa Flavia, jenž praví, že nic není jistějšího nežli knihy, které národem židovským jsou osvědčeny. ~.

Co se však některých námitek proti tvrzení Mojžíšovu týče, jako: že svět stvořen v šesti dnech, že lidstvo od jednoho páru lidí pochází a stáří země i lidstva mnohem větší jest, nežli Mojžíš udává, jsou dávno uvedeny na pravou míru, a vyžadovalo by dlouhého času, vše to zde uváděti. | Nejí pochybnosti, že pravou vědu má Mojžíš na své straně; vědecké výzkumy jen potvrzují, co Mojžíš buď jen naznačuje nebo o čem jen mimochodem se zmiňuje, jako příkladně, že byl s počátku jen jazyk jeden, což v nejnovější době srovnávací jazykozpyt staví na jisto. | Ostatně známo jest, že nám Mojžíš nechtěl žádného vědeckého pojednání ve svých spisech podati, nýbrž že prostě vypravuje historické události. Již jeho sloh nese na sobě patrně ráz pravdy a o jeho poctivosti nelze ani v nejmenším pochybovati, ježto sám o sobě chyb a poklesků svých nezatajuje, nýbrž otevřeně a upřímně vše vypovídá.

Také náboženství, jež Mojžíš hlásal, že jest jeden Bůh osobný, všemohoucí, ode světa rozdílný, že stvořil nebe a zemi z ničeho a z pouhé vůle své, že jest věčný, nezávislý, že jest stvořitel, zachovatel i ředitel všech věcí — veškeré toto učení nese na sobě ráz původního zjevení a ode všech nejstarších nám známých náboženství podstatně se liší.

A jako knihy Mojžíšovy, tak i ostatní knihy Starého zákona, najmě knihy prorocké, podávají nezvratný důkaz o skutečnosti zjevení Božího, až pak v Novém zákoně zjevení skrze samého Syna Božího nejen zjevení Starého Zákona potvrdilo, nýbrž i samo nejvyššího vrchole dosáhlo, jak tvrdí sv. apoštol Pavel v listě k Židům: „Mnohdykráté a mnohými způsoby mluvíval někdy Bůh otcům skrze proroky, a nejposléze v těchto dnech mluvil nám skrze Syna, kteréhož ustanovil dědicem všech věcí“ (Žid. 1, 1.).

Že zjevení Boží skutečně se stalo, dosvědčují dále tradice různých národů po celém širém světě roztroušených. Jež ovšem podle obraznosti toho kterého národa jsou v báje a mythy oděny, nicméně však v podstatě souhlasí s tím, co nám svaté dějiny vypravují.

Nelze tu ovšem zevrubně všecka ta podání a zkazky ty uváděti, než jen něco budiž na důkaz zde uvedeno. Tak v Zendavesté, staré a posvátné knize Peršanů čteme o šestidenní, jež král a zákonodárce Dšemišid ustanovil na památku šesti dnů stvoření. [Podle pověsti Egyptanů stvořil Kneph člověka. Kneph vyobrazuje se s beranní hlavou a vedle zbytky nádoby hlíněné, z níž člověk vyšel. Také podle zprávy indické vyšel člověk ze země. Totéž potvrzuje u Řeků pověst o Prometheovi. Prometheus učinil člověka z hlíny a Minerva prý mu přistvořila duši. Také u mouřenínů nalezá se tradice o stvoření světa. Bůh prý s nebe stoupil a učinil dechem svým zemi. Pak zasel byliny a stromy. Na to postavil se k lesu a volal: Ombo, t. j. člověče, a vyšli muž ze strany pravé a žena se strany levé. Obyvatelé ostrova Tahitského vypravují, že Bůh člověka ze země červené stvořil. Též Peruané nazývají člověka „oživenou zemí“. A tak souzvučny jsou tradice o ráji, o pádu člověka, o budoucím vykoupení.

Egyptané věřili v messiáše, to vysvítá z následující báje: Osirovi činil démon úklady, ale byl od Osira přemožen a do podsvětí svržen. Syn ženy Horus vchází s tím démonem Typhonem v boj, přemáhá jej a uvazuje draka Typhona.

Ještě krásněji značí se naděje na vykupitele v mythu o prvním člověku Prometheovi. Tento jest za trest své viny ku skále přikován, a nelítostný orel trhá játra jeho. Vykoupení se mu dostává skrze syna Zevova, ze ženy zrozeného.

Podivuhodné jsou v té věci také tradice Mexikánů, kteří věřili, že bůh jejich přijde z ráje, aby obnovil svět.

Podobné tradice obíhají i u jiných národů.

Tak tedy národové po celém světě rozprášení, mořem a horami odloučení, při různém stupni vzdělání, mají tytéž ideje o Bohu jakožto nejvyšší bytosti, o nesmrtelnosti duše, o odměně a trestu po smrti, to jest o člancích, které rozumem poznati mohli, ale znají i články, které z rozumu lidského vyplynouti nemohly, jako: o stvoření světa, člověka, o pádu jeho a vykoupení.

Co z toho jde? Předně, jednota lidského pokolení, že člověčenstvo v držení těchto článků se dostalo, když ještě pohromadě na jednom místě bytovalo. A poněvadž jest v dr-

žení takových článků, které z rozumu nevyplýnuly, nutno jest, že mu musily býti zjeveny. A kým? Člověkem nikoliv, neboť ten jich ze sebe nemá, a proto nutně za to máme, že Bůh sám je člověčenstvu zjevil, že tedy z důvodů uvedených totiž z rozumu, z přirozenosti lidské a z dějin posvátných i světských na světlo vychází, že nadpřirozené zjevení Boží skutečně a v pravdě se stalo. ~

VI.

Pravé zjevení musí býti proroctvími a zázraky opodstatněno.

„Kdybych byl nečinil mezi nimi skutků, jichžto žádný jiný nečinil, nebylo by hříchů.“ Jan 15, 24.

Historie nás poučuje, že nadpřirozené zjevení Boží skutečně se stalo. Že tak a jinak býti nemůže, plyne i ze samé podstaty Boží.

Bůh jest nejvyšší mocí, bytostí nejrozumnější, nejsvobodnější. Boha nikdo nemůže vystihnouti, vyzkoumati neb úplně pochopiti, „bydlí — jak dí sv. apoštol Pavel — ve světle nepřístupném,“ (I. Tim. 6, 16.) a na jiném místě volá též apoštol: „Ó hlubokosti, bohatství, moudrosti i vědomosti Boží! Jak nevyzpytatelní jsou soudové jeho a nevystižitelné cesty jeho! Nebo kdo poznal smysl Páně? Aneb kdo byl jeho rádcem? Aneb kdo prve dal jemu, a bude mu zase odplaceno? Nebo z něho a skrze něho a v něm jsou všechny věci: jemu sláva na věky!“ (Řím. 11, 33—36.)

A hle, přece se nám lidem Bůh, svatý, silný, nesmrtelný, dal sebe i svou vůli poznati. Zjevení Boží jest jako veliká kniha ve dvou dílech. V jednom pojednává se o tom, co se státi má, v druhém vypravuje se, co se stalo; první obsahuje proroctví, druhý události předpověděné, skutky svědčící o všemoci Boží neboli zázraky. Jsouť tedy proroctví a zázraky jako dva velicí svědkové Boží, vydávající nezvratné svědectví o pravdě toho, co Bůh zjevil.

Z toho jde: má-li zjevení Boží uznáno býti za pravé, třeba jest, by bylo proroctvími a zázraky opodstatněno.

P o j e d n á n í.

Jest věru až ku podivu, kterak lidé, jinak rozumní, přece dosti často ve věcech víry bývají nemoudřími. Co nám má býti základem pravdy, toho lidé tací zhola zapírají, pravíce, že ani proroctví ani zázraky nejsou možny.

Toť výraz přímo proti rozumu čelící. Který rozum může popřítí, že Bůh jest vševědoucí a všemohoucí? A jestliže tak skutečně jest, může-li rozum dokázati, že Bůh není s to, aby působil v rozvoj lidských událostí nebo v postup zjevů světových, anebo že by nemohl vnuknouti duchům od něho známostí věcí budoucích?

Kde kdo by mohl míti tolik smělosti, že by upíral, že byli v starém zákoně proroci? Proroci to, kteří předpovídali o Messiáši, o jeho životě, o jeho ponížení, ale i o jeho slávě. Kdyby komukoli napadlo útočiti na Starý zákon, tu by mu bylo zakoušeti odporu nejsilnějšího: Židé se všech čtyř úhlů světa by povstali jako jeden muž a důrazným hlasem by mu pravili: „Hle, viz, tu Bible, vezmi a čti!“ A míti za to, že knihy prorocké psány byly teprve po dokonaných událostech, jest příliš nejapna námitka, která vážného odmítnutí nezasluhuje. Rovněž bezpodstatna jest námitka: vztahují-li se proroctví starozákonná k Messiáši, proč prý tedy tehdejší Židé Ježíše neuznali za Messiáše, ano proč ho az podnes neuznávají?

Kdo takto namítá, ten v pravdě nemá známosti historické. Zdaž není známo s dostatek, že Židé za času Páně zcela jiný smysl podkládali proroctvím, nežli jaký jim dle ducha přináleží? Očekávali Messiáše, nikoliv duchovního, krále míru, osvoboditele od zlého ducha a hříchu, vítěze nad smrtí a zakladatele království duchovního, ale Messiáše dle svého smýšlení politického, a vlasteneckého Messiáše, mocí ozbrojeného, silného válečníka, vítěze nad nenáviděnými Římany, osvoboditele od poroby a zakladatele všeobecného království, v němž všichni národové budou podrobeni židovství, přijmou jeho náboženství a do chrámu Jerusalemského choditi budou obětovat a klanět se Hospodinu. Toť ten osudný omyl, jenž zaslepil Židy, že zneuznali Ježíše.

Ostatně víme, že nebyli všichni tak předpojati. Nejucenější rabbinové v prvním a druhém století, jako: Onkelos, Donathan a Akiba, nerozpakovali se v pravém smyslu vykládati proroctví. Ovšem svým učením u lidu nepronikli.

A že nynější Židé neuznávají Ježíše za Messiáše, jest řízením Božím ustanoveno, aby byli na svědectví toho, že

Ježíše zavrhli; vzpomeňme si jen na proroctví Páně v podobnosti o veliké večeři, jež znamená jeho učení a jeho církev. Tu dí Pán: „Amen pravím vám, že žádný z pozvaných — a to byli Židé — neokusí večeře mé.“

Jako s proroctvími podobně má se to i se zázraky. Kdo by opovážil se útočiti na druhý díl veliké knihy zjevení Božeho, proti tomu zase povstane církev ve všech dílech světa roztroušená, aby pozdvihla hlasu svého: „Viz evangelia a čti!“

Nehodláme obhajovati zázraků, jež činil Pán Ježíš; majíť pro sebe důkaz pravdy historické. Dosvědčují jich svědectví sv. evangelistů, z nichž dva. sv. Matouš a sv. Jan. očití svědkové a sv. Marek učedníkem sv. Petra, sv. Lukáš věrným soudruhem sv. Pavla byli. Všickni měli spůsoblost a také vůli podle pravdy psáti. Jich poctivost nemůže se bráti v podezření ani v nejmenším, nebo kdyby i snad chtěli, nemohli jinak, než pravdu psáti, poněvadž psali v době, kdy ještě pamětníci toho všeho na světě byli, ano velmi mnozí těch věcí očití svědkové byli. Nelze si ani představit, proč by byli tak činili, neboť hlásání víry nepřinášelo jim užitku, ale pronásledování i smrt. Jejich prolitá krev jest nejlepším důkazem jejich pravdomluvnosti.

A namítá li se, že i v jiných náboženstvích dočítáme se o zázracích, jako příkladně v indických Vedách nebo i v mohamedánském Koranu, tu v pravdě jest nespravedливо, ano urážливо, takové blouznivé, obraznosti vymyšlené podivnosti, jež na první pohled rozum neúprosně zavrhnouti má, porovnávati se zázraky, jež obsahuje život Ježíšův. Zázraky Ježíšovy nemají nic s nimi společného, nic křiklavého, nic podivinského do sebe jako zázraky, jež pověst připisuje Budhovi a Mohamedovi. Nejsou vypočteny na překvapení lidu, ale nesou na sobě ráz božské moci a pravdy, jsou skutkové laskavosti a nekonečného milosrdenství, tak jako byl Ten, jenž je konal, odhalují jeho moc pod zevnější rouškou jeho dobrotivosti. Ostatně bez zázraků nelze ani života Ježíšova dobře pochopiti. Kdo věří, že Ježíš jest Syn Boží, musí věřiti v zázraky, jimiž svou božskou moc osvědčoval.

Obraťme se nyní proti těm, kteří praví, že zázraky jsou vůbec nemožny. Ti praví: Zázrak jest něco, co se přičií přírodě, neboť zázrak jest odchylkou od zákonů přírodních a zákony tyto jsou nezměnitelny, proto také zázraky nemožny. Námitku tuto částečně jsme již vyvrátili, ale připusťme, že zázrak jest odchýlením od obyčejných zákonů přírodních, není však proti přírodě, nýbrž nad přírodu. Neboť

toto odchylení podléhá vyšším nám nevyzpytatelným řádům, dle nichž Bůh do přírody zasahuje pro záměry a účely, jež výše stojí nad samou přírodou.

Abychom toho lépe pochopili, přirovnejme toto řízení Boží k harmonii hudby. Vynímáme-li dissonance neboli nelibozvuky samy o sobě, tu ovšem zdají se nám býti proti zákonům harmonickým, a přece nevyhnutelně patří k harmonii, ano ji zvyšují a k dokonalosti a kráse jí slouží. Takovými nelibozvuky zdají se býti v harmonii přírody zázraky.

V té příčině dle sv. Augustin: „Při velikosti a kráse přírody zdá se, že pro obyčejnost nedosti se jí obdivujeme, a proto Bůh čas od času nadpřirozenými skutky svou moc ukazuje, aby naši pozornost obrátil k tomu, že nižádná obtížnost a překážka Jemu v tom nezaběhne, ani jaký zákon přírodní Jemu, jenž jest Pánem přírody, může býti předpisem. A k tomu dodáváme, i proto, aby ukázal, že všelike mudrování lidské nedovede mu v tom překážeti.“

A což naši učení přírodoznalci, neosobují-li si práva, že jsou pány přírody, pravice: Duch lidský ovládá přírodu, důvtipem svým vyměřuje jí směry, jichž ona poslouchati musí, na příklad blesk poslouchá člověka a po bromosvodu spouští se do země. Poslouchá li tedy příroda ve mnohých případech pouhého člověka, směla-li by táž příroda vypovídati poslušnost svému nejvyššímu Pánu a Králi?

Aneb dejme tomu: kdyby někdo, jenž před padesáti léty žil, přišel na svět a viděl, že lidé pomoci podmořského telegrafu mluví s lidmi, jež nesmírné moře od sebe dělí, nebo že lidé v Praze telefonem se baví s lidmi ve Vídni bydlícími, buď by tomu nevěřil, nebo by to za zázrak měl. Může li tedy duch lidský svými ohromnými, překvapujícími vynálezy takřka zázraky dělati v přírodě, zdali tím více Duch nejvyšší, Pán a tvůrce přírody, nemůže tak činiti?

Vidíme, že i jménem přírody samé zjevy nadpřirozené připustěny býti musí.

Avšak i dějiny dotvrzují zázraků. Zajděme si do dějin pohanstva, hle, vydává svědectví o zjevení nadpřirozeném. Čarodějnictví, zaklínání duchů, věštby Delfské, vyzvídání vůle bohův z letu ptactva, z vnitřnosti zvířat a věci podobné nejsou-li to prostředky, jimiž člověk s neviditelnými, nadpřirozenými silami, mocnostmi neb bytostmi obcuje? Déjepis tomu učí, že v náboženství všech národů starého věku cos podobného bylo. I není-li tím víra ve zjevy nadpřirozené dokázána?

A zpytujeme dějiny křesťanství! „Pokládejme se šťastnými — píše kancléř Agnesseau svému synu — že zázraky, na nichž spočívá naše víra, aspoň tak jisty jsou, jako výboje Alexandrovy a jako smrt Caesarova.“ A v pravdě tomu tak. Mají-li pak dějepisci řečtí a římské větší váhy a zasluhují-li snad více víry, nežli dějepisci křesťanští, ti, kteří za své výpovědi, za to, co napsali a co sami viděli neb aspoň od očitéch svědků slyšeli, za své přesvědčení život položili?

Konečně tažme se i dějin naší doby. Dokládáme se jen toho, že i za našich dnů děje se kanonisace svatých a sice na základě tak zvaného processu kanonického, dle něhož jen tenkrát někdo za svatého prohlášen bývá, jehož svatost nepopíratelnými zázračnými zjevy jest dokázána. A akta o tom čili listiny průkazné nejsou uzavřeny, nýbrž každému přístupny, můžeť se každý sám osobně přesvědčiti, zdaž tu na pravdě se zakládají čili ne.

Jistý protestantský šlechtic, který v Římě schválně tyto průkazy studoval vyjádřil se, že by nikdy nebyl věřil, jak přísné zkoumání takových zázraků vede svatá kongregace.

Dále se dokládáme všech těch lidí nábožných, kteří nám dosvědčiti mohou, jak nepochopitelně, zázračně často Bůh prosby jejich vyslyšel nebo je z nebezpečení vysvobodil. Zvláště omilostněná místa naší vlasti na sta, na tisíce mají o tom svědectví a nevěřiti těmto svědectvím bylo by věru docela upírati poctivost lidskou.

Snad smíme dokládati se i těch víry prázdných lidí, kteří sice v zázraky nevěří, ale zjevům spiritistickým, psacím a mluvícím stolcům, hadacím mediím, a s duchy hovořícím lidem svatosvatě věří.

A proto platí všem těm, kdož o nadpřirozeném zjevení pochybují, slovo Páně: „Kdybych byl nečinil skutků, jichžto zákoný jiný nečinil, neměli by hříchu; ale nyní i viděli a ne-
náviděli mne i Otce.“

VII.

Náboženství Kristovo jest pravým zjevením Božím.

„Mé učení není mé, ale toho, který mne poslal. Bude-li kdo chtíti vůli jeho činiti, rozeznáť o učení, jestli z Boha, čili já sám od sebe mluvím.“

Jan 7, 16.

Pravdou jest, že nám lidem pro slabost rozumu jest potřebí zjeveného náboženství. Nastává ovšem otázka, které náboženství jest pravým zjevením Božím. Nezbyvá, leč abychom se ohlédali po důvodech, které by věrohodnost zjevení ku přesvědčení o naprosté jeho pravosti přivodily. Důvody takové nazývají se známky neboli kriterie a jsou dvojího druhu vnitřní a zevnitřní. Vnitřní kriterie čerpány jsou z obsahu samého zjevení, zevnitřní z těch okolností, které ono zjevení jakožto zjevení Boží potvrzují nebo provázejí.

Nám především jednati jest o vnitřních kriteriích pravého zjevení, které vyžadují, aby zjevené pravdy neboli zjevené učení samo o sobě bylo ceny výborné, aby v nížádném odporu nebylo s tím, co rozum sám poznává, aby na sobě mělo známku božského původu neboli aby bylo svaté, a konečně aby lidstvu bylo nejvýš spasitelné.

Vnitřná dobrota, výbornost, svatost a spasitelnost jsou tedy známky, dle nichž poznáváme, že náboženství Kristovo jest jediné pravým zjevením Božím.

P o j e d n á n í.

Tvrdíme-li, že náboženství Kristovo jest jediné pravým zjevením Božím na světě, tu hned potkáváme se s námitkou odpůrců, kteří praví: na světě jest mnoho náboženství, která se všecka mají za zjevena, a vyznavači jejich mají každý své náboženství za jediné pravé, z toho jde, buď že každé náboženství jest dobré, buď že žádné není pravé, neboť Bůh, jsa původcem jediné pravého náboženství, nemohl by připustiti, aby nepravá náboženství měla nad jeho pravým převahu. Tak prý na naší zeměkouli jest jen dvě stě milionů křesťanů, kdežto šest set milionů jest ještě pohanů.

K této námitce mohli bychom ovšem krátce odpovědět takto: Jsou snad falešné peníze důkazem, že vůbec není peněz pravých, nebo je li pozlátko důkazem, že není žádného zlata?

Ale my odpůrce chceme jejich vlastním důkazem odzbrojit. Právě proto, že jsou mnohá náboženství, jest to důkazem, že musí být jedno jediné pravé, tak jako falešní bůžkové jsou důkazem jednoho pravého Boha. Vizme! člověk rád napodobuje přírodu v dílech jejích, ale toto napodobování nemá nikdy té krásy, pravdivosti a skutečnosti do sebe jako originál přírody. Příkladně člověk dovede napodobiti květinu až k nepoznání, ale přirozenou vůni a svěžest jí dáti nemůže. Tak také falešná náboženství jsou jen napodobení jednoho pravého a původního zjevení, proto také ve všech náboženstvích nacházíme stopy tohoto pravého zjevení, ovšem často až k nepoznání znetvořené, a to právě jest důkazem, že jest a musí být jen jedno pravé zjevení tak jako jest příroda jediným originálem nezčíslných kopií čili napodobení.

Že pak Bůh trpí falešná náboženství, není jemu k necti a k neslávě, vždyť pak také trpí hříšníkům mezi spravedlivými, popřává jim času a příležitosti, by se polepšili. Podobně trpí nepravá náboženství, by těm kdož neměli štěstí poznati náboženství pravé, poskytl čas a příležitost, by pravé náboženství poznati se snažili. Proto dal Bůh člověku rozum, aby mohl pravdu poznati, dal mu vnitřní cit, aby po pravdě toužil, a vůli, aby poznané pravdy se přidržel. Kdyby Bůh člověka ku poznání pravdy nutil, zdaž by pak víra byla zásluhou?

Památná jsou zajisté slova Pána Ježíše v rozmluvě se Samaritánkou: „Přichází hodina, a nyní jest, kdežto praví ctitelé klaněti se budou otci v duchu a pravdě; nebo i Otec hledá těch, kteříž by se mu tak klaněli.“ (Jan 4, 23.) Jak mnoho může být i v jiných náboženstvích těch, kteří Boha čistým srdcem hledají a v duchu a v pravdě se mu klanějí? Jsou to ti, kteří o pravé církvi nevědí, ale zákona přirozeného, v srdce vrytého, šetří ochotni jsouce zákona poslouchati a mravně žíti, jež Bůh sám svým světlem osvítí a milostí svou uspůsobí, by mohli života věčného dojíti.

Tím ovšem nepronáší se zásada, jakoby v každé víře mohl kdo dojíti spasení, jen když ctnostně žije. Takový indiferentismus, taková lhostejnost jest přímo proti rozumu. Neboť kdybychom o každé víře mohli dojíti spasení, musila by všechna náboženství být stejně dobra, stejně prava. Bylo by tudy stejně dobré, žíti dle zásad křesťanských ctnostně, spravedlivě, mravně, nebo dle zásad pohanských, čili — jak

se nyní říká — svobodomyšlných, totiž všem náruživostem uzdu pouštěti, bohu Mamonu se klaněti, bohyni smyslnosti se kořiti a ji ohavným životem ctíti. Ježto však po zdravém rozumu nikdo o těchto věcech takto souditi nebude a nemůže, tož dojista svatou jest pravdou, že není víra jako víra, a že jen jedna může býti pravou.

A co se týká toho, že jest ještě mnoho milionů pohanů, vzpomeňme si jen na sv. missie, kde každoročně tisíce pohanů se na víru křesťanskou obracejí, a vzpomeňme si též na prorocství Páně, jež jistotně se jednou vyplní: „bude jeden ovčinec a jeden pastyř.“

Odbyvše takto odpůrce, přistupme již ku zkoušení kriterií, jež přísluší pravému zjevení Božímu. Zkoumáme-li pravost zjevení, jest nejprve přihlížeti k jeho obsahu. Obsah náboženství Kristova jest ve všem vznešený a výborný, a s tím, co zdravý rozum poznává, překrásně se snáší, a v tom, co v něm jest tajemstvím, nic rozumu odporného se nenachází. Kdežto každá věda jest jen jednostranná, a podléhající chybám, toliko znenáhlym rozvojem se zdokonaluje, jest učení Kristovo samo v sobě dokonalé a všestranné, že nejen všechny mohutnosti duševní: rozum, cit, vůli a svědomí zaujímá, a to nejen jednotlivci, nýbrž veškerému lidstvu svědčí. Učení to jest také nezměnitelné, neboť jeho dokonalost jest taková, že kdyby člověk něco k němu přidati, nebo něco odejmouti chtěl, jen by je znetvořil. Sama Církev, jež obdržela od svého božského zakladatele veškerou moc, má jen nad jeho ryzostí bděti a je zachovati po všechny věky v čistotě a neporušenosti, ostatně nežádáné změny na něm činiti nemůže, leč že věci k podstatě nenáležející, jako na př. obřadnost dle ducha času uspořádati může, učení však samé jest nezměnitelné, věčně trvajícím.

Arciť i tu odpůrci naši namítají, že orientální náboženství, jako mohamedanism a najmé indický budhism také má čisté mravoučení a mnohem i přísnější askesi, nežli křesťanství. Snadno tu odpovíme: známo je s dostatek, že, co v Koranu je dobrého, vzal Mohamed z křesťanství, v ostatním pak hovoří nanejvýše smyslnosti, nezná lásky k bližnímu a tak krutý boj hlásá, že by ani náboženstvím se nemělo jmenovati, jako spíše sektou výbojnou, vandalskou.

A co se týká budhismu, nezná tento osobního Boha, učí stěhování duší a neodvratnému osudu. Co se z Ved a jiných náboženských knih uvádí, jsou ovšem pěkná slova, ale jsou to jen zlatá zrnka v pustině bájí nejbujnější fantasmie, tak bujná, jako jest bujná vegetace Indie. A co do té přísné

askese, není to nic jiného, než čirý egoismus, příkladně výdělkářství u mnichů indických, aby trýzněním sebe vzbudili útrpnost, neb fanatické řádění, aby největším co možná utrpením duše nebyla znovu zrozena, nýbrž v Nirvanu to jest v prázdnotu neb holé Nic přišla. Ostatně vlastním náboženstvím lidovým u Indů jest kultus Šivy, kterýž není, leč pohanské zbožňování sil přírodních a proto jako u starých pohanů s mnohými neřestmi jest spojen. A toto náboženství má se vyrovnati křesťanství? —

Přistupme již k druhé podmínce pravého zjevení Božího — ku svatosti jakožto známky božského jeho původu. A tento božský charakter učení Kristova jest jeho vnitřní posvěcující moc. Žádné jiné náboženství nemá té moci, aby tak zaujímalo ducha člověka, aby pronikalo ledví a srdce jeho, jako náboženství křesťanské. Ono jest ten vnitřní kvas, který v něm působí a plody těch nejkrásnějších ctností vydává. Které náboženství zná takovou obětavost, že z přesvědčení nebo z lásky i to nejdražší, co člověk má, život obětuje? Žádný filosofický system nemá té moci na vůli člověka, na zušlechtění a zdokonalení jeho, jako kříž, jenž byl židům pohoršením, pohanům posměchem, světu pak civilisovanému jest znamením slávy a vítězství; on jest mocný magnet, který srdce a ducha k sobě přitahuje, svaté evangelium jest Archimedův bod, okolo něho morální svět se točí.

A tento mocný vliv, tato zázračná moc není snad jen lichou teorií, ale pravdivým činem, který nedá se žádnými důvody ani mikroskopickým zkoumáním vyzvěděti, protože v hlubinách duše samé leží a „milostí Boží“ sluje. Tohoto převzácného, nadpřirozeného daru nemá a nezná žádné jiné náboženství a proto také v žádném jiném náboženství nejsou lidé, kteří tímto darem Božím spolu působíce, život svůj až k svatosti zdokonalili a proto též Svatí a Světice Boží slují. A proto tedy, že náboženství Kristovo nejen samo v sobě svaté jest, ale i prostředky k svatosti podává a skutečně Svatými se vykazuje, toť neklamnou zárukou jeho pravosti.

Konečně přihlédněme k třetí známce pravého náboženství, totiž, že má býti jak jednotlivci, tak veškerenstvu nejvýš spasitelnou. A v té věci žádná jiná víra nečiní člověka blaženějšího a upokojenějšího nežli víra Kristova, nebo všemu učí a vše podává, čeho člověku jak v životě, tak i při smrti potřebí jest k upokojení mysli a ku potěšení srdce. Ona jest jistou a bezpečnou průvodkyní člověka od kolébky až k smrti; ona ve všech života potřebách poskytuje z plnosti pokladů jí svěřených a milosti Boží všeho toho, čeho člověku jest

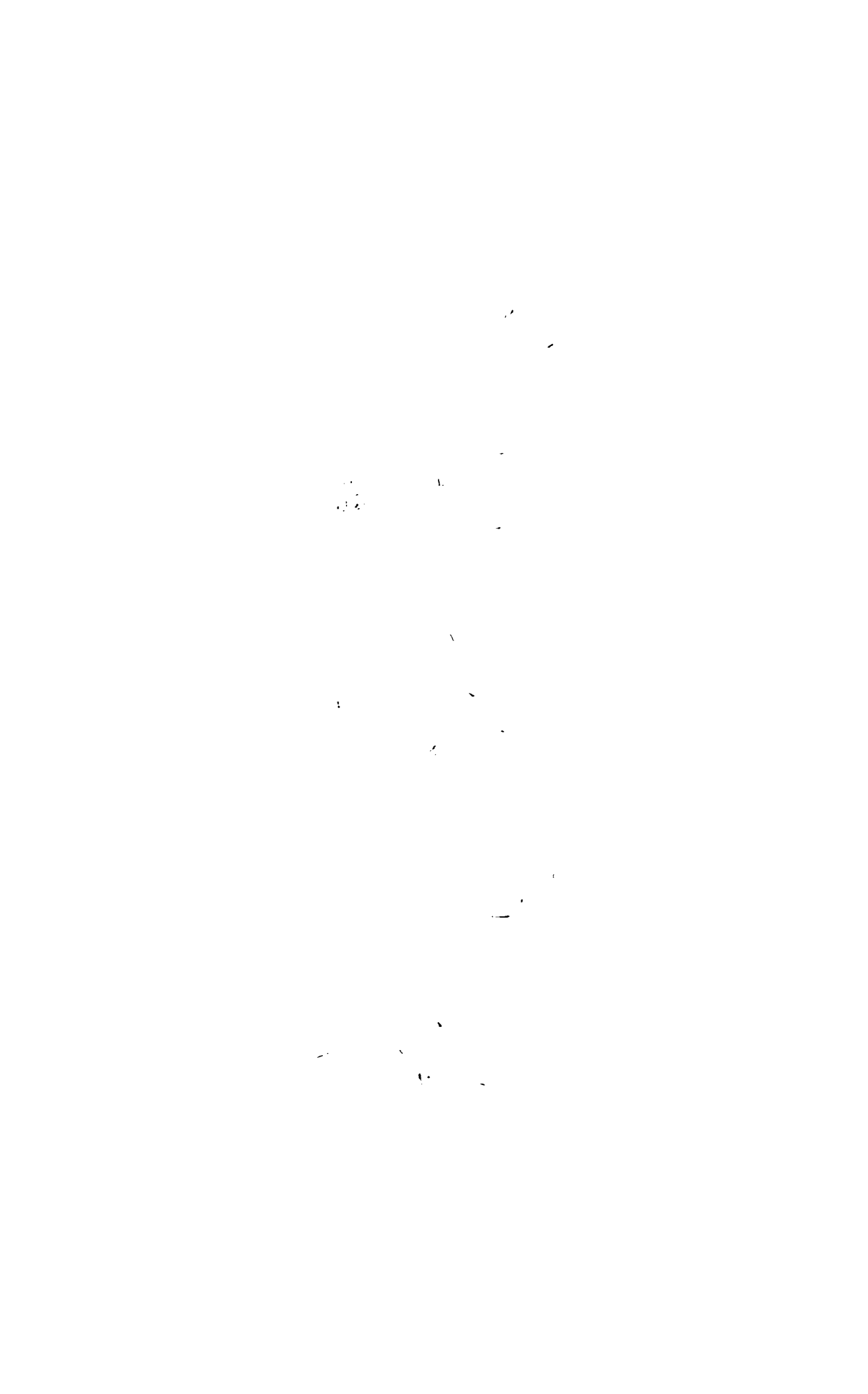
potřeba, by spokojeně a blaze živ byl, a blaženě a utěšeně zemřel.

A jak křesťanství působí na veškerenstvo, tažme se jen nestranných kulturních dějepisců, kteří nám dosvědčují, že teprve ku pravé vzdělanosti povýšen národ ten, který byl přijal křesťanství. Od doby Kristovy počíná rok spásy, počínají dějiny kulturní.

Tak jsme z vnitřních kriterií, jež jedině v náboženství Kristově shledáváme, poznali a nabyli přesvědčení, že jedině toto náboženství jest pravým zjevením Božím.

Učení o Bohu.

I.

Bůh jest.

„Neviditelné vlastnosti Boží skrze ty věci, kteréž učiněny jsou, rozumem pochopeny a spatřiny bývají.“
Řím. 2, 20.

Víra jest dar Boží, ale má býti člověku také zásluhou. Sv. Tomáš Akvinský učí: jako každý úkon, který za vlivu předchozí milosti Boží ze svobodné vůle vychází a k Bohu směřuje, záslužný jest, tak i úkon víry. Ovšem tenkrát, když rozum milostí Boží pohnut bývá, by poznáním pravdám Božím ze svobodné vůle přisvědčil.

Jsouť zajisté v oboru lidského poznání pravdy, proti kterým nelze nejmenší námitky činiti, jako pravdy matematické. Obor těchto jest velmi skromný. Mnohem větší obor zahrnuje v sobě pravdy, kteréž sice s jistotou víme, ale proti kterým lze námitky činiti. To jsou pravdy vědecké a nanejvýš náboženské. A tážeme-li se, proč právě tyto, ježto přece nejvyšších a nejsvětějších zájmů člověka se týkají, spadají v obor tento, tu není žádné jiné odpovědi, leč proto, by byly od každého svobodně přijaty a uznány čili jinými slovy: by mu byly zásluhou. Nebo kdyby patřily v obor prvý, neboli pravdám takovým, proti nimž nižádné námitky činiti nelze, tu by o zásluze nemohlo býti ani řeči.

V obor druhý spadá především pravda: Bůh jest; i v samém Písmě zaznamenána jest námitka, že člověk ovšem nemoudrý a nesmyslný říci může: Není Boha. (Žlm. 13, 1.)

Bohužel, že takových nemoudrých za dob našich není po skrovnu. Jest se tomu tím více diviti, ježto člověk, že Bůh jest, již pouhým rozumem může poznati.

Jsoucnoť Boží jest předmětem i víry i rozumu.

Není jasnější, není jistější pravdy, ne-li pravda: Bůh jest, takže vskutku jen ten, kdo buď rozumu nemá, nebo rozumu zúmýslně zle užívá, říci se opovažuje: Není Boha.

P o j e d n á n í.

Zkušeností víme, že všude ve světě jest pohyb. Cokoli pohybuje se, jiným, ne samo sebou, pohybováno bývá; nutno tedy jest v příčině pohybu ve světě všude vládnoucího v řadě příčin pohybujících do nekonečna pokračovati, což jest proti mysli. Není tedy jináče, leč míti za to, že v řadě účinkujících příčin jest nutně jakási první příčina, která nikým pohybována není, nýbrž vše jiné v pohyb uvádí. Kámen se nehne, nehodím-li jím rukou. Žádná hmota se nehne, není-li přivedena v pohyb silou jinou, a tato zase silou opět jinou a tak až do nehonečna. Také svět, jsa hmotou, nemohl sám sebe přivésti v pohyb, nýbrž musil býti uveden v pohyb silou jinou a kdo mohl býti poslední příčinou síly té, ne-li Ten, jenž svět stvořil?

Dále pozorujeme že všechny věci, z nichž svět složen jest, jsou nahodilé, neboť mohou býti i nebyti. Jestliže opravdu jsou, tedy musí býti příčina, která je učinila. Ale příčina ta sama nemůže býti nahodilá, ježto mysliti si, že by jí nebylo, jest proti mysli; nelze tudý, než míti za to, že příčina ta jest nutná. Důvod nutnosti své nemůže míti mimo sebe, ježto by nekonečná řada takových nutností totiž, že jedna byla by byla příčinou druhé, ani mysliti nelze, pročťž ona prvá příčina musí tedy důvod nutnosti své míti sama v sobě, čili musí býti bytost sama sebou nutně bytující a bytost takou nazýváme Bohem, čím jsoucnost Boží úplně zdůvodněna jest. A proto potvrzuje Písmo: „Bůh jest Alfa a Omega, počátek i konec, první a poslední.“ (Zj. 1, 8.) „Jemu není podobného, veliký jest a veliké jméno jeho v síle,“ dí Jeremiáš (10, 6.) a sv. Pavel praví: „V něm živi jsme, hýbáme se i trváme.“ (Sk. 17, 28.) A Tertulian: „Pokud lidská přirozenost něco o Bohu stanoviti může, stanovím a řku, co všechněch vědomí též uznává: Bůh jest nejvyšší a svrchovaný, nalézaje se u věčnosti, nezrozený, neučiněný, bez počátku bez konce.“ Totéž naznačuje hebrejské jméno „Jehovah“, totiž bytost takovou, kteráž sama od sebe jest věčně, bez počátku a konce, tedy bytnost všech bytostí. To jest jméno, kteréž Bůh sám sobě dal, když s Mojžíšem v keři ohnivém mluvíti počal. (II. Moj. 6, 3.) I naše české „Bůh“ od sanskritského „bhî“ to jest bohatství čili plnost všeho znamená dostatečnost v samém v sobě totiž bytost od nikoho nepocházející.

Pokračujme dále. Ve veškeré přírodě pozorujeme takovou spořádanost, která předpokládá nejvyšší rozum. Do-

máci zvířata mají pud žítí ve společnosti s člověkem, kdežto divé šelmy před člověkem plaše utíkají vyhledávající samotu. Pták má takové tělesné ústrojí, aby mohl vzduch prorývat, oko jeho opatřeno zřítelnicí, která nejmenší zrnečko pozoruje. Ryba opatřena jest veslem, jehož pomocí s povrchu hladiny mořské vrhá se na dno nejhlubší propasti. Bobr má nástroje, kterými dovede stavěti v tak pravidelných rozměrech, jako učený stavitel. Malá včelka vyrovná se zkušenému měřiči, tak jako zpěvavý pták slavnému skladateli hudby. Slyšte tam v keři za tichého večera! Z jeho hrdélka plyne celá škála od nejhlubšího tonu až do nejvyššího, slabounké počne adagio, jež brzy se mění v ton silnější a silnější až k fortissimo, náhle řine tu silný proud zvuků, srdce překypující radostí, pojednou umlkne, nastane pausa; počne znovu, ale změnil klíč, nastává nová melodie, vyluzuje tony zdlovhavé, truchlivé, monotonní, jeho slavnostní hymna změnila se v úpěnlivý žalozpěv, snad opěvá ztrátu svého štěstí, z dithyrambu radosti stala se elegie pláče.

A což stavba hnízd, stěhování se ptactva, stěhování ryb, ano i bylin, pozorování nejmenších nálevníků, zkoumání mikroskopická, nenutili nás to ku přemýšlení, že vše jak v organické tak v neorganické říši jest rozumně ustrojeno za jistým účelem. A tato účelnost tvorstva nepředpokládá-li příčinu rozumnou, která všem tvorům dala směr k cíli jí samou vytčenému? A příčina tato rozumná jest Bůh. Protož dí Písmo: „Nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou Jeho Jeho zvěstuje obloha“ Žlm. 18, 12. a proto kázal sv. Pavel Athenským: „Zvěstujeme vám, abyste se od těchto bohů marných obrátili k Bohu jinému, který učinil nebe, i zemi i všecko, což v nich jest.“ (Sk. 17, 24.)

A řeknou-li odpůrcové, že svět jest sám sobě účelem, tedy Bohem, ať již povstal dle pantheistů samostatnými vývoji jedné a téže podstaty, nebo dle materialistů kombinací mnohých podstat jedné a téže jakosti hmotné, atomů neboli monad: tu praví jim sv. otec Augustin: „Otázal jsem se země, byla-li by bohem mým a řekla mi: Nejsme, i jiné všecky věci, které v ní jsou totéž vyznaly. Otázal jsem se moře, i propasti, i hmyzův, kteří v ní jsou a odpověděly: Nejsme my bůh tvůj, hledej ho nad námi. Otázal jsem se nebe, slunce, měsíce, hvězd a odpověděly: Nejsme my bůh tvůj. A řekl jsem ke všem věcem, kteréž obstoupily dvěře těla mého: Povězte mi o Bohu mém. A vykřikly všecky hlasem velikým: Onť jest stvořil nás. Potom otázal jsem se hmotného světa: Pověz mi: Jsi-li ty bůh můj čili nic? A od-

pověděl mi hlasem silným řka: „Nejsem já, ale skrze Něho jsem já. Koho hledáš ve mně: Onť stvořil mne: nade mnou hledej toho, který spravuje mne a kterýž učinil tebe. Otazování věcí stvořených jest hluboké rozvažování jich; odpověď jich jest osvědčení o Bohu, nebo všecka spolu volají: Bůh stvořil nás.“

Nuže tedy zpytujeme i my dále přírodu. Znamenáme v bytostech ve světě rozmanité stupně dokonalosti. Poněvadž nižší nebo vyšší stupeň dokonalosti některé bytosti podmíněn jest menší nebo větší blízkosti k bytosti nejdokonalejší téhož druhu, jsou tedy vůbec ve světě věci více nebo méně dokonalé jen tím, pokud se více nebo méně přibližují k bytosti nejvyšší dokonalé. A jako tedy bytost nejvyšší v některém rodě jest příčinou všeho toho, co v tomto rodě zahrnuje jest: tak také musí všech dokonalostí na světě býti příčinou bytost nejdokonalejší, jež jest jediné Bůh. Proto pravil Pán Ježíš: „Buďtež dokonalí, jako i Otec váš nebeský dokonalý jest,“ (Mat. 5, 48.) k čemuž blahoslavený Tomáš Kempenský dí: „Ty, Pane Bože můj! nade všecko jsi nejlepší; Ty sám nejvyšší; Ty sám nejmocnější; Ty sám nejdostatečnější a nejhojnější; Ty sám nejvznešenější a nejslavnější nade všecko, v němžto všecky dobré věci v dokonalém spolku jsou, i vždycky byly a budou.“

A nyní ohledněme se sami na sebe. Člověk jest si vědom mravního zákona a zároveň vlastní své svobody. Zvířata řídí se dle přirozených pudů, které k jejich přirozenému blahu, k jejich sebezachování směřují; k ukájení jich vynakládají veškeru svou sílu přirozenou. Sebezapírání, sebeobětování nenacházíme u žádného zvířete; ale člověk v sobě chová zákon se vším, seč jest, aby bližnímu nezištně se věnoval, jeho blaho si za účel obral, vášně krotil a se zapíral. —

Zároveň cítí v sobě i volnost v určování sebe, jest si vědom své svobody. Do mechanismu přírodního, v němž i naše smyslné pudy vězí, zasáhá moc vůle, na kterouž mravní zákon působí tak, že i tyto smyslné pudy vůči tomuto zákonu mohou býti buď zcela potlačeny nebo jen tak dalece ukojeny, jak se to srovnává s mravními účely.

I nastává otázka, odkud tento zákon mravní, odkud volnost v sebeurčení? Sám sobě ho dáti nemohl, neboť jeho naprosté požadavky ukazují, že k podstatě ducha našeho patří. Nuže odkud tento duch? A tu zase nemůžeme jinak, než míti za to, leč že pochází od bytosti nejvyšší nad duchem naším i nad přírodou stojící. A jak si máme tu bytost před-

staviti? Snad tak, — jak někteří praví — jako nějakou moc nebo sílu přírodní? Pak by ten zákon mravní v nás musil zníti „ty musíš“ a nikoliv „ty máš“. Ježto tedy táž bytosť postavila nás jakožto bytosti svobodné, od nichž mravných činů žádá a je fysicky nenutí, nemůže tedy býti žádným přírodním ústrojím, nýbrž musí býti duchem nejvyš mravným, svobodným, osobním a tím jest Bůh. Proto dí Pán Ježíš: „Bůh jest duch a ti, kteří se mu klanějí v duchu a v pravdě mají se klaněti.“ Jan 4, 24.

A tak bychom mohli ještě jiné důkazy o pravdě té: Bůh jest, podati, než patrno jest, že žádný důkaz pro jsoucnost Boží není s to, aby mohl nabraditi náboženskou víru, neb aspoň tolik jistoty podati, jako tato. Víra jest více, nežli přesvědčení. Proč se nám líbí nějaká kniha, nějaká báseň, nějaký obraz? Proto, že duch jest přesvědčen o kráse, nejsa ani sobě vědom důvodů proč. Víra jest pravdou, která sama sebou duši k sobě vábí, táhne a poutá. A proto víra jest moc. Malý hlouček vojínů vidí v mladém Alexandru reka a hned 35 tisíc reků táhne s ním vybojovat celého světa. Věštba dána Římanům a Řím stává se pánem celého světa. Jediný muž na celém světě, Kolumbus, věří, že ještě jest jiný díl světa a z víry té skutečně povstává Nový svět. A což teprve dokázala víra křesťanská? Tažte se dějin a dějiny povědí vám, že přese všechny námitky a výmysly odpůrců pravdiva jsou slova onoho učeného Gamaliele v radě židovské, jenž pravil: „Je-li tato víra z lidí, sama sebou se rozpadne; je-li však z Boha, nic proti ní nezmůžeme.“ Ano víra jest moc, která divy činí; jest kouzlo, které přivádí k nadšení; jest ona holubice z archy Noemovy, která přináší mír; jest žebřík Jakobův, po němž duše vstupují k nebi. Volejme jen často s apoštoly: „Ó Pane, přidej nám víry!“

II.

Nejsvětější Trojice Boží — tajemství víry.

„Tři jsou, již svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo a Duch svatý: a ti tři jedno jsou.“

I. Jan 5, 7.

Bůh jest jediný, to rozum poznává, neboť kdyby více bohů bylo, byli by buď sobě rovni, nebo by byli od sebe rozdílni. Dejme tomu, že by byli sobě rovni, stejně mocni. Co by z toho pošlo? Mohl by se jeden druhému protiviti a tím již by přestali býti bohy. Kdyby se však lišili, to by možno bylo, kdyby jednomu příslušela jakási dokonalost, které by druhému nedostávalo se; avšak tím právě by nebyl tento Bohem, poněvadž Bohu jakožto bytosti nejdokonalejší žádná dokonalost chyběti nesmí. Ostatně i jednota řádu světového nás k tomu soudu vede, neboť, kdyby více bohů bylo, mohl by jeden chtíti, by slunce svítilo, kdežto druhý by chtěl, by temnost přikrývala zemi, a takovým pak během by ten největší zmatek a nepořádek ve světě povstati musil. Ježto však ve světě nejlepší panuje pořádek, jest nám míti za to, že také jen od jediného ředitele pochází, jež jest jeden Bůh, jak dí Písmo: „Slyš, Israeli, Hospodin Bůh jeden jest.“ (V. Mojž. 6, 4.) „Já jsem Bůh a není Boha mimo mne.“ (Is. 46. 9.)

Jakkoli tedy jeden Bůh jest, přece víra naše učí, že jsou tři božské osoby: Otec, Syn a Duch svatý, nebo dí Písmo: Tři jsou, jižto svědectví vydávají: Otec, Syn a Duch svatý,“ (I. Jan 5, 7.) a Pán Ježíš přikázal apoštolům: „Učte všeliké národy, křtíce je ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého.“ (Mat. 28, 19.) A toto učení o Bohu trojjediném jest základním článkem naší víry.

K oživení víry v srdcích našich chceme o něm pojednati.

P o j e d n á n í.

Jeden Bůh ve třech osobách! toho rozum pochopiti nemůže, neboť jest toto učení tajemstvím víry.

Pravé zjevené náboženství vyžaduje, aby v něm byla tajemství; neboť kdyby vše, co víra obsahuje o Bohu, bylo

lze rozumem vystihnouti, víra taková jistě by byla dílem a výmyslem lidským, ale pravá víra musí v sobě míti tajemství, protože dle slov apoštolských (I. Kor. 13, 12.) zde na světě Boha jen jako skrze zrcadlo vidíme v podobenství, teprve na onom světě tváří v tvář jej spatříme; zde jej toliko z částky poznáváme; přebývat ve světle nepřístupném, jehož žádný z lidí neviděl, aniž viděti může.“ (I. Tim. 6, 16) A nepraví-li spisovatel knihy Moudrosti: „Kdo z lidí bude moci věděti radu Boží? aneb kdo bude moci se domysleti, co Bůh chce?“ (Moudr. 9, 19.) a nevolá-li sv. apoštol Pavel: „Ó hlubokosti bohatství, moudrosti i vědomosti Boží; jak jsou nevyzpytatelní soudové jeho, a nevystižitelný rady jeho? Nebo kdo poznal smysl Páně? aneb kdo byl jeho rádcem?“ (Řím. 11, 32.) Proto také dí veliký církve učitel sv. Augustin: „Co řku, co jest Bůh všemohoucí? Co, neli neocenitelný, nevyslovitelný, nepochopitelný.“

A tak by věru bylo nejvýš pošetilé, chtíti pochopiti toho, co se pochopiti nemůže: ale rovněž pošetilým by bylo, zavrhovati něco jen proto, že toho pochopiti nemůžeme. Není tajemství nejsvětější Trojice Boží proti rozumu, nýbrž nad náš rozum. Že něčeho pochopiti nemůžeme, není důkazem, že to skutečně není, ale jest důkazem, že rozum náš pro slabost svou toho nepochopuje. Rozum člověka má své meze, má svou ohradu, přes niž pustí-li se dále, bloudí. Musil by člověk býti vyšším tvorem, musil by býti andělem, ano musil by býti Bohem, kdyby vše vyzkoumati, vše proniknouti, vše postihnouti mohl. Nepozastavuj se tedy nikdo nad tímto tajemstvím a nadarmo by bylo chtíti je vyzkoumati.

Jako nám přecházejí oči, když se do slunce díváme: tak a mnohem více lidský obmezený rozum náš stkvělostí, jasností, velebností Boží podtrhnut bývá. Pravíť kniha Přísloví: „Kdo zkoumatelem jest velebnosti, zachvácen bude od slávy.“ (Prís. 25, 26.)

Nic méně dovoleno jest a prospívá, pátrati po tom, co by slabosti rozumu přispělo ku pomoci. A tak ohledneme-li se v kulturních dějinách národů, najmě zpytující jejich rozličná náboženství, k obdivu svému shledáváme u některých dosti znatelné stopy Trojice Boží, což jinak vysvětliti nelze, než že jistě pocházejí z doby prazjevení.

Že Římané jakési ponětí měli o trojici v Bohu, dokazuje řecký nápis na obelisku ve velikém cirku; jenž po česku zní: Veliký Bůh, Bohorozený a Všecek se stkvějící; a přece tím nemínili, než jediného boha svého Apollona.

Také Řekům nebylo to neznámo, neboť Platon a stoupenici jeho rozeznávají v nejvyšší bytosti nejvyšší dobro, slovo nebo rozum a duši.

V bajesloví obou těchto národů nalzáme toho stopy: tři byly Gracie, tři Parky.

Mnohem patrnější známky nalzáme u Indů. Missionář francouzský Calmelte mluví o indické knize, kteráž počínala: „Veliký Bůh, v jeho ústech Slovo, potom Duch dokonalý.“ Podobně jistý anglický missionář vypravuje, že na ostrově O-Taiti našel stopy trojice v náboženství obyvatelů tohoto ostrova. Avšak mnohem nápadnější shody vyličuje abbé Bauchet v listě k biskupovi Avranchesskému, an píše: Většina Indů ujišťují, že všickni jejich bohové jsou podřízeni nejvyšší bytosti, Pánu všech bohův a lidí. Tento veliký Duch jest nejvyšší dokonalý a Stvořitel všech tvorů stvořených. Parabara-vastu t. j. Bůh nejvyšší, který v trojí způsobě „Trimurti“ zvané ve třech božstvech se jeví, jako: Brama, Višnu a Šiva. Tito tři bohové jsou dítky jediné ženy, zvané Parašatti t. j. moc nejvyšší.“

Také my sami na sobě jakousi obdobu poznáváme a sice v duši naší. Duše naše jest k obrazu Božímu stvořena: „Řekl pak Bůh: Učiňmež člověka k obrazu a ku podobnosti svému“ dí Písmo. Již slovo „učiňmež“ značí mnohost a svatí Otcové vykládají to o nejsvětější Trojici, že všechny tři božské osoby měly účast ve stvoření, opírajíce se o výroky Písma, jež svědčí o Pánu Ježíši, druhé božské osobě: „Všecky věci skrze něho učiněny jsou, a bez něho nic učiněno není, což učiněno jest,“ (Jan 1, 3.) tedy také člověk; o Duchu svatém také svědčí Písmo: „Vypuť Ducha svého a zase nová stvoření budou.“ (Žalm 103, 30.) A takž ten obraz trojediného Boha duši naší jaksi vtisknut jest: máť duše naše trojí mohutnost, a sice mohutnost poznávací neboli rozum, mohutnost cítící nebo cit, zvlášť v ethickém smyslu a mohutnost výkonnou neboli svobodnou vůli a toto tré přece činí jedinou podstatu duše lidské.

Jinými ještě obrazy poukazovali sv. Otcové na nejsvětější Trojici. Sv. Efrem podává nám obraz slunce; v němžto světlo, lesk a teplo jest a sv. Isidor představuje nám obraz ametystu, drahého kamene trojbarevného; nachová barva znamená všemohoucnost nebeského Otce, Stvořitele nebe a země; fialová pokoru Syna, Vykupitele a růžová pak lásku Ducha svatého, našeho Posvětitel.

I ve stvoření shledává se jaksi obdoba trojjediného Boha — Stvořitele: stvořil tvory duchové, tvory tělesné nebo

pouze zvířecí a tvory lidské, z ducha a těla se skládající. Podobně ve stvořené přírodě trojí říši znamenáme: nerosty, rostlinstvo a živočišstvo.

Všecky tyto důvody a podobenství byly by nepostačitelny, kdyby víra naše nezakládala se na nezvratných výrociích Písma, a kdybychom nebyli přesvědčeni, že všecky tři božské osoby se objevily při křtu Páně v řece Jordaně. Bůh Otec objevil se hlasem s nebe volajícím: „Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo.“ (Luk. 3, 22.) Syn Boží se zrakům lidským ukázal, v osobě Ježíše Krista a Duch svatý v tělesné způsobě, ve způsobě holubice i ve způsobě ohnivých jazyků.

Praví-li pak odpůrci víry, že v Starém zákoně není zmínky o Trojici Boží, zapomínají, což jsme právě vyložili o slově „Učiňmež člověka ku podobenství svému;“ zapomínají, že hned v druhém verši první kapitoly knihy Genesis stojí: „Duch Boží vznášel se nad vodami.“ Ostatně víme, že starý zákon nepodává úplné zjevení Boží, neboť řekl Pán Ježíš: „Nepřišel jsem zrušit zákona, ale doplnit.“

A dí-li dále nepřátelé víry, že učení to jest proti rozumu, že třemi osobami ruší se jednota, dokázali jsme, že učení to není proti rozumu, nýbrž nad rozum, a že tři božské osoby nejsou tři zvláštní bohové, nýbrž jen tři osoby jednoho božství, což zvláště vykládá sv. Bernard: „Bůh jest Trojice — dí tuto slovutný otec církevní — Co tedy? Jmenujice trojici rušíme snad, co bylo pravino o jednotě? Nikoli, nýbrž stanovíme jednotu. Jmenujeme Otce, Syna i Ducha Svatého, ne však tři bohy, alebrž jednoho jediného. Podstata jest jedna, osoby jsou tři. Co tu divného, co tu tmavého? Nic, myslí-li se osoby oddělené od podstaty. Ježto však tyto tři osoby jsou onano podstata, a tato jediná podstata tři osoby jsou: kdo by tu upíral počet? A přece kdo by tu počítal, v pravdě jen jedno by počítal, neboť tři jen jedno jsou. Čili snadno se ti zdá k vysvětlení o třech mluvě? prav, co jsi počítal? Přírozenosti? jedna jest. Bytnosti? jedna jest. Podstaty? jedna jest. Božství? jedno jest. Pravíš, toho nepočítám, nýbrž osoby čítám“

Ke konci ještě uvádím slova našeho slavného filosofo křesťanského, Tomáše ze Štítneho, an dí: „A protož věřte a vyznávejte, že věříte, ač i rozum nemož zde dosíci toho, že Trojice jest v osobách Boha jednoho a v božství jest jednota, v níž jsou tři osoby vlastní, každá majíc v sobě sama život věčný.“

Sklánějme tedy kolena svá před tímto tajemstvím z hlubokosti srdce se sv. otcem Augustinem volajice: Ó tři spolu

rovné a spolu mocné osoby, Bože jediný a pravý, Otče i Synu i Duše Svatý, který sám přebýváš u věčnosti a ve světle nepřístupném; kterýž jsi založil zemi v moci své a spravuješ okršlek země moudrostí svou, svatý, svatý, svatý, Pane Bože zástupův, hrozný a silný, spravedlivý a milosrdný, přepodivný, chvály a milování hodný. Jeden Bože, tři osoby, jedna podstata, jedna a nerozdílná Trojice. Otevři mi volajícímu brány spravedlnosti a já vejda v ně velebiti budu Tebe, Hospodina. Všecka chvála, všecka mocnost, všecka čest, všecko blahoslavenství, všecko milosrdenství buď Bohu Otci, i Synu, i Duchu svatému. Amen!

III.

Bůh — Stvořitel světa.

„Nebesa vypravují slávu Boží.“
Žlm. 18, 2.

Jest Bůh! Tráva v údolích, kvítí na polích, cedry na temenech horských jej velebí; hmyz na výsluní bzučí o jeho slávě; ptáče v listí úkrytu prozpěvuje jeho chválu; rachot hromu oznamuje jeho moc; okean dokazuje jeho nesmírnost, paprslek sluneční jeho krásu; vše hlásá a velebí Tvůrce svého, jen člověk opovazuje se říci: Není Boha.

Dokládá však Písmo, že tak může říci jen člověk nemsynský, rozumu zbavený, blázen (Žlm. 13, 1.), neboť nebylo na světě národu a není rozumného člověka, jenž by nad sebou nějaké vyšší mocnosti neuznával. „Projdeš-li země - dí pohan Plutarch — můžeš najítí města, kteráž zdí, umění, králů, domů, bohatství, peněz, škol a divadel nemají; avšak města, kteráž by nemělo chrámův ani bohů, kteráž by modliteb, přísah, věsteb neužívalo, pro dosažení dobrých věcí obětí nepřinášelo, svatými obřady zlo odvrátiti se nesnažilo, ještě nikdo neviděl.“ Již pouhý rozum, zvláště vznešenost, velikost a krása přírody praví nám, že Bůh jest bytost nejvyšší, od níž vše pochází a k ní zase vše směřuje; protož dotvrzuje Písmo: „Nebesa vypravují slávu Boží“ (Žlm. 18, 2.) a sv. apoštol Pavel dí: „Neviditelné věci jeho od stvoření světa skrze ty věci, kteráž jsou učiněny, rozumem pochopeny a

spatřiny bývají, také jeho věčná moc a božství tak, aby již výmluvy míti nemohli.“ (Řím. 1, 19. 20)

A tak v pravdě jen málo lidí jest, kteří by, že Bůh jest, nevěřili; že by však týž Bůh, jenž jest sám od sebe nejdokonalejší bytost, byl původcem a stvořitelem světa, toho mnozí učení, zvláště pak přírodozpytci naši tak zvané osvícené doby, nechtějí pochopiti, všelijaké proti učení Božímu, jak nám je Písmo svaté podává, námítky činíce, jsouce v tom, jak praví, nezvratnými důkazy neklamné vědy podporováni.

Avšak námítky takové jsou lichy, všeho podstatného základu prázdný.

P o j e d n á n í.

Již v starém věku bylo rozličně bájeno o původu a stvoření světa. Kněží Egyptští měli za to, že původ všehomíra byl temný, bouřlivý vítr, který tvořil jakousi směs bez mezí a tvaru, a z této směsice povstaly zárodky všelikého stvoření.

Řecký filosof Thales učil, že voda jest obecným živlem, z něhož vše povstalo. Ale již Platon hlásal, že Bůh sice nestvořil, ale spořádal svět. Bůh — praví týž mudrc — spořádal svět podle pravzoru od věčnosti v sobě spočívajícího. Předměty nejsou, leč stíny ideí božských, které jediné jsou pravé podstaty, ježto Bůh každé bytosti vdechl část svého bytí a tento Bůh jest duch a hmota zároveň čili princip všehomíra.

Jako Platon soudil též Aristoteles, ale dovozoval, že všechny bytosti tvoří jakýsi řetěz, jímž hýbe nejvyšší moc hybná; jemu tedy principem jest pohyb.

Jinak učil Zenon, maje za to, že svět povstal vlastní silou, kdežto Epikur tvrdil, že jest od věčnosti.

Tak učili staří; a jako tito, tak i vědatoři nové doby podle nich všelijak dovozují původu světa. Jejich výzkumy o vzniku a vývoji naší země a veškerého viditelného světa vrcholí v tom, že uznávají jakési prvky, z kterých působením těch kterých sil a zákonů všechny věci povlovným vývojem složeny jsou. Voda a oheň jest i jim nejhlavnějším principem. Přátelé prvé theorie zvaného „neptunismu“ tvrdí, že země naše povstala usazováním částic ve vodě rozpuštěných, kdežto zastanci druhé theorie, neboli „plutonismu čili vulkanismu“, mají za to, že země byla tekutinou žhavou, ohnivou, jež povstala ochlazením v prostoru prázdném. Podobně prý též

vytvořila se veškerá sluneční soustava. Ochlazováním a zhuštěním hmoty přišla tato do pohybu a pohybem od celku oddělil se jistý dílec kruhový, který se rozpadl na více koulí, jež potom zůstaly již trvale samočinnými.

Dejme tomu, že svět, jak praví mudrcové, povstal sloučením prvků, ale tu hned naskytá se otázka, kdo učinil tyto prvky? — Pripusťme i to, co praví, že vše povstal hustnutím vodou rozředené hmoty světové, čemuž prý i sama bible nasvědčuje slovy „duch Boží vznášel se nad vodami“ (Gen. 1, 2.); avšak i tu tázati se možno, odkud prvý pohyb části té hmoty? Vlastní silou, odpovídají. A odkud ta síla? Na to nemají odpovědi.

Podobně se to má s plutonismem, jež zase soudí, že země a ostatní planety povstaly ochlazováním žhoucí hmoty a částečným oddělováním; nuže dobře, odkud pak ta prvotná hmota, z níž vývojem povstal svět? Proč tato hmota nezůstala ve svém stavu? Odkud prvá příčina k těm nesčíslným proměnám? Odkud zárodek a pud k vyvíjení se hmoty? Odkud zákony, dle kterých právě vše se vyvíjelo?

Na tyto a podobné otázky nedává nám věda odpovědi. Již to by proti ní dosti svědčilo, ale pripusťme ještě vedle těchto uvedených výkladů také některé výmysly básníků. U některých kmenů indických slon podpírá zeměkouli a bohové jsou dítky ženy Parašatti zvané; u Peršanů původcem všeho jest slunce; v Gronsku dí pověst, že člověk pochází z mušle; u Skandinavců zrodili se Asku a Emla, Odin dal jim duši, Hoener rozum a Loedur krev a krásu. Podobné báje vyskytují se i jinde.

Pozorujíce všechny tyto názory o původu světa, nejsme-li tu jako v nějaké obrazárně? Vidíme zde dvě kopie jednoho a téhož originalu. S jedné strany jsou to hypotese filosofů, s druhé strany obrazotvorné výmysly básníků. Ovšem kopie jsou daleko za originálem. Chceme-li původní krásu a pravdu viděti, chceme-li viděti arcidílo mistrovského malíře tak, jak v pravdě jest, nezbyvá nám nic jiného, než hledati original.

Original nacházíme v Bibli v I. knize Mojžíšově: Bůh sám od sebe od věčnosti, nejdokonalejší bytost, stvořil na počátku nebe a zemi. Ale země pak byla pusta a prázdna, a tma byla nad propastí. I uspořádal všemocný tvůrce svět a vyzdobil naši zemi a naplnil ji tvorstvem všeho druhu, nad níž učinil pánem člověka stvořeného k obrazu Božímu, aby panoval nade vším stvořením. Vůlí svou, mocným slovem svým zaplašuje Tvůrce neproniknutelné tmy, zavěšuje na

Ó BOHU

jednom v bytnosti a trojím v osobách.

(Výklad Summy theologické sv. Tomáše Aquinského. Pars I.
quaest. I.—XLIII.)

Sepsal Dr. **Václav Šimánko,**

professor dogmatiky na bohoslov. ústavu v Budějovicích.

S povolením Nejdůst. Ordinariatu. 416 stran. Cena 2 zl.

ŘÍMSKÝ MISSÁL

čili

mešní kniha církve svaté,

již pro věřící v jazyk český upravil a poznámkami liturgickými
opatřil

P. PROKOP BAUDYŠ,

O. S. B.

S povolením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře v Praze.

Stran 952. Cena brož. 2 zl., váz. v plátně 2 zl. 50 kr., váz. v kůži
2 zl. 80 kr.

**Prosíme, by na výbornou knihu tu byl lid náš
upozorněn.**

STRUNY POSVÁTNÉ.

Modlitby veršem.

Složil prof. Dr. **M. Kovář.**

Stran 250. Cena brož. 50 kr., vkusně váz. od 70 kr. výše.

BIBLE A PŘÍRODA.

Časové poznámky na základě novějších spisovatelů,
hlavně prof. Dra. Reusche,
napsal **Tomáš Střebský.**

Stran 376.

Cena 1 zl. 80 kr.

K dostání v knihkupectví Cyrillo-Methodějském (Gust.
Franci) v Praze, Malé staroměstské nám. č. 143-I.

Přátelům katolické mládeže!

RAJSKÁ ZAHRÁDKA.

Illustrovaný časopis pro dívky.

Ročník II.

10 sešitů ročně. Předplatné na rok 80 kr.

= Na 5 výtisků 1 výtisk zdarma. =

Prosíme o rozšíření mezi naši mládež.

Pěkná četba pro dospělé i mládež.

B. M. Kulda.

MORAVSKÉ

NÁRODNÍ POHÁDKY A POVĚSTI.

SEBRAL A ZASLAL

JAN PLESKÁČ

A JINÍ.

Stran 280. Cena 90 kr.

Expedice knihkupectví Cyrillo-Methodějské (G. Franci) v Praze.

Výborná pomůcka p. t. duchovenstvu!

Podobenství, paraboly a bajky.

Původně sepsal

KAREL OTMAN,

farář Ořešský a kníž. arcibiskupský vikář.

Cenná tato sbírka v skvostné úpravě vyšla nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. Obsahuje 194 str. Cena 70 kr.

Praha, v březnu 1893.

Vele důstojný Pane!

Dovolujeme si Vám zaslati první sešit díla prof. J. E. Kulakovského „Skázání apologetická“. Vaše Blahorodi zajisté je přesvědčeno o svrchované důležitosti apologie v době naší, netřeba nám tudíž o významu díla, jehož 1. sešit Vám dnes uctivě předkládáme, se rozepisovati. Hlavoost' a vytržbenou propzacovanost' materialu díla toho začte již z tohoto sešitu seznati. Těšime se proto, že i Vaše Blahorodi začíte nám odebizáním u vydávání cenné práce té býti nápomocen.

Dílo publikováno bude v tříarchovych sešitech po 30 list. a vyplní as 10 sešitů.

P. T. vlted. páni, již si tento 1. sešit ponechají, stávají se odběrateli, a dovolime si vlted. jména jich v seznam abonentů zanést.

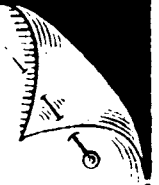
Íkdo by dílo neuznal za dobré odebizati, začíž nám sešit tento laskavě vrátiti.

Porcučejice se do vzácné přízně Vaši Vele důstojnosti,

pođepisujeme se v plné uctě

nakladatelstvo.

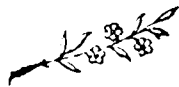
• SEŠIT II. •

APOLOGETICKÁ

KÁZÁNÍ.

KNĚZ JAN EV. HULAKOVSKÝ.

• CENA 30 kr. •

PRAHA.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

1893.

• •

oblohu nebeskou hořící slunce, bez jehož světla země by byla tmavým žalářem, a na blankyt nebeského kruhu seje miliardy stkvoucích a třpytících se hvězd. Na jeho povel odívá se země pestrým kobercem nejkrásnějších květin, stromy, byliny a křoviny povstávají, v jejichž stinném úkrytu bydlí tisíce opeřených zpěváků, jichž velebné hymny vzduchem se ozývají. A jaké to množství zvěře a zeměplazů, jež tu žije a tyje! A v hlubinách zemských a v propasti mořské jak mnoho tu kovů, kamenů, kopanin a nerostů, jak mnoho živočichů i zde spatřujeme. A vše to učinil Bůh v šesti dnech, odpočinul pak sedmý den a posvětil ho.

Jak jednoduše a přece srozumitelně vypravuje Mojžíš o původu a stvoření světa! Již pouze tato jednoduchost má do sebe veliké přednosti před ostatními výklady novějšími a právě soudnému pozorovateli neujde, že proto biblické vypravování nese na sobě pečeť pravdy, nehledíc ani k tomu, že nejznamenitější přírodoznalci ve svých výzkumech úplně se s Bibli snášejí.

Tak praví znamenitý učenec Bako Verulamský: „Malá znalost přírodní snad svede mnohého k neznabožství, ale hluboká znalost přírody vede k Bohu.“ Vždyť pak nemůže ani býti jinače, neboť tentýž Bůh jest původcem přírody a rovnou měrou i původcem všelikého vědění, všeliké pravdy a jako jeden Bůh, tak i pravda jen jedna býti musí.

Slavný Koperník, slovutný Newton a Kepler podobně byli katolického smýšlení.

A z novější doby proslulý francouzský fysik Ampère měl pevné přesvědčení náboženské, jež ještě na smrtelném loži příteli svému Aragovi vyjevil.

Slovutný hvězdář Mädler praví ve svém učeném díle o astronomii: „Nebesa vypravují slávu Boží, tak pěl již starý žalmista: a astronomie jsouc původu božského, přivádí nás k poznání Boha, zkoumajíc pravdy, jež nás obeznamují s jeho velikými díly, a vyvíjejíc zákony, jež mají jméno „zákony přírodní“ ne že by příroda si je byla sama dala, nýbrž protože jí je Bůh předepsal. Tak jest zákon přírodní a zákon božský jedním a tímtéž.“ A na jiném místě dí: „Náboženství jednomu a věčnému přírodozpyt má služebně zavázán býti i zůstatí, neboť poznávání Boha a poznávání přírody jest jedno a totéž.“ A o knězi vlašském Secchim, jakožto nejslavnějším našeho věku přírodozpytci netřeba ani zvláště vykládati, že zbožné mysli byl; své učené přednášky vždycky začínal slovy: „Vše ku chvále Boží!“

Také dobře známo jest, že náš veleproslulý geolog Krejčí mnohé tvrzení protivníků na pravou míru uvedl.

Takto pohlízejí praví soudní a rozumní znalci na pravý originál v té velké obrazárně Boží, v přírodě, ale domyšliví kritikové přicházejí a praví, že se jim na tom obraze leccos nelíbí.

Jedni praví, že malíř zhotovil obraz v šesti dnech, neb abych zřejměji děl, že Bůh stvořil vesmír v šesti dnech. Arciť zapomínají, že hebrejské slovo „jom“ neznamená toliko „den“ v našem smyslu, nýbrž i „jakoukoli dobu časovou“ a že tedy vše v jistých neurčitých dobách se vyvíjelo, to sami přiznávají.

Jiní praví, že je v tom odpor nemalý; v Bibli se praví, že Bůh prvního dne stvořil světlo, kdežto teprve dále čtvrtého dne učinil slunce, od něhož přece jediné jen světlo máme. A přece při bedlivějším zkoumání není v tom nižádného odporu. Praví se totiž v Písmě, že k rozkazu Božímu bylo světlo. Jak Bůh světlo učinil, o tom se nemluví; je-li nyní země pravidelně osvětlována jen sluncem, nepodaří se přírodovědě nikdy dokázati, že Bůh, než nynější poměr země k slunci ustanoven byl, tedy před čtvrtým dnem, by nebyl mohl jiným způsobem světlo vytvořiti.

A ještě jednu námitku vyvrátíme. Odpůrci praví: Bůh stvořil třetího dne rostliny, které přece k vzrůstu potřebují tepla a světla, jehož neměly, jelikož slunce teprve čtvrtého dne nebo v čtvrté době bylo učiněno. Právě před tím řečeno bylo, že čtvrtého dne poměr země k slunci byl ustálen, čili — zřejměji řečeno — že světlo a teplo k této planetě bylo připoutáno, že však již prvního dne bylo stvořeno a proto i rostliny od téhož světla i tepla dostávati mohly.

I jiné ještě námitky činěny bývají proti biblickému vypravování o původu světa, než všechny jsou bezpodstatny. Svět povstal sám od sebe, vlastní silou, praví jedni. Nikoliv, nýbrž náhodou, volají druzí. Ne, ne — opět dí jiní — svět jest od věčnosti.

Již tedy to, že jedna mudrecká soustava druhé odporuje, což jedna vystavěla, to druhá boří, jest dostatečným důvodem, že ty a takové soustavy a názory vší pravdy a podstaty postrádají. A proto chceme-li v tak důležité věci plné jistoty nabyti, není jiné pomoci, než abychom sáhli k nejstarší písemní památce, ke Genesi nebo prvé knize Mojžíšově, jež nás nejlépe o původu světa poučuje, že

svět povstal v čase vůlí nejmocnější a nejsvětější Boha samého.

Stvoření světa, jak je Mojžíš vypisuje, jest jedině pravý obraz, toť original sám; a jestli nám kdo něco jiného praví a vykládá, jestli nám jiný obraz podává a vychvaluje, vezmež, že vše to jsou jen kopie, a to špatné, bezcenné padělky.

Učení o člověku.

I.

Člověk stvořen jest od Boha.

„A stvořil Bůh člověka k obrazu
svému.“ I. Mojž. 27.

Prvá kapitola první knihy Mojžíšovy vypravuje, že Bůh rostlinstvo a živočišstvo dle rozmanitých rodův a plemen stvořil a naposledy člověka.

Předem poznamenati dlužno, že líčení, jak Mojžíš výzdobu země a stvoření tvorův ústrojných popisuje, jest prostonárodní, nevědecké, anthropomorfické, totiž takové, že užívá výrazův o skutečích Božích, jako by o podobných skutečích lidských mluvil. Ovšem i jinak mluvití nemohl, ježto i my, mluvíce o Bohu, nejvyšší bytosti duchovní, mluvíme tak, jak o lidských vlastnostech a skutečích mluvití jsme uvykli, totiž názorně.

Tak dobře víme, že Bůh stvořil svět toliko vůlí svou; avšak my lidé vyjadřujeme vůli svou řečí, slovným rozkazem, proto též spisovatel knihy Genesis neboli Mojžíš v své knize své dí:

„Bůh řekl a stalo se.“

Tímto názorným — ať dím — po lidsku vypravovaným líčením pravdě se ničím nezadává; nad tím se i nepřátelé pravdy nepozastavují, ale proti pravdě samé vystupují, proti pravdě totiž, že Bůh stvořil člověka k obrazu svému. A proto ne jak Bible stvoření člověka líčí, vysvětlují si původ člověka, nýbrž zcela jiné domněnky o tom pronášejí. Že pak každý, kdož od Bible vůbec, a v této věci zvláště se uchyluje, v blud a sebeklam upadá, třeba by tyto bludy a klamy vědeckým bádáním nazýval, snadno lze dokázati.

P o j e d n á n í.

Mnozí přírodozpytci mají za to, že tvory ústrojné vznikly jakýmsi prvotním plozením z látek pouze neústrojných, z jisté směsice živelní. Avšak důkazů nepodávají. Byloby-li tomu tak,

proč pak tedy až podnes neroste dub bez semene? Proč nelihne se kuřátko bez vejce?

Věda sice zná, že bunice rostlinná má sloučeninu bílkoviny a druviny, proč pak tedy sama nedovede z těchto látek tvořiti rostliny, nýbrž předpokládá bunici hotovou a tato zase musí předpokládati bunici předchozí a tak pořád dále, až zase naskytne se otázka, jak a kým vznikla bunice prvá? kdo tu učinil? A tu opět viděti, že všeliké stvoření počátek má od Boha Stvořitele.

Toho tak zvaní vědatoři upříti nemohou, ale by přiznati nemusili, co praví Bible, že Bůh stvořil všecky ústrojné tvory dle rozmanitých plemen a rodů, praví, že všecky ty tvory lze shrnouti v několik málo tvarů — snad i na jediný prvotvar, odkud všicki ústrojenci nesčíslnými proměnami spojovacími pocházejí.

To jest tak zvaná descendenční theorie neb jinak podle původce svého Darwina — theorie Darwinova neboli zkrátka Darwinism zvaná. Dle ní také člověk, ne jak Mojžíš vypravuje, že stvořen byl od Boha ku podobenství a obrazu Božímu, pocházel by od nejbližší jemu příbuzného nebo podobného zvířete.

Toto bludné tvrzení bývá od přírodopisců hájeno nejen ve mnohých spisech vědeckých, ale též populárních, a — bohužel — i v učebnicích školních se vyskytuje.

Ať vezmeme kteroukoli knihu přírodopisnou do ruky, shledáváme člověka v první třídě ssavců, kde v prvním řádu dvojrukých tvoří jedinou čeleď a jediný druh od přírodopisců člověk (*homo sapiens*) pojmenovaný, k němuž jakožto nejbližší příbuzní, opice, se druží.

Ti, kdož takto člověka mezi zvířata řadí, opírají se právě o zmíněnou theorii descendenční čili o darwinism. Učený Angličan Karel Darwin vydal totiž r. 1858. knihu: „O původu rodů živočišstva a rostlinstva přírodní výchovou neboli zachováním ušlechtilejších plemen v boji o bytí.“ V této knize autor praví, že všecky tvory ústrojné pocházejí od nemnohých prvotvarů, snad i od jediného prvotvaru, jemuž život byl vdechnut.

Těchto posledních slov dobře si povšimněme, předpokládají, že všecky ústrojné tvory aspoň v poslední příčině pocházejí od Boha Stvořitele. Tak Darwin sám věřil, že všecko stvoření původ má od Boha, neboť slova „jemuž život byl vdechnut“ byla ve všech prvních vydáních knihy jeho a když mu to vytýkáno, tu ještě se hájil, že tím více sláva a všemohoucnost Tvůrce vynikne, když jedinému pratoru

dal takou moc a sílu, aby všechny ostatní z něho pošly, nic méně v poslednějších vydáních zmíněné knihy své ta slova vynechal.

Abychom vývodům jeho lépe porozuměli, nutno, aspoň jediný příklad uvést. Mnohé ušlechtilé rostliny nebo domácí zvířata, které v nesčíslných odrūdách a plemenech se od sebe různí jako rozmanitá plemena psů, koní, krav nebo mnohé druhy ovoce, obilí, květin vznikly od jediného druhu zvláštní umělou výchovou tak, že tvory, které přinášely více užitku nebo se vyznamenávaly lepeší, vybírány byly pro dorost, a od ostatních odlučovány tak dlouho, až jejich dotčené vlastnosti staly se dědičnými. Příkladně zabradník hodlá vypěstovati z květiny bílé odrūdu s červeným květem; i vyhledá z jedinců téže květiny takové, jež mají na bílém květu nádech červený; semeno těchto zvlášť zaseje a bylinky vzešlé mají většinou již příděch červený; nejčervenější z nich vybere a zasází a tak opětuje po několik pokolení, až posléze dostane květů zcela červených.

Co takto se děje rukou umělou, soudí Darwin, to také koná příroda, vychovává výběrem nejpěknějších druhů, a ponevadž vždy více se jedinců rodí, nežli výživa stačí, zaničkají slabší jedinci a dospělí a silní se ujímají a plozením zůstávají, proto ten „boj o bytí“.

Na pohled zdá se to býti správně, ale při bedlivějším zkoumání přece jen na pováženou. Při umělé výchově padá na váhu přemýšlení, zkušenost, účelné jednání pěstovatelovo, než v přírodě závisí vše od šťastné náhody, neboť příroda přece není osobou přemýšlející a účelně jednající, jinak by bylo nutno, připustiti působení a řízení Stvořitele, což však jest proti zmíněné theorii.

Avšak tato ještě zcela jinou potíž má. Měnovost rodů musila by býti nekonečná, což přece nelze tvrditi. Učený přírodovědec Hoffmann dí: „Zkušeností nabyté zjevy potvrzují pravdu, že měnovost při tvorbě odrūd jest sice veliká, avšak nikoliv nekonečná, nýbrž jistými hranicemi obmezená.“ „Ječmen,“ dí Humboldt v zeměpisu rostlinstva, „jímž krmeni byli koně Atreovců byl beze vsí pochyby takový, jaký nyní ještě sklízíme.“

Včely staví plásty pravidelně v šestihranných buňkách. Stavba tato jest zároveň výhodná tím, že vkládají do těch buněk co nejvíce medu při nejmenší spotřebě vosku, a všecko to množství včel v úlu pracuje přesně dle soustavy. Máme za to, že hned první včely tak činily. A tvrdí-li Darwinisté,

že jejich předkové se ještě v tom tak neznali, jako až podnes jich nejbližší příbuzní — čmeláci, odpovíme: Kterak to možno, že tato dovednost u tolika miliard včel ve všech dílech světa roztroušených se přece u všech a najednou zachovala, proč aspoň jediné pokolení nezbylo, které tak uměle ještě nestaví. Aneb proč pak ti nejbližší příbuzní — čmeláci — v tom dlouhém boji o bytí aspoň poněkud se té stavbě nepřiučili?

Podobně má se to se stěhovavým ptactvem, vykládá Darwin; také prý z počátku takové nebylo, ale ptáci, kteří před zimou do teplejších krajín odlétali, spozorovali, že se zachovali, kdežto soudruzi jejich zahynuli a proto prý své geografické vědomosti na své potomky dědictvím přenesli. Škoda, že u lidí, již také této theorii jsou podrobeni, nemůže otec své vědění na děti dědičně přenášeti, bylo by to s nemalou výhodou. Myslím, že první stěhovaví ptáci rovněž se tak již stěhovali, jako nynější jejich potomci, neboť ta vlastnost není dědičným přenášením vydobyta, nýbrž jinými příčinami podmíněna, jako příhodně vlivem jistých proudů vzduchových nebo jiných nám posud neznámých zjevů.

A tak vidíme, že theorie Darwinova má své slabé stránky, přese všecko to byla přece zvláště v Německu horlivě pěstována, tak že německý učenec Haeckl, úplný rodokmen pokolení lidského podává. Nejdávnějšími předky člověka jsou prý monery, již vznikly samovolným plozením, potom líčí samými obměnami vývoj až do veleopa, po němž následuje člověk nemající řeči, až posléze z něj se vyvine pračlověk, jež Haeckl popisuje, jako by ho byl viděl na vlastní oči. Škoda že tomuto učenci v jeho genealogickém řetěze tak mnohé články chybějí.

A kdyby i nechyběly, přece rozdíl mezi opicí a člověkem mnohem větší, nežli páni přírodopytci uvádějí. Slovnutný anatom Aeby po mnohém zkoumání lebky lidské a opicí došel toho výsledku, že i nejmenší lebky lidské od největších lebek opičích v každém ohledu jsou rozdílny, takže ani povrchní podobnost není tak veliká, jak přírodopytci chtějí tvrditi.

A mnichovský anatom Bischoff praví, že při srovnání mozkových závitků nebylo nikde většího skoku, jako při mozku člověčím a mozku opičím. Propast ta nedá se vyplniti a protož není mezi mozkiem lidským a opičím nižádného přechodu.

Také, o končetinách dokázal Lucae, jak ohromný tu rozdíl mezi rukama a nohama u člověka a u opice. Také

vzrůst člověka a opice jest zcela rozdílný, protože mládí člověka trvá také déle, a člověk dosahuje i vyššího stáří.

Rozdíl tudy vzhledem tělesnému vývoji jest mezi člověkem a opicí tak veliký, že jen nerozum může tvrditi, jakoby člověk od zvířete pocházel; propast mezi člověkem a zvířetem překlenouti nepodaří se přírodozpytcům nikdy, věčnou pravdou jsou slova, že Bůh stvořil člověka zcela jinak, nežli zvířectvo, že stvořil jej ku podobenství a obrazu svému, čímž učinění jsme něco menšími andělů.

II.

„Řekl Bůh: Učiňme člověka k obrazu a podobenství svému: a ať panuje nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským, i nad zvířaty i nade vsí zemí, i nad všelikým plazem, kterýž se hýbe na zemi.“

I. Mojž. 2, 6.

„Učinil tedy Hospodin Bůh člověka z hlíny země, a vdechl v tvář jeho dechnutí života, i učiněn jest člověk v duši živou.“

I. Mojž. 2, 7.

Veliký jest rozdíl mezi tělem lidským a tělem nejbližšího člověku zvířete, opa; jest tak veliký, že není možno, aby kdo rozumný na to pomýšlel, jakoby člověk od opa pocházeti mohl. Mezeru mezi člověkem a nejvyvinutějším zvířetem nelze nijak středními rody, jakožto spojovacími vyplniti a proto také celá descendenční theorie rozpadává se v trosky, vezme-li se v náležitou úvahu rozlíl, pokud se týká soustavy tělesné.

Ale bychom i na to přistoupili, že rozdíl tělesného složení člověka a nejpodobnějšího mu zvířete není tak přílišný, tož přece žádnému rozumnému a nepředpojatému pozorovateli nelze neuznati, že v životě duševním jest mezi nimi rozdíl ohromný, mnohem větší, nežli by snad se dalo očekávati při jejich tělesné podobnosti; důkaz to, že duševní život jest to, který člověka nade všechny tvory, tedy i nad ty, jež jsou mu tělesným — ústrojím nejbližší, povýšuje. A právě touto duševní převahou ukazuje se býti člověk tím, čím dle líčení Písma určen jest, aby panoval nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským, i nad

zvířaty i nade vši zemí, i nad všelikým plazem, který hýbe se na zemi (I. Mojž. 1, 26.). nebo jinými slovy, aby byl pánem přírody.

P o j e d n á n í.

Bůh učinil člověka pánem přírody; již toho vysoké určení vyžaduje, aby vykázáno mu bylo v přírodě jiné místo, nežli tvorům ostatním. A člověk skutečně místo zvláštní a výhradní zaujímá; svou vládou nad přírodou svými výzkumy a vynálezy, svými duševními plody zaujímá místo, kteréž u tvorů jemu nejbližších a nejpodobnějších ani v nejmenší míře se nevyskytá. Proč pak není pozorovati u opice aspoň jen přibližně podobného duševního života, jako u člověka, což by zajisté musilo býti, kdyby člověk nebyl více, než přírodní výchovou zdokonalený její potomek.

Arciť praví soupeři naši, že člověk teprve tisíciletou kulturou a civilisací dospěl nynějšího stupně vzdělanosti; nuže, budsi, proč pak, tážeme se zase my, proč pak za tutéž dobu tisíciletou nepozorujeme aspoň poměrného pokroku u zvířete?

A namítají li opět, že jsou až podnes někteří národové, příkladně v Australii mezi obyvateli Nového Holandu, již se, pokud se týče duševní stránky, nemnoho liší od stavu zvířecího: tož rozhodně tvrdíme, že takové mínění pochází buď z urputné zúmynosti nebo z naprosté neznalosti. Vždyť pak přece dosti známo jest, že i u národů těch nalzáme obydlí a nářadí, rozmanité nástroje a zbraně; mají nástroje hudební, důmyslně sestrojené, ano i díla výtvarného umění, figury v kůře stromové neb ve skalách vyryté a podobné věci o jisté vzdělanosti svědčící. A by nebyli na témž stupni, jako my, přece není soudného historika kulturního, který by odvážil se upříti jim schopnosti, že by jí dojíti nemohli.

Toho právě nelze upříti, že v člověku jest něco, co ve zvířeti není, totiž schopnost duševního rozvoje a právě proto, že toto něco v člověku jest a ve zvířeti není, jest patrným důkazem, že jeden od druhého pocházeti nemůže.

A toto něco jest to, co praví kniha Genesis: „I učinil Bůh člověka z hlíny země a vdechl v tvář jeho dechnutí života; i učiněn jest člověk v duši živou.“ (I. Mojž. 2, 7.) Ano duch lidský jest to pravé znamení, jímž se liší nejen od zvířectva, nýbrž od veškerého tvorstva na světě.

„Co jest člověk, že jsi naň pamětliv? Učinils ho málo menšího andělů, slávou a ctí korunoval jsi jej“ (Žlm. 138, 14.) tak píše žalmista Páně. Ne tedy zvířeti, ale andělům rovná se člověk a to po stránce duševní, jíž u zvířectva není.

Jsouť v životě lidském a v dějinách člověčenstva zjevy, které naprostou podávají jistotu, že mezi duševním životem a konáním člověka a živočicha jest rozhodný rozdíl. řekl bych, nepřekročitelná hráz, která jedněch od druhých dělí, propast, kterou nikterak a ničím vyplniti nebo překlenouti nelze

Pozorujme tyto zjevy.

Již žalmista Páně dí: „Divní jsou skutkové tvoji a duše má zná je výborné“ (Žlm. 138, 14.) a v knize Moudrosti stojí: „Mně pak to dal Bůh, abych mohl vypravovati, jak smýšlím“ (Moudr. 7, 15.), to jest řeč. Patrné z těchto slov vychází na jevo, že řeč jest člověku dána jakožto vzácný dar od Boha. Ti, kteří původ řeči zase jen přirozeným způsobem vykládají, ve velikém omylu jsou, neboť i živočichové mají ústrojí k mluvení neboli mluvidla, vydávají též rozličné zvuky a přece nemluví. „Nemluví,“ dí Frohschammer, „pověď nemohou; a nemohou protože jim nelze v pravdě mysliti.“ Myšlení člověka jest příčinou jeho způsobilosti k mluvení a nikoliv tato příčinou myšlení. Protože bytost bez myšlení nikdy se mluvíti nenaučí, třeba, jako příkladně papoušek, některá slova nápodobila; ale bytost duševními vlohami nadaná, třeba nemohla z příčin choroby mluvíti, přece si utvoří znamének, jimiž by své myšlenky vyjadřovala, jako hluchoněmý. I tento má řeč, ač ne zvukovou, přece znaménkovou.

Významné v té příčině jest, že Řekové rozum a mluvu jedním toliko slovem vyznačují totiž „logos“ kdežto zvířata „aloga zoa,“ nazývají, což naše „němá tvář“ znamená, neboť „mluva,“ dí znamenitý jazykozpytec Max Müller, „jest Rubikonem, který nikdy žádnému zvířeti překročiti se nepodaří.“

Jiný zjev v životě duševním jest ten, který vyznačuje spisovatel knihy Moudrosti slovy: „Bůh dal mi těch věcí, kteréž v bytu jsou, abych znal spořádání okršků země i moc žvlů, počátek a dokonání časů, zjinačení a proměny jeho, běh roku a spořádání hvězd, povahu zvířat, moc větrů a myšlení lidská, rozdily křovin a moc koření“ (Moudr. 7, 15.) to jest, což nazývá se jinak historické vědomí totiž vědomí svých vlastních osudů, prací, úkolů nebo jinak veškerého

kulturního života, kdežto podobného vědomí u zvířectva naprosto není. ✓

Arciť naši odpůrci tvrdí, že dějiny lidstva počínají stavem surovosti a povlovným rozvojem končí evropskou civilisací naproti Bibli, dle níž Bůh naše prarodiče stvořil tělesně i duševně dokonalými.

Jestliže se praví, že jsou až dosud ještě divochové, tož také jisto jest, že i v dřívějších časech byli národové v mnohém ohledu vzdělanější, nežli nynější Evropané a také to na pravdě jest, že mnozí národové z předešlé vzdělanosti klesli v úpadek jako příkladně Egyptané za Faraonův. Nelze tedy theorii o povlovném rozvoji vzdělanosti z původní surovosti za pravidlo stanoviti. Aspoň nepředpojaté zkoumání dějepisu tomu odporuje, neboť nejzazší okraj dějinstva všech národů jest tak zvaný „zlatý věk“ a ten přece neznamena stavu surovosti. A na tom, tuším, můžeme přestatí a přistoupiti k dalším zjevům.

Svatý Pavel v listě k Římanům praví: „Neviditelné jeho věci od stvoření světa skrze ty věci, který jsou učiněny, rozumem pochopeny a spatřiny bývají: tak jeho věčná moc a božství“ (Řím. 1, 20.) a to jest další zjev v duševním životě člověka, vloha náboženská, která jest člověku vrozena, které živočišstvo naprosto schopno není.

Ale naši odpůrci i tu ve své úzkosti si dovedou pomoci; praví, „že tato přednost mnoho jim neznamena, ježto prý náboženství jest výmysl lidský.“ Protože sami náboženství nemají, přece toho nedovedou, aby náboženství z člověčenstva vykořenili. Dějiny tomu jinak učí, dokazují, že lidstvo od jakživa náboženství mělo, vždy nějakou vyšší bytost ctilo, k zemřelým úctu chovalo a tím již v život po smrti věřilo, a že rozličné náboženské obřady mělo. Nelze nikterak upříti, že mysl lidská jest od přirozenosti hluboce náboženská, což i nejstarší poesie u všech všudy národů dokazuje, ježto básníci všude za „miláčky bohů“ se měli.

K tomu druží se u člověka ještě s v o b o d n á v ů l e a v ě d o m í m r a v n í h o z á k o n a č i l i s v ě d o m í, čehož u živočišstva naskrze není, ježto jest podrobena zákonu nutnosti.

Podobně shledáváme při člověku v ě d o m í p r á v n í, na němž se zřizují veškeré společnosti lidské neboli pospolitost státní zakládá. Třeba mnohá zvířata žijí společně nebo pohromadě, přece marně bychom tu jen stín nějaké soustavy právní hledali.

Konečně zmíniti se jest o tom, že toliko u člověka nacházíme vlohy k umění a vědám, kdežto živočichům nelze dosíci žádného abstraktního rozumování, přemýšlení, žádné theorie a z ní plynoucí praxi. Avšak tu vítězně volají Darwinisté: „Pojďte se jen podívat a uvedeme vás do výstavy živočišstva; hle tu včela s plástem medovým, pták s hnízdem, pavouk s pavučinou, bobr se svým palácem, mravenec se svým městem a jiní a jiní tu jsou umělci; nechť člověk cos podobného dokáže!“ Než to přece nahlédnou odpůrci sami, že jest to pouhá mechanika; o umění vlastním nemůže býti ani řeči, jest to pouze zručnost, celému rodu společná, které se jedinec nepřiučuje, nýbrž s ní se již rodí, ji instinktivně, beze všeho ponětí zákonův a pravidel fysických, metrických a vědeckých provozuje; tu o inteligenci zvířete nemůže se mluvit, nýbrž pouze o přirozeném pudu, v níž ovšem zjevna jest moudrost Stvořitelova, jež takovou zručností i němou tvář nadala. Jinak u člověka; v něm dřímá podivné bohatství vloh; leč tyto nevyvíjí se samy jako u zvířat, nýbrž vyžadují cvičení vědomého a jsou proto u jednotlivců nestejný a osvědčují se v dílech a vynálezech nejrozmanitějších, v nichž podivuhodná krása a nepochopitelný důvtip se jeví. Slovem jeví se tu duch, jenž není slepým nástrojem přírody, nýbrž její zákony poznává, síly zpytuje a svobodně jedná.

A tak nám tyto znamenité zjevy v duševním životě člověka, jichž u zvířete naprosto postrádáme, bezpečnou jsou zárukou, že člověk ani dle své tělesné stránky, tím méně dle svého ducha mohl by původ svůj odvozovati od zvířete. Věru jest to smutným zjevem, ano největší hanbou našeho tak zvaného osvíceného století, že jsou mužové, kteří člověka důstojnost až k zvířeti snižují vedle slov žalmisty Páně: „Člověk, když ve cti byl, nesrozuměl, přirovnán jest hovadům nemoudrým, podobným učiněn jsa jim.“ (Žlm. 48, 21). Nám nezbývá, leč politovati jich. } *czik*

III.

Duše lidská — nesmrtelná.

„Učiněn jest člověk v duši živou.“
I. Mojž. 2, 7.

Nechť si materialisté a darwinisté vymýšlejí o původu člověka výmysly sebe směšnější a jich vlastní důstojnost lidskou ponižující, tím ovšem nepřestávají býti pravdivými slova Písma, jež obsahuje první kniha Mojžíšova: „Učinil Hospodin Bůh člověka z blíny země a vdechl v tvář jeho dechnutí života; i učiněn jest člověk v duši živou“ (I. Mojž. 2, 7.). Činí se tedy patrný rozdíl mezi hmotou a dechnutím života, to jest oživujícím dechem, mezi tělem a duší. To tedy, co v člověku žije, co myslí, co žádá, co chce, co mluví a tělem hýbe, jest duch nebo duše; to jest to, o čem praví Bůh: „Učiňme člověka ku obrazu a podobenství svému“ (I. Mojž. 1, 26.). Duše jest tedy obraz Boží v nás.

A jako Bůh jest pouhý duch, nemající těla, tak i obraz Jeho v nás, duše, jest pouhá, jednoduchá, nehmotná. V tom filosofové i theologové se shodují. Již Platon učil, že duše naše podobá se Bohu a sv. Tomáš Akvinský dí: „Duše jest oživující formou těla, jest podstatou svou všude v těle a proto nemůže býti tělesná, neboť dvě tělesa nemohou držeti jeden a týž prostor.“ A dále rozumuje tento světec: „Tělo jest dělitelné a tudíž jest potřebí něčeho, co by částky jeho slučovalo v jedno. Kdyby duše byla tělo, potřebovala by i ona něčeho, co by ji spojovalo v jedno a toto jiné byla by duše a kdyby i tato byla tělesná, musili bychom se dosuzovati jiného spojidla a tak až do nekonečna. Proto jest nezbytno říci, že duše není hmotná.“

Pakli však duše lidská není hmotná, musí býti duchová to jest nesložitá, ze žádných částek spojená, nemajíc částek nemůže se v ně rozpadnouti. Když však to, co z částek se skládá v jedno, se zase rozpadne v částky, přestává tím býti a konec bytí jest smrt. Ježto tedy duše nemůže se v částky rozpadnouti, neboli nemůže umřítí, jest a musí býti nesmrtelná. Důkazy toho máme z Písma, z církevní tradice, z pověstí národů a z rozumu.

P o j e d n á n í.

○ nesmrtelnosti duše zřejmě mluví Písmo Starého i Nového zákona. Kniha Moudrosti dí: „Duše spravedlivých jsou v ruce Boží a nedotkne se jich muka smrti.“ (Moud. 3, 1.)

Sv. patriarchové dolře znali, že duše po smrti trvá, protože říkali o smrti, že „odcházejí k otcům“ a život vzdější nejinak, leč jen „putováním“ nazývali. Z té příčiny projevovali Židé přání, aby Bůh duše jejich k sobě vzal. Starý Tobiaš dí: „Nyní, Pane, podle vůle své učiň se mnou a rozkaž, ať jest v pokoji vzat duch můj.“ (Tob. 3, 6) V druhé knize Makkabejské čteme, že Judas za duše padlých obětí přinéstí kázal. (Mak. 12, 46) Ještě zřejměji hlásá nesmrtelnost duše Zákon Nový. Kristus Pán dí v řeči své, jež měl k apoštolům rozesílaje je po dvou do měst: „Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale duše nemohou zabít“ (Mat. 10, 28.) a opět dí; „Kdo miluje život svůj, ztratí ho: a kdo nenávidí života svého na tomto světě, k životu věčnému ostříhá ho.“ (Jan 12, 25.)

Učení toto, že duše no smrti těla žije, předkládá Pán Ježíš v podobenství o bohatci a chudém Lazarovi; a k lotrovi na kříži pravil: „Amen, pravím tobě, ještě dnes budeš se mnou v ráji“ (Luk. 16, 19.) a jinde zase dí: „Amen, amen, pravím vám: Budete-li kdo zachovávatí řeč mou, smrti neuzří na věky.“ (Jan 8, 51.)

A jako Mistr učil, tak učili též jeho apoštolé: sv. Pavel dí: „Kdo rozsívá v duchu, z ducha žítí bude život věčný“ (Gal. 6, 8.) a sv. Jan: „Svět pomíjí; ale kdo činí vůli Boží, zůstává na věky.“ (I. Jan 2, 17.) Také všechny výroky Písma sv. o věčnosti trestů pekelných a radostí nebeských svědčí o tom, že duše nikdy nepřestane žítí.

Podobné svědectví vydávají sv. Otcové. „Duše nazývá se proto nesmrtelnou, protože nikdy se nepřestává žítí,“ dí sv. Augustin. „Jako Bůh jest nesmrtelný, tak i duši chtěl nesmrtelnou a věčnou mítí,“ dí Laktantius, a sv. Ignác Liguori: „Ježto duše svou přirozeností jest cos duchovního, musí tudíž nevyhnutelně býti nesmrtelnou, poněvadž nemá v sobě nijaké příčiny ku svému zničení.“

K těmto svědectvím přistupuje i víra, s níž se skoro u všech všudy národů shledáváme. Již Cicero praví: „Jako z přirozenosti se dovídáme o bytu bohů, tak ze souhlasu národů za to máme, že duše trvají.“ A velmistr filosofů dí, že nelze naznačiti času, kdy víra v nesmrtelnost duše povstala, ale že od časů pradávných u jeho národu byla.

Tak u Egyptanů víra v nesmrtelnost duše vyvinuta byla. Když prý tělo zemře, uvádí Anubis duši do podsvětí a vozka ji převáží na onen svět. Také modlitba, kterou konali za zemřelé, svědčí o víře jejich v nesmrtelnost duše. Když totiž z mrtvoly vyndali vnitřnosti, říkali: „Ó slunce, pane náš a vy bohové všichni, již člověku život dáváte, přijměte mne do spolku věčného, neboť jsem po všechny dny života vám nábožně sloužil.“ Také obyčej jejich balsamovati těla mrtvá vysvětluje se touto věrou, neboť měli za to, že pokud tělo neporušeně bez hniloby trvá, duše nemusí nastoupiti pouť do zvířat.

Také Peršané vypravují, hned po smrti těla zlí duchové jsou pohotoví, aby duši uchvátili, ale dobré duše chrání Mithra, prostředník mezi Bohem a tvory; boj za duši trvá tři dni, čtvrtého dne se duše zdvihne a přichází k mostu, který jest přechodem na onen svět. Právě na tom mostě děje se soud. Duši soudí Ormuzd a první po něm duch Bahman; genui pravdy a spravedlnosti Rašnevast váží činy její. Byla-li duše shledána čistou, pouští ji strážce mostu přes most a pak vedou ji přes velmi úzkou chodbu; Bahman přichází jí vstříc a dí: „Jak jsi se, duše čistá, dostala ze světa tihot sem do příbytků těchto, kdež nemá moci otec zla? Budiž vítána v sídle blaženém, v jehož středu Ormuzd jest se svými svatými.“

Dle učení Indův také se dostanou duše dobré do ráje. V okamžiku smrti přistupují dva Jama-deveta t. j. duchové z podsvětí, zároveň dostaví se i sluha Višnův. Byla-li duše dobrá, odveze ji sluha ten v překrásném voze, jinak odvelejí ji zlí duchové. Na to jest duše souzena. Jami jest soudcem, jeho písař, jenž všecko ví a vidí a také všechny činy zapisuje, čte je z listu a jiný je váží. Po tomto soudě musí duše zpět na zemi, aby byla po deset dní démonem toulavým. Za tou příčinou přinášejí příbuzní zemřelého k hrobu jeho pokrmu, aby se živil jimi. Na to se učiní nad duší nález, a duše spravedlivých dostane se do některého z rájů nebeských.

Číňané mají podobnou víru; také Japonci věří, že duše po smrti trvá a podle skutků svých přerozdílne bude odměněna, proto kladou duše dle zásluby do 33 nebeských bydlíšť.

Podobně známo jest, že Římané a Řekové věřili v trvání duší po smrti. Básník Vergil popisuje příchod duše na onen svět takto: Skrze strašnou a dlouhou chodbu přichází se k řece Acherontu, který podsvětí devětkrát obtéká. Lodník Charon převáží zde duše na druhý břeh. V pravo přijde se

k paláci Plutonovu, v levo k Tartaru. Tartarus obtéká řeka Phlegeton a u vchodu jest vzteklice Tisiphone. To nejhorší v Tartaru jest hydra, had o padesáti hlavách. Radamanthus přikáže nejprv mrskati vinníka a pak ho vrhne do Tartaru. V pravo od paláce Plutonova jest Elysium, místo radosti. Hned vedle Elysia jest prostor, jež obtéká Lethe, řeka zapomenutí, kde jsou duše těch, kteří se očišťují, aby zase na zemi se vrátili.

Platon a s ním Řekové drží se v podstatě tohotéž učení.

Také Slované a mezi nimi též pohanští předkové naši, Čechové, věřili v nesmrtelnost duší, proto také v domácnosti své chovali obrazy a sochy předků, jimž velikou čest prokazovali.

Staří Germané věřili nejen v trvání duše po smrti tělesné, ale znali také život věčný. Zlé prý duše dostanou se na místo, kde vévodí bohyně Hél (odkudž jméno Hoelle) duše dobrých, zvláště udatných a padlých v boji dostanou se do blaženého sídla, jež slove Walhalla. Zde na těchto místech trvati budou duše až do skonání světa. Potom půjdou duše spravedlivých do Gimlu (Himmel) a duše zlých do Nostrandu, jež jest nejnižší místo v Nifheimu, kde drak Nidhögggr ustavičně ohlodává kořen stromu života.

Též Mexikané, Peruané a jiní národové Američtí podobná mají o nesmrtelnosti duše představy.

Uvážíme-li tento podivný souhlas o nesmrtelnosti duše, nemůžeme jinak, leč za to míti, že víra ta pochází z praradice lidstva a tak na rody veškery v rozmanitém přetvoření přecházela, jejíž jádro jest pravé, totiž že duše lidská nesmrtelná jest.

A víra tato podepřena jest také důvody rozumovými. Již v úvodu řečeno, že duše jsouc jednoduchou nemůže se rozpadnouti v části a proto nemůže zahynouti neboli zemřítí, ale i s jiné stránky to poznáváme.

Člověk má přirozenou touhu po pravdě a pud poznati ji, zvláště poznati poslední nebo svrchovanou příčinu všech věcí to jest, Boha. Zde však na zemi, praví sv. apoštol, poznáváme Boha jen z části, tedy nedokonale, nad to i dobrá třetina člověčenstva umírá v takovém věku, kde ani k této části poznání nedospěla. Tážeme se nyní, byl by Bůh, jsa nejvyšší moudrý, vložil do duše tuto touhu po poznání pravdy a po sebe zdokonalování, kdyby neměla nikdy býti vyplněna? Zde na světě touha tato vyplněna býti nemůže, proto musí býti ještě život jiný, kde touha ta vyplnění dochází, musí

tedy duše po smrti těla žítí, aby poznala dokonale pravdu všech pravd a pramen všeho, Boha samého.

Avšak nejen po stránce intelektuelní, nýbrž i po stránce mravní soudí rozum, že duše musí býti nesmrtelná. Zde na světě nížádná ctnost nebývá tak, jak toho zasluhuje, odměněna a nepravost neb zločin nebývá trestán dle zásluhy; ano jisto jest, že někdy ctnost vůbec nebývá odměněna, často jí i mnoho trpěti bývá, kdež naopak nepravost blahem a štěstím oplývá; a jak mnohý zločin zůstává v tajnosti, a o ctnosti ani svět neví. Bůh však nejvyšší strážce mravního řádu a mstitel uražené spravedlnosti nemůže připustiti, aby ctnost zůstala bez náležité odměny a nepravost bez zaslouženého trestu; avšak na světě tak se neděje a proto vyžaduje se, aby na onom světě ukázala se v pravém světle spravedlnost Boží, nutno, aby ctnost dle zásluhy byla odměněna a hřích pak také dle zásluhy potrestán; původce pak ctnosti a hříchu jest duše, tělo bylo jí jen nástrojem, a proto musí duše žítí, aby se učinilo zadosť spravedlnosti Boží.

I z přirozenosti naší plyne tato víra, jest to totožnost sebevědomí našeho, jež podává obdobu trvání duše naší po smrti. Kdybychom sebe více sestárli, čelo naše se svráštělo, oko vyhaslo, tělesná síla ochabla, i kdyby čelo ť rozumu a obrazotvornosti zeslábla: jedno trvá nehybně, jest to „totožnost našeho sebevědomí.“ Stařeček stříbrovlasý a shrbená stařena vzpomínají na svůj mladý věk a na události, jež se před sedmdesáti, osmdesáti lety sběhly. Ach jaké proměny tu se s nimi staly, co dobrého zažili, co zlého přetrpěli, jen to jejich vědomí zůstává beze změny a dává na jevo, že jako ono trvá zde tak po mnohá leta, tak i podstata duše trvati bude do nekonečna. A tato touha po trvání až do konce jest duši naší tak vštípena, že není možno ani té myšlénky snéstí, aby kdy zahynula.

Nezahyne, tak přesvědčuje Písmo, tak ubezpečuje souhlas všeho lidstva, tak volá k tobě rozum, nezahyne duše tvá, bude žítí na věky.

IV.

První lidé přestoupili přikázání Boží a tím hřešili.

„Viděla tedy žena, že by dobré bylo ovoce k jídlu a na pohledění rozkošné; i vzala z ovoce toho a dala muži svému, kterýž jedl.“

I. Mojž. 2, 17.

Stav prvých lidí byl velmi blažený. Bůh postavil je do ráje rozkoše, kde s nimi jako otec s dětmi svými obcoval, oni pak z celé duše milovali Boha jako Otce svého, z lásky té vůli jeho ochotně plnili, práce své snadno vykonávali a tak velice byli blaženi.

Tento blažený stav popisuje sv. otec Augustin takto: „Živ byl člověk v ráji zemském v úplné svobodě a dle své libosti po celý ten čas, dokudž vůle jeho vůli Boží podána byla, vládl skrze Boha a proto skrze to neskončené Dobro sám byl dobrým. Živ byl v hojnosti a neznal nedostatku a jenom na jeho vůli bylo vždy tak živu býti. Pokrm vždy měl po hotové a při ruce; ovoce se stromu života v mladosti a při síle ho drželo. Tělo jeho nemohlo se ani od sebe porušiti, ani od koho jiného porušeno býti. Nebyl ani vnitřním nemocem, ani zevnitřnímu násilí podroben. Bůh byl základem jeho radosti a štěstí. Tělo ducha neobtěžovalo, poslušensství bylo mu lehké a snadné; práce bez unavení, odpočinutí bez omrzení. Nad to měl naději, že po nějakém čase svého bydlení v zemském ráji do ráje nebeského bude přenesen, kde Stvořitele tváří v tvář viděti a skrze to vidění věčné blaženým bude.“

Než nastojte! blažený stav prvých lidí netrval navždy; první lidé hřešili, hřích jejich byl neposlušnost, jíž přestoupili přikázání Boží. Mojžiš o tom vypravuje takto: „Pojal tedy Hospodin člověka a postavil jej v ráji rozkoše, aby jej vzdělával a ostříhal ho. Řekl pak Hospodin: Ze všelikého dřeva rajskeho jez; ze dřeva pak vědění dobrého a zlého ať nejíš: nebo v kterýkoli den bys z něho jedl, smrtí umřeš. Had pak byl chytřejší, nežli všickni živočichové země, kteréž učinil Hospodin Bůh. Řekl pak had k ženě: Proč přikázal Bůh, abyste nejedli ze dřeva rajskeho? Jemuž odpověděla žena: Z ovoce stromů, kteréž jsou v ráji, můžeme jísti; z ovoce

pak stromu, kterýž jest uprostřed ráje, přikázal nám Bůh, abychom se ho nedotýkali, bychom nezemřeli. Řekl tedy had k ženě: Nikoli nezemřete. Neboť ví Bůh, že v kterýkoli den budete jísti z něho, otevrou se oči vaše a budete jako bohové, vědouce dobré i zlé. Viděla tedy žena, že by dobré bylo ovoce k jídlu a na pohledění rozkošné, i vzala z ovoce toho a jedla a dala muži svému, kterýž jedl.“ (I. Mojž. 2, 15—17. 3, 1—7.)

Tak líčí Písmo sv. pád člověka. Avšak protivníci Písma vyhlašují toto líčení za pouhou báji, a jestliže je připouštějí, tedy praví, že vypravování to jest toliko obrazné.

Naproti tomu tvrdíme, že jako všecko v Bibli, tak i líčení o pádu člověka jest pravdou a že i se má d o s l o v a tak, jak Mojžíš vypravuje.

P o j e d n á n í.

Že ráj byl místo skutečné, pozemské a nikoliv, jak někteří tomu chtějí, báječné, obrazné neb mystické, jde zřejmě ze slov Bible, kde se mluví výslovně o stromech, o ovoci, o řekách, jejichž dvě jména Eufkrat a Tygris posud se zachovala. „Štípil pak Hospodin Bůh ráj rozkoše od počátku, v němž postavil člověka, jehož byl učinil. A vyvedl Hospodin Bůh ze země všeliké dřevo k pohledění pěkné a k jídlu chutné; dřevo také uprostřed ráje, i dřevo vědění dobrého a zlého.“ (Gen. 2, 8. 9.) „A řeka vycházela z místa rozkoše k zvlažování ráje, kteráž odtud dělí se na čtyři hlavní řeky. Jméno jedné Tison, která obchází všecku zemi Hevilath, kdež se rodí zlato. Jméno druhé Gehon: tať jest, která obchází všecku zemi mouřeninskou. Jméno třetí Tygris: Ta jde proti Assyrským. Řeka pak čtvrtá jest Eufkrat. Pojal pak Hospodin Bůh člověka a postavil ho do ráje, aby jej vzdělával a ostríhal ho.“ (Gen. 7, 8--16.) Již tedy z toho, že udává se zde tak zevrubně místopisná poloha ráje, každému vtírá se samo sebou přesvědčení, že ráj byl místo skutečné a hmotné, a proto není té nejmenší příčiny, by ráj se pojímal ve smyslu obrazném, ale patrně vše toho vyžaduje, aby se neodstupovalo od smyslu doslovného, historického. Že tedy ráj byl, v němž první lidé blaženě žili, a že z tohoto blaženého stavu vypadli, spočívá na pravdě. Máme téměř u všech národů o tom zkázky, ovšem rozmanitě přetvořené, kteréž v jádru svém nasvědčují pravdě biblické.

Tak u Peršanů sluje ráj Albordš kopec, jenž stojí uprostřed země, kolem něho obíhají slunce a měsíc, čtyři velké řeky vytékají z něho a zvlažují zemi. Tam zvlažován pramenem roste strom nesmrtelnosti, jímž lidé prvního času se živili. Ahríman, bůh zlý, nasadil ropuchu do pramene, z něhož strom se živil, chtěje jej zkaziti, ale Ormuzd, bůh dobrý, složil deset ryb, které krouží kolem stromů a jedna z nich, Arez, sedí ropuše na hlavě.

Indové a Číňané kladou svůj rajský kopec mezi horami Kyenlinem a Tianšinem, pravíce o něm takto: „Úprostřed hory jest zahrada, v níž ustavičně příjemný vane zefýr, šelestě listy stromu krásného Tongu zvaného, čtyři řeky pramení z jednoho zřídla, jež slove zřídlo nesmrtelnosti. V zahradě jsou podivné stromy, ale na ovoci jiného stromu viselo zachování života“

Řekové mají svůj Atlas, na něm jest zahrada hesperidek, libozjevných bytostí, a v ní podivný strom s jablky, jež kdysi Herakles uzmul.

Ráj Germanův jmenuje se Asgard t. j. zahrada bohů. Tam jest svatý strom, pod nímž mají bohové svůj stánek. Kořen stromu ohlodává had Nidhoegger t. j. závistivý zloduch; v Asgardě jsou také jablka nesmrtelnosti, kteráž bohyně Iduna v krabici uschovává, jež obr Thiasa uzmul.

Jiní národové představují si ráj jako blažený ostrov, kde věčně panuje mládí, krásné řeky tekou a jsou stromy s ovocem nesmrtelnosti.

Zdali všechny tyto pověsti nenarážejí na jádro biblického vypravování a nemůžeme-li míti za to, že jsou jen obměny prvotního podání?

Také missionáři v Indii podávají nám podobné zkázky u Indů kteří mají svůj Chorkam, zahradu rozkoše, kde je hojnost ovoce, jest tam též strom nesmrtelnosti, z něhož bohové jedí. Had Cheian to zpozoroval a po celé zemi rozsíl veliké množství jedu, žádný z nižších bohův ani z lidí neměl smrti ujíti. Ale bůh Chiven měl slitování s lidmi, přišel na zem pod způsobou člověka a spolkl všecken jed, který had byl po světě rozsíl.

Indové také vypravují, že příčina pádu prvního člověka byl Šiva. On dopustil totiž, že se stromu Kaldmír padal květ. Člověk chtěje býti bohem, vzal z květu, a květ mu nalhal, že jest bohem. Za tou příčinou bůh ho vyhnal z ráje. A podobně Číňané vypravují, že z prvu byl člověk nevinný, zvířata ho poslouchala, země vydávala sama ze sebe úrodu, du-

chové mu neškodili a nebylo na světě, co by smrt na něho uvaliti mohlo. Avšak žádost po vědění zkazila ho: a pak se vše změnilo.

Známa též pověst Řekův o Prometheovi. Byl on miláčkem bohův, ale přelstil nejvyššího boha Dia, ukradl oheň skrývaje jej v rákosu. Z pomsty poručil nejvyšší bůh Zeus Vulkanovi, aby ze země učinil ženu, již bohové obdařili přerozmanitými dary, odkudž také Pandora sloula.

Než ona byla zvědava, a domnívající se, žeby ve skřínce, kterouž jí bůh daroval, byla ukryta všecka dobra, jichž jí nepřeje, otevřela ji a tu se z ní vyřinula všecka zla na světě. Také Egypťané mají zkázku, že prvý člověk byl šťasten a chtěje býti nesmrtelným jako bohové vstoupil na vrch Nýsa, kde ho navedly bohyně, aby jedl ovoce, po němž zemřel. U Mexikanů shledáváme zpravu, že prý člověk žil v hojnosti, velký duch však chtěl jej vypuditi z ráje, a dada mu za tou příčinou nápoj nesmrtelnosti, jenž ho nutil k ustavičnému se toulání. I jiní národové, zejména afričtí, ač na nejnižším stupni vzdělání stojíce, podobné zkázky o stavu člověka šťastném a o duchu zlém vypravují.

Kdo neznamená tu podivnou shodu s biblickým vypravováním? — I také to známo jest, že Indové mají veliké ponětí o hadu, o němž věří, že v něm něco božského jest.

Než právě tento had v ráji jest odpůrcům kamenem urážky; že had svedl člověka, to prý patrným svědectvím, že celé to vypravování není než jako všecky ostatní báje. K tomu odpovídáme.

Mojžíš ovšem nevykládá, kým had byl, že však to nebyl had přirozený, toho snadno lze pochopiti. Kdo to tedy mohl býti? Nikdo jiný, nežli padlý anděl, zlý duch, démon, jak učí církev. Ale odpůrcové hned jsou tu zase pohotové, namítajíce, že Mojžíš o tom ničeho nepraví. Ano, Mojžíš vůbec o stvoření andělů mlčí, nechtěl sám o jiném stvoření, než o světě viditelném a tedy jen o viditelných bytostech vědomost dáti, nikoliv o světě neviditelném, duchovním a o bytostech duchovních, jakýmiž jsou andělé.

Že však andělé jsou, že je Bůh stvořil, že se prohřešili a od Boha zavržení byli, to zakládá se na jasných výrociích Písma. Sv. Petr učí: „Andělům hřešícím Bůh neodpustil, ale jako provazy pekelnými strhna je do pekla vydal k mučení, aby k soudu chování byli.“ (2. Petr 2, 4.) Že pak anandělé ti zlí jsou, vysvítá z jejich jmen: ďábel (Mat. 25, 41.), Belzebub (Luk. 11, 19.), Satan (Luk. 11, 18.) vražedník od

počátku, lhář a otec lži (Jan 8, 44). V tom smyslu dí také sv. Justin: „Kníže zlých duchů nazývá se hadem, satanášem, ďáblem,“ a Tertullian zase dí: „Původce hříchu a viny jest ďábel.“ Proto sv. Pavel k Efesským píše: „Není bojování naše toliko proti tělu a krvi, ale proti knížatům i mocnostem, proti správcům světa temnosti, proti duchovním zlostem a povětrí.“ (Efes. 6, 12.)

Není tedy nižádné pochybnosti, že hadem není nikdo jiný nežli zlý duch, padlý anděl. A proč Bůh dopustil, aby vzal na se právě podobu hada, toho není ovšem nevyhnutelně třeba věděti, než přece samo Písmo zdá se to naznačovatí slovy: „Had byl nejchytřejší mezi všemi živočichy země,“ zajisté proto, aby zřejmě naznačena byla povaha démona a jeho úsilnosti, chytrosti, závisti a zloby. Proto dí sv. Cyprian: „Více jest báti se toho soupeře, který příkrádaje se a zdánlivým mírem klamaje, po ukrytých oklikách se hadí, odkud i to jméno dostal, protože má do sebe onu tajnou k podskočení člověka chytrost, i onu pokrytě se vleknoucí šalbu. Tak šálil hned z počátku světa, užívaje řečí úlisné i liché oklamal srdce lidí nepatrných a lehkověrných.“

I není-li právě had i mezi živočichy zvíře podivné; nemaje ani nohou ani křídel přece se pohybuje; tu se ukáže a tu zase mizí jako stín; tu stáčí se v kotouč, tu se prodlužuje; brzy se natahuje, brzy jako vlna se pohybuje; tu leze na strom, tu v trávě se plíží; rád navštívuje hroby, místa smrti, jichž původcem jest, připravuje jed; syčí, chřestí a rád lahodným zvukům hudby naslouchá: pravý to obraz toho, kterýž užil jeho podoby, aby svedl prvního člověka?

Ostatně tomu nasvědčuje i bohopocta, kteráž byla hadu prokazována, Egyptané ho ctili pode jménem Typhon, Řekové a Římané ve věštírně Delfské pode jménem Python, a tak děje se až podnes v zemích, kamž ještě nedostoupilo světlo víry křesťanské. Odkud by se byl tento kult vzal, kdyby tomu nebyla zavdala příčinu okolnost, že had totiž zlý duch, démon svedl člověka.

A chcete-li snad o tom se poučiti z knih mudreckých, nuže jen otevřte knihy Zoroastrovy, dialogy Platonovy a Lucianovy; nahlédněte do mravoučení Plutarchova; zpytujte Vědy Indův a Edy Skandinavců; jděte k černochům Africkým nebo k bramínům Indickým a všude se dočtete tak, jako v Bibli, že člověk byl v stavu šťastném, že zlý duch jej svedl, krátký čas že trvalo jeho štěstí, ale dlouhé strasti následovaly za trest. Ježto víra tato všeobecná jest, předpokládá

jistě též příčinu všeobecnou neb jednotnou, událost historickou, která se nám právě v Bibli líčí.

Snad by i odpůrcové naši tomu věřili, jen kdyby to nestálo v Bibli. A hle! sama tato jejich nevěra jest velikým důkazem o pádu člověka. Prvý člověk padl pýchou, chtěl býti jako Bůh sám. Také v nevěře jest pýcha, rozum lidský nechce uznati nad sebou božstvo, chce býti jako Bůh sám, vědoucí dobré a zlé. I bylo by možno, aby lidé nynější tak se vypínali; bylo by možno, aby potomstvo Adamovo protivilo se Bohu, kdyby se první člověk a praotec náš nebyl v pýše vypínal, Bohu protivil a od Něho odpadl?

Není to tedy báje, co Písmo praví o pádu člověka, ale pravdou nezvratnou, jejíž důkaz až příliš sami na sobě cítíme, nesouce jakožto potomci přetěžké následky hříchu, jehož se naši první rodiče, byvše svedeni pokušením dábelským, dopustili v ráji.

V.

Hřích prvých lidí — hrozný v následcích svých.

„V potu tváři budeš jísti chléb, dokavadž se nenavrátiš do země, odkud vzat jsi; neboť prach jsi a v prach se navrátiš.“

I Mojž. 3, 19.

Prvý člověk hřešil; hřích jeho byl hrozný sám v sobě, hrozný v následcích svých. Ale již tu hned slyšeti námitku, proč že tedy Bůh dopustil člověku hřešiti? Odpovídáme: Bůh dal člověku převzácný dar — svobodnou vůli. Kdyby člověk neměl svobody, nebylo by vyšších dober na světě, jako ctností a zásluh, jinak by člověk vše činil z nutnosti. Svoboda však v sobě chová možnost hřešení. Jak slavný by býval první člověk, kdyby o něm se mohla říci slova Písma: „Mohl zákon přestoupiti, ale nepřestoupil, činiti zle a neučinil.“ (Ekk. 31. 9.) Než nastojte! první člověk přestoupil zákon a tudíž dobře dí sv. Bernard: „Nebylať to vina dárcova, nýbrž vina toho, kterýž zneužil daru, totiž tu moc obrátil k hřešení, již obdržel ku svému oslavení.“

A řkou-li, že zdá se býti pravdě nepodobno, že by Bůh byl prvním lidem, již byli v stavu úplné dokonalosti, dal tak

malicherné přikázání, a že by pro tak veleskromný předmět, jako jest utrhnouti a jísti jablko se stromu zapovězeného, tak přísně trestal člověka, snadno odpovíme: Právě proto, že stav prvých lidí byl dokonalý, nemohlo býti příkazu, jenž by jim byl býval obtížnější k šetření; ať jakékoli přikázání — i to nejtěžší i to nejsnadnější — bylo pro jich stav neporušenosti stejnou měrou těžké i lehké.

A co se druhé námitky týká, pravda jest, že utrhnouti a jísti jablko samo o sobě není proviněním těžkým, ale zde nerozhoduje hmota, ale vůle svrchovaného Boha, jenž je poslušností zavázal, by šetřili jeho příkazu. Jísti tedy se stromu zapovězeného bylo tolik jako protiviti se vůli Boží, vzdorovati Bohu, nejvyššímu Pánu a v tom spočívá tíha viny největší. A proto také stihly vinu tresty nejtěžší.

P o j e d n á n í.

Hříchem ztratili první lidé dary nadpřirozené — svatost a spravedlnost, dí Písmo: „Otevřiny jsou oči jejich a poznali, že jsou nazi“ (I. Mojž. 3, 7), k čemuž poznamenává sv. Augustin: „Otevřiny jsou oči jejich, ne k vidění, neboť i před tím viděli, alebrž ku poznání ztraceného dobra. Ó přetěžký a přehrozný pád! Běda, co jest ztratil a co našel? Co mu odešlo a co pozůstalo? Ztratil blahoslavenství, ku kterému učiněn byl, a našel bídu, ku kteréž učiněn nebyl. Odešlo od něho to, bez čeho šťasten býti nemůže, a zůstalo mu to, co v sobě není, než bída.“ A proto dotvrzuje sv. apoštol: „Když jste byli služebníci hříchu, zbaveni jste byli spravedlnosti.“ (Řím. 6. 30.)

Hříchem byl také rozum prvých lidí pokalen, neboť skrývali se před Bohem, jakoby před Ním, všudepřítomným a vševědoucím mohli utéci. I také z toho jde to na jevo, že se před Bohem omlouvali; Eva na hada, Adam na Evu svalovali vinu.

Toto vymlouvání bylo též znamením, že vůle jejich se stala převrácenou, že po ztrátě nadpřirozené milosti z podřízenosti rozumu se vymanila, odkud podnět a žádost k hříchu pochází. Nastal boj těla proti duchu, jak dí sv. apoštol Pavel: „Vidím jiný zákon v oudech svých, kterýž odporuje zákonu mysli mé. a jímá mne pod zákon hříchu, jenž jest v oudech mých.“ (Řím. 7, 23.) A z té příčiny dí sv. Jan: „Kdo činí hřích, služebník jest hříchu“ (Jan 8, 34.), jakož i sv. Petr: „Od koho kdo jest přemožen, toho i služebníkem jest.“

(II. Petr 2, 19.) Což vysvětluje sv. Prosper: „Vědomí dobrého měl Adam tehdež, když dobrý a svatý zákon Boží ve verném srdci choval; když pak sebe t. j. obraz a chrám Boží svůdci svému podrobil, ztratil vědomí dobrého, protože dobrého potratil svědomí. Nepravost zahnila spravedlnost, pokoru porušila hrdost, zdrženlivost byla zničena žádostivostí, nevěra vyrvala víru, zajetí zapudilo svobodu, aniž mohl zůstati nějaký dílec ctnosti, kam se přihrnulo tak veliké hejno nepravostí.“

Hříchem i příroda stala se člověku na mnoze odbojnou takže ji práci potu svého přemáhati musí. Rekl Hospodiu Adamovi: „Že jsi uposlechl hlasu ženy své a jedl jsi ze stromu, z kterého jsem přikázal tobě, abys nejedl, zlořečena bude země v díle tvém, v pracech budeš jísti z ní po všechny dny života svého“ (Gen. 3, 17.) Bůh ovšem nezměnil přírodní povahy zemské pro hřích Adamův, neboť země zůstala tatáž po hříchu, jako byla před hříchem. Ano i panství člověka nad přírodou nevzalo za své docela, neboť ku vládě nad ní byl člověk duchovou povahou svou povolán, avšak hříchem byl poměr člověka ku přírodě porušen, kdežto před hříchem byla mu úplně a dokonale poddána tak jako tělo bylo poslušno ducha. Jako tedy hříchem povstal boj těla proti duchu: tak i živly přírodní počaly boj a zhoubný vliv svůj proti člověku. Můžeť ovšem člověk pro duchovou převahu svou a po dlouhé často zkušenosti a důmyslem svým z části přece přírodu v službu svou uvésti, ale zcela a úplně ovladati, nepodaří se jemu a jeho vědění nikdy.

Podobně člověk podlehl všelikým bédám a strastem, a konečně propadl tělesné smrti. „V potu tváři budeš jísti chléb, dokavadž se nenavrátiš do země, z kteréž vzat jsi: neboť prach jsi a v prach se navrátiš.“ (I. Mojž. 3, 18, 19.) Ano, prvý člověk, dobrovolnou neposlušností dopustiv se hříchu, zasloužil, aby slyšel tento strašlivý ortel: „Prach jsi a v prach se navrátiš!“ Učíť sv. apoštol: „Tělo zajisté mrtvé jest pro hřích“ (Řím. 8, 10.). K čemu poznamenává sv. Fulgenc: „Člověk tedy nebyl by se v prach navrátil, kdyby se hřešením nebyl stal prachem.“

Co však při tom nejhoršího jest a nejbolestnějšího, že hřích ten i se všemi následky přešel na nás, na potomky Adamovy. Jako símě, jež zasil zahradník, dobré ano i nejlepší býti může: pak-li se zvrhne, toto jeho porušení i v bylinách z něho vyrůstajících se objevuje: tak i hřích, jehož se prví lidé dopustili v ráji, netoliko jim, ale i nám, kteříž od nich pocházíme, uškodil. Ovšem pravda, že rozumem svým

pochopiti nemůžeme, jakým způsobem hřích, kterýž tolik tisíc let před námi spáchán byl, na nás přechází, ale zdaž proto nepravdiva jsou slova sv. apoštola učícího takto: „Jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět všel a skrze hřích smrt: takž na všechny lidi smrt přišla, v němž všickni zhřešili.“ (Řím. 5, 12.) Aneb zdali sami na sobě necítíme slabosti rozumu, převrácenosti vůle a náklonnosti ku hříchu? Neosvědčují-li se na nás slova apoštolova: „Nečiním toho dobrého, kteréž chci, ale mnohdykráté činím to zle, kteréhož nechci.“ (Řím. 19, 23.) Aneb kdo jest z nás, jenž by mohl ujíti smrti, když dí Písmo: „Všeliké tělo jako roucho větší: nebo to jest uložení od věku: jistotně zemřeš.“ (Ekk. 14, 18) „Od ženy počátek hříchu, pro nějž umíráme všickni.“ (Ekk. 25, 33.) a nedí-li sv. apoštol: „Tělo mrtvé jest pro hřích“ (Řím. 8. 10.).

Kde Písmo tak zřejmě mluví, kde vlastní naše přirozenost tak patrná sama sobě jest svědectvím, tu by rozum neměl zbytečně hloubat. A hle, tu opět vyskytují se odpůrcové, kteří hříchu prvotního i jeho následků upírají, pravíce, že hříchu od Adama nedědíme, nýbrž že hříchem dal nám jen zlý příklad, nebo že pokaženost mravní není následkem hříchu, nýbrž z jiných příčin pochází, jako příkladně od špatného vychování. Jim odpovídá sv. Otec Augustin. „Hřích prvního člověka dědíme všickni, ne mravů následováním, nýbrž početím.“ Jiní opět kladou sídlo veškerého zla do fyzické přírody. Avšak nechť jen bedlivě pozorují veškerý rád světový. Patřte jen, v celé přírodě panuje rovnováha, soulad, srovnalost sil vnitřních: Tělesa nebeská probíhají bezvadně dráhy jim vykázané; zvířata jdou bezpečně za svým pudem; týž zákon pozorujeme i u rostlin a nerostů, toliko u člověka harmonie rozumu a srdce jest porušena; činí, co zatracuje, a nečiní, co schvaluje. Jak vysvětlíme tuto porušenosť? Origenes, Eusebius, Bossuet, Pascal, Fénelon, Baco, Newton, Leibnitz, Tomáš ze Štítného a bezčetní učenci věřili učení o pádu člověka a o hříchu dědičném. Nuže, co tomu říkají odpůrci? Buď mužové tito byli nevědomci a pak odpůrci sami sebe ze lži tresci, neboť i oni je mají za učence; anebo by byli věřili proti svému přesvědčení, což se však s jejich mravní povahou nikterak nesrovnává.

A praví-li odpůrcové, že aspoň smrt není následkem hříchu, ježto věda najmě geologická dokázala, že smrt již bezčetná tisíciletí prve, než člověk na zemi se objevil, v obyvatelích jejich řádila, neboť prý zbytky předvěkých

zvířat v horninách objevené dokazují, že v pradobě zvěř jinou zvěř požírala.

Bez obavy připouštíme, že i před prvotním hříchem byla masožravá zvířata, neboť Bible nikde neučí, že také zvířatům dána byla původní nesmrtelnost, ale odvozovati z toho, když smrt panovala u zvířat, že i člověk hned od počátku podroben byl útrapám, nemocem a smrti, jest věru jen libovolné, neboť nepodaří se nikdy přírodovědě, aby dokázala, že tělo člověka zvláštní nadpřirozenou milostí Boží nebylo prosto vši bolesti a smrti.

A praví-li někteří, že hřích dědičný nesrovnává se s vlastnostmi Božími, že jest proti svatosti, spravedlnosti a dobrotě, aby Bůh byl pro jednoho člověka veškeré lidstvo tak krutě trestal: tož dokazují jen, že katolického učení o hříchu dědičném ani neznají. Dle toho učení není dědičný hřích nám hříchem cizím, a jako takový nám přičteným, nýbrž „naším vlastním,“ ježto sv. apoštol Pavel výslovně učí v listě k Římanům, „že jsme v Adamovi všickni hřešili.“ (Řím. 5, 12, 18, 19.) a protož i stvrzuje týž apoštol, že všickni potřebujeme slávy Boží, totiž vykoupení. (Řím. 5, 23.)

I to nezřídka se namítá, že dědičný hřích a jeho následky jsou v nesvoru s věrou, že všecko, co Bůh stvořil, dobré jest, ale zapomíná se na to, že příčina hříchu nevyplývá ze stvoření člověka nebo jeho přirozenosti, nýbrž kořen má v převrácené vůli, v neposlušnosti Adamově.

A tak ať rozum lidský jak chce se vzpírá, na pravdě spočívá učení víry, jež konečně sám vyznati jest nucen. Ať jen pozoruje člověka důstojnost a velebnost po stránce duševní i tělesné se strany jedné, s druhé strany neskonale útrapy, tělo i duši jeho uchvacující, a pak ať vysvětlí nám, odkud ta neshoda?

Nezdá-li se, že jest téměř nemožno, aby Bůh v jednu bytost člověckou tolik veleby, totiž předností a schopností a zároveň tolik běd, útrap a svízelnů spojil v jedno? I zdá se, že nemožno jest, aby Bůh učinil krále tvorstva s mnohých stran bídňějšího, nežli jsou tvorové, kdyby bylo nepředěšlo něco zlého, nějaké provinění, jehož se člověk dopustil. A poněvadž jak daleko lidská paměť sahá, nebo jak dlouho člověk tuto zemi obývá, vždy tak bídňým byl, tuť zdá se, že s lidskou přirozeností musila se státi pohroma, již v prvém člověku, od něhož všickni pocházíme. A poněvadž tato pohroma nemohla se státi bez viny, tož jistý zdá se býti důsledek, že prvý člověk se provinil a vinou svou i všem uškodil.

Bible praví, že Eva, porodivši syna, zvolala: „Obdržela jsem člověka.“ (I. Mojž. 4, 1.) Jaké to zvolání! Neslyšíme-li tu jako: Ó bolesti, ó smrti! — Hrozná to pokuta a přece zasloužená!

Majíce tedy na paměti mdlobu svou, budme pokorní a děkujme z té duše Pánu Bohu za tu milost, že nám skrze křest svatý hřích dědičný byl odpuštěn a my v Kristu jako nová stvoření, k věčnému životu zase znovuzrozeni a posvěceni byli.

Učení o vykoupení lidstva.

I.

Vykoupení bylo lidstvu nejvýš potřebno.

„Všickni hřešili a potřebují slávy Boží.“
Řím. 2, 23.

Upni, křesťane, oči své na kříž!

Co ti hlásá to dřevo potupy — bláznovství pohanům, pohoršení židům, nám křesťanům znamená slávy a vítězství? Co jiného, ne-li nesmírnou lásku Syna Božího, ne-li vykoupení naše?

Ano, vykoupení — A to znamená, že jsme byli opět uvedeni do stavu, z něhož jsme skrze hřích prvých lidí a skrze všechny jeho následky vypadli; že stav pokolení lidského hříchem prvotním porušený zase napraven byl, a že člověku, jehož posledním cílem jest nebeská blaženost a již pro ten hřích na věky ztratiti měl, zjednána opět možnost a schopnost, by skrze zásluhy Pána Ježíše této blaženosti po smrti mohl se státi účastným. Píšeť zajisté sv. Pavel k Římanům: „Všickni hřešili a potřebují slávy Boží; spravedliví učinění bývají skrze milost jeho, skrze vykoupení, kteréž jest v Kristu Ježíši.“ (Řím, 2, 23)

Proti zřejmému učení velikého apoštola přece vyskytují se lidé, kteří se táží: Bylo-li nám vykoupení potřebí?

Dejme jim náležitou odpověď.

P o j e d n á n í.

Obecné podání všech národů nese se k tomu, že člověk původně byl dokonalejším, že člověk stvořen byl ve stavu lepším, nežli nynější jest. Také mudrcové a myslitelé všech věků nedovedli si vysvětliti stav pokaženosti jinak, leč že původně stav člověka byl dobrým a dokonalým. z něhož člověk svou vinou vypadl. Tak dí Plutarch: „Jakási část zla

všem věcem se přimísuje již tehda, když se rodíme.“ A Plato uče, že člověk od narození více zlého činí, než dobrého, dodává: „Něco zlého nám všem od předků pochází a pro neusmířenou vinu vrozen jest pud, ku zlému pobádající, jemuž uniknouti všemi silami usilovati máme.“ Podobně praví Cicero: „Člověk od přírody ne jako od matky, ale jako od macechy na tento svět přichází s tělem nahým, křehkým a nemocným a duchem slabým, bojácným, lenivým ku pracem, bažícím po rozkošech, v němž přece jakýsi oheň božské mysli spočívá.“ Taktéž i Seneka: „Všickni jsme jako nevzdělani a neprozřetelní, všickni nejisti, svářlivi, ctižádostivi, kterýmiž slovy obecnou ránu zakrývám, totiž: že všickni jsme zlí.“ A básník Ovid dí: „Vidím dobré a schvaluji je, ale následuji zlé.“

Ó zajisté má pravdu, neboť porušenost jímá člověka, jakž líčí sv. Pavel v listě k Římanům: „Vím zajisté, že ve mně, to jest v mém těle nepřebývá dobré: nebo chtění se mne přidržuje, ale činění dobrého nenalezám. Nebo ne, co dobrého chci, to činím; ale činím to zlé, kterého nechci. Pakli čeho nechci, to činím: již ne já to činím, ale hřích, který přebývá ve mně. Nalezám tedy v sobě zákon, že když chci činiti dobré, přidrží se mne zlé; nebo libuji sobě v zákoně Božím podle vnitřního člověka: ale vidím jiný zákon v oudech svých, kterýž odporuje zákonu mysli mé a jímá mne pod zákon hříchu, jež jest v oudech mých.“ (Řím. 7, 18—23.)

Než k čemu dovolávati se svědectví jiných, denní zkušenost v hojně míře nás poučuje, jakého zla člověk se napáše. Proč pak trestáme již dítky, ne-li, aby zlo v nich vězící nevzrostlo v koukol, jenž by přerostl pšenici? Proč stavíme trestnice, ne-li, by aspoň částečně obmezeno bylo zlo, jež člověk tropí?

Odkud tedy tato náklonnost k zlému? Odkud tolik zla, tolik bídy, tolik útrap, tolik neštěstí na světě? Vždyť přece vesměs všickni všudy národové chovají vzpomínku na stav jindy blaženější, na onen velebený „zlatý věk“; ano posud i my sami mluvíme o těch krásných „zlatých časích.“

Není tedy pochyby, že přirozenost lidská jest převrácena a porušena. I nastává otázka: měl-li tento stav porušenosti věčně trvati? Měl-li člověk ve své převrácenosti stále žíti a zlo na zlo hromaditi, sám se ničiti a časné i věčně zahynouti? Kde který nemocný netouží po prostředku, by se zase uzdravil?

A v pravdě taková touha po uzdravení, touha po nápravě prochvívala veškeren starý věk. Dějiny dotvrzují, že člověčenstvo tížilo vědomí jakési viny, vědomí, že poměr člověka k Bohu není takový, jaký by měl býti. Odtud také povstala touha poměr ten zlepšiti, a z touhy té povstaly rozličné ovšem bludné výmysly, jak by se lidstvo sprostilo toho vědomí, jak by se vyprostilo ze stavu porušenosti a jak by se blaženějším stalo.

V Řecku povstaly celé školy, které se řešením této otázky zanášely. Náuka stíhá náuku: není bludu, jenž by neměl svých zastanců, není soustavy, jež by neměla svých vyznavačů, až konečně mudrci Epikur a Zenon bojují o vládu nad svědomím lidským. Než co jedni praví: prostředek k vyproštění z tohoto bídného stavu jest požívání, praví druzí: prostředek ten jest zničení sebe.

Z Řecka přešly tyto náuky do Říma, ale učenci římsí: Cicero, Lukretius, Seneka nevynalezají nic nového, opakují jen náuky řecké, kdežto básníci: Horác a Virgil ve svých básních lahodnou mluvou znovu je podávají. I tu se točí vše kolem otázky: V čem záleží nejvyšší blaho a dobro? která cesta k němu vede? Než přese všecko úsilí rozum nemohl dáti k ní uspokojující odpovědi; ukázal se býti slabým a nerozhodným, stojí zde před záhadou, již nemohl rozřešiti; temná, neproniknutelná rouška zastírá mu tajemství, jež mohl sice tušiti, ale nikdy objeviti.

A jako mudrci nejdůvtipnějším rozumováním snažili se, ač nadarmo, z této mrákoty vyprostiti se, tak hledělo též pohanské kněžstvo touhu po vyproštění ze stavu bídy svým opět způsobem ukojiti. Byly to náboženské obřady, jež k usmíření božstva směřovaly. Co jiného znamenaly krvavé oběti? co očistby skrze oheň nebo skrze vodu? nekouřila-li se krev lidská z oltáře Jovišova? — Avšak nadarmo; marně shánělo se lidstvo po nějakém prostředku, jenž by touze po napravení porušeného stavu jeho vyhověl; marně hledalo nějakou nít Ariadninu, jež by ho vyvedla z bludiště bludných o tom názorů tehdejších mudrců. I největší myslitelé staré doby pronášejí se v ten smysl: „V ohledajícím se mezi vynálezy rozumu lidského po místě, kamž by bezpečně kročiti a se upokojiti mohl, bezděky povstává touha: Kéž by Bůh přišel, aby pokolení lidské poučil o nejdůležitějších záležitostech! (Cicero.)

A tak na bíledni jest, že z této obecné starého věku touhy po nějaké nápravě zřejmě vyplývá potřeba vykoupení.

Pravda tato jde sama sebou na rozum.

Že člověk ve své porušenosti z ruky Boží vyjítí nemohl, uznává rozum náš.

Byl-li tedy člověk — jak Písmo sv. bezpečně svědčí — stvořen dobrým a dokonalým, musil býti též účel, proč byl stvořen, svatým a dokonalým. Konečný účel pak člověka jest blaženost nebeská.

Přestal-li účel býti týmž účelem, když i člověk z milosti Boží pro hřích a neposlušnost svou vypadl, když stihl jej a jeho pokolení trest kletby a smrti? Byl-li člověk porušen, byl-li zároveň též účel změněn a porušen? Nikoli. Člověk byl porušen, ne pak účel, k němuž byl stvořen. Člověku nezůstalo, leč touha po tomto cíli neporušeném, touha člověka smrtelného po blaženosti nesmrtelné.

A jak dojde toho cíle? Sám ze sebe nikdy, neboť může-li člověk nemocný a chorý konati to, co koná člověk zdravý a silný? Proč nemocný člověk k uzdravení svému potřebuje léku? Nemá-li tedy i duchovně nemocný zapotřebí duchovního léku, jenž by jeho porušenou duši uzdravil?

Ach, kde najdeme lékaře duším našim? kde balsámu hojícího rány duší našich? Kde smírce, jenž by hněv trestající Spravedlnosti ukrotil? Kde prostředníka, ktevý by nám milost a odpuštění vyprosil?

I není tu jiné pomoci, než uchýliti se k lásce Boží a prositi za vysvobození ze žaláře tmy a bludu, ku světlu dennímu poznání pravdy Boží, volati za vyproštění z vazeb zločinu a nepravosti ku konání ctností a skutků bohumilých, modliti se za vykoupení porušeného těla od smrti věčné k neporušitelné slávě vzkříšení a budoucí blaženosti.

Konečně potřeba vykoupení vyplývá ze spravedlnosti Boží. Již světská spravedlnost toho vyžaduje, by trest přiměřen byl vině, neboť jen takto dostává se jí zadostučinění. Urážka prvního člověka Bohu učiněná byla nesmírná, tedy také i vina jeho nesmírná. Bylo nutno, aby za nesmírnou vinu bylo spravedlnosti Boží dáno nesmírné zadostiučinění. A kdo že je měl dáti? Člověk mdlý, smrtelný, sám vinou sklíčený ani za sebe, ani za ostatní lidstvo toho dokázati nemohl. Musil to tedy býti někdo jiný, dokonalejší, světější, Bohu milejší, aby za tak nesmírnou vinu mohl spravedlnosti Boží zadostučiniti. Lidstvo uchváčeno těžkou nemocí, odsouzeno k smrti: ten, kdo ho uzdraví, kdo mu podá léku, kdo jej osvobodí od smrti, ten bude jeho vysvoboditelem.

Zdá se, že Prozřetelnost Boží uložila lidstvu celé čtyřtisíciletí, aby mělo dosti času uskutečniti své osvobození, ale

také proto, aby se přesvědčilo, že samo od sebe i přes veškeré úsilí je provésti nemůže, že tedy jediné od Boha a nekonečné lásky jeho je doufati může,

Dí v příčině té sv. apoštol: „Dokazujet Bůh lásky k nám, neboť když jsme ještě hříšníci byli, podle času Kristus umřel za nás; mnohem tedy více nyní ospravedlnění jsouce krví Jeho spasení budeme od hněvu skrze Něho.“ Řím. 5, 8. a sv. Otec Augustin dí: „Jelikož hněv tento lidi tížil pro hřích prvotní a to tím více a nebezpečněji, čím těžších hříchů nad to sami přidali; byl jim potřebí prostředník, to jest smírce, který by hněv tento přinesením obzvláštní oběti ukrotil.“

Ze všeho toho jde na jevo, že nám bylo potřebí nějakého prostředku, abychom ze stavu porušenosti vybredli a po usmíření spravedlnosti Boží konečného cíle, blaženosti nebeské, opět dojíti mohli. A prostředek ten jmenujeme vykoupení.

II.

Padlému lidstvu byl Vykupitel neb Mesiáš zaslíben a předpověděn.

„Nepřátelství položím mezi tebou a ženou . . . ona potře hlavu tvou.“
I. Mojž. 2, 12.

V době před Kristem veškeré lidstvo prochvívala touha po vykoupení, po prostředku, jímž by hříchem porušený stav lidstva v dřívější dokonalejší obnoven byl, a jenž by člověka opět uschopnil, by svého konečného cíle — blaženosti věčné dosáhl.

Nelze jinak si mysliti, než že prostředek takový mohl býti podán buď od člověka samého, nebo mimo člověka.

Hledejme tedy prostředek ten u člověka samého. Mohl-li člověk, jsa na duši a na těle porušen, k předešlému dokonalemu stavu sám sebe i ostatní lidstvo přivést? — Dějiny lidské a výroky nejslovutnějších mudrců nás poučují, že duch lidský sobě samému zůstaven nemohl se ze své slaboty a mrákoty probrati. Nejskvělejším toho důkazem jest nejslavnější starého věku národ Římanův a Řeků. Tito oba národové i co do vědy i co do umění, i co do vzdělanosti

vůbec byli prosluli, než v ohledu náboženském v jakých bludech vězeli, jak hnusné bylo jejich náboženství. I nejšlechetnější a nejučenější mezi nimi doznali, že někdo s nebe přijíti musí, aby poučil člověka o nejdůležitějších záležitostech.

Člověk tedy sám sebe bez pomoci vyšší nemohl z mrákovy sesláblého ducha probrati ku poznání pravého Boha a pravdy. A proto zraky veškerého lidstva obráceny byly k nebi, odkud očekávalo záchrany, spásy, vykoupení.

I smiloval se dobrotivý a milosrdný Bůh nad padlým člověčenstvem a jemu hned v ráji Vykupitele neboli Mesiáše přislíbila a později skrze proroky určitěji oznámil.

P o j e d n á n í.

Hned tehda, když Bůh vedle své spravedlnosti ortel nad prvými lidmi pro jejich neposlušnost vyřkl, v neskončeném milosrdenství svém slíbil, že pošle někoho, jenž by potřel hlavu pekelného hada, kterýžto svržený anděl zlý ve své zlobě a závisti byl příčinou jejich hříchu, pro který tolik bídy na těle i na duši na ně i jejich potomstvo bylo přišlo. Bůh slíbil prvým lidem a i potomkům jejich, že pošle jim Vykupitele, jenž by pokažené pokolení lidské neobyčejným způsobem napravil, srdce lidské obnovil a spasil, což bylo zahynulo. Řekl totiž Bůh: „Nepřátelství položím mezi tebou a ženou, mezi potomstvem tvým a potomstvem jejím; onať potře hlavu tvou a ty úklady činiti budeš patě její. (I. Mojž. 3, 14.).

To byl první kmit zářícího slunce útěchy v neproniknutelné temnosti bídy a neštěstí, jež přikvačily na své rodiče; to první kapka hojícího balsámu do zející rány bolesti, jež prorývala srdce lidské; to první slovo milosti, jež zaslechli naši prarodiče. Těmito utěšujícími slovy oznamoval totiž Bůh původci lidského pádu, že jeho dílo zloby nebude míti stálého trvání a že potomkem ženy vyvolené, svaté a nevinné a ctnosti plné, druhé to Evy, jež podobna byla své Evě před jejím pádem, bude zničeno. Tak Bůh nechtěl lidí navždy zavrhnouti od svého obličej, i tenkrát, když jej urazili a jeho svatým přikázáním zhrdli, neodňal jim své lásky a otcovské o ně péče. Z jejich hříšného a pokaženého potomstva vyvolil sobě spravedlivého muže, otce Abrahama, z něhož pojíti měl národ, ve kterém Bůh udržoval toto za-

slíbení, jež Abrahamovi samému opakoval, řka: „Požehnám tobě a rozmnožím potomstvo tvé a požehnání budou v něm všickni národové země.“ (I. Mojž. 22, 17.)

Tato naděje v budoucího Vykupitele, toto prvotné evangelium — jak se zaslíbení to nazývá — nachází historického základu ve zkazkách rozličných národů, jež jinak vysvětliti se nedají, leč je připustíme, že z jednoho a téhož pramene vytryskly, totiž z prazjevení o zaslíbeném Vykupiteli v ráji a takto o pravdě biblické svědectví vydávají.

Tak v tradici Mesiášské u Peršanů praví člověk umíraje k zlobohu Ahrimanovi: „Jako nepřítel jsi se sem (do ráje) vedral, avšak všickni lidé mého semene budou činiti jen to, co jest čistého, a na zem porazí tebe.“ I kdo by neznamenal tu nápadnou podobnost k slovům, kterými Bůh oblásil hadovi pekelnému budoucí porážku jeho?

U Indů jest Mesiášem bůh Višnu, jenž v osmém vtělení svém přemáhá draka a potírá hlavu jeho.

Čiňané zvlášt vznešené myšlénky chovají o Mesiáši. Moudrost jeho bude neskonalá, a sláva jeho naplní širý svět, ano paprsky jeho ozáří i Čínu. Původ jeho bude na západě (pověď v tu stranu od Číny byl ráj.) Příchodem jeho modly se skácejí; víra v bůžky, kterou prvotní náboženství se zpitvořilo, pomine a nastane jiné, aby trvalo až do skonání světa.

U Arabů panuje pověst, že jeden král vynikal v boji proti obrům a chtěje jednou obra a démona Anthala zabiti a nemoha toho docíliti, uchýlil se o radu k bohyni osudu, kteráž mu pravila: „Vítězství slaviti bude jiný král z rodu Adamova, který démona přemůže i zabije.“

Také u Ěgyptanů jest pověst, že syn ženy, Horus, vchází v boj s drakem Typhonem, jej přemáhá a řetězy uvazuje.

Mexikané věřili, že přijde bůh a obnoví zlatý věk. Tehdáž přestanou stará náboženství, vezmou za své oběti lidské, na jejich místě budou obětovány oběť nekrvavá, nevinné oběti z úrody zemské, jako bývalo za zlatého věku.

Tyto a podobné pověsti, jež u rozličných národů po celém širém světě rozptýlených, horami a mořem oddělených, při nestejném stupni vzdělání nalézáme, jsou zajisté pádným důkazem a svědectvím o pravdě toho, co nám Bible vypravuje, že Bůh z nesmírné lásky k lidem hned v ráji zaslíbil Vykupitele.

Aby lidé poznali Vykupitele a za svého jej přijali, udával o něm čas ob čas skrze svaté muže takové karakte-

ristické známky, dle nichž lidstvo neklamné mělo nabyti přesvědčení, že ten, na němž se ukázala předpověděná znamení, jest jedině pravý světa Vykupitel.

Především vychoval sobě uprostřed pohanstva národ, aby mu byl za apoštola jeho jedinosti, hlasatelem jeho spravedlnosti a milosrdenství, strážcem jeho příkázání a předem oživovatelem nadějí na Mesiáše.

V dějinách lidstva není nic podivuhodnějšího, jako dějiny národa tohoto. Jsa mezi všemi národy národem nejnepatrnějším, jest ve věcech náboženských národem nejdůležitějším, v době předkřesťanské jediným na světě, jest uprostřed moře pohanského jako archa, uschovávající v sobě budoucí spasení. Ač u všech všude národů nacházíme stopy zaslíbení Mesiášského, přece nikde, u žádného neobjevuje se nám tak krásný a přesný obraz budoucího Vykupitele, jako u národu vyvoleného. Jeho Duchem Božím nadšení proroci nakreslili nám podrobný a úplný obraz o Mesiáši tak živě a pravdivě, jako nakreslen byl později od očitých svědků, sv. evangelistů. Ani jediný podstatný rys v něm neschází: Jeho plémě Abramova, jeho rod Jakubův a Davidův, jeho narození z Panny, jeho věčný původ od Boha Otce, jeho božské Synovství, jeho učení, jeho zázraky, jeho povaha nesmírné dobroty a nekonečného milosrdenství, i nejmenší podrobnosti jeho smrti, jeho vítězosláva nad smrtí, obrácení pohanů, založení Království Božího, vše to líčeno v Bibli starého Zákona od proroků, ani vidí tu osobu v budoucnosti, jmenují ji, líčí, zobrazují ji a připravují na ni.

Nuže jsou-li proroctví o Mesiáši, a historická pravda dosvědčuje, že jsou, pak zajisté splniti se musí, co Bůh předpověděl, neboť „Bůh věrný jest ve všech slovech svých a svatý ve skutcích svých.“ (Žalm 144, 13.)

A co Bůh slíbil, také splnil. Dít sv. apoštol Pavel: „A když přišla plnost času, poslal Bůh Syna svého, učiněného ze ženy, učiněného pod zákonem, aby ty, kteříž pod zákonem byli, vykoupil, abychom zvolení za syny přijali.“ (Gal. 4, 4. 5.). A sv. Jan: „V tom se ukázala láska Boží k nám, že Syna svého jednorozeného poslal Bůh na svět, abychom živi byli skrze něho. V tom je láska: ne že bychom byli Boha milovali, ale že on prve miloval nás a poslal Syna svého v slitování za hříchy naše.“ (I. Jan 4, 9. 10.)

III.

Ježíš Kristus jest Mesiáš v Starém Zákoně předpověděný.

„Rosu dejte nebesa s hůry, a obla-
kové dštěte Spravedlivého: otevři
se země a vydej Spasitele.“

Is. 45, 8.

Mesiáš zaslíben byl hned prvním rodičům v ráji slovy, které řekl Bůh k hadovi svůdci: „Nepřítelství položím mezi tebou a ženou, mezi potomstvem tvým a potomstvem jejím, ona potře hlavu tvou a ty budeš činiti úklady patě její. (Gen. 3.)

Tomuto zaslíbení rozuměli dobře první rodiče, a proto se naděje na budoucí vykoupení od pokolení ku pokolení ústním podáním udržovala po všechen čas, pokud lidstvo skromné jsouc, bydlelo v jednotě po hromadě. Ale i tenkrát, když rozmnoživši se náramně řízením Božím v rozličné národy se oddělilo a zemi veškerou zalidnilo, i tenkrát neutuchlo toto vědění o budoucí spáse, jak toho přerozmanité zkazky národů dotvrzují. Vědomí toto oživovalo v naději, že Mesiáš nebo Vykupitel přijde na svět. Nejživější ozvěny docházel ovšem u národu vyvoleného, Bohem řízeného. Tu svatí patriarchové o něm věděli, svatí proroci o něm prorokovali. Ale i u pohanů tato naděje rozličným způsobem probleskovala.

Můžeme říci, že veškero lidstvo před Kristem prochvíval jeden a týž cit, touha po Vykupiteli, jež platného výrazu došla ve slovech Isaiáše prorokových: „Rosu dejte nebesa s hůry a oblakové dštěte spravedlivého: otevři se země a vydej Spasitele.“ (Is. 45, 8.)

Kdo tedy jest ten tak obecně a tak toužebně očekávaný Mesiáš?

Nikdo jiný, leč ten, na němž se všecka starozákonná proroctví vyplnila.

P o j e d n á n í.

Patriarcha Jakob, žehnaje před smrtí synům svým, pravil k Judovi: „Nebude odjata berla od Judy, dokavadž nepřijde, který má poslán býti, a on bude očekávání národů.“

Mojž. 49, 10.). O kom zde mluví patriarcha? Kdo jest ten, jenž jest očekávání národů, ne-li očekávaný Vykupitel. Udává tedy patriarcha Jakob čas jeho příští, že přijde, až odjata bude berla od Judy, až nebude míti království Judské knížat z rodu vlastního, pod vládu cizí uvedeno bude.

Doba jest přesně označena; jest to doba, kde národ israelský pozbyv své samostatnosti, spravován byl Herodem Idumejským, stvůrou to Caesarovou a římského senatu; Judsko není leč pouhým lénem císařství římského, aby za nedlouho bylo od něho zcela uchváčeno, a stalo se úplně provincií římskou.

A právě tou dobou narodil se Ježíš Kristus, světa Spasitel; vyplněna touha očekávání; země vydává Spasitele Svatého, Syna Božího. (Luk. 1, 35.)

Že pak doba tato žádné jiné osobnosti v národě israelském nesvědčí, a že hledí jedině ku Kristu, o tom sv. evangelisté podávají tak určité zprávy, že nelze o tom ani nejmenší pochybnosti míti.

Sv. Matouš (II, 1. srov. Luk. I, 5.) výslovně dí, že Ježíš narodil se za dnů Heroda krále.

A že Judea náležela tehdaž již aspoň jako spojené a lenní království k světové říši římské, toho dosvědčuje zase sv. Lukáš (II, 1.), že Ježíš se narodil v těch dnech, když vyšlo vyřčení od císaře Augusta, aby byl popsán veškeren svět.“

Máme svědectví i světských dějepisců (Tacita Josefa Flavia), že Augustus r. 746. po vystavení Říma nařídil obecné sčítání obyvatelstva ve veškerém císařství. Judea nebyla ovšem tehdaž ještě jako provincie římská úplně k císařství přivtělena, nýbrž jako lenní a spojené království. A že i v takových krajích popsání za příčinou poplatku se dalo, svědčí výslovně římský historik Tacit (Ann. IV, 41). To také platilo o Judei Herodem spravované, neboť nebyl on ničím jiným, než pouhým vasalem. Byl po dobytí Jerusalema Pompejem od senátu na dolehání Octavia, pozdějšího císaře Augusta zvolen, dosazen, a římským vojskem do zemi uveden. A že nebyl neodvislým, viděti z toho, že římsští místodržitelé v Syrii často docházeli do Jerusalema a v celém království jako neobmezení páni si vedli. Také Herodes musil nejen poplatek platiti, nýbrž i vojsko pomocné stavěti. A právě pro tuto příčinu bylo potřebí konati tu sčítání lidu, aby bylo základem, dle něhož poplatek i počet vojska pomocného vyměřeny býti mohly.

Jisto tedy jest, že sčítání lidu vskutku se dalo v Judsku za panování Augusta, když se Pán Ježíš narodil, že tedy Judsko nemělo více samostatnosti a pod vrchní správu římskou náleželo, že tedy i v této věci proroctví patriarchy Jakoba na vlas se vyplnilo.

Jiné důležité proroctví o smrti Páně od proroka Daniela, který udal přesně čas, kdy Kristus Pán zemře. Dí prorok: „Od vyjití řeči, aby zase vzdělán byl Jerusalemský až do Krista vévody, téhodnů sedm, a téhodnů šedesát a dva budou. A po téhodnech šedesáti a dvou zabit bude Kristus: a nebude lid jeho, kterýž ho zapře.“ (Dan. 9, 24—26).

Tyto téhodny od proroka uvedené znamenají létotéhodny; neboť židé rádi čítali čas podle letotýchodnů, to jest, že letotýchoden měl sedm let, ježto u nich každý sedmý rok byl rokem sobotním, neboli dovršený letotýden, a sedm letotýdnů, tedy padesátý rok byl jim jubilejním nebo rokem odpuštění. Dle toho zní tedy proroctví Danielovo, že bude zabit Kristus v polovici sedmdesátého letotýchodne od vystavení chrámu a Jerusalemských zdí počítaje.

Rozkaz k dostavení chrámu a zdí Jerusalemských dán v 20. roce panování Artaxerxa neboli 453. před Kristem. 70 letotýchodnů Danielových činí 483; odečteme-li od toho 453, máme 30 let po Kristu a to právě jest rok, kde Kristus byl křtěn, nebo-li 15tý rok panování Tiberia císaře, jak udává sv. Lukáš III, 1. Tři a půl roku trval od té doby veřejný život Páně; slavil čtyřikrát Velikonoce a právě o posledních Velikonocích první den velikonoční v pátek, tedy za 3 a půl roku, to jest v polovici 70tého letotýchodne od Daniele předpověděného zemřel.

Jiné důležité proroctví udává místo, kde se Mesiáš narodí. Prorok Micheáš praví: „A ty Betleme Efrata, maličký jsi v tisících judských: z tebe vyjde, jenž bude panovníkem v Israeli, a východové jeho od počátku, ode dnů věčnosti.“ (Mich. 5, 2.)

Že toto místo prorocké o Pánu Ježíši platí, dosvědčuje sv. evangelista Matouš, který se ho ve svém evangeliu při příchodu mudrců do Jerusalema výslovně dovolává. Herodes totiž uslyšev od mudrcův o narození krále židovského, shromáždil všechna knížata kněžská a učitele lidu, tázal se jich, kde by se Kristus měl narodit? Oni pak řekli jemu: „V Betlemě Judově, nebo tak psáno jest skrze proroka: Aj, ty Betleme, země judská, nikoli nejsi nejmenší mezi knížaty judskými, neboť z tebe vyjde vévoda, kterýž by spravoval lid můj israelský.“ (Mat. II, 1—6).

Také sv. evangelista Jan svědčí, že tato proroctví o místě, kde se narodí Mesiáš, jediné o Pánu Ježíši rozuměti jest. Uvádí ve svém evangeliu samého Pána Ježíše, který, když se ho někteří tázali, zdali z Galilee přijde Kristus? odpovídá sám: „Zdaliž nedí Písmo, že ze semene Davidova, z městečka Betlema, kdež byl David, přijíti má Kristus?“ (Jan VII, 42.)

A že toto proroctví skutečně na Pánu Ježíši se vyplnilo, že narodil se v Betlemě, kdož by o tom nevěděl? Arciť byli lidé, kteří i tuto historickou událost brali v pochybnost, tvrdíce, že se Kristus narodil v Nazaretě, pročez i Nazaretský sluje, a nikoli v Betlemě, ježto prý sv. Lukáš, který vypravuje, že Ježíš narodil se v Betlemě, kamž Josef a Maria za příčinou sčítání lidu od Augusta nařízeného přišli, dopustil se chyby v čase, jelikož prý toto sčítání teprve o deset let později se stalo. Než tvrzení takové nespočívá na pravdě. Známo, že Augustus za svého panování několikráte nařídil popsání lidu. Popsání takové bývalo buď obecné v celém římském císařství a ve všech s ním spojených neb lenních zemí a království, nebo zvláštní jen pro jednu provincii. Ono sčítání lidu, kdy Pán Ježíš se narodil, bylo obecné a i v Judsku, jež již tenkrát bylo pod právomocí římskou, třebaž ještě nebylo jako pouhá provincie přivtěleno římskému císařství, za dozoru Quirina, kterýž tenkrát byl legatem, vykonáno. Arciť se dalo o deset let později jiné popsání, ale tu již Judea byla úplně přivtělena říši římské a také od římského vladaře spravována, a i toto popsání dalo se za dozoru Quirina, který však byl již místodržitelem v Syrii.

Ne sv. Lukáš, nýbrž odpůrcové jeho dopouštějí se chyby historické.

Pravdou historickou jest a věčně bude, že Ježíš Kristus, světa Spasitel narodil se v Betlemě, jenž prorok Micheáš, byl předpověděl.

Ale jest věru až ku podivu, kam lidé zabíhají, jen aby popřeli pravdy Písma svědčícího o Kristu, že vše na něm vyplněno, co bylo o něm v Starém Zákoně předpověděno. Tak i proti zřejmé nepopíratelné pravdě historické opovažují se tvrditi, že prý dvě prvé kapitoly, kde sv. Lukáš právě i narození Páně se všemi podrobnostmi a zázračnými při tom událostmi vypravuje, jsou buď podvrženy nebo že svatý Lukáš tu spolu vpletl pěkné poetické báje nebo legendy, které se o narození Páně vypravovaly.

Jest to v pravdě opovážlivost něco takového tvrditi o sv. Lukáši, který jako svědomitý historik hned z počátku svého evangelia výslovně praví: „Vidělo se mně, kterýž jsem všecko od počátku pilně vyzvěděl, pořádně o tom psáti tobě, výborný Theofile, abys poznal pravdu těch slov, jimž jsi byl vyučen.“ (Luk. I, 3, 4.)

Tento svědomitý svědek nesebral tedy slepě a jako se zavřenýma očima ledabylych bájí neb legend, ale on zaznamenává toliko události, které od počátku zkoumal zevrubně a pečlivě, a by je sděliti mohl s Theofilem, kteréhož byl již ústně vyučoval.

Kdo — tážeme se — kdo a který soudný člověk a poctivý myslitel mohl by míti za to, že tak pečlivý a svědomitý spisovatel byl by klamal neb obloudil důvěru výborného Theofila a všech těch, kteří budou čísti jeho evangelium? Smějí-li se zázračné události, jež se při narození Páně sběhly, a jež nejsou v ničem úrazem rozumu, nýbrž jen jeho úzký kruh převyšují, vykládati za báje neb legendy?

Kdyby to byly bývaly jen legendy beze vší historické skutečnosti, nebo pověsti z obíraznosti a citů vzniklé, které o prvopočátečných udajích života Ježíšova, o jeho kolébce a a o jeho dětství se utvořily, tu rozumně souditi nutno, že by byl již tehdaž, kdy je sv. Lukáš sepsal, proti nim hlas se pozdvihl a je vyvrátil. Než my známe opak toho. Hned, jak evangelia povstala, byla všecka, počtem čtyři, tedy i evangelium sv. Lukáše za pravá od církve uznána a od té doby stále až na naše dny za dílo vlivem Ducha svatého sepsané považována.

Není tedy ani za mák pravdy v tom, co si nepřátelé víry o evangeliu sv. Lukáše vymyslili.

A opět jiné proroctví dí, že bude pocházeti z rodu Davidova. „I vyjde prut z kořene Jesse, a květ z kořene jeho vystoupí.“ (Isai. XI, 2.). „V ten den bude kořen Jesse státi na znamení národům, jemu pohané se modliti budou a bude hrob jeho slavný.“ (Isai. XI, 1, 10). — A nepocházeli Pán Ježíš z rodu Davidova? Oba rodokmeny, jež uvádějí sv. Matouš a sv. Lukáš, přesně udávají jeho původ podle přirozenosti lidské od Davida krále; jediný rozdíl jest jen ten, že rodokmen od sv. Matouše udává příbuzenstvo dle řady sestupné, kdežto druhý dle řady vstupné; oba však jsou zcela správný, jak sv. Otcové, církevní spisovatelé a exegetové křesťanští dávno již dokázali. Ostatně sami současníci Páně přechoasto jej „synem Davidovým“ nazývali.

Další proroctví jest, že Spasitel se narodí z Panny: „Pán sám vám dá znamení — dí prorok Isaiáš — Aj Panna počne a porodí Syna, a nazváno bude jméno jeho Emanuel.“ (Isai. VII, 14.)

Že Maria, blahoslavená Matka Páně, Pannou byla a zůstala, patrně ze samé události narození Páně: „I porodila Syna svého prvorozeného, plénkami jej obvinula a položila v jesle.“ (Luk. II., 6, 7.) Sv. evangelista dává na srozuměnou, že panenství její nebylo porušeno: nepoznává slabosti a mdloby matek našich; sama bere dítě do rukou, sama ukládá je do kolébky na rychlo připravené.

O neporušeném panenství blahoslavené Matky Páně nezvratný důkaz podává prvé sv. evangelium. Tu se vypravuje: Když Josef, snoubenec Mariin, nejsa zasvěcen v tajemství, jež ona ze stydlivosti a pokory zachovávala v srdci svém, spozoroval její stav, chtěl tajně propustiti ji ze slibu snubného, jak u Židů bývalo obyčejem. Ale tu anděl Boží ukázal se mu ve snách a pravil: „Josefe, synu Davidův, neboj se vzíti k sobě Marii, manželku svou, neboť což v ní zrozeno jest, z Ducha Svatého jest. Porodit syna a nazveš jméno jeho Ježíš; on zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich.“ (Mat. I., 20, 21.)

Sv. evangelista vypravuje, že Josef tak učinil, vzal Marii k sobě, avšak — dokládá sv. evangelista — „nepoznal jí“. (Mat. 1, 25.)

Další slova k tomuto verši připojená, totiž: „až porodila syna svého prvorozeného“ zavdala příčinu k nesprávným výkladům. Slovíčko „až“ dle hebrejského textu vztahuje se i k minulosti i k budoucnosti, a má smysl „i když porodila“ to jest zůstala Pannou i před porodem i po porodu. Tato víra potvrzena obecnou tradicí, učením sv. Otcův a veškeré Církve.

Slovo „prvorozený“ vykládáno tak, jako by Maria později i jiných synů nebo dítek měla. Význam slova jest, že byl „jednorozený“ a proto též „prvorozený“. Obecná pak víra Církve jest, že Panna Maria žádných dětí více neměla. Sv. Jan Zlatoústý míní, „že by zajisté Ježíš na kříži umíraje neporučil své matky Janovi, kdyby tato ještě nějakého syna měla.“ Ti, kteří se v Písmě bratřími Páně nazývají, byli toliko jeho příbuzní, ježto hebrejské slovo to i bratra i příbuzného znamená. Ostatně bylo u Židů zvykem, potomky vůbec syny i příbuzné nazývati „bratřími“.

Konečně přistupujeme k nejhlavnějšímu proroku, Isaiášovi, který veškerý život Páně zevrubně vylíčil. Proto se také

O BOHU

jednom v bytnosti a trojím v osobách.

(Výklad Summy theologické sv. Tomáše Aquinského. Pars I.
quaest. I.—XLIII.)

Sepsal Dr. **Václav Šimánko**,

professor dogmatiky na bohoslov. ústavu v Budějovicích.

S povolením Nejdůst. Ordinariatu. 416 stran. Cena 2 zl.

ŘÍMSKÝ MISSÁL

čili

mešní kniha církve svaté,

již pro věřící v jazyk český upravil a poznámkami liturgickými
opatřil

P. PROKOP BAUDYŠ,

O. S. B.

S povolením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře v Praze.

Stran 952. Cena brož. 2 zl., váz. v plátně 2 zl. 50 kr., váz. v kůži
2 zl. 80 kr.

**Prosíme, by na výbornou knihu tu byl lid náš
upozorněn.**

STRUNY POSVÁTNÉ.

Modlitby veršem.

Složil prof. Dr. **M. Kovář.**

Stran 250. Cena brož. 50 kr., vkusně váz. od 70 kr. výše.

BIBLE A PŘÍRODA.

Časové poznámky na základě novějších spisovatelů,
hlavně prof. Dra. Reusche,
napsal **Tomáš Střebský.**

Stran 376.

Cena 1 zl. 80 kr.

K dostání v knihkupectví Cyrillo-Methodějském (Gust.
Franci) v Praze, Malé staroměstské nám. č. 143-I.

Přátelům katolické mládeže!

RAJSKÁ ZAHŘÁDKA.

Illustrovaný časopis pro dívky.

Ročník II.

10 sešitů ročně. Předplatné na rok 80 kr.

= Na 5 výtisků 1 výtisk zdarma. =

Prosíme o rozšíření mezi naši mládež.

Pěkná četba pro dospělé i mládež.

B. M. Kulda.

MORAVSKÉ

NÁRODNÍ POHÁDKY A POVĚSTI.

SEBRAL A ZASLAL

JAN PLESKÁČ

A JINÍ.

Stran 280. Cena 90 kr.

Expedice knihkupectví Cyrillo-Methodějské (G. Franci) v Praze.

Výborná pomůcka p. t. duchovenstvu!

Podobenství, paraboly a bajky.

Původně sepsal

KAREL OTMAN,

farář Orešský a kniž. arcibiskupský vikář.

Cenná tato sbírka v skvostné úpravě vyšla nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. Obsahuje 194 str. Cena 70 kr.

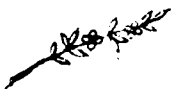

• SEŠIT III. •

APOLOGETICKÁ

KÁZÁNÍ.

KNEŽ JAN EV. HULAKOVSKÝ.

• CENA 30 kr. •

PRAHA.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

1893.

„evangelistou Starého zákona“ nazývá, jelikož čtouce jeho proroctví mníme, jakobychom četli sv. evangelium; tak se vše na vlas a do nejmenších podrobností na Pánu Ježíši vyplnilo.

Slova proroků nemají významu a svého uskutečnění, leč v Pánu Ježíši. Kdo by je jinak a na jinou osobu vykládati chtěl, pozbývají hned pravého smyslu.

Jsouť nám tedy proroctví starozákonní pravým svědectvím, že Pán Ježíš, na němž vše, co o něm bylo předpovědíno, se vyplnilo, jest oním v Starém zákoně předpověděným, naším jediným a pravým Vykupitelem.

IV.

Ježíš Kristus jest pravý světa Vykupitel, protože vše vykonal, co Vykupitel pro lidstvo vykonal měl.

„Tak Bůh miloval svět že poslal Syna svého jediného, aby žádný, kdo v Něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ Jan III., 16.

Všecka proroctví, jež svatí proroci v Starém Zákoně předpovídali o budoucím Vykupiteli, naplněna jsou v Pánu Ježíši. Sv. Augustin dí: „Přišel Kristus a naplnila se všecka předpovědění prorokův o Jeho narození, o žití, o Jeho řečech, skutcích, o smrti, o Jeho z mrtvých vstání a vstoupení na nebesa.“

Tato myšlénka, že Ježíš jest Mesiášem od proroků předpověděným, jest základním bodem, v němž soustřeďuje se všecka víra sv. apoštolů. Proto usilovali všemožně o to, aby předem Židy o víře té přesvědčili; jejich kázání jsou veřejným o ní svědectvím.

Z této víry vyniklo též prvé evangelium, jež sepsal jeden z apoštolů, sv. Matouš. Víra ta jest obsahem a duší tohoto evangelia. Snadno lze se o tom přesvědčiti zkoušíme-li místa prorocká, jichž sv. evangelista vzpomíná; jeho vypravování není leč historickým dotvrzením, že se skutečně na Pánu Ježíši vyplnila.

Avšak nejen z naplnění proroctví průvodno jest, že Ježíš jest pravý světa Vykupitel, nýbrž i z toho, že v pravdě také

vykonal svůj vykupitelský úřad od Boha Mu uložený, jak stručně zahrnut jest v slovech apoštolských: „Tak Bůh miloval svět, že svého jednorozeného Syna dal, aby žádný, kdož v Něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan III., 16.)

Kristus zajisté vše vykonal, co Vykupitel pro spásu lidstva vykonati měl, jsa učitelem, knězem a králem Nového Zákona.

P o j e d n á n í.

Krásnou myšlénku projevuje slavný anglický básník Milton ve své veliké epeji: „Ztracený ráj“ zvané, kde udává, že Bůh po pádu člověka s trůnu svého na nebesích se tázal všech duchovních obyvatelů, kdo by chtěl padlého člověka vykoupiti a na místě jeho spravedlnosti Boží zadosť učiniti. A tu nikdo z těch devatera kůrů andělských, již nebe obývají, se nehlásil; andělé, archandělé, moci, mocnosti, knížatsva, panstva, trůnové, cherubíni a serafíni, všickni mlčeli. Tu Syn Boží předstoupí před trůn Otce svého nebeského a praví: „Otče milý! Přijmi tuto sladkou vůni pokoje a smilování s člověkem! Všichni zlí i dobří skutkové jeho na mne padněte; těm z mých se dostane ukončení zásluh, za ony má smrt vydá výplatu.“ (Zpěv 11.) A tu velebné ticho nebešťanů proměnilo se v radost, jež po prostorách nebeských rozléhala se v plesném Alleluja!

Co tuto básník v nadšení svém líčí, stalo se pravdou. „Tak Bůh miloval svět, že poslal Syna svého jediného na svět, aby byl spasen skrze Něho svět.“ „Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.“ „Přišel lékař, poněvadž lidstvo ochuravělo.“ Celé pokolení lidské zahynulo, co se prohřešil jeden, v němž všichni hřešili, proto přišel na svět jeden bez hříchu, aby spaseny učinil všecky. Hřešil člověk a stal se vinníkem; přišel Bůh člověk, aby vinníky vykoupil. Člověk klesl a Bůh sestoupil; „Člověk klesl bídne a Bůh sestoupil milostně; člověk klesl hrdostí a Bůh sestoupil s milostí“, dí sv. Augustin.

V pravdě sestoupil Syn Boží s nebe, aby vykoupil lidstvo. Jest tedy otázka, v čem úkol vykupitelský záležel a zdali jej Pán Ježíš vykonal?

Dějiny dokazují, jak veškeré lidstvo před Kristem naskrze porušeno bylo i po stránce náboženské i po stránce mravní.

V prvé věci bylo tedy úkolem Vykupitelovým, by přivedl lidstvo k pravému poznání Boha, a ve příčině mravnosti, aby dal zákon ctnosti a sám na sobě příklad nejdokonalejší. — A to také učinil Pán Ježíš, přinesl s nebe učení o Bohu, jakéhož nikdy před ním nebylo a po něm nebude; učení, jež svým obsahem nese na sobě známku božského původu, vyhovujíc všechněm potřebám duchovním člověka, osvětlujíc otázky až posud nejzáhadnější o životě vezdejší i o životě po smrti; učení, jež mravnost na výsoť podporuje a ku ctnosti a bohulibému životu vede. Co rozum osvěcuje, co potěšuje srdce, co povzbuzuje k ctnosti, tomu učil Pán Ježíš, jako ani jediný z nejučenějších veleduchů před ním.

Arciť vyskytují se lidé, již ve své domnělé moudrosti za to mají, že učení Ježíšovo není původním, nýbrž že přirozeným vývinem vzniklo ze židovství. Kdo poněkud jen věc zná, nabude přesvědčení, že tomu není tak. Náboženství židovské bylo výlučně jen národu israelskému přispůsobeno, kdež učení Kristovo obsahuje návody všechny, ono jest všeobecné veškerému lidstvu platící. A že v učení Kristově jsou mnohé pravdy, jež i náboženství židovské obsahuje, nesmí nás mýlití vědoucí, že náboženství Mojžíšské bylo zjevením Božím a že ani tohoto zjevení židé v původní jeho přesnosti nedrželi, ježto je jejich kněží a učenci, Fariseové a Sadduceové, svým podáním znetvořili. Proto Pán Ježíš právě těmto sektářům se opíral, potíraje jejich bludné učení a vytykáje jim, že neznají Boha a nepochopili ducha jeho přikázání, držíce se jen litery, ducha zamítajíce.

Nemohlo tedy učení Kristovo vzniknouti z učení Fari-sejského neb sadducejského, podobně jako ne z učení nejlepší a nejprísnejší tehda sekty, totiž Essenů, jak se opět jiní domnívají. Pán Ježíš nebyl — jak oni tvrdí — učedníkem Janovým, tak jako Jan nebyl učedníkem essenským. Jan měl zvláštní postavení, byl posledním a to největším prorokem. Neprorokoval toliko o blízkém příchodu Mesiášovu, nýbrž ukázal již prstem na Mesiáše. Jakž mohl býti Ježíš učedníkem toho, jenž o něm veřejně vyznal řka: „On po mně přijde, ale On větší jest než já. Prve, než jsem byl já, On byl, já nejsem hoden, abych se vrhl k nohám Jeho a rozvázal řeménky u obuvi Jeho“. (Jan 1, 20.) I křest Janův a křest Ježíšův jsou zcela rozdílny. Křest Janův byl toliko znamením neb obrazem vnitřní čistoty, křest Ježíšův pak uskutečňuje a působí opravdové očistění duše od hříchů.

Také není na pravdě, že by Ježíš byl nabyt své učení v tehdejších školách náboženských, jak opětně někteří za to

mají, předstírajíce i doklad z Písma, totiž co sv. Lukáš o 12letém Ježíši vypravuje, že nalezen byl v chrámě mezi učiteli. (Luk. II. 52.) Kdo o těchto školách známost má, ví, že to nebyly žádné školy vědecké, nýbrž učené hádky o věcech obřadních, často o malichernostech až do nejsměšnější krajnosti přehnaných; příkladně: Má-li se v den smíření zapalovati kadidlo před svatyni nebo ve svatyni? Patří-li obětní dar kněžím nebo oltáři? Smí-li snop obětní býti žat v sobotu? a podobných věcí více bylo tu vášnivě přetřásáno a z takových malicherných hádek měly vzniknouti vznešené nauky Kristovy? Marně se namáhají, kdož míní dokázati, že křesťanství vzniklo ze židovství.

Ještě nerozumější jest námitka těch, kdož tvrdí, že Ježíš čerpal své učení ze známosti náboženství staroindického. Kdo však poměry tehdejší zná, zajisté nemůže pochopiti, kterak by Pán Ježíš — po lidsku ovšem řečeno — byl mohl přijíti k známosti takové? Mezi Palestinou a Indií nebylo nejmenšího styku. I také obsah učení tomu odporuje. Učení Páně o Bohu jest monotheistické neboli učení o jediném Bohu, kdežto učení indických kněží neb braminů jest pantheistické, lne ku všebožství. Také mravouka braminů vede důsledně až k zničení sebe, kdežto mravouka Kristova k nejvyšší dokonalosti. A jestliže se namítá, že skutečně se v tomto náboženství nacházejí články víry podobné jako v křesťanství, nepadá, tuším, na váhu, pomyslime-li si jen, že takové stopy, pocházející z prazjevení Božího, u všech všudy národů nalézáme.

A ještě jednu podobně nesmyslnou námitku jest nám odraziti, že totiž učení Ježíšovo vzniklo z tehdejších soustav filosofických, zvláště řeckých a římských.

Daleko by nás vedlo, kdybychom měli všecky ty mudrcké soustavy probírat, ale tážeme se, jak by to bylo možno, aby křesťanství z nich se vyvinulo, když sami ti mudrci vyznávají, že nemají pravého ponětí o Bohu a že někdo přijíti musí, aby poučil lidstvo o těch nejdůležitějších záležitostech. A také o ctnosti každý jinak soudil. Právem Sokrates žaluje, že blud vrchole svého dostoupil, ježto i věcem škodným dává se jméno bohů a zasvěcují chrámy a že jsou bohové netoliko ctností, ale i všech nepravostí. Tomu-li tak, pak můžeme sobě pomysliť, jak asi příklady bohův a bohyň působily na mravy lidí. Je až úžasno o tom promlouvati. A takový by měl býti zdroj, z něhož se vyprýštilo nejčistší učení, nejpřesnější mravouka?

Není jinak, učení Kristovo z Boha jest, proto nazývali současníci Pána Ježíše „Prorokem“ a „Pomazaným“, jehož pomazal Bůh Duchem svatým a mocí.

A jako učil božskému učení, tak i nejdokonalejší příklad nám podal. On nikdy nechybil, nikdy nehřešil, byl samá láska a dobrota; byl svrchovaně zbožným, poníženým, tichým, milosrdným, trpělivým, není ctnosti již by Pán nebyl v životě svém osvědčil. Pravíť sám: „Příklad za jisté dal jsem vám, a byste jako jsem já činil i vy činili.“ (Jan 13, 15.) Z jeho vznešeného příkladu nejlépe se učíme pravé ctnosti znáti povahu a vlastnost a jaké dokonalosti zde člověk dosíci může a má, a jak bychom ve všech života případech chovali, jaké mravy, jaké obyčeje na se bráti měli. On jest to světlo, které kdo následuje, nechodí ve tmách, ale bude mít světlo života. (Jan 8, 12.) I mohltě říci: „Zůstanete-li v řeči mé, právě učedníci moji budete: a poznáte pravdu a pravda vysvobodí vás.“ (Jan 8, 31.)

A jaký byl další úkol Vykupitelův? — Dějiny učí, že lidstvo před Kristem cítilo tíhu nějaké obecné viny, která vyžaduje smíření. Odtud rozličné obřady na usmířenou bohův: odtud obecné vědomí, že budoucí Vykupitel musí přinést neobyčejnou oběť smírcí, jíž by spravedlnosti Boží bylo zadost učiněno a jíž by Bůh usmířen lidem odpustil a je opět na milost přijal; jinými slovy: Vykupitel musí býti knězem a prostředníkem mezi Bohem a lidmi.

I není-li Kristus onen Beránek Boží, který snímá hříchy světa? (Jan 1, 29.) Není-li onen Syn člověka, který dal duši svou na vykoupění za nás? (Mat. 20, 28.) Není-li to krev Jeho, která nás očišťuje od všeliké nepravosti? (I. Jan 1, 7.) Není-li on knězem na věky podle řádu Melchisedechova? (Žalm 109, 4.) Ano v pravdě, Ježíš Kristus jest onen nejvyšší kněz, o něm dí veliký apoštol v listě k Židům, že vešel skrze vlastní krev do svatyně a našel vykoupění věčné.“ (Žid. 9, 11.)

Než na tom by nebylo dosti, aby budoucí Vykupitel jen lidstvu zjednal smíření; i bylo potřebí, aby se ovoce tohoto smíření i na všechna budoucí pokolení přenášelo; bylo potřebí, aby Vykupitel zřídil ústav, v němž by své učení, i prostředky své milosti složil, a v němž by své zástupce zřídil, kteří by toto učení Boží v nezměněné, v ryzí pravdě na vždy a na vždy po všechny věky všem všudy lidem hlásali a milosti Jeho jim rozdávali. Musil to býti ústav vychovávací, v němž by se lidé k bohumilému životu, ku ctnosti a ku spáse věčné vychovávali; musil všechny lidi spojit v jednu velikou

obec a společnost svatých a vyvolených Božích, jejíž nejvyšší hlavou by byl, čili jinými slovy: budoucí Vykupitel musil založiti církev, jejíž nejvyšší hlavou, království Boží na zemi, jehož králem a zákonodárcem jest.

I není-li Kristus tím velikým králem, jemuž Bůh dal stolicí Davida, otce jeho, a kralovati bude na věky. (Luk. 1, 32.) Onť jest vskutku onen nový král, po němž tázali se mudrcové, jehož našli v Betlemě, jemuž se klaněli a významné dary byli přinesli, (Mat. 2, 2.) jemuž Nathanael pravil: „Mistře, ty jsi syn Boží, ty jsi král israelský. (Jan 1, 49.) I sami Jeho největší nepřátelé napsali nad hlavu jeho na kříž: „Tentoť jest Ježíš, král židovský“. (Mat. 27, 37.) A že také církev čili ústav ku sprostředkování Jeho zásluh k životu věčnému ustanovil, nejen výroky Písma potvrzují, nýbrž historická svědectví, ano i dnešní trvání církve s dostatek dosvědčují.

Jest tedy pravá a nezvratnými důvody zjištěná víra naše: poněvadž Pán Ježíš vše, co pro spásu lidstva vykonati měl, On jediný mezi všemi syny lidskými, On jediný mezi všemi veleduchy náboženskými vykonal, nebo li svůj úkol vykupitelský zcela a dokonale vyplnil, věříme a pevně za to máme, že nikdo jiný, jediné Ježíš Kristus jest pravý světa Vykupitel, jenž změnil tvářnost světa a zjednal lidstvu život věčný. —

V.

Ježíš Kristus jest pravý Bůh.

„Já a Otec jedno jsme.“

Jan 10, 30.

Asi léta čtyřtisícího po stvoření světa neb léta 747—749 po založení Říma za panování Augusta, prvního císaře v Římě a za Heroda krále v Judsku, v nepatrném městečku v horách Judských v Betlemě narodilo se dítě, jehož jméno stalo se největším a nejslavnějším na světě. V jeslích leželo a kůrové anjelští oslavovali jeho narození; v chlévě se narodilo a králové z východu opouštěli své paláce, by se mu klaněli a významné dary mu přinášeli; chudičké bylo a v plénkách zahalené a pyšný král Herodes se před ním trásl a všecek Jerusalem s ním.

Dítě rostlo, stalo se mužem, jenž v třicátém roce věku svého počal veřejně vyučovati. On káže a davy posluchačův uneseny jsouce neobyčejným kouzlem jeho výmluvnosti, následují ho, kamkoli kráčí; umírá a slunce žalem zastírá tvář svou; pochován jest v hrobě a třetího dne vstal z mrtvých.

Kdo a jaký jest tento muž? táže se každý. Div neobyčejný, největší protiva slabosti a velikosti, mdloby a moci, opovržení a obdivu. Od doby, co žil, světa tvář se obnovila, dějiny lidstva se zjinačily. Ptej se, kdy povstaly trůny nebo kdy zanikly, dostane se ti odpovědi: roku toho neb onoho před Kristem nebo po Kristu.

Ano Kristus jest nejvyšší bod v dějinách lidských, milník ukazující do pohanstva a křesťanstva, památník v němž se Starý a Nový zákon sbíhají, zářící osa, kolem níž všechny události se otáčejí, znamení protivy, jež jedni nade vše milují a jímž jiní opovrhují, zjev neobyčejný a jediný, za nějž tisíce umírají a jemuž tisíce se posmívají. „Bůh jest“, volají jedni, „člověk jest“, volají druzí.

Kým tedy jest Kristus? Bůh nebo člověk? Otázka tato není pro nás hádankou. Kristus jest Bůh a zároveň člověk, ale naše nevěrecká doba opovazuje se upírati jemu Božství i snižovati Jeho vznešené člověčenství.

Takým způsobem převrácený rozum se Jemu proto jen rouhá, by nemusilo jej milovati srdce nebo před ním se trásti svědomí.

My pak pravíme: Kristus jest člověk, ale tento člověk má vlastnosti, jež jediné Bohu přináležejí — z toho nezvratný jde závěr: „Ježíš Kristus jest Bůh, protože má vlastnosti Boží.“

P o j e d n á n í.

Veliká jsou svědectví starozákonných, Duchem svatým nadšených prorokův o Pánu Ježíši jakožto Bohu, Pánu a Králi věčném; nemenší jsou svědectví sv. apoštolů, kteří Jej zřejmě vyhlásili za Syna Božího, jakž to byl i sám Otec jeho nebeský zřejmým prohlášením potvrdil; i sami nepřátelé Jeho toho upříti nemohli, když Pán Ježíš veřejně před nimi Synem Božím, a Bohem rovným Bohu Otci se nazýval.

A by i těchto vážných, předležitých svědectví nebylo, i kdyby sám o sobě neučil, že jest vtěleným Bohem, z Jeho života, z Jeho učení, ze skutků Jeho bychom poznali, že

v něm jest podstata božská a plnost Božství že přebývá v něm, blesk slávy a velebnosti Boží že v něm se zjeví.

Než všechno toto pustme prozatím z mysli, pozorujme velebnou osobu Páně jen jako člověka, a shledáme, jak nesmírný jest rozdíl mezi Pánem Ježíšem a pouhým člověkem.

Pouhému člověku přirozeně souzeno jest žítí jen v jisté době, v přítomnosti, nikdo o něm nic neví prve než se narodil, a většina lidí po smrti brzy bývá zapomenuta, ale Kristus žil v minulosti a žije v přítomnosti a budoucnosti. Jeho bytí není vázáno na čas neb prostor. Celá tisíciletí prve než se narodil, byl a žil v mysli, naději a touze lidstva, byl očekávání lidu israelského a naděje pohanů. Pohané ovšem život jeho jen tušili, ale starozákonní proroci jej jako skutečný znali: Již Mojžíš poukazoval k dalekému příští velikého Proroka (I. Mojž. XVIII., 15—18.); Patriarcha Jakob udává zřejměji dobu jeho příští; Micheáš místo jeho narození; Isaiáš vypravuje jeho divy a zázraky, Zachariáš jeho utrpení, jeho Božství a moc, Daniel smrt jeho a David opěvá jeho slavné z mrtvých vzkříšení, založení církve a ustanovení vždy trvající oběti novozákonné.

Kde který člověk kdy byl, jenž by prve, nežli byl počat v lůně matky své, byl tak znám a v tak určitých, neklamných rysech nastíněn, jako Kristus?

A jako Kristus, pokud jej pozorujeme jako člověka, v lidstvu žil po všechny věky před svým narozením, tak žije i po smrti a žítí bude na věky ve své církvi. Kristus založil království Boží zde na zemi a že toto království jest nezrušitelné, dosvědčují dějiny devatenácti století; pokud tedy toto království trvá a trvati bude, žije a žítí bude Kristus jakožto neviditelná hlava jeho ve svém zástupci, ve svém učení, ve svém kněžstvu, žije a bytuje skutečné na oltářích a v duších a srdcích milionů věřících.

Nuže jaký jest to člověk, který život svůj má v minulosti, přítomnosti a budoucnosti, který byl, jest i bude. To však jest vlastnost, již nazýváme věčnost a táž přináleží jedině Bohu. Nelze tedy o Pánu Ježíši jinak souditi, než že jest pravým Bohem, jelikož jest od věčnosti.

To o sobě sám vyřkl, dokazuje Božství své Židům: „Amen, amen, pravím vám, prve nežli Abraham byl, já jsem.“ (Jan 8, 58.) „Já jsem Alfa a Omega, počátek i konec, Bůh, kterýž jest a byl, a kterýž přijíti má, všemohoucí.“ (Zj. 1, 8.) a opět jinde: „Byl jsem mrtvý: a aj živ jsem na věky věků a mám klíče smrti a pekla.“ (Zj. 1, 18.)

Proto mohl také o Něm psáti sv. Jan ve svém evangeliu: „Na počátku bylo Slovo a slovo bylo u Boha a Bůh bylo Slovo.“ (Jan 1, 1.) a ve svém listě dotvrzuje takto týž apoštol: „Píši vám, otcové, že jste poznali toho, který jest od počátku.“ (I. Jan 2, 13.)

Proto mohl již starozákonný pěvec o něm předpovídati: „Dá Jemu Pán Bůh stolicí Davida, Otce jeho, a kralovati bude v domě Jakubově na věky“ (Luk. 1, 1.); a prorok Daniel: „Panství jeho jest panství věčné, kteréž nebude odjato, a království jeho, kteréž nebude zrušeno.“ (Dan. 7, 14.) Proto i církev všecky prosby a modlitby končí slovy: skrze Pána Ježíše Krista, jenž s Bohem Otcem a Duchem svatým živ jest a kraluje na věky věkův “

A jako život Kristův vzhledem trvání času zcela jiný jest, než pouhého člověka, tak podobně i jeho moudrost převyšuje všelikou moudrost lidskou.

O všech velikých, světoznámých a svými duchovními plody znamenitých mužích víme, že vlastně doba předcházela, kteráž je vychovala, víme kde, kým a jak jejich duch vzdělán byl; víme, jak dějiny na ně účinkovaly, ale všeho toho o Kristu nám známo není, On jest zjev v dějinách vědy a mudrctví nejvyšš překvapující, On neměl před sebou žádného vzoru, na němž by se byl učil, a přece jeho učení obsahuje takovou moudrost a takové pravdy, kteréž mají všeobecnou platnost, které jsou pro všechny národy a pro všechny časy. Filosofové řečtí nemohli býti učiteli, neboť učení jejich nezná nic o vykoupení, o milosti, o ospravedlnění, o životě po smrti a co Pláto a jeho vrstevníci učili o Bohu, jsou jen přirozené, pouhým rozumem pochopitelné pravdy.

Také perský zakladatel náboženství Zoroaster nemohl býti vzorem, na němž Kristus ducha svého by byl vzdělal, nebo náboženské pravdy o Bohu, které obsaženy jsou v Zend-Avestu, jsou spíše Zoroastrem samým vzaty a přijaty od Hebreův od dob zajetí v Persii roztroušených, ostatně i tu jest veliký rozdíl mezi učením Zoroastrovým a učením Kristovým, které nic nemá společného s perskou vírou o zložňování hvězd, ohně, vody a některých zvířat. Jak čisté a vznešené jest učení Kristovo o Bohu Otcí, kdežto Zoroaster o nejvyšším bohu Ormuzdovi učí, že má tělo, mnoho žen, mnoho synův a dcer.

Ani Budha, zakladatel indického náboženství, nemohl býti Kristu nějakým učitelem, neboť tento neuznává osobního Boha. ani nesmrtelnosti duše, za to však přes přílišnou askesi, neboli sebezapírání káže, ne aby duše odměny došla, nýbrž

aby od velikého zla znovuzrození osvobozena byla a by v Nirvanu, to jest v pouhé Nic přešla.

Nebyli-li tito myslící duchové vzorem, na němž by se duch Pána Ježíše vzdělati mohl, mohli to tím méně býti kněží egyptští, kteří kult Ozíriův, Apisův, Phoenixův provozovali, smyslný kult přírodních sil tvořivých a bořivých zosobněných ve zvířatech skutečných neb báječných.

Podobně žádný židovský „rabbí“ nesmí si pokládati za čest, že Ježíš byl jeho žákem. Jaký to ohromný rozdíl mezi učením Ježíšovým a učením rabbinův z nejslavnější tehdejší školy Hillelovy a Schamaňovy! Všecka moudrost mistrů těch spočívala v tom, že měli učené hádky o zevnějších obřadech a o liteře Zákona, kdežto ducha jeho pojímali. Byly to arci urputné až do největší krajnosti zabíhající, ale zároveň malicherné a titěrné hádky a pře, jimiž se ozývala síň Šalomounova. Cos podobného nemohlo býti vzorem Pánu Ježíši.

Odkud tedy krásné vznešené učení Kristovo? Odkud nejčistší mravověda? Nebyl-li Ježíš pouze syn tesařův, bez učitelů, bez studií, bez vlivu vzorů předchozích? A hle přece nejučenější rabbinové obdivují Jeho moudrosti, třebaš byl teprve dvanáctileté pachole. Jeho moudrost zračí se v Jeho učení, jest světlem, jež osvítilo celý svět zářící pochodní, jež osvítila temnost noci pozemské; sluncem, jež rozehrálo nemravností otupělé, studené, lásky prázdné srdce lidstva před dobou Kristovou; proto Simeon při Jeho obětování v chrámu zvolal: „Viděly oči mé spasení... světlo k zjevení národům a k slávě lidu svého Israelského“. (Luk. 2, 32.) Proto Jan Křtitel o Ném pravil: „Ten, kterýž po mně přijde, jest mocnější než já — On křtíti vás bude Duchem svatým a ohněm,“ t. j. mocí svou, svého učení napraví srdce vaše (Mat. 3, 11.); proto Nikodem nazval Jej „Mistrem, v Israeli, který od Boha vyšel“ (Jan 3, 2.), a veškeren lid o Ném soudil, rka: „Tentoť jest ten veliký prorok, kterýž má přijíti na svět.“ (Jan 6, 14.)

Nuže suďte sami, může-liž býti moudrost člověka, o níž takto se mluví, býti jen moudrostí lidskou, nebo-li nepoznáváme-li v ní toho, co řekl veliký a sám nad míru učený apoštol Pavel: „V Ném jsou všechny pokladové moudrosti a umění skryti.“ (Kol. 2, 3.) A tak tedy opět vším právem mohl říci Kristus o sobě: „Já jsem cesta, pravda i život. Žádný nepřijde k Otci než skrze mne.“ (Jan 14, 6.) a jinde: „Já jsem světlo světa, kdož mne následuje. nechodí ve tmách, ale bude míti světlo života.“ (Jan 8, 18.)

A proto kamkoli vniklo světlo Kristova učení, tam povstala osvěta, toť vždy počátek a základ vzdělanosti a pravé humanity; ni žádný filosofický system nikdy a nikde toho nedovedl, co učení Kristovo a proč? Vysvětlení nám dává sám Pán Ježíš: „Mé učení není mé, ale toho, kterýž mne poslal“. (Jan 7, 16).

Jako moudrost nejvyšší, tak i ostatní vlastnosti Boží přináležejí Pánu Ježíši. O jeho všemohoucnosti svědčí skutkové Jeho, o vševědoucnosti jeho prorocství; jeho převelikou dobrotivost vyhlášují nesčíslná dobrodíní lidem prokazovaná; svatost jeho života uznávali sami Jeho nepřátelé; spravedlnost Jeho se ukázala na nepolepšitelných Fariseích, tak jako Jeho převeliké milosrdenství na kajících hříšnicích; Jeho pravdomluvnost a v slibech věrnost potvrzena byla vždy skutečnými výsledky.

I božské jméno i božská čest a poklona mu náleží. Dít sv. apoštol: „Ve jménu Ježíše ať kleká každé koleno nebeských, zemských, i pekelných.“ (Fil. 2, 10.)

Shledávajíc božské vlastnosti na člověku Ježíši, jakou dáme odpověď k otázce: „Co soudíme o Kristu?“ Nejinou, než jak praví sv. Kliment: „Bratři, dlužnoť, abyste Krista Ježíše měli za Boha a soudce živých i mrtvých.“

VI.

„Otec můj až dosavád koná, i já konám.“
Jan V., 17.

Ježíš Kristus jest pravý Bůh, neboť mu přináležejí vlastnosti Boží. Božství jeho nejvíce září z jeho všemohoucnosti. Pravíť zajisté sv. Jan: „Všecky věci skrze Něho učiněny jsou a bez Něho nic není učiněno, co učiněno jest.“ (Jan 1, 3.) a sv. Pavel píše: „Kterýžto jest obraz Boha neviditelného, prvorozený všeho stvoření, nebo skrze Něho stvořeny jsou všecky věci na nebi i na zemi, viditelné i neviditelné, buďto trůnové nebo panstva, buďto knížatstva nebo mocnosti, všecky věci skrze Něho a v Něm stvořeny jsou.“ (Kol. 1, 15, 16.)

Jeho božská moc, kterou, jsa Bohem od věčnosti, hned při stvoření světa osvědčil, ukázal též, prodlévaje jako člověk na zemi, ve skutcích svých, jež vydávají svědectví o něm.

Tohoto svědectví také sám se dovolává, říká: „Otec můj až dosavád koná, i já konám“ totiž skutky božské, zázračné. K nim také odkázal učedníky Janovy, Janem vyslané, aby sami na vlastní oči se přesvědčili, říká jim: „Jdouce, zvěstujte Janovi, co jste slyšeli a viděli Slepí vidí, kulhaví chodí, málomocní se očišťují, hluchí slyší, mrtví vstávají z mrtvých,“ (Mat. 11, 4.) a vytýkáje Židům nevěru jejich pravil: „Nechcete-li mně věřiti, aspoň skutkům věřte.“ (Jan 10, 38.) A proto i ráčil se prohlásiti, že nebudou míti žádné výmluvy, poněvadž neuvěřili zázrakům, jež činil a jež sami viděli; i řekl: „Bych byl skutků nečinil mezi nimi, jichžto žádný přede mnou nečinil, tak velikého hříchu by neměli: ale nyní i viděli je a nenáviděli mne i Otce mého.“ (Jan 15, 21.)

To také bylo u příčině, že nepřátelé Kristovi hleděli vždy moc těchto zázraků zeslabovati, buď jich dokona popírajíce, buď je pouze přirozeným způsobem vykládati hledíce, neb je též i za pouhé mythy neb bajky vyhlášující.

Nelze ovšem, abychom všechny jednotlivé zázraky Páně proti odpůrcům obhajovali, dostačí zajisté jestliže zázračné skutky Páně shrneme souborně ve tři druhy, jež nás přesvědčují o pravdě: Ježíš Kristus jest pravý Bůh, protože činil skutky, jež jedině Bůh činiti může.

P o j e d n á n í

Pozorujeme-li převelebnou osobu Pána Ježíše jako pouhého člověka, vidíme, že konal takové skutky, v nichž se jeví moc nadlidská, tedy božská.

Pán Ježíš konal zázraky na nemocných, ano i na mrtvých. Hle ode dávna věda lékařská snaží se, aby přemohla nemoce, smrt pak přemoci ještě nikdy se jí jistě nepodařilo a nepodaří nikdy; jaký ohromný rozdíl jest mezi léčením pomocí vědy lidské a uzdravováním Ježíšovým. Věda lékařská potřebuje delší doby, aby vypátrala a poznala nemoc a její příčiny, a opět dlouhé doby, aby ji vyléčila; to a ne více může člověk. Ale Ježíš uzřev člověka třicet osm let nemocného, an leží na loži jsa dnou sklíčen, dí jemu: „Vstaň, vezmi lože své a choď! I vstal, vzal lože své a chodil“ (Jan 5, 8, 9.); to může toliko Bůh.

Věda lékařská mnoho zná a umí v nemocech očních, znaleckou rukou dovede člověku, který po delší dobu neviděl, svléci bělmo s očí, ale Ježíš slepému od narození, jehož

rodiče dosvědčili, že nikdy neviděl, navrátil zrak; toho ještě nikdy člověk nedovedl, to může učiniti toliko Bůh.

A jak malomocna jest věda proti smrti, sotva že dovede mrtvolu balsamováním na nějaký čas před úplnou hnilobou uchrániti, ale aby mohla navrátiti člověku mrtvému život, jako to činil Pán Ježíš, toho nemůže, to jen může opět Bůh.

A jestliže odpůrcové se domnívají, že lidé které Kristus vzkřísil, ano že i on sám, když byl do hrobu položen, byli jen zdánlivě mrtvi a že je pomoci magnetismu k životu přivedl, kdo rozumný bude souditi, že člověk jako Lazar, který již čtyři dny v hrobu leží a již již zapáchá, jest zdánlivě mrtvým? Aneb Pán Ježíš sám, kterému pravý bok, tedy srdce bylo prokláno, takže z něho krev s vodou smíšena, jistá to známka jisté smrti a opravdové, vytékala a který taktéž tři dny v hrobě ležel, kdo, tážeme se, bude tak zpozodilým, aby tvrdil, že člověk takový není mrtev, nýbrž leží jen ve mdlobách? Tak malicherny jsou vytáčky odpůrcův, jako malomocná jest věda proti všemoci božské, již Ježíš Kristus na nemocných a mrtvých osvědčoval.

Druhý druh zázraků Páně týká se bezživotné přírody. I tu přírodoznalci a silozpytci, zvláště za naší doby, velikou osvědčují znalost a skoro i moc nad anorganickou přírodou. Ale jaký tu opět rozdíl!

Naši přírodozpytci poznávají látky, ale nemohou je tvořiti, vysvětlují zjevy přírodní zákony stálými, ale nemohou tyto zákony změnit; dovedou některé škodlivé zjevy pomocí přístrojů neškodným učiniti, jako blesk pomocí hromosvodů a také síly přírodní, jako páru, elektřinu též pomocí přístrojů k užítku a dobru ovládati, ale by mohli pouhým slovem přírodu ovládati, to nemůže člověk, to může toliko Bůh. A hle, co činí Kristus? Jeho slovem umlkají bouře i větrové, jeho požehnáním proměňuje se voda ve víno a tisícové nasycují se několika málo chleby a rybičkami, svou mocí chodí po moři, jeho božské slovo propůjčuje jiným moc, rozličnými jazyky mluvit, na hady a štíry bez uškození šlapati, nemocné uzdravovati, i zlé duchy vymítati. Kde který člověk může cos podobného učiniti. A by nebylo nikdy té nejmenší pochybnosti, že vše to konal svou vlastní Božskou mocí, dal apoštolům a jich nástupcům moc, ten největší div všech divů konati, když jim totiž při poslední večeři, proměniv chléb v tělo své a víno v krev svou, řekl a doložil: „To činíte na mou památku.“ (Luk. 22, 19.) A proto se tento div denně na všech místech, na celém světě obnovuje, aby

zřejmě bylo slovo apoštolské, kteréž praví o Kristu, že „v Něm přebývá všechna plnost Božství tělesně“. (Kol. 2, 9.)

Třetí druh zázraků jsou skutkové, kteréž konal Kristus ve světě, mnohem vyšším a vznešenějším, nežli jest svět přirozený, ve světě mravním neboli duševním.

Nejen, že zlí duchové na slovo Kristovo poslouchají a k Jeho rozkazu opouštějí ubohé lidi jimi posedlé, ale Kristus jak zázračně působí na duši člověka. Kletbou prvotního hříchu stížená jest duše každého člověka přicházejícího na tento svět a proto jest také předmětem hněvu Božího, brána nebeského ráje jest pro ni uzavřena a ona sama nachází se pod vládou nepřítele odvěkého; stav duše jest pln bídy a strasti, a hle, sotva obmyta jest v koupeli křtu sv., hned se stává předmětem záliby Boha na nebi, neboť odpouštějí se jí nejen hříchy prvotní, nýbrž i všechny před křtem spáchané hříchy vedle slov sv. Petra, jež mluvil po seslání Ducha sv. k lidem: „Pokání činite a jeden každý z vás buď pokřtěn ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů,“ (Skut. ap. 2, 38.) jakož i vedle slov sv. Pavla: „Kristus miloval církve a vydal se za ni na smrt, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo života, aby ji učinil slavnou, nemající poskvrny ani vrásky, ani cokoli takového, aby byla svata a neposkvrněna. (Ef. 5, 25).

Jako Faraó se vším svým vojskem do prostřed vln uvalen byl a přikryly vody všechna vojska Faraonova, že ani jeden nezůstal z nich: tak všechny hříchy naše ve vodě křtu sv. utopeny bývají; a jako archa Noěmova osvobozena byla od zkázy a záhuby potopy: tak křtem sv. osvobozeni býváme ode všech hříchů časných i věčných; brána nebes opět se nám otevírá, my vstupujeme před trůn Boží jsouce učiněni syny Božími, ano co více i dědici království nebeského dle slov sv. apoštola: „Nepřijali jste ducha služebnosti v bázni, ale přijali jste ducha vyvolení synů, v němžto důvěrně voláme k Bohu: Abba, Otec! Ten zajisté duch svědectví vydává duchu našemu, že jsme synové Boží. A jestliže synové, tedy i dědicové, dědicové zajisté Boží, spolu pak dědicové Kristovi.“ (Řím. 8, 15.) A proto dokládá sám vtělený Syn Boží: „Kdo věří a pokřtěn bude, spasen bude.“ (Mar. 16, 16.)

A jaký div stává tu s duší ve svátosti pokání. Jako ve svátosti křtu, i v této svátosti se duše obnovuje, odpouštějí se nám všechny hříchy i všechny věčné tresty, díť zajisté sv. apoštol: „Pakli budeme vyznávati hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše a očistil nás od všeliké nepravosti.“ (Řím. 4, 7.) Ó dive divoucí! Jaká

to v duši proměna! Jako ohromný balvan tíží hřích duši, bývalý ráj proměňuje ji v trýzeň pekla, svědomí ji trápí, podobajíc se rozbouřenému moři, kde rozkácené vlny bázně, útrap největších hrozí jí potopou. „Ach hynu, hynu Pane!“ volá tu duše a sotva že sluha Páně, splnomocník Kristův, pronese slova: „Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji.“ hned předešlý klid se vrací do srdce, ctnost se utvrzuje a zdokonalují se mravy naše. „Ó pokání! — volá tu sv. Jan Zlatoústý — matko milosrdenství a mistryně ctnosti, veliké jsou skutky tvé: provinilce rozvazuješ, chybníci napravuješ, padlé zdviháš, zoufalé občerstvuješ. K jakému podobenství přirovnáme pokání? Jest to pole úrodné, vinice plodná, strom vydávající dobré ovoce: lačný hřišník je požívá, roste v důvěře k Bohu, a hříchův jsa sprostěn, prospívá.“

A což teprve říci o nejsvětější svátosti oltářní? Veliký byl to zázrak, když Pán Ježíš nasýtil pět tisíc lidí na poušti jen pěti chleby a dvěma rybičkami, ale jaký to teprve zázrak, když při stole oltářním ne tisíce, ale miliony duší nasycuje duchovním chlebem, tělem svým a krví svou k životu věčnému dle Jeho vlastních slov: „Tentof jest chléb, který sestoupil. Ne jako otcové vaši jedli mannu a zemřeli: kdo jí chléb tento, živ bude na věky.“ (Jan 6, 60) A takové divy stávají se i v ostatních svátostech, že duši milostí Boží naplňují a v dobrém posilňují a upevňují.

Avšak i ještě jiné divy plodí milostné slovo Ježíšovo. Hřišnice Magdalena, u nohou Páně klečící v domě Šimonově slyší Jeho slovo: „Ženo, odpouštějí se ti hříchové tvoji“. a od té chvíle stává se světicí; Zachaeus, vrchní nad celnými, sedící na stromu planého fíku, aby, jsa postavy maličké, spatřil Pána, slyší slova: „Zachee, sestup spěšně dolů, dnes stalo se domu tvému spasení“, ihned rozdává polovici jmění svého chudým a všem, jimž ublížil, činí náhradu; ukrutný pronásledovatel Šavel, sotva slyší slova: „Šavle, proč mne pronásleduješ?“ volá pln dobré vůle: „Pane, rci a vše učiním“ a od té chvíle stává se nejhorlivějším apoštolem; zločinec na kříži, maje lítost nad hřichy svými, slyší slova: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji“ a hned nebe se mu otevírá; a každé srdce stísněné, pronásledované, utrápené slyší slovo: „Pojďte ke mně, kteří jste obtíženi, a já vás občerstvím“ a hned padá tíha utrpení se srdce, balšám útěchy se do něho vlévá a trpělivosti nabývá. Nejsou-li to veliké zázraky, jež se dějí s duší věřící?

A to není ještě všecko, jsouť i jiní velicí divové, jež plodí jeho spásonosná víra. Od té chvíle, co se vyprýštila

nejsvětější krev z boku Spasitelova, od té chvíle na úhoru světa pokaženého vyrůstají nejkrásnější květy ctností křesťanských. Pán Ježíš praví: „Jdi, prodej všechno co máš a rozdej chudým“ (Mat. 19, 21.), a v církvi Jeho povstávají kláštery, tyto útulky klidu a odříkání; Kristus praví: „Nebojte se těch, kteří tělo zabíjejí, ale duši zabítí nemohou“ (Luk. 12, 4.) a tisíce svatých mučedníků klade za víru život; on dí: „Miluj bližního jako sebe samého“ a nescíslné množství povstává bohatýrů dobročinnosti, milosrdenství a lásky. A co více! Kristus praví k chudému, neumělému, nepatrnému rybáři Galilejskému: „Vezmi kříž, jdi do světa a tímto znamením ho dobudeš; jdi především do jeho města, do prostopášného Říma, kde Tiberiové a Neronové jako bozi se ctí, jdi tam a zboř tam oltáře hnusné modloslužby, jež zbraně orlů římských chrání; jdi tam a vztyč tam v Pantheonu, kde všickni bohové pohanských národů sídlí, znamení ukřižovaného Nazareťana a rci pyšnému Římu, k jehož nohám skloněn veškeren svět, a jenž sám se zove „pánem celého světa“, rci mu: Ne ty, ale Ježíš, Syn Boží jest pánem tvým i pánem světa. Tak praví Kristus a vše se tak stane.

To nejsou divy vymyšlené, to nejsou mythy, to jsou divy, jež hlásají dějiny; a kdyby i odpůrcům se podařilo, všechny zázraky Kristovy v evangeliu upříti, těchto zázraků, o nichž historie svědčí, upříti nemohou.

Hle takovou moc má kříž, toto znamení otrokův a zločincův! I bylo-li by tak možno, kdyby ten, jenž na něm pněl na Golgotě, jenž tam pronesl slovo, jehož svět posud neslyšel: Otče, odpusť jim, nevědí, co činí, slovo lasky nejvyšší, nejobětavější, slovo nadlidské; kdyby ten, jenž až do posledního dechu miloval svět, aby jeho obětí spasen byl svět, nebyl nic více, než pouhým člověkem?

Proto pohanský setník na stráži u kříže Kristova stojící pravil: „Ano, v pravdě jest tento Syn Boží!“ A tím pronesl pravdu věčnou, neshladitelnou, nevyvratnou, proti níž na darmo nevěra po všechna století bouřila a bouří. Pravda ta stojí pevně jako skála uprostřed rozbouřených vln mořských; září jako slunce rozptylující mlhy a mraky na obloze; ozývá se hlasem mohutným, hromovým ode čtyř větrův slyšitelným, od končin země až do končin její jako andělská trouba volající mrtvé k poslednímu soudu. Tak zníti bude pravda ta, ale také souditi svět nevěřící.

Padněmež k nohám Pána Ježíše a se svatým apoštolem Tomášem vyznávejme: Pán náš a Bůh náš jsi Ty!

O učení Kristově.

I.

Prameny učení Kristova jsou pravy.

„Cožkoli napsáno jest, k našemu poučení napsáno jest.“ Řím. 15, 4.

Ježto křesťanství jakožto pravé nadpřirozené zjevení Boží se zakládá na nezvratných pramenech historických, jež poskytují nám nezvratných důkazů o pravdě sv. víry a učení mravův a jejichž autorita od prvního století až na naše doby vyvýšena jest nade vší pochybnost, hleděli odpůrcové víry, aby autoritu Písem svatých vůbec a najmě svatých evangelií co možná podryli. „Padne-li základ, padne celá velikolepá stavba křesťanství,“ tak rozumovali a tudíž usilovali o to, aby tento pravý základ zviklali a jej authority, které po všechny věky požívá, zbavili, vyhlašující předem svatá evangelia za podvržená, nepravá nebo dokonce za pouhé legendy.

Tito novomodní exegeté vykládají původ a autoritu Písem sv. dle svého rozumu, jež za neomylný považují. Tito nepřátelé naši chtějí o Písmě sv. mnohem více vědět, nežli sami sv. apoštolů vrstevníci nebo jejich bezprostřední učedníci, Otcové apoštolští, jako sv. Justin a sv. Kliment.

Opravdávající osmělují se Písmo sv. po svém rozumu vykládati, zázraky Páně zcela přirozeným způsobem vysvětlovati neb docela upírat, při tom zpupně se toho dožadují, aby se jejich nesmyslným výkladům více víry přikládalo nežli očitým svědkům toho, co sv. evangelia vypravují.

Z veškeré směsice výmyslův, jichž sobě odpůrcové křesťanství proti autoritě Písma sv. dovolili, chceme se zde jen dvou nejhlavnějších dotknouti a to sice předně: rozumná kritika jejich má za to, že sv. evangelia nepocházejí od těch spisovatelů, jimž se připisují, ani z té doby, do níž náležejí, že tedy jsou podvržena, nepravá, a za druhé: všechny závažné události, jež se ve sv. evangeliích připomínají, nejsou prý leč pouhé mythy a legendy.

K těmto dvěma námitkám obracíme svoji pozornost a dokážeme, jak bezdůvodné, liché a naprosto nesignifikátní jsou. Uvedeme totiž spolehlivé svědky, kteří bezpečně dosvědčují pravosti sv. evangelií.

P o j e d n á n í.

Chceme-li poznati, jak lehkovážně vedou si odpůrcové naši ve věci tak vážné a nad míru důležité, jako jest autorita historických pramenů křesťanských, třeba jen míti zření k tomu, jak tito nepřátelé víry sami sobě útočný úkol dovedli usnadniti.

Ne snad aby se podrobili nesnadné práci, vědecky a kriticky zkoumati tyto prameny, jak by se na historii slušelo, vymyslili si zkrátka následující theorii: Původně kolovalo mezi křesťany jakési prvotní evangelium, malá knížka, která obsahovala neurovnané zápisky o řečích a skutecích Páně. K těmto zápiskům zbožná obrazotvornost toho kterého křesťana připojovala rozličné poznámky a doplňky, které se později ve mnohých exemplářích přepisovaly a opravovaly a aby se jim dodalo více váhy, jmenem některého apoštola nebo muže apoštolského se opatřovaly. Takových vypravování prý bylo mnoho, z nichž církev katolická toliko čtyři vybrala, ostatní pak zavrhla, nikoliv však proto, jakoby tyto čtyři větší autority by byly požívaly, nýbrž proto, že jejich obsah se jí nejvíce zamlouval.

Tuto theorii vymyslili předem učenci na německých universitách a to sice protestantských, ovšem zůstali nám důkazův o pravdě své theorie poctivě dlužni, za to však stihla je zasloužená výtka slavného historika Guizota, jenž jim v tvář vytýká takto: „Pánové, to není historická kritika, to je mudrlantství a románové povídkařství, jež stavíte na místě nejdůležitějších svědectví a mravních pravdě podobností.“

Tak i křesťanští apologeté jim vážně odpovídají: Nemylte se! o historických událostech jednati sluší historicky, a nikoliv dle zásad jakéhosi předpojatého filosofického mínění. Nuže jde především o to, jak sami pravíte, pocházejí-li evangelia právě od těchže spisovatelů, jimž se připisují a z téže doby, jaká se udává. Zde třeba jest určité odpovědi, ano nebo ne. Podaří-li se nám provésti důkaz pozitivní, pak v boji našem pojednou umlknou veškeré batterie nepřá-

telské proti pravdě křesťanské namířené a na straně naší jest jisté vítězství.

Slyšme tedy nezvratná svědectví o pravosti sv. evangelií, sahají až k samé kolébce křesťanství. Evangelium sv. Matouše psáno bylo okolo roku 40. našeho letopočtu, evangelium sv. Marka o několik roků později, evangelium sv. Lukáše okolo r. 52. a evangelium sv. Jana ku konci prvního století. Od této doby máme nepřetržitou řadu hodnověrných svědků, kteří se vším důrazem původnost a pravost těchto sv. evangelií dosvědčují a i dobu, do níž spadají, s největší určitostí udávají.

K těmto důležitým svědkům řadí se předem sv. Kliment, třetí nástupce sv. Petra na stolici papežské v Římě, který delší dobu ještě zároveň se sv. Petrem a Pavlem žil. Tento svatý papež uvádí v listě svém ke Korintským citaty z evangelia sv. Lukáše a sv. Marka. Jaké jest to svědectví? ne-li že tato evangelia již byla sepsána za doby, ve které svatý Kliment žil a psal.

Dále jest to sv. Barnabáš, jenž žil také za časů apoštolských a který ve svém listě uvádí některé řeči Páně. Ježto Pán Ježíš sám ničeho nepsal, musily tedy již za doby sv. Barnabáše řeči Páně někde býti napsány, což opětně svědčí o tom, že sv. evangelia již tehda existovala.

Sv. Ignác, biskup Antiochenský, který r. 107. podstoupil smrt mučednickou, dosvědčuje svou vlastní výpovědí, že Pána Ježíše po jeho slavném z mrtvých vstání viděl; zajisté tedy znal i některé z apoštolův a učedníků Páně, jmenovitě dlouho se sv. Janem obcoval, proto i ve svých spisech často citaty z jeho evangelia uvádí, což opětně dokazuje jednak veliké stáří, jednak původnost textů evangelických.

Tážeme se nyní odpůrcův, proč pak tito sv. mužové hned na počátku křesťanství žijící a píšící, uvádějí ve svých spisech toliko texty z našich evangelií a nikoliv z oněch, která, jak odpůrcové praví, tenkrát ve velmi mnohých exemplárech kolovala mezi křesťany, a která církev naše jakožto nepravé zavrhla? I byli by pak tito sv. spisovatelé tak činili, kdyby právě naše evangelia nebyla již tehdaž, za jejich doby téže autority nepožívala, jakáž dosud jí přísluší? Nejsou-li nepřátelé naši svými vlastními slovy poraženi?

Než přistupme k dalším svědectvím. Sv. Polykarp, biskup Smyrnenský, byl sice mladší sv. Ignace, ale dlouho s ním žil ve svazku přátelském; bylť učedníkem sv. Jana a ve svém listě k Filippanům uvádí citaty z evangelií svatého

Marka a Lukáše. Zajisté tedy uznával pravost a původnost těchto písemných pramenů.

Ještě jednoho a sice jednoho z nejdůležitějších svědků uvedeme. Jest to Papias, biskup Hieropolský, současník sv. Polykarpa. Učený biskup Papias sepsal dílo jménem: „Výklad řeči Páně.“ Byl žákem Aristogitona a Jana praesbytera, kteří oba se ještě s učedníky Páně znali a psal podle podání, jež jeho učitelé s ním sdělili. Mezi jiným píše Papias o svatém Marku, že jest tlumočnickem sv. Petra a že své evangelium z paměti, ale nikoliv podle pořádku, jak se událo, sepsal, a o sv. Matouši, že své evangelium v řeči hebrejské napsal.

Nejsou-li to tudíž patrná svědectví, že naše sv. evangelia byla již v první době křesťanství známa, a že se připisovala těmže spisovatelům, jejichž jména podnes mají?

Než ještě více. Kromě těchto neklamných svědectví Otcův apoštolských neboli žáků sv. apoštolů máme také hojnost svědectví z časů bezprostředně následujících.

Sv. Justin, který r. 166. podstoupil smrt mučednickou, pocházel z Palestiny a znal sv. Šimona, příbuzného Páně a druhého biskupa Jerusalemského. I píše ve své Apologii k císaři Antonínu Pioví, že spisy sv. apoštolů, které se obecně evangelia jmenují, ve shromáždění věřících se předčítají.

Podobně z té doby svědčí Athanagoras, Theofil, biskup Antiochenský, sv. Irenej a Tertulian.

Jestliže tedy tito pravdymilovní a počestní svědkové z času nejbližšího oné době, o které se jedná, podávají tak určitá svědectví o původnosti a pravdivosti sv. evangelií, jakým právem opovažuje se naše století o těchto pramenech křesťanských jiné, zcela odporné mínění pronášeti? Není-li to tak, jakobychom my, žijící v století 19. si osobovali výsadu, správněji a spolehlivěji mluvit o zvycích našich předků ze 14. století, nežli to činí spisovatelé z doby téhož století?

I sami haeretikové za první doby křesťanství, ačkoliv učení sv. evangelií jinak vykládali, přece neopovažovali se původnost jejich popírati. Píšeť sv. Irenej: „I odpůrcové naši používají sv. textů, jejichž božský původ uznávají.“

Také pohanští spisovatelé všech prvních století měli příležitost sv. evangelia seznati, a ačkoliv učení jejich odporovala, přece původnosti spisů těch nikdy nepopírali.

Tak přátelé i nepřátelé oné první doby křesťanské do-
svědčují vesměs vážnost, pravost a původnost sv. evangelií, jen rozumáři naší doby proti vši rozumné kritice zavrhuji

svědectví přesně historická. To není již kritika, nýbrž pouhá negace. Nemohouce naše svědectví vyvrátiti, prostě je popírají.

Staví-li se tedy odpůrcové naši na stanovisko pouhého popírání, pak věru dokazují sami, jak lichá, zpozdilá a slabá jest věc, kterou zastávají.

Ptejme se tedy, na které straně jest pravda a síla důkazů; a tam, kde pravda a síla jest, tam také nepopíratelné jest vítězství.

II.

Sv. evangelia obsahují svatou pravdu.

„Neodporuj slovům prady nižádným způsobem.“
Sir. 4, 30.

Marně brojí nevěrci proti pravosti sv. evangelií jakožto historických pramenů křesťanství. Nemohouce proti historickým svědectvím ničeho namítati, nepřestávají přece urputní nepřátelé víry na své porážce, nýbrž sbírajíce znovu šiky své, staví se v čelo proti obsahu samému, vyhlašující události ve sv. evangeliích vypravované za pouhé mythy.

Historie všech národů — tak zase rozumují — počíná vždy mythologií, v níž sotva zrno pravdy se skrývá, tudíž i historie národa hebrejského nečiní výjimky. Pomocí této theorie pokoušeli se vykládati Nový Zákon, vyhlašující zázračné události tam obsažené buď za mythy neb za báje, nebo za zjevy pouze přirozené. Němota Zachariašova není prý nic jiného, než nahodilé ochrnutí mluvidel; zář, kterou viděli pastýřové Betlémští, nebyla nic jiného, leč bludičky za noci svítící; hvězda, kterou viděli tři králové na východě a která je vedla do Jerusalema, byla pouhou vlasaticí, tenkrát se objevivší; voda při svatbě v Kani Galilejské vínem učiněná byl svatební dar novomanželům; vzkříšení mrtvých nic jiného, nežli procitnutí z lethargické mdloby.

Tak a podobně vykládají si odpůrcové zázračné události sv. evangelií. Co a jak jim odpovíme? Nejinak, než že uvedeme jim svědky, před jejichž historicky pravdivým svědectvím všecka rozumová a mytická theorie jako dým se rozprchne.

P o j e d n á n í.

Za svědky pro historickou pravdu sv. evangelií proti nesmyslnému tvrzení našich odpůrců vyzýváme především jejich vlastní společníky tehdejší doby. Jako za našich dnů, bylo zajisté i za časů Páně mnoho nevěřících a že tomu tak bylo, důkazem jest, že netoliko Pána Ježíše pro svou nevěru nejen nenáviděli, ale i dokonce jej usmrtili. A hle tito nevěrci byli očitými svědky zázračných činů Páně a co učinili? Zdali jich popírali? Nikoli, toho nemohli, a protože pravdy jejich popírati nemohli, aspoň je ve své zlobě zlému duchu, s nímž prý Ježíš byl spolčen, připisovali. Ano taková jest všech nevěrců povaha, že raději moc ďábla, nežli moc Boží uznávají.

Pravdu evangelických událostí dosvědčuje též Talmud, t. j. rabínský výklad starohebrejských podání. Bylo by lze očekávati, že židovští rabínové budou popírati události, které Ježíše jakožto pravého Messiaše osvědčují, tedy proti jejich výkladu, že Ježíš Messiasem nebyl, přímo svědčí, ale i oni toho nečiní, nýbrž uznávajíce pravdivost těch události, vykládají toliko, že Ježíš z velesvatyně Jerusalemské moc jména Jehovy si přivlastnil. A podnes Mohamedané Jerusalemsťi vykládají tak poutníkům, kteří se jdou podívat do mešity Omary, jež stojí tam, kde stával chrám Jerusalemský. Ukazují totiž na „svaté skále“ místo, kde bylo psáno jméno Boha, jehož nikdo nemůže přečísti; toliko Ježíš je přečetl a tím prý zázračnou moc obdržel.

I pohanští mudrci Celsus, Porphyrius, Hierokles a největší té doby křesťanství nepřítel Julian odpadlík, zázraků nepopírali, toliko je jen čarodějství připisovali.

Kdyby události ty nebyly pravdivými, jak mohl Quadratus, muž z doby apoštolské, psáti: „Zázraky našeho Spasitele jsou pravými zázraky: nemocní, které uzdravil, a mrtví, které vzkřísil, dlouho ještě po Jeho na nebe vstoupení byli na zemi a mnozí z nich až na naše doby mezi námi žili.“

I zcela nestranní svědkové o událostech evangelických se zmiňují. Chalcedon, stoupenec školy platonské, zmiňuje se o hvězdě, o sv. třech králich, Macrobius zmiňuje se o zavraždění dítek Betlemských, Phlegon popisuje udaje při smrti Páně, zatmění slunce a zemětřesení v 18. roce vlády císaře Tiberia. A v III. století nalezena v archivu římském zpráva vladaře Palestinského, Pontia Piláta o životě Krista Pána a

skutcích Jeho, již se Justinus, Tertullian, a jiní obhájcové víry, té doby výslovně dovolávají.

Konečně sám židovský dějepisec Josephus Flavius jmenuje Ježíše jmenem divotvorce.

A což židovští kněží jako Justinus, Aristides a jiní, kteří za času sv. apoštolů na víru se obrátili, a kteří v živé paměti všechny ty události chovali, i byli by se na víru obrátili, kdyby je byli neměli za pravdivé a skutečné události?

A sta a tisíce těch sv. mučedníků v prvých třech stoletích, nejsou-li tolikými svědky za pravdu sv. evangelia, jemuž uvěřili a za něj i životy obětovali?

Mimo tato historická svědectví lze nám ještě jiných důkazů pro pravdu evangelických udájuv uvést z ethnografie, numismatiky a z geografie.

Čím bližší jest některý spisovatel době, o které mluví, tím živěji a zřejměji ji popisuje, naopak čím vzdálenější, tím nejasnější jest obraz, který o ní podává. Sv. evangelisté však podávají nám o prvém století, to jest o poměrech socialních a politických té doby, v níž Pán Ježíš žil a učil, o osobách historických tehdy žijících, o zřízení soudnictví, vůbec o poměrech Palestiny tak určitý obraz, že srovnáme-li jej s obrazem, jakýž nám jiní spisovatelé z doby císařství římského podávají, vylučuje se sama sebou všeliká hypotéza o mythech, naopak nabýváme tu přesvědčení, že spisovatelé sv. evangelíí museli býti vrstevníci té doby, o níž vypravují.

Sv. evangelistové udávají nám vladaře, kteří zároveň s místodržitelem císařským Pontiem Pilatem Palestinu spravovali, totiž Heroda Antipa, tetrarchu Galilejského a Filippa, tetrarchu krajiny iturejské; vypravují o daních, které židům vítězní Římané ukládali; o potřebném potvrzení nálezů velerady se strany římského vladaře, podrobně vyličují povahy tehdejších sekt Fariseů, Sadduceů, Samaritanův i Herodianův a vše to s takou znalostí a určitostí, že srovnáme-li to s obrazem, jakých světská historie o tehdejší době podává, nemůžeme, leč býti přesvědčeni, že sv. evangelisté za téže doby žili, kterou právě vyličují. Každý pozdější spisovatel byl by se zajisté omylů dopustil o provincii, v kteréž se tak mnohé a různé v poměrně krátkém čase převraty udály za panství světovlády římské.

Sv. evangelia nejsou tedy žádné mythy a jejich spisovatelé žádní mythologové, nýbrž jsou to díla historická a spisovatelé jejich praví historikové. Či snad máme život Sokratův a Alexandrův více zabezpečen, nežli život Ježíšův? Věří-li naši odpůrcové zprávám o Sokratovi, Alexandrovi a

jiných mužích starého věku, proč nevěří historickým zprávám o životě Ježíšově? a s jakým právem smějí tyto zprávy, jež historie potvrzuje, za pouhé myty vykládati?

Než nejen historie a ethnografie, nýbrž i pomocná její věda numismatika přispívá ku potvrzení pravdy evangelické. Peníze, z některé doby pocházející, svým nápisem, obrazem, jež mají vtisknutý, cenou, pojmenováním i podobou, podávají dosti spolehlivého důkazu o událostech doby, v které raženy byly a k vysvětlení mnohých záhadných udajův a tak ku potvrzení historické pravdy přispívají.

Za oné doby byly v Palestině řecké, římské a židovské peníze. Jen židovskou mincí bylo židům odváděti daň chrámovou a tudíž příchozím, zvláště z osad asijských bylo vyměňovati si peníze židovské za řecké neb římské; proto také v chodbách chrámových byli penězoměnci, již vše to obstarávali. Daň římskou, pak poplatky za smlouvy obchodní a koupě a prodeje odváděti jim bylo v penězích římských, jak dosvědčuje historik Josephus Flavius. A ku podivu, o tom všem nám sv. evangelisté určité zprávy podávají; oni vědí, že na tehdejších penězích římských byl obraz i nápis římského císaře, zachovali nám názvy peněz židovských, a zároveň udávají, jak židé neradi daň nenáviděným Římanům platili.

Konečně i zeměpisná data potvrzují pravdy historické. A tak sv. evangelisté příliš často mají příležitost o topografii Palestiny se zmiňovati. Uvádějí nám jména měst i vsí, řek, jezer a hor; uvádějí vzdálenost jednoho místa od druhého; udávají i cesty a silnice a jiné ještě podrobnosti. A hle vše to se se zeměpisnou polohou navlas srovnává té zemi, o které nám vypravují. Sami nepřátelé dali sobě co nejvíce práce, aby sv. spisovatele v tom ohledu kontrolovali. Studovali nejstarší listiny, mapy a plány, mnozí sami ve svaté zemi cestovali a hle, výsledek jejich vlastního zkoumání byl takový, že nikdy se neodvážili v tomto ohledu věrnost evangelického líčení i v nejmenší pochybnost bráti.

Majíce všecko toto na zřeteli, rozumujeme takto: jestliže sv. evangelisté ve věcech, pokud se týkají osob tehdy žijících, v udání míst kde se události sběhly, o panujících řádech a obyčejích, ano i o mincích, ano v mnohých ještě nepatrnějších věcech zachovávají při svém vypravování přesně historickou pravdu, jak sami odpůrcové i proti své vůli uznávají: kterak jen možno se domýšleti, že by titěž spisovatelé, kteří ve věcech těchto přece jen méně podstatných takou na jevo dávají pravdymilovnost, pojednou ve věci nejpodstatnější,

nejdůležitější a nejhlavnější, totiž když o hlavní osobě svých děl, o Pánu Ježíši a jeho činech mluví, byli by se své pravděmilovnosti zpronevěřili a místo skutečných událostí nám o něm jen mythy nebo báje podávali? Takto souditi může buď jen nerozum neb zarputilá umíněnost.

Konečně podotknouti sluší, že sv. spisovatelé položili život za to, co pravdou býti pravili; a proto ze všech důkazův o jejich pravdymilovnosti a věrohodnosti není světějšího, slavnějšího nad toto svědectví. Jednoduché slovo může býti podezřelé, ale slovo potvrzené mučednictvím a krví svědka zamlouvá se i těm největším pochybovačům.

Spokojeně tedy končíme boj o původnost, pravost a pravdivost sv. evangelií. Vyzýv me směle naše nepřátele, nechť sebe více naostří své šípy proti pravdě, všecky jejich střely odrážejí se od neproniknutelných pancířů důkazů, za nimiž stojí vítězně pravda historická, a padají zpět na hlavy jejich.

III.

Blahodějný vliv křesťanství na společnost lidskou.

„Studnice života jest umělost tomu, kdo ji má: učení nemoudrých pošetilost.“
Přís. 16, 22.

Hluboce v srdci lidském vepsána jest touha po pravdě, ale podobně v něm utkvěla nezřízená žádost lži. Zvláště pak za našich dnů pravé triumfy slaví šeredná protiva pravdy — lež duchovní. Ve veřejných listech a v knihách učených pod rouškou vědy a pravdy rozšiřují se všelikého druhu lži; odpůrcové víry ukládají v nich svá nepřátelská mínění, zvláště proti zjevené pravdě Boží, i odvažují se tu nejkřiklavějších lží, rozličnými klamnými důvody lehkověrnému lidu namlouvajíce, že nynější osvícené století, totiž jedině oni vynášeli pravdu a vše, co jindy za pravdu se mělo, není a nebylo, leč klam a mam.

A jedna z takových lží, ano nespravedlností do nebe volající jest, že se upírá křesťanství velikých dobrodiní, kterýmiž obdařilo společnost lidskou. Jest hrubou opovážlivostí černým nevděkem, tvrdí-li naše doba, že nynější společnost

nemá ničeho děkovati evangeliu, že nynější vzdělanost jediné jest zcela přirozeným účinem moudrých institucí z rozumu vyšlých. A taková tvrzení, jež se často i v síních učebných ozývají, šlapou pravdu nohama a nejsou leč nejdřezším políčkem, metaným v tvář dějinám lidstva, a třeba zakuklena byla sebe krásnější škraboškou, přece nejsou leč hanebným falšováním historie.

Kdo přesvědčiti se chce, že taková tvrzení jsou čirou nepravdou, nechť laskavě obrátí jen pozornost k tomu, jak bla hod ě j n ý v l i v o d p o č á t k u s v ě h o m ě l o k ř e s t a n s t v í n a s p o l e č n o s t l i d s k o u .

P o j e d n á n í .

Abychom pochopili, co a jakých dobrodiní děkovati má civilisovaný svět křesťanství, bylo by nám teprve tenkrát docela jasno, kdyby se dokázalo, čím bychom byli bez křesťanství. To však je nemožno, a protož jen přibližně to pochopíme, porovnáme-li náš stav se stavem oněch národů, kam světlo křesťanství ještě nevniklo.

Podívejme se k národům pohanským. Naši cestovatelé nacházejí je na nejnižším stupni vzdělanosti a my je nazýváme „divochy“. Nebo podívejme se do krajin, které jindy byly křesťanskými, ale kde křesťanství mocí násilných převratů dějinných vymizelo, nebo mečem a ohněm vypleněno bylo. Jaký na příklad bohatstvím, uměním, vědou a vzdělaností kvetoucí byla města africká Hyppo a Alexandrie, pokud víra křesťanská tam vládla. Jakmile však propadla mohamedanismu, propadla také osudu, jakýž očekává mrtvolu v hrobě.

Anebo jděme do Číny. Číňané jsou národem intelligentním, pracovitým, pokroku schopným a přec říkáme, že jsou za námi daleko pozadu. Co jim schází? Řekne se: naše zákonodárství, naše školství, naše vládní forma a podobně; avšak hlavní příčina, proč vzděláním nemohou se rovnati národům křesťanským, jest, že až na krajiny misijnářské, neznají evangelia. Arciť, náš božský Spasitel založil především království nebeské na zemi neboli království duchovní, ale přece království světská bez toho království duchovního nemohou se rozvíjeti k plnému květu tak jako růžové poupě, neosvítí-li je paprsek sluneční. I v nekřesťanských zemích nacházíme jakousi vzdělanost, ale k plnému rozvoji přivádí ji teprve křesťanství. V tom právě spočívá vnitřní, božská moc křesťanství, že každé malé zrníčko horčičné vzrůstá

v strom veliký, pod jeho vlivem každý zárodek civilisace dostupuje svého rozvoje; to ten kvas, který jako těsto proniká společnost lidskou, že stále postupuje k vrcholu dokonalosti. Tři prvá století křesťanská, přesmutný čas to pronásledování, objevila mnohem více a krásnějších ctností mezi křesťany, nežli ony vyhlášené doby starého věku, doby Perikleovy nebo Augustovy.

A jako se jeví vliv křesťanství na vzdělanost vůbec, tak zvláště blahodárny jest jeho účín na stránku duchovní — vzdělání nebo ušlechtění srdce. Pozorujte jen, jaká byla tvrdost a necitelnost lidského srdce prve, než je obměkčilo sv. evangelium. Sám Seneka nazývá milosrdenství slabostí duše. Moudrý Mark Aurel zákonem zapovídá slitovati se nad nešťastnými. Galerius káže, aby žebráci v jeho říši byli vloženi na lodě a na širém moři by byli utopeni. A jak ukrutný, jak bídný a politování hodný byl osud otrokův a zajatců: římské zákonodárství dovoľovalo otroka i z pouhé kratochvíle zabítí a veliký Caesar sám dal dvacet tisíc zajatých Gallů zabítí. aby římský lid obveselil a si ho naklonil. A hle, co činí křesťanství? Kristus, Syn Boží se snížil, že přijal na se podobu služebníka, ano dopustiti ráčil, by prodán byl za třicet stříbrných, to byla cena otrocká, aby ubohým otrokům přinesl svobodu, sám byl jat a v žaláři, aby nevinným zajatcům dal vysvobození. A od té doby všude tam, kam vniká křesťanství, přestává otroctví, nevinným se otvírají žaláře, nemocným se staví nemocnice, chudé přijímají domy milosrdenství, nešťastní mají své útulny a opuštěná mládež své opatrovny. Jako hrob Lazarův zapáchal hnilobou, ale Kristus hnijícího vzkřísil k životu: tak bylo pohanství hrobem hnilobou všelikých nepravostí zapáchající, ale křesťanství očistilo vzduch a naplnilo jej vůní přelíbezných ctností, čistoty, pokory, dobrovolné chudoby, lásky k bližnímu, jichž nadarmo hledáme v pohanství. Byliť sice v pohanství mudrci, již stkvěli se některými ctnostmi, ale křesťanství zplodilo Světce a Světice, již stkví se ctnostmi veškerými.

Tak křesťanství hned v prvních stoletích pracovalo o nápravě společnosti lidské a veliké věci vykonalo. Tu však nastala pojednou doba hrůzná, stěhování divokých národů. Mohutná říše Římská, když byla dlouho vzdorovala, konečně podlehla. Barbarští národové valili se od severu a vnikali do krajin téže říše. Zdálo se, že zahynou všechny stopy bývalé osvěty Řecka a světovládne Romů, ano zdálo se, že vyhyne i křesťanství. Než oko Páně bdělo. Na poli křesťanské osvěty povstalo nové květuící odvětví, povstaly ře-

hole a kláštery. Sem do síní klášterních uchýlila se za těch trudných dob věda a umění, zde zbytky starobylé osvěty nacházely útulku. Zde Písmo sv., spisy sv. Otců církevních ale i díla klassických spisovatelů se nejen zachovaly, nýbrž i přepisováním rozmnožovaly. A odtud zase, jakmile jen hlomoz válečný poněkud utichl, odtud, z chladných chodeb klášterních vycházely nové začátky civilisace a osvěty křesťanské, školy se zakládaly, i učení vysoké, na něž řehole své nejvýtečnější učitele posílaly; odtud vycházeli nadšení missionáři k národům, aby nejen víře je získali, ale i orbě, řemeslům a pracím užitečným je vyučili, u nich osady a města zakládali a pokojný život a blahobyt jejich povznášeli.

Již z těchto pozorování vysvítá blahodějný vliv, jakýž má křesťanství na lidstvo, v příčině povšechné vzdělanosti, ale ještě stkvěleji nám vysvitne zář jeho osvěcující duchovní stránku člověčenstva, přihlédneme-li k výtvorům ducha.

V popředí všech vzdělaných národů starého věku stojí bez odporu Řekové a Římané. Mají-li Řekové svého Homera a Římané svého Vergilia, honosí se křesťanská poesie velikým Dantem, cituplným Tassem a úchvatným Miltonem. A jsou-li heroové pohanských básníků obdivuhodni, jsou heroové křesťanští vznešení a velebni; velebné krásy „Božské komedie“ Dantovy řinou se jako křšťalové vody ze čistého zřídla křesťanství; a v „Osvobozeném Jerusalemu“ jako zpěv labutí ozývá se tu cituplná musa vlašského poety Torquata Tassa: když nám líčí bitvu, když nás vede z rady do ležení, od útoku na nepřítele do jeskyně osamělého poustevníka, ze vřavy obleženého města do opuštěné chýže pastýřské, nebo když líčí velikomyslnost Tankredovu nebo moudrost Bohumírovu: právem se jeho talentu obdivujeme, nejsouce pranic na rozpacích ceniti ho výše, nežli Vergilia. A k dvěma veleduchům křesťanským druží se třetí — slepý básník „Ztraceného ráje.“ Jak vysoko v této epopeji stojí Milton nad prvními epiky pohanského věku! Nelíčí nám bitvy, oblehání měst, pohřební průvody, ale nejdůležitější otázky: stvoření světa, stvoření andělů, pád jejich a vzdor a závist, jakož i nejzáhadnější hnutí lidského srdce, pád prvního člověka a nejvyšší důkaz božského milosrdenství a lásky Syna Božího jsou mohutné, do nebe pnoucí se pilíře, na nichž spočívá chrám Kalliopy křesťanské.

A tak jako v básnictví se jeví vliv křesťanství ve vznešenějších myšlénkách i v podání jejich neboli ve vznešenější formě a látce, nežli v hrdinských básních pohanských: podobně zjevný jest též vliv i v umění výtvarném.

Známo, že Řecko vynikalo slavnou školou malířskou. Zeuxis proslul svou Penelopou a Helenou; Polygnotes zobrazil sestoupení Ulyssa do podsvětí; Euphanor maloval bitvy a největší ze všech Apelles zanechal Venuši Anadyomenu. U pohanských umělců jak v pojetí, tak v provedení myšlenky jeví se všude jen vášeň a smyslnost. Jak jinak u mistrů křesťanských, jak oduševněné, ideálně krásné jsou jejich postavy! Jediný pohled na Madonnu Rafaelovu přesvědčí nás, jak veliký rozdíl jest mezi uměním doby pohanské a mezi uměním křesťanským. Motivy, zvláště z Písem sv. vzaté jako Narození Páně, umučení, smrt, pohřeb, slavné z mrtvých vstání, na nebe vstoupení, poslední soud a j., jak mocně dotýkají se srdce našeho, kdežto pohled na obrazy v duchu pohanském provedené, nechávají nás chladnými, neřku-li, že často s nevolí se od nich odvracíme.

Podobně jest i v sochařství. Arciť právem velebíme starověk, ale i tu jediné porovnání Apollona, a největšího mistra Feidiaše s Mojžíšem od Michala Angela dokazuje povznesenost umění křesťanského nad uměním pohanským.

A ve stavitelství sloh antický nesnese ani porovnání s naší gothikou. Co jest pověstná Akropolis athénská, co Parthenon a Propyleie proti světoznámým katedrálám křesťanským? Chrám sv. Petrský v Římě, Notre Dame-ský v Paříži, velikolepá katedrála v Canterbury, dóm Kolínský, a ať o stu jiných pomlčím, naše velebná svatyně sv. Vítská — to jsou pomníky, jež hlásají slávu a velebnost Boha pravého; může-li čím's podobným vykázati se svět předkřesťanský?

A jako ve všech odvětvích krásných umění tak i v hudbě a zpěvu vykazuje křesťanství velikou dokonalost; může-li což krásnějšího a velebnějšího býti, nežli chorály církevní? Naše mše, naše requiem, naše oratoria od Mozarta, Haidena, Liszta, našeho mistra Dvořáka jsou nejvznešenějšími plody na poli hudebním.

A tak, jak tuto ovšem jen v hlavních rysech naznačeno, jeví se vliv křesťanství ve všech oborech ať společenských, ať vědeckých, ať uměleckých; i jistě by tak nebylo, kdyby v něm nebyla vyšší moc, duchovní jakási síla, jež nemůže pocházeti z lidí, jež jest vyššího původu a to původu božského.

IV.

Blahodějný vliv křesťanství na jednotlivce.

„Milost a pravda skrze Ježíše Krista
se stala.“ Jan 1, 17.

Veliký jest vliv křesťanství na lidstvo; křesťanstvím obnovena jest tvářnost světa; moc a síla, kterou působí na společnost lidskou, jeví se býti mocí božskou a tudíž jest důkazem božského jeho původu.

Ne menší jeví se býti tento blahodějný vliv křesťanství na člověka jednotlivého, jestliže schválně neb úmyslně neklade mu odporu. Zvláště jeví se to ve příčině jeho povahy duchové neboli stránky morální.

Pravda, že každé vyznání náboženské předpisuje svým vyznavačům nějakou moralku, některé obřady a obyčeje, ano mnohdy citelné a velmi bolestné oběti, ale jaký jest to rozdíl mezi takovými výkony a mezi ctnostmi křesťanskými! Jak daleko od sebe se různí příkladně pohanský, na umíněnosti si zakládající stoicism a pak onen obdivuhodný, z nadpřirozené milosti Boží vycházející heroism křesťanský! Anebo jak velice se liší ctnost z novověkého mudrctví od ctnosti pocházející z víry! Novověká filosofie ovšem vykládá ctnost z přirozené lásky ku povinnosti, ale není s to, aby vyložila, odkud má člověk vzítí sílu, potřebnou energii, by dostal této povinnosti, když i největších obětí vyžaduje, třeba takých, proti nim se i jeho přirozený cit vzpouzí? Tato síla, tato moc spočívá opět jedině v křesťanství, jež na duši člověka nadpřirozeně působí a již nazýváme milost Boží.

Dále plyne vliv ten z blahodějných institucí sv. svátostí a z posvátných obřadů církevních.

P o j e d n á n í.

Dle výroku Písem sv. a dle učení sv. Otců, byl první člověk stvořen ve stavu svatosti a spravedlivosti, neboť stvořen byl ku cíli nadpřirozenému — k nejvyšší blaženosti. Tato pak nemůže míti svého základu třeba i v nejvyšším dobru přirozeném neboli stvořeném, nýbrž jedině v Bohu samém.

Člověk tedy jsa stvořen ku cíli nadpřirozenému, musil míti též způsobilost k dosažení tohoto nadpřirozeného cíle přiměřenou. Způsobilost tato nemohla tedy býti pouze přirozená, nýbrž nadpřirozená, již jinak říkáme, nadpřirozená milost Boží, neb milost posvěcující a proto za pravdu máme, že prvý člověk nacházel se ve stavu posvěcující milosti Boží a že, kdyby Adam ve zkoušce sobě uložené byl obstál a v milosti Boží byl setrval, i všickni jeho potomci byli by až do dnes ve stavu milosti Boží počatí přicházeli na svět. Ale prvý člověk neobstál ve zkoušce, hřešil a hříchem ztratil on i my všickni v něm původní svatost a spravedlnost; ztratili jsme posvěcující milost Boží, a jakožto smutné dědictví zůstala nám po prarodičích našich na místě svatosti zlá a nezřízená žádostivost, onen neblabý stav, z něhož jako z nekalého zřídla prýští se hřích.

Než láska Syna Božího — nebi buď za to neskončený dík! — nevyslovitelná láska, jež v Kristu Ježíši se vtělila, smírnou obětí na kříži a dostiučiněním spravedlnosti Boží nám opět dobyla posvěcující milosti a obnovila původní stav svatosti, otevřený bok Pána Ježíše stal se nám zřídlem, z něhož duše věřící napájejí se a posilují se k boji proti hříchu, z něhož čerpají vytrvalost v ctnosti, z něbož berou posvěcení k svatosti. A jako pod stromem rajským praotec náš zvolal: Žena vzala ze zapovězeného ovoce a dala mi jísti: tak pod křížem volá duše věřící: Ó blahoslavená Matko, jejíž Syn za nás umřel, Tys potřela hlavu nepřitele našeho a Syn Tvůj zlomil moc jeho. Skrže zlého ducha přišel hřích na svět, ale skrže Ježíše Krista milost. Díť dobře sv. apoštol: „Milost a pravda skrže Ježíše Krista se stala“ (Jan 1, 17.) „a z plnosti Jeho my vzali všickni, milost nad milost“ (Jan 1, 16). Právem tedy nazývají sv. Otcové Pána Ježíše „druhým Adamem,“ poněvadž nás přivedl opět v onen stav, jež jsme v prvním Adamovi ztratili. Pročež napomíná sv. apoštol: „Obnovte se duchem mysli své a oblecte člověka nového podle Boha stvořeného v spravedlnosti a svatosti pravdy.“ (Ef. 4, 23. 24.) V II. listu k Timotheovi pak dí: „Kristus nás vysvobodil a povolal nás povoláním Svým svatým ne podle skutků našich, ale podle uložení Svého a podle milosti, kteráž dána jest nám skrže Krista Ježíše.“ (II. Tim. I, 9.)

Avšak učení o milosti Boží rozumářům naší doby není po chuti. Tu hned namítají: Není žádné milosti, protože nelze ji podrobiti vědeckému zkoumání, nemůže býti síly, jejíž původ skryt jest v nebi, a jejíž účinky nelze zkouseti na zemi. A tu milost Boží, tato dcera nebeská, sama jim

odpovídá: Vy nevěříte v moji jsoucnost a v moji moc? Nuže, kdo přivedl pohany v lůno Církve, kdo obrátil Šavla, Augustina, Hyeronyma? Kdo k svatosti povolal Marii Magdalenu, Marii Egyptskou, Pelagii a jiné Svěťice? Kdo sílil tisíce tisíců mučedníků, že s veselou myslí snášeli nejkřutější muky a smrt nejbolestnější? Kdo tisíce tisíců panen učil zachovati nevinnost, kdo přiměl knížata, že odkládali knížecí plášť a oblačeli se v hrubé roucho řeholní? Kdo povzbudil kněžny, že opouštěly nádherné paláce a pospíchaly obsluhovat nemocných do nemocnic morem a nákazou páchnoucích? Ano, ano pravdu dite, nepřátelé moji, moje působení jest skryto a oko vaše bělmem nevěry zastřené ho nepoznává, ale činy moje, skutky, které působím, leží na bíle dni, leží před očima celého světa a proto marno jest, že mi upíráte, že jsem a že moc mám.“

Je-li tedy milost Boží spruhou a pohnutkou člověku k činům Bohu milým, pak namítají odpůrcové, že prý všechna zásluha mizí, ježto svobodná vůle milostí Boží se ruší, neb aspoň obmezuje.

Proti tomuto tvrzení na pravdě stojí učení Církve, že milostí Boží svobodná vůle člověka ani se neruší, aniž se obmezuje, nýbrž napravuje. Řekl sám Spasitel: „Kdo chce za mnou přijíti, zapřiž sebe sám.“ (Luk. 9, 23.); také k mládenci řekl: „Chceš-li dokonalým býti, prodej všechno, rozdej chudým a následuj mne.“ Nejiné jest učení sv. Otců: „Za jistou věc máme, dí sv. Augustin, že vůle naše, za kterou buď dobře neb zle živi jsme, pod nutností nestojí,“ a sv. Irenej praví: „Kdyby lidé nutností a mocí k dobrému nuceni byli, . . . nebylo by jim ani příjemno, co dobrého; anižby příliš po tom toužili, co by pošlo bez vlastního hnutí a bez starosti a bez snahy.“ Tou měrou opět dotvrzuje sv. Augustin: „Srdce lidské takové jest svobody, že k hříchu a nepravosti nuceno býti nemůže. A protož jednomu každému vlastní vůle příčinou jest jeho spasení nebo ztracení.“ „Milostí se vůle lidská netratí, nýbrž uléčuje; neodnímá, nýbrž napravuje; nevzdaluje, nýbrž posvěcuje; neničí, nýbrž podporuje a ochraňuje, aby, čím člověk churav byl, započal zdraví míti; čím bloudil, aby se na cestu vrátil; čím byl slep, tím aby prohlédl; čím se vydával v službu nepravosti, tím aby nyní milostí podporován sloužil spravedlnosti ku posvěcení,“ dí sv. Fulgenc.

A zase jiní namítají: ne milost Boží, již nevidíme, ale síla ducha, roznícená vášeň a pevná vůle člověka jest prý pružinou velikých činův a událostí, jak dějepis dokazuje.

I jsou věru tu na velikém omylu. Milost Boží nepotlačuje vášně, raděj řekneme touhy po velikých skutcích v srdci lidském; nikoli, milost Boží jí jen vyměřuje směr, by nepřišla na bezcestí, dává jí uzdu, aby nebyla prudkostí svou unesena v záhubu. A co se vzešených a velikých skutků týče, nechť nestranně se rozsoudí, kde jest jich více, zdali v dějinách světských neboli v životech Svatých a Světic Božích. I tito měli svou ctižádost, ale nikoli takovou, jaká dychtí po slávě světské a všelikých prostředků, třeba i nectných užívá, by jí dosáhla, ale ctižádost, která zemí pohrdá a jen nebe vyhledává. Kdo se zdá býti větším, slavný vojevůdce, který krvavými válkami celé kvetoucí krajiny pustoší, města a vesnice obrací v popel, tisíce rodin olupuje o živitele, tisícům vdov a sirotků připravuje bídu a osud nejhorší, neboli křesťan, jenž chud jsa, sám hladem trápen, s bližním svým o poslední sousto chleba se dělí jako vdova Sarefská s prorokem Eliášem? Ano, kdo prolil více krve pro rozšíření víry mezi divochy, ne-li misionáři? Kdo měl více horlivosti v kázání sv. evangelia, ne-li sv. Ignác z Lojoly a sv. František Xaverský? Ano i v srdcích křesťanských jest vášeň, i tam plá oheň lásky, ctižádosti, nadšení, ale pro Boha a pro bližního a z tohoto svatého ohně vytryskují jiskry nejkrásnějších a nejslavnějších ctností křesťanských, jež vzbuzuje a provází milost Boží.

A to nám zajisté i odpůrcové připustiti musí, než aby nemuseli, tu raděje praví: milosti není třeba, neboť i bez milosti jest člověk schopen velikých ctností, jak s dostatek starý věk nám důkazů podává. Neupíráme, že Sokrates dovedl umříti za své přesvědčení, že Regulus nezrušil svého daného slova; uznáváme, veliká že byla nezištnost Cincinatova, obětavost Spartanův u Thermopyl a jiné krásné příklady ctnosti, ale byly to jen přece řídké hvězdy na zachmuřeném obzoru starého světa a, pokud se týká ctnosti na základě rozumu konaných, víme, že jejich pohnutkou nebývá, leč buď ctižádost, buď umíněnost. Jedině v křesťanství nalzáme pravé ctnosti, jež se řídí svým nejvznešenějším vzorem, jež nám zanechal Kristus.

Toho pak božského daru, té nadpřirozené moci a síly, jež v nás působí, ku ctnosti pobádá a v ní utvrzuje, dostává se nám skrze sv. svátosti. Jako skrze průplavy vedena jest voda na vyprahlé nivy a suchoparná pole, aby se zúrodnovaly: tak skrze sedmero sv. svátostí, od Krista Pána ustanovených, proudem plyne milost Boží, aby hříchem porušená

duše k ctnostnému, Bohu milému životu zúrodněna byla. Jaké ovoce tu roste!

Křtem sv. stáváme se syny Božími (Řím. 8. 15-17. — Gal. 3, 26-28. — II. Petr 1, 4); sv. biřmování posiluje nás ve víře a dává nám do rukou zbraň proti nepříteli, jenž jako lev řvoucí obchází, hledaje, koho by pohltil (I. Petr 5, 8); nejsvětější svatostí oltářní podává se nám duchovní pokrm k životu věčnému a jest zároveň zárukou slavného z mrtvých vzkříšení dle samého Pána Ježíše: „Kdo jí tělo mé a pije krev mou, má život věčný a já jej vzkřísím v den nejposlednější.“ (Jan 6, 51-59); sv. pokáním svlékáme starého hříšného člověka a oblékáme nového, jenž stvořen jest podle spravedlnosti; touto svátostí podává se nám ono roucho svatební, jež nás činí hodnými, bychom vešli do síně hodovní a hodovali s Králem duší našich; ve svátosti posledního pomazání nabýváme nejen uzdravení duše, ale často i těla, a je li vůle Boží v tom, nás z tohoto světa povolati, zajisté posily se nám dostává jak proti bázni před smrtí, proti útokům zlého ducha, i na cestu do věčnosti. Podobně i ve dvou posledních svátostech, svěcení kněžstva a stavu manželského, dostává se zvláštní milosti těm, kteří do stavu toho neb onoho vstupují, by těžké povinnosti své řádně vykonávat mohli.

Nelze tu ovšem zevrubně líčiti vliv, jaký mají sv. svátosti na mravní stav křesťana; často milost Boží účinkuje skrytě, bez vší okázalosti: klid svědomí, přemáhání zlých náklonností, tichost myslí, trpělivost v soužení, shovívavost s hřešícími a podobné zlaté ovoce roste na stromu jejich.

Abych jen přece nějaký příklad uvedl, nejpatrněji se jeví moc milosti Boží ve svátosti pokání. Vizte, onen chlapec, jenž hanebné měl návyky, jemuž znamení nepravosti na tvář bylo vtisknuto — jest pojednou jako přejinačen, jest mravným, poslušným, pilným; odkud to? On se zpovídal a posud se zpovídá — prve nechodil ke zpovědi.

Tam ten řemeslník, jenž ještě nedávno byl tak bohaprázdným, že zneuctíval dne svátečního prací, ale výdělek hned na to v den všední promarnil, necháváje v nouzi četnou rodinu — jest počestný, střídmy, pořádný, takže stal se vzorem ostatních. On sám, jeho žena, jeho děti děkují Pánu Bohu, že byl u zpovědi, děkují za jeho obrácení.

A tamto ubohá žena, nouzí a bédou skličaná, od muže sužovaná, stavem svým nespokojená. Již několikráte chtěla svému trápení učiniti konec. — Pomýšlení na Boha, na děti zdrželo ji. Nyní přibližuje se ku zpovědnici a hle, vrací se domu s klidnou myslí. Tiše snáší své trápení, bez odmlou-

vání trpí hrubé s ní nakládání mužovo. Tento se s počátku diví, počíná s ní vlídněji nakládati, miluje ji a následuje.

A onen boháč, jak zatvrzelý! nemá citu, nemá slitování s chudinou, jen svým chtíčům obětuje své poklady. Od poslední nemoci, kde se zpovídal, stal se pravým otcem chudých a nešťastných, mírní odstraňuje jejich bídy a strasti, kde jen může prokazuje dobrodiní.

Ejhle, to zlaté ovoce vyrůstající z milosti svátostní!

A jako blahodějný jest vliv sv. svatostí na mravní stav křesťana, podobně blahodárně účinkují na mysl jako posvátné obřady naší svaté Církve.

Vstupme v duchu do katakomb, do těch pustých, úzkých, chladných chodeb podzemních, kde ve výklencích spočívají rakve sv. mučedníků, nápisy neb malbami a vypuklinami významu symbolického opatřené, před nimiž na sloupovém podstavci hoří hrobní lampa, vedle pak skleněná nádobka s červeným dnem, značícím prolitou krev mučednickou.

U hrobu sv. mučedníka předčítá se živopis jeho, jeho umučení, jeho křest krve, potom konají se modlitby a na konec věřící přijímají nejsvětější svátost. Tu pronásledovaní křesťané posilovali se k trpělivosti a zmužilosti; odtud pocházelo svaté nadšení, že s jasným čelem a plesajícím srdcem vstříc vycházeli mukám nejukrutnějším, jež na ně již již odumírající pohanstvo ve své pekelné zlobě vymýšlelo. Tento v dějinách lidských jediný velikolepý, úžasný zjev nelze vysvětliti, leč vlivem, který má na mysl lidskou křesťanství a jeho dojemná liturgie.

A z katakomb přeletme duchem přes celá století tam do pralesův amerických, kde první missonáři postavili kříž mezi divochy. I zde totéž srdce a mysly jímající divadlo. Na čtverhrané skále jednoduchý dřevěný kříž, u jehož paty sluha Páně jsa přioděn bílou řízou z vláknoví marušového, staví posvátnou nádobu; z blízké řeky nabrána voda, hrozný révy lesní poskytují vína k oběti. Posvátné tajemství počíná, černoši padají na kolena. Právě slunce vynořuje se z propasti růžového světla a první jeho paprsek padá na posvěcenou hostii v tom okamžiku, když kněz ji vzhůru pozdvihuje.

Ó mocné kouzlo náboženství! Ó velikoleposti obřadů křesťanských! Ó přesvatá oběti! Obětníkem tu — starý poustevník; oltářem — skála, kostelem — poušť, klenbou — nebe, hořící svíci — slunce, věřícím lidem — divoši — ó není pochybností, že svaté tajemství konané v této veliko-

lepší nadherné přírodě se v pravdě uskutečňuje, že Bůh sestupuje na zemi a přichází do duše věřící.

A zase z této divoké pouště na perutěch ducha letíme do metropole všeho křesťanstva, do věčného Říma, vstupme tam do chrámu sv. Petra, kam zvláště o velikonocích tisíce a opět tisíce katolíků putují, ale i tisíce tisíců nekatolíkův, ano i nevěřících se vydává, by tam na vlastní oči viděli a poznali hluboko významné obřady svatého téhodně. Celé knihy o tom napsány, jaký dojem i na nevěrce působí, tak že ne jednou se stalo, že mnohý takový dojat v útrokách srdce, stal se věřícím, nekatolík katolíkem.

A tak tomu jest, že křesťanství zvláště v katolické liturgii mocně působí na duši člověka.

Obcuješ li náležitou přípravou bohoslužbě ať v nádherných katedrálách velikých bohatých měst, ať v nejprostším kostelíčku chudé víscky pohorské, svatý obřad — tu svou jednoduchostí, tam svou velikolepostí, všude svým hlubokým významem dotýká se citu tvého, ty živě cítíš přítomnost Boha samého, jeho božský dech jako lehynké vání perutě andělské ovivá duši tvou a ty vycházíš povznešen, potěšen, povzbuzen, svatý mír rozhostuje se v srdci tvém, a jež pocituje již zde na zemi, v tomto údolí slzí a bolesti, předtuchu blaženosti věčné.

Učení o Církvi.

I.

Založení Církve jest dílem Božím.

„Jestliže z lidí je ta rada nebo to dílo, rozpadneť se; pakli z Boha jest, nebudete ho moci zrušiti, abyste snad nebyli nalezeni i Bohu odporni.“
Sk. V., 38. 30.

Kdokoli nestranně zkoumá, jaký blahodějný vliv křesťanství má na společnost lidskou i na jednotlivce zvláště; kdo zná, jak ohromný převrat v lidstvu způsobilo na poli nábožensko-mravném, v jeho duchovním povznesení a v poměrech společenských; kdo, pravím nestranně a nepředpojatě o tom soudí: pozná zajisté, že se to stalo takovým způsobem, jaký, přihlížíme-li k síle a moci člověka, nikterak za dílo lidské pokládán býti nemůže a proto z vyšší moci a síly, z Boha samého pocházeti musí. Zrno horčičné, z něhož vyrostl veliký strom křesťanství, jehož mohutné větve do všech dílů světa sahají, na nichž bydlejí ptáci nebeští, národové země spočívají, nebylo by zajisté tak zmohutnělo, tak vzrostlo, nebylo by takové ovoce, tak světoborných, ale i svět oblažujících účinnů mělo, kdyby v něm nespočívala ona vyšší, božská moc, kteráž od Boha mu propůjčena jest.

I tážeme se, kdo jest tedy ten, který tento strom sázel, jej ošetřoval, dokud slabým a nepatrným stonkem byl, kdo jej chránil, by mu mráz, vítr, bouře neškodily; kdo mu podává stále omlazující síly, že nestárne, že jest „včera i dnes, i na věky“ (Žid. 13, 8.)? Na tuto otázku jest jen jediná odpověď a ta zní: To učinil Kristus skrze Církev svou.

Se stvořením neboli založením Církve má se věc rovněž tak, jako se stvořením světa: oboje jest velikým zázrakem, oboje dílem Božím. A to zajisté připadne nám jasně na rozum, uvážíme-li jen ony nepatrné prostředky, jimiž Církev Kristova byla založena a rozšířena.

P o j e d n á n í.

Ježíš z Nazareta žil, učil, působil a zemřel v nepatrném koutečku země, v malé, snad nejmenší provincii světové říše římské, v Palestině. Kromě této malé zemičky nikdo o něm nevěděl a přece o sobě tvrdil, že jest Spasitelem všeho lidstva na celém světě. Pravil: „Jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí povýšen býti Syn člověka, aby žádný, kdo v Něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. Nebo tak Bůh miloval svět, že Syna Svého jednorozeného dal, aby žádný, kdo v Něho věří, nezahynul ale měl život věčný. Nebo neposlal Bůh Syna Svého na svět, aby soudil svět, ale aby spasen byl svět skrze Něho.“ (Jan III., 14-17.)

To byla závěť, poslední vůle Kristova, kterou veškeré lidstvo na celém světě ustanovil dědicem království Božího. Ale tato závěť byla tehda, vyjímaje Židy, všem národům knihou zapečetěnou a přece měl předůležitý obsah její všem všudy národům oznámen býti. Toť byla vůle Kristova a jak jí pomohl k platnosti? To učinil Kristus sám — odpovíme zase — skrze Církev svou. Ona není nic jiného, než ve světě po všecky věky až do skonání trvajících, stále učících a stále působících Kristus, jenž pravil: „Já s vámi jsem až do skonání světa.“ (Mat. XXVIII, 19.) Bez Církve není Krista a křesťanství. Založení Církve, této podivuhodné lodičky Boží, jež pravdu Boží nad burácejícími vlnami lidského bludu po všecka století nedotknutou nese, jest novým stvořením Slova Božího.

Sv. Jan ve svém evangeliu hned v prve kapitole dí, že skrze „Slovo“ to jest skrze Pána Ježíše, jenž jest vtělené „Slovo Boží“ „všecky věci učiněny jsou, a bez něho nic není učiněno, což učiněno jest.“ (Jan I., 3.) A víme, že všecky věci učiněny jsou z ničeho. Jako stvoření světa hmotného stalo se z ničeho: tak i stvoření duchovního světa — Církve učiněno z ničeho, to znamená z nepatrných, jednoduchých, neučených a nevzdělaných lidí, jimiž vystavěl božský zakladatel stavení na skále „na níž vzdělal Církev svou a brány pekelné jí nepřemohou.“ (Mat. XVI., 18.)

Pozorujme jen tuto podivuhodnou stavbu. Sv. Marek vypravuje: „Ježíš chodě podle moře galilejského, uzřel Šimona a Ondřeje, bratra jeho, ani pouštějí sítě do moře, nebo rybáři byli; i řekl jim: Pojdte za mnou a učiním z vás rybáře lidí. A oni hned opustivše sítě, šli za ním.“ (Mar. 1, 16-18.) Později učinili tak i někteří jiní rybáři.

Tedy rybáři, lidé sice dobromyslní, ale neumějí, nevzdělaní, jejichž veškeré umění záleželo v tom, že dovedli zacházeti s lodí a sítí, ti měli býti vykonavateli poslední vůle Ježíšovy? Ti měli všem národům obsah její zvěstovati, ti měli veskerého světa dobývati? Po lidsku souzeno, to jest počínání bláhové. Ke každému velikému dílu, neřku-li k dílu takovému, jež celý svět převrátiti má, jest něco jiného potřebí, nežli zácházeti s lodí a sítí; k tomu potřebí jest moci, bohatsví, důvtipu, ducha. Ale právě všemi těmito prostředky lidskými opovrhoval Pán a chtěl na nicotě, slabosti a neumělosti těchto mužů zvolených a na díle, které přivedli k skutku, ukázati, že to není dílo pouze lidské, že z vyšší moci, z moci božské pochází.

Již tedy na volbě apoštolů patrně viděti jest, že tu jde o něco, co neleží jen v rukou lidských, že tu je něco tajného, nadpřirozeného a že ten, jenž povolal rybáře galilejské za rybáře lidí, není a nemůže býti jen obyčejný člověk, že jest to někdo, který veškeru moc má. Lze tak souditi z toho, co vypravuje sv. evangelista o mužích těch, že opustivše vše, co měli, šli za ním. Tedy bez odkladu, bez odmluvy, bez dlouhého smlouvání a beze všech slibů jim činěných na odměnu, šli za Pánem Ježíšem. Kdo nám poví, jaká moc, jak neodolatelné kouzlo leželo v těch slovech „učiním z vás rybáře lidí“, že ti mužové hned vše, rodinu, dům, majetek opustili a šli za Ježíšem. To není řeč lidská, již se tak zcela oddávají, to je řeč božská a ten, který ji mluví, nemůže býti, leč Bůh.

Avšak ještě něco jde z této volby na jevo. Ptejme se, co měli vlastně tito rybáři od jezera Genezaretského vykonati? Měli pro nové učení veškeré lidstvo získati, měli celého světa jim dobytí. Získáme-li lidi pro nějaké dílo, pro nějakou myšlenku, dobýváme vůbec bohatstvím, mocí zbraně, železem a krví, nebo slovem, přesvědčující výmluvností. Všeho toho byli rybáři galilejští prázdni. Sám jejich Mistr zbavil je všech těch prostředků. Vysílaje je do celého světa, pravil jim: „Nemějte zlata ani stříbra, ani peněz v opascích svých, ani mošny na cestě, ani dvou sukní, ani obuvi, ani hůlky. . . . Kdožkoli by nepřijal vás, aniž uposlechne řečí vašich, vyjdouce ven z domu neb města toho, vyrazte prach z nohou svých.“ (Mat. X., 10-14.)

Tedy ani těch nejobyčejnějších prostředků nedává jim Pán, jimiž by získati mohli lidi, On moci slova jim slibuje, řka: „Nepřemýšlejte, kterak anebo co byste mluvili; dánof bude vám v tu hodinu, co byste mluvili.“ (Mat. X., 19.)

Ani úspěchu neslibuje jim Pán, ba naopak kruté pronásledování, okovy, žalář, smrt mučednická očekávají je. „Aj já posílám vás — dí — jako ovce mezi vlky; protož buďte opatrní jako hadové a sprostní jako holubice. Strážte se pak lidí, neb vás budou vydávati do rad a v shromážděních svých budou vás bičovati a před vladaře a před krále voděni budete pro mne, na svědectví jim a národům . . . a budete v nenávisti všechněm pro jméno mé.“ (Mat. X., 17, 18, 22.)

Po lidsku souzeno, není-li to šílenstvím, chtějí vykonati takovým způsobem to veliké, světoborné dílo, jež jim ukládá Pán?

A jaké že je to dílo? Rybáři od jezera Tiberiadského měli jíti předem do světovládnoucího Říma, kde vypínaly se stkvoucí chrámy a oltáře, zasvěcené nejvyšším bohům olympským, tam do přepychné residence všemocných Cesarů, jimž lid božskou úctu prokazoval a ctil je za bohy, tam do učeního světa, kde mudrci z bohův si posměch tropili a lidem opovrhovali, tam do toho bahniště moru a nákazy mravní, do toho smrti páchnoucího močálu nejhrubší smyslnosti, nejhnusnější prostopášnosti a všeho druhu zločinu, jež sám příklad bohův posvěcoval, tam měli jíti tito sprostí rybáři a předstoupiti přede tvář císařů a všeho lidu a volati: Sbořte chrámy, ztroskotejte oltáře od lidské krve se kouřící, ty lide odvráť se od svých model a všech jejich neřestí, vy učenci slyšte blahou zvěstí spasení, vy Cesarové sestupte se zlatých trůnů . . . a vy všickni padněte na kolena a kořte se zde před tímto znamením. Ano vizte, to kříž, to vaše znamení potupy, na němž jen otroky a zločince ukřižujete, vizte to od nynějška budiž vám znamením spásy, a ten, jenž na něm rozpjat visí maje bodení hřebů na rukou a na nohou, a jeho bok jest otevřen a hlava korunou trnovou obtížena, ejhle! toť Bůh váš, jenž s nebe sstoupil a přijav podobu služebníka, aby smrtí svou vykoupil svět, „aby umřel za všecky, aby i ti, kteří živi jsou, již ne sami ze sebe živi byli, ale tomu, který za ně umřel, ale i z mrtvých vstal.“ (II. Kor. V. 15.) To Bůh váš, vy hrdí a pyšní, kteří pohrdáte všemi, již nepatří k vám, kteříž neznáte bližního, aniž za hřích pokládáte to, když jej trýzníte a usmrcujete. Vezměte tento kříž a následujte svého Spasitele v chudobě, v odříkání, v obětech, v lásce „choďte v lásce, jakož i Kristus miloval nás, a vydal sebe za nás v obětování v oběť Bohu, k vůni rozkošné.“ (Ef. V., 2.) A všickni, kteříž v hříších a nepravostech žijete, to Bůh váš, „který dal sebe samého za nás, aby vykoupil nás

od všeliké nepravosti a očistil sobě lid vzácný, následovný dobrých skutků.“ (Tit. II., 14.)

A co bude nám za to a za jakou cenu máme tak učiniti? tážete se. Ne bohatství, ne poklady, ne rozkoše tohoto světa, ne sláva a hodnosti, ne pohodlí a příjemnost tohoto pozemského života, ne všechno toto bude vám za podíl, ale spíše utrpení, pronásledování i smrt; po smrti teprve dobro nejvyšší, krása nepomíjející, život bez konce, království věčné.

Nuže táži se, zdali dílo toto s takovými prostředky a od takových lidí vykonáno býti mohlo?

Vyzývám dějiny za svědky, ať ony mluví, ať dokáží, zdali toto dílo Kristovo bylo do světa uvedeno, zdali světa dobylo a jej přeměnilo?

Sami apoštolé vypravují, jak se jim vedlo při jejich smělém počínání. Sv. Pavel píše: „Mám za to, že Bůh nás apoštoly jako poslední ukázal, jako k smrti oddané; nebo učinění jsme divadlem světu i andělům i lidem. My blázni pro Krista . . . my opovrženi. Až do této hodiny i lačníme, i žízníme, i nazí jsme, i poličkování býváme, ani jistého místa máme . . . zlořečí nám a my dobrořečíme; protivenství trpíme a mile je snášíme; rouhají se nám a my se modlíme; jako smetí tohoto světa učinění jsme a jako povrhel u všech až dosavad.“ (I. Kor. IV. 9—13.) A nejinak bylo za jejich nástupců.

Tři sta let císařové římské pronásledovali křesťanství, ty nejkrutější muky vymýšleli, by z kořene je vyvrátili, ale „krev mučedníků novým byla semenem křesťanů.“ Vyznávači Kristovi trpěli, snášeli a když bylo nejhůře, na poušť, do lesů, pod zem se utíkali, až konečně zazářil svatý kříž na první basilice křesťanské. Hrdý Řím se před ním pokořil a po metropoli své učinil to veškerý svět. Tak dokonáno vítězně dílo rybářů galilejských!

A nyní opět měly by nám dějiny vyprávěti, jak vnitřní rozbroje hrozily podvrátiti zase dílo to, jak nastaly bludy a kacírství; jak barbarští národové hrnoucí se do Evropy zaplaviti chtěly křesťanstvím povstalou vzdělanost; jak strašlivý lži-prorok od Východu ohněm a mečem usiloval vyhladiti křesťanství; jak zhoubný rozkol roztrhl království Boží na zemi; jak náboženské války, reformace a revoluce francouzská strojily Církvě Kristově záhuby; jak i náš věk svou nevěrou, svými převraty, jimiž veškerou společnost na základě křesťanství zbudovanou usiluje vyvrátiti z kořene, hrozným svým příbojem násilím naráží na stavení na skále vystavené, ale nadarmo, nadarmo. Církve Kristova stojí tu pevně, jako

nedobytný hrad, utvrzení pravdy! „Brány pekelné jí nepřemohly a nepřemohou!“

Dnes jako před 18ti věky stojí stavení Církve pevně; dnes září kříž svatý toutéž mocnou září, jako když jej apoštolé ponejprv přinesli do Říma. Z jejich slabosti, z jejich mdloby a nicoty povstalo to dílo Boží, ten největší zázrak na světě, založení a rozšíření Církve, vydávající jasné svědectví o Božství toho, který ji založil a utvrdil.

Toutéž září stkví celému světu i dnes svatý kříž, jej v ruce drží v Římě stařec vetchý, slabý a všech mocných prostředků zbavený, právě tak jako byli apoštolé. A přece před svatým křížem koří se veškerý svět křesťanský, a k onomu starci, nástupci toho, který první přinesl do Říma sv. kříž, s důvěrou, s úctou nevídanou sklání se celý svět katolický i nekatolický, ano i nekřesťanský. Tak právě v dobách, kdy Církev trpí, moc Boží nejjasněji září. „Proto“ praví jeden křesťanský filosof naší doby, August Nicolas, „zářila Církev nejskvěleji za doby pronásledování, neboť tu moc Boží jediné působila a nikoliv prostředky lidské. Šlapali-li ji nohama, znovu a přimějí pozvedla se vzhůru; a tudíž kdykoli Církev prach moci lidské s nohou svých vyrazí a jen na ono dřevo kříže se spolehá, jež překonalo svět, tu jí nastávají vždy její nejslavnější dnové.“

A nyní z tohoto všeho, co tu řečeno, učinme závěr.

Na základě historickém poznali jsme patrně, že z takových prostředků a za takových okolností, jakéž jsme viděli, Církev z lidí povstati nemohla, že tedy tu nejinak leč působení Boží shledávati jsme nuceni; poznáváme, že jest a zůstane dílem Božím, tak, jak pravdou býti se osvědčila slova židovského zákoníka a člena nejvyšší rady Gamaliele.

Když tehda knížata kněžská z moci úřední apoštolům zakazovali, by nekázali „ve jménu Ježíše Krista,“ tu jim odpovéděl Petr: „zdali to jest spravedlivé před obličejem Božím, abychom vás více poslouchali, nežli Boha, — suďte.“ (Sk. IV., 19). I chtěli je zabíti. Tu povstal Gamaliel a řekl jim: „Muži israelští! pilně se rozmyslete při těchto lidech, co máte činiti. Nebo před těmito dny byl Theodas, právě se býti něčím, jehož se pídřžel počet mužů skoro čtyř set, kterýžto zabit jest, a všickni, kteří mu uvěřili, byli rozptýleni a v nic obrázení. Po něm byl Judas Galilejský za dnů přiznávání, a obrátil lid po sobě: i ten zahynul, a všickni, kteřížkoli mu přivolili, byli rozptýleni. A protož nyní pravím vám, odstupte od těchto lidí a nechte jich, nebo jestliže z lidí jest ta rada a neb to dílo, rozpadneť

se: pakli z Boha jest, nebudete ho moci zrušiti, abyste snad nebyli nalezeni i Bohu odporni.“ (Sk. V., 35—39.) I přivolili jemu muži ti.

A nyní pravím, kdyby tak Gamaliel z mrtvých vstal a dílo Kristovo ve světě viděl a nástupce Petrova na trůně římských císařů, zdali by nemusil přiznati s námi: To jest dílo Boží a jeho zakladatel jest Bůh.

II.

Pravá Církev Kristova jest jedna.

„Jeden Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech.“ Ef. IV. 4.

Ježíš Kristus založil Církev a v ní složil poklad svého božského učení. Co se tohoto týče neboli poměru člověka k Bohu neb náboženství, jen Ježíš Kristus jediný mohl o sobě říci: „Já jsem pravda.“ (Jan XIV, 6.), jen jedině mé učení jest pravé a samospasitelné, neboť jsem s nebe je přinesl a proto „žádný nepřichází k Otci, leč skrze mne.“ (Jan XIV, 7.) „Já jsem dvěře, skrze ně vejde-li kdo, spasen bude“ (Jan X, 7.). Protož potvrzuje sv. Petr: „A není v žádném jiném spasení: nebo není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze které bychom měli spaseni býti.“ (Sk. IV, 12.)

Jak pravda jest jen jedna, tak také může býti jen jedna pravá Církev a sice ta, která pravdu tuto drží. Sám protestantský učenec Guizot praví: „Nejpodstatnější znak pravdy jest jednota. Pravda jest jedna jediná a proto lidé, kteří ji přijali, tvoří jednotu. Dvě duchovní společnosti nemohou býti, pravda svou podstatou jen jedna jest. Tak i církev Kristova. Proto jednota, jež jest jejím základem, jest i její největší pýchou.“ Též pohan Cicero v knize o přirozenosti bohův dí: „Ze všech náboženství může jedno pravé býti.“

A ku podivu! přece jest mimo římsko-katolickou Církev mnoho křesťanských vyznání, která vesměs se domnívají: my držíme pravé učení Kristovo.

Než může-li Kristus rozdělen býti? — Kristus, Syn Boží zřídil království Boží na zemi viditelné neboli Církev viditelnou, tedy znatelnou a tak spořádanou, aby všude a

od každého poznána býti mohla, jakožto táž, kterou on zřídil a jak ji zřídil. Nepatrnou vesničku, ležící v hlubokém údolí snadno může pocestný přehlédnouti, ale veliké město, ležící na hoře, musí každý viděti. Bludička sem tam se kmitající za jasné hvězdnaté noci může se přehlédnouti, ale světla slunečního nepozorovati, ano stkvělým žářem svítí v pravé poledne, není ani možno, leč by kdo byl úplně slepým.

Nuže, Církev Kristova jest „město na hoře ležící, svíce na svícen postavená, aby svítla všem.“ (Mat. 5, 14—15); jest vyzvižena nad pahrbky, by oči všech národů na sebe obrátila (Isai. 2, 2—3); jest tedy tak patrně znatelná, že nikdo v ní se nemůže mýliti, nýbrž každý, kdož spasitelné věci viděti chce, musí ji poznati, neboť tak tomu chtěl božský její zakladatel, Sám jí takovými do očí bijícími znaky neboli kritériemi opatřil, aby všem, kdož pravdu hledají, známa byla. A první taková známka jest, že pravá Církev Kristova jest jedna.

P o j e d n á n í.

Jako Bůh jest jeden, jako pravda jest jen jediná: tak také jen jedna Církev může býti prava. A tuto pravou a jedinou Církev zřídil Kristus, Syn Boží, na zemi; praví k Petrovi: „Ty jsi skála a na té skále vzdělám Církev svou.“ (Mat. 16, 18.).

Tuto Církev svou připodobňuje Pán k tělu, jehož mnozí jsou údové; ke stromu, na jehož ratolestích bydlí ptáci nebeští; k poli, na němž pšenice i koukol roste až do času žní; k síti, kteráž z moře tohoto světa dobré i zlé vytahuje; k ovčinci jednomu, ve kterémž všechny ovečky místa mají.

Tuto jednotu žádá Pán Ježíš výslovně, když ve své velekněžské modlitbě při poslední večeři dí: A já slávu, kterou jsi mi dal, dal jsem jim, aby byli jedno, jakož i my jedno jsme“ (Jan XVII, 22).

V podobném smyslu učí také sv. apoštolové: sv. Pavel učí: „Jeden jest Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech,“ (Ef. 4, 4.) a jinde dí: „Jedno tělo mnozí jsme,“ (I. Kor. 10, 17.) a sv. evangelista Lukáš ve Skutcích apoštolských píše: „Toto pak množství věřících bylo jedno srdce a jedna duše (Sk. 4, 32).

Čeho se však tato jednota týče, vysvětluje sv. Kliment Alex., an dí: „Církev jest jedna ve své podstatě, ve svém

Nákladem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (V. Kotrba) v Praze
vyšly následující spisy :

Farní matriky, jich důležitost a vedení.

Napsal Václav Honejšek.

Cena 30 kr.

ŘÍMSKÝ MISSÁL

čili

mešní kniha církve svaté,

již pro věřící v jazyk český upravil a poznámkami liturgickými
opatřil

P. PROKOP BAUDYŠ,
O. S. B.

S povolením nejdůst. kněž. arcib. konsistoře v Praze.

Stran 952. Cena brož. 2 zl., váz. v plátně 2 zl. 50 kr., váz. v kůži
2 zl. 80 kr.

**Prosíme, by na výbornou knihu tu byl lid náš
upozorněn.**

Didon, Ježíš Kristus

právě vyšlým sešitem 11. jest ukončen.

Sešit obsahuje kromě dokončení textu podrobně vypracované přehledy
a ukazovátele, a ve třech barvách vzorně provedenou mapu Palaestiny.

Výtečné dílo to lze dosud koupiti.

Cena seš. 50 kr.

Skrotné desky za 1 zl. expeduje nakladatelstvo.

Veledůstojnému duchovenstvu

k odebrání a laskavému šíření doporučujeme

Zábavy večerní.

Zábavy več. jsou dle úsudku **všech katolických** listů českých výbornou sbírkou vhodné četby pro český lid. *Zábavy večerní* v rámci poutavých, vybraných povídek upevňují a šíří ducha ryze mravného a zbožného, *jsouce tak mocnou podporou duchovenstvu našemu v obnovení dřevní bezúhonnosti a jemnosti mravů lidu našeho.* Jest proto zájmem jeho, by dobrá četba ta vnikla do všech dědin českých. I prosíme, by na *Zábavy večerní* při zakládání knihoven a tam, *kde dosud rozšířeny nejsou,* laskavě se strany veledúst. duchovenstva se pamatovalo.

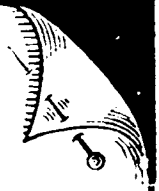
Redakce, již vede dp. Fr. Pohunek, redaktor „Vychovatele“, přičiňuje se, by *Zábavy več.* výbornou pověst svou nejen udržely, ale i dále si zjednávaly, podávajíc *vždy* jen bezvadné plody literatury naší i cizí.

Podepsané nakladatelství milerádo učiní i další kroky u zdokonalení typografického vypravení, nalezne-li snaha jeho u p. t. duchovenstva našeho účinné podpory.

Předplácí se na rok pouze **2 zl.**, ač objem ročníku dostupuje *832 stran.* Předplatné přijímá komiss. Cyrillo-Methodějské knihkupectví (G. Franel) v Praze-I.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství (V. Kotrba)

v Praze 1508-II.

• SEŠIT IV. •

APOLOGETICKÁ KÁZÁNÍ.

KNĚZ JAN EV. HULAKOVSKÝ.

• CENA 40 kr. •

PRAHA.

Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba).

1893.

Veledůstojnému duchovenstvu

k odebírání a laskavému šíření doporučujeme

Zábavy večerní.

Zábavy več. jsou dle úsudku **všech katolických** listů českých výbornou sbírkou vhodné četby pro český lid. *Zábavy večerní* v rámci poutavých, vybraných povídek upevňují a šíří ducha ryze mravného a zbožného, *jsouce tak mocnou podporou duchovenstvu našemu v obnovení dřevní bezúhonnosti a jemnosti mravů lidu našeho.* Jest proto zájmem jeho, by dobrá četba ta vnikla do všech dědin českých. I prosíme, by na *Zábavy večerní* při zakládání knihoven a tam, *kde dosud rozšířeny nejsou,* laskavě se strany veledůst. duchovenstva se pamatovalo.

Redakce, již vede dp. Fr. Pohunek, redaktor „Vychovatele“, přičiňuje se, by *Zábavy več.* výbornou pověst svou nejen udržely, ale i dále si zjednávaly, podávající *vždy* jen bezvadné plody literatury naší i cizí.

Podepsané nakladatelství milerádo učiní i další kroky u zdokonalení typografického vypravení, nalezne-li snaha jeho u p. t. duchovenstva našeho účinné podpory.

Předplácí se na rok pouze **2 zl.**, ač objem ročníku dostupuje *832 stran.* Předplatné přijímá komiss. Cyrillo-Methodějské knihkupectví (G. Franc) v Praze-I.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství (V. Kotrba)

v Praze 1508-II.

učení, ve svém blahém působení, ve svém původu, a ve své víře!“

Zkoušejme tedy, která ze společností křesťanských nese na sobě znak jednoty?

Zdali má ji protestantism? — Víme, že pravdy zjevení Božího ze dvou zřidel prýští: z Písma svatého a z tradice. Ano víme, že tradice neboli ústní podání bylo před Písmem. Kristus Pán nepřikázal apoštolům: „Jděte a pište“, nedal jim žádné knihy do rukou, ani jediného řádku písemného, sám také ničeho nepsal, ale zřejmě jim přikázal: „Učte všechny národy.“ (Mar. XVI., 15.) Jeho svatá vůle byla, by svato-svaté učení jeho živou řečí, slovem z úst vycházejícím, bylo zvěstováno a rozšiřováno, poněvadž živé slovo snadnějšího má k srdci přístupu než slovo psané a mrtvé a poněvadž živá řeč i těm jest vhodna a přiměřena, kteří čísti neumějí neb ku čtení času nemají.

Proto také apoštolé, věrni jsouce rozkazu Páně, rozešli se do veškerého světa, kázali, to jest ústně hlásali učení Kristovo, zakládali církve, udělovali svaté svátosti, ustanovovali své nástupce mnohem dříve, než některé ze sv. evangelíí bylo napsáno. A veškeré učení Kristovo již se vyznávalo a vykonávalo prve, než jen jediné písmeno Bible bylo napsáno.

Nemůže tedy Bible jediným pramenem učení Kristova býti, jelikož ústní podání od počátku Církve bylo, a i tenkrát povždy v Církvi trvalo, když již Písmo Nového zákona bylo napsáno, jakož i proto, že není veškeré učení v Písmě zaznamenáno. Toho výslovně doznávají sv. spisovatelé. Sv. Jan dí: „Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš před obličejem učedníků svých, které nejsou psáni v knize této“ (Jan XX., 38). dí též evangelista: „Jestliž pak i mnoho jiných věcí, kteréž činil Ježíš; kteréž, kdyby měly obzvláště psány býti, mám za to, že by ani sám svět nemohl těch knih přijíti, kteréž by měly psány býti“ (Jan XXI., 25).

A což kdyby byli sv. apoštolové vůbec ničeho z učení Kristova nenapsali, byla by snad víra křesťanská vymřela? Tuto otázku již sv. Ireneus předložil nevěrcům věku svého a jim odpověděl: „Kdyby nám sv. apoštolé žádného písma po sobě nebyli zůstavili, nebylo by nám se řádnou posloupností ústního učení spravovati, kteréž odevzdali těm, již Církve správu svěřili?“ Z té příčiny také svatí apoštolé sami Písmu i tradici tutéž cenu a váhu přikládali, jak průvodno jest ze slov sv. apoštola Pavla k Tessalonickým: „Protož, bratří, stůjte a zachovávejte ustanovení, kterýmž jste se naučili buďto skrze

řeč nebo skrze list náš.“ (II. Tess. II., 14.) a v listě k Timoteovi dí: „Ty tedy, synu můj, posilň se v milosti, kteráž jest v Kristu Ježíši: a co jsi slyšel ode mne před mnohými svědky, to zase svěruj věrným lidem, kteří způsobni budou jiné učiti.“ (II. Tim. II., 1) a sv. Jan píše Gajovi takto: „Mnohoť jsem měl psáti, ale nechtěl jsem černidlem a perem psáti tobě, neboť mám naději, že tě uzřím, a ústy k ústům mluviti budeme.“ (III. Jan XIII., 14.)

Tak tedy jen táž církev, jež oba prameny, Písmo i tradici, za pravidlo víry uznává, chová v sobě celé jednotné učení Kristovo.

Protestantism však této jednoty nemá, protož ústní podání zavrhuje a autority Církve, jež jest jediné strážkyní a vykladatelkou písemného učení, neuznává. A kde takové autority není, tam každému dáno právo, aby si Písmo vykládal dle libosti. Při takové zásadě jest veta po vši jednotě učení a kam taková zásada vede, jest viděti, že od r. 1517., kde se stalo odpadlictví Lutherovo, až do r. 1595 tedy v 78 letech povstalo 270 nových náboženských sekt, samých oprav toho, co dříve za jediné pravidlo platilo. Co komu se zdálo, domníval se, že v Písmě jest obsaženo.

Luther mínil, že jediné víra bez skutků nás spasí a že jsou jen dvě svátosti — a to ovšem vykládal z Písma. Přišel Kalvín a co našel v Písmě? Že skutečná přítomnost Kristova v nejsvětější svátosti oltářní, v kterou ještě Luther věřil, není v pravdě skutečná, nýbrž jen obrazná.

Po něm přišel Tomáš Müncer a našel v Písmě, že pozemské statky a bohatství jsou holá krádež a proto že velmoži a boháči ohněm a mečem vyhlazeni býti mají.

Jan z Leydenu opět našel v Písmě, že poslušnost zákonů jest obmezování svobody lidské a dal se oklamáným lidem provolati za krále Sionského. To vše dalo se jmenem Ducha sv., jenž v Písmě mluví k lidem skrze osvícení rozumu.

Než není-li to spíše ponížení, zatemnění rozumu? Vizme, Luther věřil ještě v Božství Kristovo; přišel Socín, který v Kristu viděl jen velikého člověka, Kant zavrhl již Písmo a podržel jen to učení, pokud se týká mravů; Straus popřel božského původu Písma a vyhlásil obsah jeho za mythy; přišli jiní, kteří uznávali jen potřebu rozumového náboženství, až konečně Hegel hlásal úplné bezbožství.

A všichni tito lidé a jich přívrženci jsou protestanté, ačkoli již dávno přestali býti křesťany. Marně tedy hledáš u protestantů znaku pravé církve Kristovy — jednoty. Nemají jednoty u víře, nemají jednoty ve svátostech, nemají jednoty

v kázni, nemají též jednotné hlavy a nemohou jí míti dle vlastního základního pravidla, dle něhož každému se na vůli dává, Písmo sobě vyhledati dle libosti a rozumu.

A jako u protestantů, tak není jednoty v církvi pravoslavné. Tu jest patriarchát v Konstantinopoli, tam svatý synod v Rusku; politickou jednotu vykazují oba, ale duchovní jednoty tu není; co tu opět rozkolníků, starověrcův a jiných sektářů!

Tak se věc má i s církví anglikánskou. Sotva dekretoval smilný a ukrutný král Jindřich VIII.: „Nechci míti papeže, toliko biskupy, přišli presbyteriáni a pravili: žádných biskupů více, toliko kněží; a pak přišli Calvinisté a pravili: žádných kněží, toliko pastory; přišli predikanti a opět pravili: žádných pastorů více, toliko jen kazatelé; přišli Kvakerové a pravili: žádných kazatelů, toliko učitele a proroky. Tak celé to stavení hierarchické, jež zbudoval král a parlament anglický, sesulo se a jednota jeho leží v troskách.

A u prostřed těchto zřícenin a trosek známých společností křesťanských vypíná se tu na skále pevné stavení jakožto jednotná nedobytná tvrz, na níž nadarmo útočí nepřátelé — jest to Církev katolická, při níž historie nezná po devatenácté století žádné změny; učení, kteréž hlásal Pán Ježíš a sv. apoštolové drží podnes; tytéž svátosti, které ustanovil Pán Ježíš, až do dnes rozdává; totéž zřízení, jako měla za časů apoštolských, má až podnes; tytéž svátosti, které udíleli sv. apoštolé, udílí dodnes jejich nástupci, jednu viditelnou hlavu, kterou ustanovil sám Pán Ježíš ve sv. Petru, má až podnes v nepřetržité od něho posloupnosti v římském papeži. Ani čas, ani prostor nezměnil její jednoty: katolík z doby katakomb poznal by v papeži římském viditelnou hlavu Církve tak jako katolík v Paříži a katolík v Pekiu ku poznali by se po společném „Credo“.

Tak jedině Církev katolická smí se honositi prvním znakem pravé Církve Kristovy — znakem jednoty.

A právě proto, že Církev naše jest jedna, jest také pravá Církev Kristova, ježto drží ona jediná pravé učení Pána Ježíše, pravou víru.

A nyní promluvíti sluší ještě o tak zvané „neviditelné církvi duchové“, již sobě nepřátelé Církve katolické vymyslili, tvrdíce, že „jedině pravá církev jest neviditelné duchovní spojení všech těch, kteří věří a ctnostně žijí.“

Zní to krásně, skoro poeticky, mysliti si církev jakožto nějakou tajemnou říši duchů, beze všeho organismu, beze

všeho věroučení, beze všech výkonů a zákonů — toho všeho duchové nepotřebují, ježto žijí v jakési tajemné říši, kde neviditelným poutem lásky a víry sloučení jsou v jednu duchovní společnost, která neznajíc žádných zevnějších známek a vyznání tvoří církev neviditelnou, pravou to církev duchovní.

Toť ovšem krásně zní, ale necht' nám ti, kdož takto mluví, laskavě povědí: kdy, kde a od koho tato duchovní církev byla založena? Podle jakých známek sebe sama a údové její mezi sebou se poznávají?

Církev Kristova to býti nemůže, neboť Kristus Pán založil Církev viditelnou. Ona jest to město ležící na hoře, o němž mluví Pán v evangeliu (Mat. V, 14.), že nemůže skryto býti; ona jest ten stan, jež postavil Pán v slunci (Žlm. XVIII, 5.) to est: učinil jej zjevným neb veřejným a viditelným; ona jest ta svíce postavená na svícnu (Mat. V., 15.) tak, že nemůže býti ve tmách, nemůže býti nevidána. Dobře tedy dí sv. Augustin: „Ve slunci jest postavena, ne ve tmách, nýbrž ve světle . . . Co řeknu více? Jací to slepcové, kdož tak veliké hory nevidí; kdož naproti svíci, postavené na svícnu, oči zavírají?“

Kristus založil Církev jakožto organismus živý, proto mluvil o stromě, na jehož ratolestech bydlejí ptáci nebeští, (Mat. 13, 31.); o kvasu, který proniká mouku, až kysá (Mat. 13, 33.) o síti vržené do moře a ze všelikého druhu rybího shromažďující (Mat. 13, 47.), o ovčinci, do něhož přivéstí musí i jiné ovoce (Jan 10, 16.). A sv. apoštol Pavel nazývá Církev „tělem Kristovým“ (Ef. IV., 11.), ne tělem mrtvým, ale živým. Může-li pak duch od těla býti oddělen? Podobně dějiny svaté i světské dokazují, že Církev od svého původu byla vždy skutečnou, viditelnou, opravdu žijící a nikoliv jen nějakou smyšlenou ideální institucí. Pravdu tedy dí sv. Augustin, když praví: „Kteríž se Církve drží, jež se rozširuje a roste ve všech národech a po veškeré zemi, nenásledují ovšem myšlénky lidské, alebrž slib a skutek Boží.“

III.

Církev Kristova jest svatá.

„Svatí buďte, nebo i já svatý jsem.“
I. Petr 1, 16.

Jednota jest známkou pravosti Církvě Kristovy. Jedině naše Církev honosí se jednotou. K ní pak přistupuje známka jiná, jež rovněž svědčí o jejím božském původu, a jest to „svatost“.

Nazývajíce Církev „svatou“ netvrdíme, jako by snad měla pro každého, kdož údem jejím jest, jakousi zvláštní privilej neboli výsadu na svatost, nikoli, neboť údové její jsou lidé a lidé ti mají svobodnou vůli, všude pak, kde účinkuje svobodná vůle, rozličné zjevy se dostavují, buďto dobré nebo zlé. Církev jest tělo, jehož duše a hlava jest Kristus. Jako však na těle zdraví a churaví údové býti mohou, tak i v Církvi spravedliví i nespravedliví, svatí i hříšní, mohou býti pospolu. Proto Pán Ježíš přirovnává Církev svou k roli, na níž pšenice i koukol roste; k síti, která v sobě dobré i nedobré ryby zdržuje; k večeradlu, kde hodní a nehodní hosté jsou; k humnu, na němž nalézá se pšenice i pleva, on mluví o věrných i nevěrných služebnících, o moudrých i nemoudrých pannách. Oddělení pak jedněch od druhých stane se teprve tenkrát, až řekne nebeský hospodář žencům. „Seberte nejprve koukol a svažte jej v snopy ku spálení, ale pšenici shromážděte do stodoly mé.“ (Mat. 13, 30.)

Ne tedy k údům obecně neboli v celém souhrnu nese se známka svatosti Církvě, nýbrž jen po tom rozumu, že svatá jest ve svém původu, ve svém učení, ve svých prostředcích i ve svém účelu.

A v tomto smyslu svatá jest jediné Církev naše katolická.

P o j e d n á n í.

Církev Kristova jest svatá ve svém původci a zakladateli. Její zakladatel jest Ježíš Kristus, Syn Boží, Bůh sám, tolikerymi svědectvími osvědčený; On dílo své založil na zemi, je svým nástupcům odevzdal, ale opět skrze Ducha svatého, jenž Otci i Synu rovný jest Bůh, dokonal.

A jaká v základu svém Církev svatá jest, tak svaté jest i její učení. Ona podává nám nejpřesnější ponětí o Bohu, nejčistší má mravouku, nejpřesnější hlásá povinnosti k Bohu, k sobě samému a k bližnímu, bezpečně nás poučuje o životě po smrti, a jediné slibuje blaženost, jež jest pravým nadpřirozeným cílem člověka. A jako v učení, podobně svatou jest ve svých prostředcích, svatých svátostech, z nichž se nám jako ze sedmi pramenů prýští hojně milost Boží, kteřížto pramenové vytryskují z jediné opět studnice, ana se otevřela v boku Pána Ježíše otevřeném při jeho smrti. A tato smrt Páně jest obětí smírčí, pro niž Bůh odpustil pokolení lidskému, z níž se stal poklad nesmírných zásluh dobytých před Bohem, a jichž opět účastni bývají věřící při stále se obnovující památce této nejsvětější oběti, neboli při mši svaté.

Oběť tato ustanovena samým Pánem Ježíšem při poslední večeři, jest obětí nejčistší a nejsvětější. Ne méně svatými jsou i prostředky, které Kristus Pán sám v Církvě své ustanovil. Tak ve křtu sv. obnovuje se život duchovní, sv. biřmováním nabývá křesťan síly a pevnosti, jako v nejsvětější Svátosti pokrmu duchovního; lékem pak pro nemocnou duši jest sv. pokání, jímž dostává se jí uzdravení, v posledním pomazání znovu dochází duši posily k nejhoršímu boji, k zápasu se smrtí, ale i často pozdravení tělesného; konečně ve svátostech svěcení kněžstva a stavu manželského, nejdůležitějších to stavech ve společnosti lidské, uděluje se zvláštní milosti, by se těžké povinnosti stavu těchto také svatě vykonávati mohly.

Konečně též v účelu svém svatá jest Církev Kristova, neboť účelem jejím není nic jiného, leč právě posvěcení, to jest co možná nejvyšší dokonalost mravní neboli svatost sama. Dít zajisté sv. Pavel k Efezským: „Bůh vyvolil nás skrze Krista, abychom byli svatí a neposkvrnění před obličejem jeho v lásce.“ (Ef. 1, 4.) A podobně sv. Petr: „Podle toho, kterýž povolal vás, svatého, i vy ve všem obcování vašem svatí buďte, nebo psáno jest: Svatí buďte, neb i já svatý jsem.“ (I. Petr 1, 15.)

Z těchto důvodů patrno jest, že pravá Církev Kristova nemůže býti jiná, leč ta, jíž přísluší také známka svatosti, nebo tak píše sv. Pavel: „Kristus miloval Církev a sebe samého vydal za ni, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo života, aby sám sobě učinil Církev slavnou, nemající poskvrn, ani vrásky neb cosi takového, ale aby byla svatá a neposkvrněná.“ (Ef. 5, 25—27.)

Zkoušejme tedy opět, které z křesťanských společností přísluší známka svatosti!

Ať již pozorujeme původce nebo zakladatele protestantismu, nebo k jejich učení prohledáme, jistě se přesvědčíme, že sborům protestantským známky svatosti nikterak přiřkládati nesluší. Hlavní původcové protestantismu byli Luther v Německu, Kalvín ve Švýcařích a ve Francii, a Jindřich VIII., král anglický. U nich nebyla to touha po svatosti, jež je vedla k tomu, že opustili Církev svou, nýbrž naopak prostopášnost a nemravnost je k tomu přivedla, Luthera, aby mohl odhoditi nepohodlné sliby řeholní, najmě slib čistoty a ženu pojatai; Zwingliho, aby proti vrchnostem mohl lid poštvati a se mstiti; Jindřicha anglického, aby mohl manželek svých se zbaviti; jednu odpraviti kázal a druhou zapudil, aby mohl zase jinou pojatai, tedy život jejich náleží historii a ta o nich nemůže říci, že svatě žili.

Tací tedy byli zakladatelé nového učení, a jakého to učení? Zavrhli tradici, zavrhli svátosti, mši svatou, ano veškeré obřady; učení přesné tak překrucovali, že z toho až hrozné války a rozbroje povstávaly.

A vedlo-li snad to učení k mravnému a ctnostnému životu? Stávali se jím lidé lepšími a šlechetnějšími? Nechť zde stojí svědectví muže na slovo vzatého a souvěkého, Erasma Rotterdamského, jenž píše: „Jak se mám přesvědčiti, že lidé tito (t. j. protestanté) jsou od Ducha svatého, ježto jejich mravy tak velice od jeho učení se vzdalují. Jindy činilo Evangelium z divokých tiché, z loupežníků dobrodince, z nepokojných pokojné, z pomlouvačů laskavé; ale tito novotáři jsou jako vzteklí, podvodem přivlastňují sobě cizí statky, dělají všudy nepokoje a na cti utrhnají i svým vlastním dobrodincům.“ A sám Luther vede sobě mnohdykráté nářek, že učením jeho lid lepším se nestává; pišeť učenému přívrženci svému, Mustovi takto: „Svět veškeren jest ďábelský a lidé samými ďábly se stali“ a opět: „Svět den ode dne se horší a pořád špatnějším se stává. Lidé jsou mstivější, lakomější, necitelnější a odbojnější, slovem daleko horší než za časů papežství.“

Ale snad lépe se věc má u protestantů anglických, zvláště u tak zvaných puritanů se chváli přesnost mravního života. Již v počátku svém, majíce základ v kalvinismu, proti samé církvi anglikanské učinili vzpouru a arcibiskup Lend a sám král Karel I. byli jimi utraceni.

Než i církvi pravoslavné nelze přiřkládati známku svatosti. Historie o samém vůdci Phociovi a Michalovi Caeru-

lariu svědčí, že ze ctižádosti jen odtrhli se od Církvě společné.

Zbývá tedy, bychom zkoušeli, zda Církev naše může se nazývati svatou. V pravdě jest svatou příčinou původce svého, kterýmž není nižádný člověk, nižádné stvoření, ale Ježíš Kristus, Syn Boží, jenž ji vzdělal na skále. Rovněž tak svatosvaté jest její učení, učení, jež lidi k nejvyšší možné šlechetnosti a mravnosti vede; učení, jež všeliký hřích zapovídá a ku ctnosti vybízí: učení, jež naléhá na to, aby věřící přikázání Boží plnili netoliko dle slova, nýbrž i dle ducha, netoliko zevnitř, nýbrž i myšlení, i žádosti dle nich spravovali; učení, jež i k nejvyšší možné dokonalosti vede, předkládajíc evangelické rady, dobrovolnou chudobu, čistotu a poslušenství.

A kde více pramenů milosti Boží se duším otvírá, kde se více a mocnějších prostředků k ctnosti a k svatému životu nachází, není-li v Církvě naší? Ze sedmi svátostí prýští se katolíkovi očištění duše, posvěcení a ospravedlnění k životu věčnému.

Dále jen v naší Církvě koná se pravá a jediná oběť Nového zákona, již Kristus Pán na hoře Kalvarii dokonal a při poslední večeři ustanovil. Zde na oltářích katolických jest Kristus v nejvelebnější Svátosti skutečně, opravdu a podstatně s tělem a krví svou přítomen, zde denně jako pravý Beránek Boží se za nás obětuje svému nebeskému Otci, bychom od hříchu byli obmyti a posvěceni.

A což více, jak výborných má Církev naše ustanovení, jež ku svatému životu nad míru napomáhají. Ona schvaluje panictví a pannenství. Bezženstvím staví kněží jako světlo na svícen, by všem svítili příkladem, a by toliko pamětlivi byli těch věcí, kteréž Pána Ježíše jsou, by neměli starostí rodinných, by tím spíše se oddávali službě svých bližních, každým časem, i v nejnebezpečnějších nemocích nehrozili se přinášeti útěchu nemocným, ano hotovi byli, v konání povinností svých umříti.

Manželství pak v ní jest světější, než u všech jiných vyznání; tím, že jest nerozlučitelné, stává se právě bezpečnějším svazkem lásky, aby vychování dítek bylo tím jistější a nábožnější.

A mimo svátosti má Církev naše mnoho jiných posvátných řádů a služebností, které víru rozmáhají, naději upevňují a lásku rozhojňují. A protož každá duše, ve kteréž se víra katolická vedle úmyslu Církvě ujímá, také čistou,

ušlechtilou a svatou se stává. Tak jistě dějiny tomu nasvědčují. Není krásnějšího obrazu, než jaký podává sv. Lukáš o prvých věřících: „Byliť jedna duše, jedno srdce.“ A podobně jak utěšený obraz rozvinuje historie o Církvi naší právě v dobách nejhorších za časů krvavého pronásledování. Církev v katakombách jest nejskvělejším zrcadlem její svatosti a také největší počet Svatých zplodila. Ale i ve všech pozdějších stoletích jest mučednictví největším heroismem, jakýž jen pravé křesťanství na světlo vydává. V kruté seči, ve vřavě bitevní, s mečem v ruce umřítí na bojišti, jest za čestné a obdivuhodné pokládáno, a přece není k tomu tak zvláštní zmužilosti zapotřebí, ale s čelem jasným, rukou holou, s výrazem radosti ve tváři, jakoby největším štěstím zde na světě to bylo, jíti vstříc smrti nejukrutnější, nejbolestnější, jako to činívali věřící v cirku římském, neb jako to činí missionáři v krajinách pohanských, neb jako to činili i horliví kněží v čas revoluce francouzské neb i za nejnovější doby za komuny Pařížské se stalo, to jest jediné pravý heroismus, jehož schopni jsou jen ti, kteří svatě žijí a za svatou věc umírají.

I netřeba dalších důkazů, že jediné Církvi katolické známka svatosti přísluší jakožto pravé Církvi Kristově.

IV.

Církev Kristova musí býti obecná.

„A bude kázáno evangelium po všem světě na svědectví národům.“

Mat. 24, 14.

Je-li jednota a svatost znakem pravé Církve, musí býti znakem pravosti její také to, co Pán Ježíš vyjádřil slovy k apoštolům, řka: „Jdouce po všem světě kažte evangelium všemu stvoření“. (Mar. 16, 15.)

Dle těchto slov Kristových nesmí kázání evangelia obmezeno býti ani časem ani prostorem, a církev, jež toto evangelium chová, musí býti určena pro všechny lidi, pro všechna místa a po všechny časy, neboli jinými slovy: Církev Kristova musí býti obecná, jinak katolická. A to znamená: její učení nesmí toliko jen některému zvláštnímu národu, ale

všem lidem vůbec přiměřeno a vhodno býti, všemu pokolení lidskému k blaženému a ctnostnému životu sloužití a to nejen na některém místě, v jedné zemi nebo v jednom díle světa, nýbrž po veškerém známém světě, a také ne jen v některé době, v některém století, nýbrž v nepřetržitém trvání po všechny věky věkův až do skonání světa.

Tato obecnost neboli katoličnost jest tedy další známkou pravé Církve Kristovy.

P o j e d n á n í.

Že Církev Kristova musí býti katolická v tom smyslu a rozumu, jak v přístupu bylo vyloženo, jest průvodno ze slov, kterými již v Starém Zákoně bylo o ní předpovědíno, nebo již v zaslíbení svém o Messiaši dí Bůh: „A požehnání budou v potomstvu tvém všickni národové země“ (I. Mojž. 12, 18.), a žalmista Páně pje: „Rozpomenou a obrátí se k Hospodinu všechny končiny země a klaněti se budou před obličejem jeho všechny čeledi národů“. (Žlm. 21, 28.) A Isaiáš prorok dí: „Aj dal jsem tě za světlo jiným národům, abys byl spasení mé až do končin země“. (Is. 49, 6.) Podobně i prorok Daniel: „Viděl jsem u vidění nočním a aj s oblaky nebeskými jako syn člověka přicházel a až k starému dnův přišel a před obličejem jeho obětovali jej. I dal jsem jemu moc, a čest a království: a všickni lidé a pokolení a jazykové sloužití budou jemu; nebo panství jeho jest panství věčné, které nebude odjato a království jeho, kteréž nebude zrušeno“ (Dan. 7, 13. 14.), a též prorok Malachiáš dí: „Od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy“. (Mal. 1, 11.) A slov proroků dotvrzují výrokové Nového Zákona, dí sám Spasitel: „A bude kázáno toto evangelium o království po všem světě na svědectví všem národům“ (Mat. 24, 14.) a k apoštolům pravil: „Přijměte Ducha svatého a budete mi svědkové v Jerusalemě i v Judstvu a v Samaří a až do posledních končin země“. (Sk. 1, 8.) A sv. apoštol Pavel píše: „Nejprve zajisté díky činím Bohu svému skrze Ježíše Krista za vás za všechny, že víra vaše rozhlašuje se po všem světě“ (Řím. 1, 8.), a v I. listě k Timotheovi píše: „Bůh chce, aby všickni lidé spasení byli a ku poznání pravdy přišli“ (I. Tim. 2, 4.).

Z nepopíratelných výroků těch jde na jevo, že Církev Kristova jest obecná, neboli že Kristus Církev svou ustanovil pro všechny lidi, pro všechna místa a pro všechny časy. Pějet

žalmista Páně: „Panovati bude od moře k moři“ (Žlm. LXXI, 8.) a sv. Augustin dí: Proto nazývá se katolickou, poněvadž povšechně dokonalá jsouc, v ničem nepokulhává, a po všem světě jest rozšířena“.

Zkoumejme tedy, která ze známých společností křesťanských má známku všeobecnosti neboli katoličnosti na sobě.

Může-li protestantism honositi se obecností? Nechtť tu mluví svědek, kterýž sám jsa protestantem, vydá o své společnosti jistě nejspolehlivější svědectví. Francouzský protestant Vinet dí: „Protestantism není organickým tělesem; žije sice, ale toliko mocným popudem, jehož se mu dostalo v šestnáctém století, a to z účinků tehdejších politických událostí a nacionalních živelů: ale tento život ztrácí stále na své životní síle: trámy povolují, podpůrné pilíře se lámou, klenba se rozsedává a celé to pyšné stavení hrozí sesutím; může se míti za to, že jsou jisté protestanté, ale protestantismu není“ (totiž jako náboženství). Je-li pravdivé toto svědectví, jakou má tedy protestantism vyhlídku do budoucnosti? Jako pýcha rozumu byla jeho vznikem, tak takový bude i jeho pád. Nelze tu neviděti, že protestantism rychlým krokem přechází v pouhý rationalism, to jest úplné zapírání křesťanství. Toho dotvrzuje protestantský filosof Hartmann sám, když dí: „Není to náhodou historickou, že právě nyní katolicism největším úsilím k soustředění a k utvrzení své moci pílí: kdežto protestantism od křesťanství se vzdaluje a v posledních důsledcích své hlavní zásady z něho úplně se vyzouvá.“

Co pak se týče protestantismu v Anglii, vyznati sluší, že by anglikánská církev ráda sobě získala známku obecnosti, aspoň pokud se týče rozšiřování víry. Pravda jest, žádný jiný národ nemá k tomu tak výhodného a širokého pole, jako národ anglický se svými na sta milionů čítajícími obyvateli v Indii, a také žádný národ nevydává tolik milionů peněz na rozdávání biblí, jako národ anglický, ale jaké jest toho ovoce? Kde není požehnání Božího, tam marné jest všecko úsilí lidské. Samy anglické noviny (Monthly Review 1822) dosvědčují, že celé lodi s nákladem biblí nebylo s to, aby jediného Brahmina byly obrátily na víru. A takové církvi zajisté nepřináleží název „obecná“.

A podobně jest to s církví pravoslavnou; její obecnost obmezena jest na panství carské, jehož vláda sáhá tak daleko, jak daleko dosahuje carův meč. Obecnost pravoslavné církve jest jen lokální.

A tak všechny křesťanské společnosti, jež se od pravé Církve Kristovy odštěpily, jsou lokálně obmezeny, podobají

se stromu bez větví, jedině Církev naše, kterou sami nepřátelé nejinak než „katolickou“ nazývají, jest strom, jehož větve sahají do veškerého světa, tak že ptáci nebeští, rozliční národové, přilétají a bydlejí na ratolestech jeho. Katoličnost Církve Kristovy jest zároveň zázrakem, dokazujícím, že jest původu Božského a proto také žádné jiné Církvě, jež povstaly buď ctižádostí neb převráceností lidskou, přináležeti nemůže. Toho patrným důkazem jsou dějiny. Jako blud tak i ctižádost lidská nemůže nikdy dospěti k všeobecnosti, třeba se rozšiřovaly široko daleko, přijde doba, přijde chvíle, kde noha jejich musí ustáti, jakási vyšší moc volá jim vstříc: Až potud a nic dále! Kambyses nalezá v Egyptě nepřekonatelnou překážku tak, jako Alexandr na březích posvátného Indu; Hannibal musí ustoupiti před Římany; jen moc slova Kristova nezná mezí, jí nezadrží ni žádná překážka na světě, evangelium hlásá se všemu stvoření, tak že sv. Pavel mohl již v prvném století psáti Římanům: „Víra vaše rozhlašuje se po všem světě“. (Řím. 1, 8.) Podobně dí Tertullian: „Kristovo království a jméno všude se přijímá, všude se věří, ode všech národů se ctí, všude se mu poklona činí... Když nás zabijíte, množíme se. krev mučedníků je semenem křesťanů... Jsme jako ode včera a naplnili jsme všechny kraje vaše, vaše města, hrady, ostrovy, posádky, sbory i tábory; vaše třídy, desetiny, královský hrad, senát a veřejné soudnice.“

A táž církev římská jest i Církví naší; ona jest to stavení na skále, jehož brány pekelné nikdy nepřemohou; mocná panovnice, krásná jako slunce, spanilá jako měsíc, hrozná jako šik vojska spořádaný; před ní moře utíká a poušť se vzdaluje, na temena srázných alp a nebetyčných kordiler položila nohu svou a snížily se před ní; po veškerém světě chodí a všude doma jest, devatenácte století viděla a nestárne; trůny se bořily, národy zašly, jen ona týž a týž trvá. Na Sionu utvrzena jest a v městě svatém přebývá její. Dome zlatý, věže Davidova, světlo osvěcující každého člověka přicházejícího na tento svět, tebe velebím vyznáním: Věřím v svatou Církev obecnou.

V.

Církev Kristova jest apoštolská.

„Ty jsi skála a na té skále vzdělám
církev svou“.
Mat. 16, 16.

Pán Ježíš ve své řeči, kterou se před svým utrpením loučil se svými apoštoly, přirovnává se k vinnému keři, jehož ratolesti jsou apoštolé, řka k nim: „Jako ratolesť nemůže nésti ovoce sama ze sebe, nezůstane-li při kmeni: tak i vy, leč zůstanete-li ve mně. Jáť jsem vinný kmen, vy ratolesti; kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé, nebo beze mne nemůžete nic učiniti. Jestli kdo ve mne nezůstane, vyvržen bude jako ratolesť a uschne a seberou jej a uvrhnou na oheň“ (Jan XV., 1—6.).

A v pravdě stojí zde Církev Kristova jako veliký strom, jehož kmen jest Pán Ježíš; jehož hlavní větve jsou apoštolé a jejich vedlejšími větvemi jsou ostatní pastýři duchovní, kteří však všickni jen ve spojení s kmenem živoucí sílu a a šťávu dostávají a tudíž jen od kmene život svůj mají. Odtrhne-li se od kmene ratolesť, nedostává se jí více od kmene živoucí síly, přestává žiti, usychá, nebo jestliže se taková ratolesť jinam zasadí a stane-li se kořenem, z něhož nový strom sice zroste, tu již není v nižádném spojení s matičným kmenem božského stromu Církve Kristovy.

Z toho vychází na jevo čtvrtá známka pravosti Církve Kristovy, aby spojení své v nepřetržité řadě po všecka století, od počátku až na naše doby, tak jako spojení větvíček s hlavními větvemi a těchto zase s kmenem dokázati mohla, s onou Církví, kterou Kristus Pán založil na sv. apoštolech neboli jinými slovy, že musí býti apoštolská, jak dotvrzuje sv. Pavel: „Již tedy nejste hosté a příchozí, ale jste měšťané svatých a domácí Boží vzdělaní na základě apoštolském a prorockém, kdež jest nejhlubší úhelný kámen sám Kristus Ježíš“ (Ef. II., 19. 20.).

Vizme tedy, které církvi tato známka přísluší.

P o j e d n á n í.

Když se v Církvi katolické světí biskup, tu se světitel svěcenice táže: „Máš-li poslání apoštolské?“ a tu pak se předčítá „brevě“, to jest listina, kterou svatý Otec svěcenice

potvrzuje za biskupa. Kdybychom se nyní Phocia, Jindřicha VIII. a Luthera tázali: Zakladatelé nové víry, kde máte posláni apoštolské? Dokažte, že jste v nepřetržitém spojení s prvou Církví apoštolskou, jinak jste větve od kmene Kristova stromu odpadlé, nemající v něm žádného života více. Jaká se nám dá odpověď? Patriarcha Phocius vyhlásil primát apoštolské stolice za ustanovení lidské, a raději podal se světskému panovníku, jen aby pýchu svou ukojil. Není-li to patrná lež, primát že má býti ustanovení lidské? Neřekl-li Božský zakladatel Petrovi: „Ty jsi skála a na té skále vzdělám církev svou“ (Mat. 16, 16.) a „tobě dávám klíče království nebeského: cokoli svážeš na zemi, bude svázáno na nebi, a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi“ (Mat. 16, 19.), a ještě: „Pasiž beránky mé, pasíž ovce mé“. (Jan 21, 15—17.) A Jindřich VIII., nešlechtný král anglický, sám sebe za hlavu církve vyhlásil a Luther před branami Wittenberskými spálil bullu papeže Lva X., aby vlastnoručně přetrhl spojení s Církví, která jej za kněze povolala.

To tedy je to apoštolské posláni zakladatelů nových učení. Aneb snad odpovědí: My jsme od samého Boha posláni. Nuže, čím dokážete tohoto posláni? Jakým zázrakem dokážete, že jste od Boha posláni? Zdaž jste jen jediného chromého uzdravili? volá k nim Erasmus Rotterdamský. Snad jste činily divy a zázraky jako Mojžíš a apoštolé? Avšak nevíme o žádných. Vědomo jest také, že ani učením ani životem svým neosvědčili se býti pravými poslanci Božími. Proto právem se o nich může říci, co řekl Tertullian již v druhém století o bludařích věku svého: „Co jste? Kdy a odkud jste přišli? Co děláte, nejsouce děti mé na polích mých? Co ty, Marcione — rozuměj Luthere — dříví sekáš v lese mém? Kdo ti, Valentine — můžeme říci, Jindřichu králi — dovolil, moje prameny odváděti? A jakým právem ty, Appelle — vezme ty Phocie a ty Michaeli řecký — přesazuješ moje mezníky? Moje jest všecko. A vy ostatní, proč sejete na statcích mých? Jáť jsem v držení od starodávna, mám právo pevné a stálé od těch, kterýmž všecko to prve náleželo, veztež, jsem dědičkou apoštolů.“

A tak v pravdě jest, jediné Církev katolická jest pravou dědičkou apoštolů. Zkoumejme jen genealogii vrchních pastýřů na stolicí Petrově, na té skále, na níž vzdělal Kristus Pán Církev svou. Tu shledáváme právě za doby naší slavného papeže Leona XIII., jenž jest řádným nástupcem Pia IX., tak jako tento byl řádným nástupcem Řehoře XVI. a tento opět Pia VIII., a tento zase Leona XII. a tento v nepřetržité

řadě až na Klimenta, Kleta a Lina, jenž nástupcem byl sv. Petra, jehož Pán Ježíš za hlavu Církvě ustanovil.

A tak i biskupové, kteříž za našich dnů jsou, obdrželi svou moc od jiných, a tito zase od jiných, a tak pořadem až k samým apoštolům, kteříž od nikoho jiného, leč od samého Pána Krista tu moc obdrželi, kdvž jim pravil: „Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás.“

A jako biskupové jsou řádní nástupcové svatých apoštolů, tak každý církevní kněz, od biskupa zřízený, jest novým Štěpánem, novým Filipem, novým vyslancem a sluhou Páně, jemuž platí slova Kristova: „Jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého.“

Taková jest tedy genealogie Církvě katolické a jako může se říci, že rodokmen Krista Pána, nehledě k Jeho Božství, až k Adamovi sahá, tak podobně lze tvrditi, že zase Církev, kterou založil, jest nejstarší království na světě. Proto pravdu děl onen katolický granátník, který svého protestantského soudruha, jenž svou víru vychvaloval, odbyl těmito slovy: „Mlč, kamaráde, tvoje víra není ani tak stará, jako náš pluk“. Ani nevěda, vážnou tu vyřkl pravdu. Vždyť jen v žilách pravého těla křesťanského proudí krev apoštolská, a jako v lidském organismu původ příkladně šlechtický nelze jinak dokázati leč pokrevenstvím, podobně jedná-li se o původ pravé Církvě, vykázáti se musí pokrevním příbuzenstvím v nepřetržité posloupnosti od sv. apoštolů. To však může jedině Církev katolická, jejíž původ sahá k samým apoštolům, tak jako původ těchto k samému Pánu Ježíši. A proto jedině jen Církev naše nazývati se smí apoštolskou.

Marně se namáhají ti, kteří se od Církvě katolické odštěpili, jako ulomené větve od kmene, aby spojitost svou s Kristem a jeho apoštolskou Církví dovedli. Vypůjčili si sice jméno Kristovo, ale nemají s ním spojení, jsou jako nepravý šlechtic, který se chlubí sice znakem šlechtickým, ale v jehož žilách není krve šlechtické, aniž může pokrevenstvím dokázati, že od šlechtice pochází. Po všecky doby sektáři a novotáři hleděli získati svým novotám přívrženců, namlouvajíce jim, že učení jejich jest učení apoštolské, ale kde dokáží, že dostalo se jim moci od sv. apoštolů, že byli od nich posláni? — Jen biskupové Církvě katolické mají toto apoštolské poslání, jakž s dostatek tu jest dokázáno, a proto také jen Církev katolická apoštolskou sluje.

A poněvadž tedy, jak z pojednání těchto průvodno jest, toliko Církev katolická všecky známky pravé Církvě

Kristovy na sobě má, leží na bíledni, že ona jediná jest pravou od Pána Ježíše založenou Církví; ona jest jedinou pravou chotí, s kterou Kristus Ježíš na věky se zasnoubil; tou jedinou pokladnicí, v níž všechny poklady duchovní lásky, milosti a dobroty své složil, aby lidstvu ku spáse sloužily; ona tou jedinou studnicí, z níž živé vody vytryskují duším k občerstvení; tou jedinou pravou archou Noemovou, pravou loďičkou Petrovou, kteráž člověka přeplaviti může do bezpečného přístavu spasení věčného.

VI.

Církev Kristova má jednu nejvyšší hlavu.

„Pasiž beránky mé, pasíž ovce mé.“
Jan 21, 16.

Historickou pravdou jest, že Kristus Ježíš založil Království Boží na zemi neboli Církev svou jakožto společnost viditelnou. Takli tomu jest, tedy Církev právě proto, že jest společností viditelnou, musí míti své organické zřízení. Rozumně zajisté soudíme, že v každé společnosti potřebí jest nejvyššího úřadu, kterýž by všechny údy pospolu držel, vše potřebné zařizoval a v obecnou známost uváděl, a který by nad kázní a pořádkem bděl. Kde jeden každý úd společnosti podle své vlastní vůle jednati může, žádné vyšší autority nad sebou neuznává, tam panuje libovůle, zmatek a nepořádek, tam vlastně ani žádné společnosti není. A čím větší jest nějaká společnost, tím větší a nutnější jeví se potřeba jednoho nejvyššího ředitele, nebo — jak obyčej říkati jest — jedné nejvyšší hlavy. A že se tak ve všech velkých společnostech, ať je státy, království, říše nazýváme, stávalo a stává, učí historie. I zkušenost tomu nasvědčuje, že tak ve všech odvětvích společenského života shledáváme.

Tak tedy to, co rozum káže, čeho dosvědčuje historie a co zkušenost potvrzuje, toho by byl Božský zakladatel Církev při své nejvyšší moudrosti snad opomenul? Měla-li od něho založená společnost býti tělem bez hlavy? Myšlenka tato příčí se rozumu, dějinám i duchu evangelia. A přece protestanté i rozkolníci tak tvrdí, pravíce, že Kristus nejvyšší moc neboli autoritu učení a řízení Církev odevzdal

toliko svým dvanácti apoštolům, a jestliže Petrovi jakousi přednost dal, táž prý týkala se jen jeho osoby, byla pouhou privileji, která smrtí Petrovou vzala za své.

Jest věru se diviti, jak takové mínění naskrze učení evangelickému se přičící, jak tato do očí bijící nepravda mohla míti místa a býti příčinou veliké roztržky mezi církví východní a západní. Dějiny učí, že to byla nezrocená ctižádost a žárlivost patriarchů cařihradských se strany jedné, a neobmezená panovačnost carů ruských se strany druhé, které tento neblahý rozkol neboli schisma zavinity. Aby však vinu svou zastřeli, tu pak ovšem ono uvedené mínění zastávají, že v Církvi Kristově popřednictví neboli primatu není.

Avšak proti nepravdě a bludu stojí svatá a neklamná pravda: Církev Kristova má jednu nejvyšší hlavu a touto jest nástupce Petrův, římský papež.

P o j e d n á n í.

Církev Kristova jest mohutný strom, jehož větve do všech dílů světa sahají; údové této největší společnosti na zemi jsou po veškerém světě rozptýleni; kterak by setrvali v jednotě, kdyby nejvyššího správce a ředitele neměli? Co stává se včelám, když se jim odejme královna, co přihází se ovcím, nemají-li pastýře: to by stalo se Církvi, kdyby neměla nejvyšší hlavy. A proto nejsvětější zakladatel Církve, pokud zde ještě na zemi dlel, ustanovil sv. Petra za hlavu Církve své a jemu nejvyšší moc a přednost udělil.

Že právě Petr vyvolen za hlavu Církve, viděti v tom toliko vůli Božského zakladatele a zvláštní ustanovení v jeho Církvi, neboť Petr jakousi zvláštní přirozenou povznešeností nad ostatní apoštoly nevynikal, ano spíše za mnohými stál. Tak sv. Matouš a sv. Jan, tento orel Pathmoský, byli zvlášť způsobili, aby psali život Pána Ježíše, a sv. Pavel, jenž až do třetího nebe vzat byl, vynikal neobyčejnou učeností, jak nesmrtelné jeho epištoly dosvědčují, a hle, přece žádného z nich Pán Ježíš nevyvolil. Kdo by neznamenal v tom vůli Páně a zvláštní úmysl nebo řízení jeho Božské prozřetelnosti?

A tento úmysl svůj, učiniti Petra hlavou Církve, dal Pán Ježíš zřejmě a výslovně na jevo, když mu pravil: „Ty jsi Šimon, syn Jonášův, ty slouiti budeš Kefaš, jenž se vykládá: Petr — skála“ (Jan 1, 42.). A od této chvíle vždy

určitěji vycházejí na světlo úmysly Páně, jakéž měl s knížetem apoštolským.

Dle židovských ponětí znamenalo změnění jména velikou událost, jakýsi nový stav věcí nebo nové, zvlášt vznešené povolání, nebo zvláštní štěstí, vůbec něco neobyčejného. Tak změněno jméno Abrama v Abraham na památku úmluvy s Bohem, a jméno Jakob v Israel na památku zápasu s andělem. Abraham stal se hlavou velikého národu: i není-li na jevě, že Pán Ježíš, zakladatel Církve, změniv jméno Šimon ve jméno Petr, chtěl ukázati, že tohoto Petra učiní základním kamenem stavení, kteréž na skále vystavěl a jehož brány pekelné nepřemohou?

Avšak ještě větší váhy, než slovo „Petr“, jsou vyznamenání, kterými Pán Ježíš Petra přede všemi apoštoly opět a opět vyznačoval. Za Petra platil daň chrámovou; Petr chodil s ním po moři, za Petra se zvlášt modlil, po svém z mrtvých vstání jemu nejprve mezi ostatními apoštoly se ukázal; jemu jen předpovídá způsob budoucí smrti mučednické.

A jsou ještě jiné události, které Petra staví do popředí: Petr to byl, jenž první vyznal, že Ježíš Kristus jest Synem Božím; Petr první z apoštolů uviděl vzkříšeného Pána; i anděl u hrobu Páně pravil ženám: „Jděte a zvěstujte to učedníkům i Petrovi.“

Toť zajisté nejsou události pouze nahodilé, ale jsou takého rázu, že z nich vychází na světlo popřednictví Petrovo. Avšak nade vši pochybnost a s největší jistotou ustanovení primátu dotvrzují slova Kristova. Když totiž Petr ve své skálopevné víře a s ohnivou vřelostí své lásky vyznal Božství Kristovo, řekl mu Pán památná slova: „Ty jsi Petr a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné jí nepřemohou.“ (Mat. 16, 18.) Tato slova mluvil Pán Ježíš u přítomnosti všech apoštolů a přece žádného z nich nejmenoval, než Petra. Že pak tím nebeský Pán Petra vyznamenati a nade všechny apoštoly výše postavití chtěl, zřejměji vysvítá z následujících slov: „A tobě dám klíče království nebeského“, neboť odevzdání klíčů znamená: nejvyšší moc někomu odevzdati. Co pak zde Pán Ježíš obrazně řekl, vysvětluje dalšími slovy: „Cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Mohl-li Pán zřejměji mluvit? Kdyby tak světský mocnář řekl svému dvořenínu: „Na tebe vzkládám své království, odcházím a proto odevzdávám ti klíče od celého domu i od celého království, cokoli ustanovíš, nařídíš neb zapovíš, vše buď tak, jako

kdybych já to učinil: tu by zajisté nikdo nepochyboval, že král tomu dvořenínu nejvyšší moc odevzdal. Práví-li to však Kristus Petrovi, osmělují se protivníci tvrditi, že tím žádné vyšší moci nedal Petrovi, než jako ostatním apoštolům. Cos takového tvrditi, není již více zaslepenost, to jest jen zlá vůle a umíněnost. Necht' jen popatří tito protivníci, zdali to neznamená povýšení Petrovo nad ostatní apoštoly, když Pán Ježíš za něho se modlil a jemu pravil: „Já pak prosil jsem za tebe, aby nezahynula víra tvá: a ty někdy obrátě se potvrzoval bratří svých“ (Luk. 22, 32.). Neměl by tedy ten, k němuž Pán taková slova praví, jemuž dává moc potvrzovati ve víře svaté apoštoly, jenž zvláštní modlitbou samého Pána Ježíše posily k tomu dostává, neměl by ten, jehož Pán ustanovil základním kamenem své budovy, jemuž odevzdal klíče domu svého, nic více býti, než ostatní jeho soudruzi, než ostatní apoštolé?

Než toto vše byla toliko zaslíbení a předpovědění, byly to jen přípravy k velikému a nejdůležitějšímu úřadu, kterýž Pán Ježíš ve své Církvi ustanovil, a v nějž nejprvnějšího uvázal apoštola Petra. Ano sv. Petr byl první dosazen na stolicí papežskou. Stalo se to takto. Pán Ježíš se tázal Petra třikráte: „Petře, miluješ mne?“ na znamení, že větší lásky od něho požaduje, a když Petr odpověděl: „Pane, ty víš, že tě miluji“, řekl jemu samému ponejprv i po druhé: „Pasiž beránky mé“ a po třetí: „Pasiž ovce mé“ (Jan 21, 15—17.). Těmi slovy učinil jej Pán pastýřem nad celým stádem, hlavou nad celou Církví, vrchním nad duchovenstvem i nad ostatními věřícími. Zřejmějšího ustanovení ani býti nemůže.

Ostatně víme, že Petr si také dobře vědom byl této nejvyšší moci a tohoto úřadu, a dle toho také jednal. On to byl, který se o to postaral, aby na místě Jidášově zvolen byl nový apoštol (Sk. 1, 15.); on prvý mezi apoštoly také první zázrak učinil (Sk. 3, 6.); on ve shromáždění apoštolů měl vždy první místo, jeho hlas a rozsudek byl vždy nejprve slyšán. Tak se stalo, když vznikla pochybnost, zdali pohané do Církve mohou již připuštění býti; tak bylo, když se rokovalo, mají-li ze židů na víru obrácení také obřady zákona Mojžíšova zachovávat. Při té příležitosti pronesl sv. Petr památná slova: „Muži, bratři, vy víte, že od dávných dnů mezi námi Bůh vyvolil, aby skrze ústa má slyšeli národové slovo evangelia a uvěřili.“ A dokládá Písmo: „Mlčelo pak všecko množství“ (Sk. 15, 12.). A sv. Petr to byl, který před veleradou neohroženě zastával věc apoštolů; on první podniká cestu apoštolskou po církevních jednotách v Judei, Ga-

lilei a Samaří; on jest to, jenž rozsudek nad Ananiášem a Safírou vynesl; on jest to, jenž první kletbu, první anathema nad Šimonem čarodějníkem vyřkl.

Ale Petr nejen sám jako hlava Církve si vedl, i apoštolé jej za to uznávali; sv. evangelisté jej vždy na prvním místě kladou, ač nebyl první mezi apoštoly od Pána povolán, a sv. evangelista Matouš výslovně jej jmenuje prvním (Mat. 10, 2.); veliký apoštol sv. Pavel, ač byl od samého Pána na víru obrácen a „nádobou vyvolenou“ ustanoven, aby nesl jméno jeho mezi pohany, přece toto od samého Pána Ježíše uložené poslání nekonal dříve, než by byl slyšel sv. Petra v Jerusalemě, s ním se poradil a vše ujednal.

Kromě těchto svědectví Písma máme i církevní tradici, kteráž hned z prvopočátku primat Petrův nade vši pochybnost staví. Církev Antiochenská uznávala Petra za vrchního pastýře, ač byla založena od Pavla a Barnabáše; podobně uznávala popřednictví Petrovo církev Alexandrinská, neboť ji z Říma skrze sv. Marka spravoval.

Tak tedy pevně stojí stolice papežská a první papež na ní sv. Petr. Marna jest ovšem i námitka odpůrců papežství, že primát s Petrem také přestal. Jaký to nerozum! Kristus Pán nezaložil Církev jen na čas, nýbrž na všechny časy; jako tedy Církev nemůže přestati, tak také nemůže přestati její hlava, a jako Petr žije a učí ve svých nástupcích, tak i primát jeho stojí a státi bude při nich po všechny věky. A kdyby neměl trvati, nebylo by lze pochopiti, proč by jej Pán Ježíš jen ustanovil po čas apoštolský, kde ho nejméně potřebí bylo, ježto všickni apoštolé měli kromobyčejné dary duchovní, a věřící byli všickni víry pevné, a bludů žádných nebylo. Než ať vydají místo nás svědectví dějiny Církve. Jisto jest, že po smrti Petrově práva primátu vykonávali jeho nástupcové. Druhý sněm církevní v Nicei oznamuje všem věkům, že dědic stolice sv. Petra a také primát jeho má. Biskup, jenž sídlí v Římě, jest hlava a kníže všech patriarchův; neboť jest první jako Petr, jemuž jakožto náměstkou Kristovu v celé křesťanské Církvi dána jest moc nad veškerými národy.“ Také druhý sněm Efesský ustanovil, že svatý Petr ve svých nástupcích dále žije. V tom smyslu mluví také sv. Otcové. Sv. Bonaventura dí: „Co by se stalo z Církve, kdyby nebyl jeden, jenž má právomocnost nade všemi?“ „Jako jeden jest Bůh, tak i v Církvi katolické jeden nejvyšší biskup býti má,“ dí sv. Cyprian.

I sami střízliví protestanté tak soudí. Protestant William Cobden dí: „Buď musí se pravda Písma popírati

nebo uznati, že Ježíš Kristus ve své Církvi po všecha pokolení, jednu nejvyšší hlavu byl ustanovil.“

A v pravdě toť jest učení Církve, kteréž hlásá a hlasati nepřestane po všechny věky věkův.

VII.

Nejvyšší hlava Církve musí býti neomylná, pokud se učení víry a mravů týká.

„Já jsem prosil za tebe, aby nezhynula víra tvá.“ Luk. 22, 32.

Ustanovení nejvyšší hlavy v Církvi jest ustanovením Božím, neboť sám Kristus, Syn Boží, ustanovil Petra za nástupce svého; a jako Pán Ježíš, věčná pravda, nemohl se mýliti: tak zajisté nepřipustí, aby jeho nástupce u věcech učení víry a mravů mohl se mýliti. Kdyby nástupce Kristův jakožto nejvyšší hlava Církve nebyl před omylem chráněn, pak by jistě ustanovení toto nemohlo se nazývati Božským, neboť vše, co od Boha pochází, a Božského původu, nesmí podléhati nižádnému omylu.

Každá jmenem Božím mluvící autorita musí mluvit pravdu, jinak by nemohla vyžadovati, aby se jí věřilo. Kdyby tedy se připustilo, že papež jakožto nejvyšší autorita Církve může se mýliti, pak by nesměl žádati, aby věřící výroky jeho jakožto výroky nejvyšší autority v Církvi, pokud se víry a mravů týká, byli poslušni a za výroky neomylné je měli. A kdyby toho nevyžadoval, pak by také náboženství nebo víra, nebo Církev, jejíž hlavou jest, nikterak Božskými nazývati se nemohly.

Samo náboženství naše, jsouc pravé zjevení Boží, nutně toho vyžaduje, aby nejvyšší hlava Církve nemohla se mýliti ve věcech naší spásy se týkajících, čili aby byla v učení víry a křesťanských mravů neomylná.

P o j e d n á n í.

Jako Jerusalemem byl posvátným městem židovstvu, tak křesťanstvu stal se Řím městem svatým, novým Jerusalemem. Jako jindy k městu Davidovu obracely se zraky celého Vy-

chodu, tak veškeré křesťanstvo ze všech světa konců obrací zraky své k Římu. Tam ve věčném městě jest posvátný vršek, jež svou důležitostí se rovná hoře Sinaji a svou památností hoře Táboru. Jako s hory Sinaji ohlašoval sám Hospodin lidu Israelskému nezměnitelný a neomylný zákon, tak s onoho vršku v Římě ohlašují se podobné příkazy pro veškeren svět, odtud hlásají se neomylná slova náměstka Kristova; a jako při proměnění Páně horu Tábor obkličilo nebeské světlo, všelikou krásu pozemskou leskem svým převyšující: tak i tento vršek září světlem, jež po devatenácté století do všech světa končin vysílá paprsky pravé osvěty, křesťanské vzdělanosti. Právem od pradávna má tento vrch jméno „hora věštby“ neboli „vatikan“ (vaticinium), neboť tam sídlí věstec, jehož duch jest zvláštním předmětem milosti a nadání Ducha svatého, a jenž, kdykoli mluví se stolice Petrovy nebo — jak se obyčejně říká — „ex cathedra“ jakožto hlava Církve a nejvyšší pastýř nejinak, nežli neomylné výroky činí.

Tak tomu učí neklamné slovo Boží. Pán Ježíš učinil jej „skálou, na které vzdělal církev svou a které brány pekelné nepřemohou.“ V branách odbývaly se u židů soudy, míní se tedy tím slovem moc vrchnosti, bran dobývá nepřítel a vchází jimi do města, a to znamená mocnosti nepřátelské ať na zemi nebo pod zemí. I neměla by tato slova pravého významu, kdyby základ, na němž stojí stavení, mohl se otrásti, čím by celé stavení se sesulo, nebo kdyby nepřátelské moci mohly ho podvrátiti, jinými slovy: stavení Církve neobstálo by bez pohromy, kdyby základ a hlava byly podrobeny omylu. Nemá-li Církev přemožena býti, musí vždy pravé víry, pravého učení Kristova ostříhati; kdyby víra její nebyla před každým omylem chráněna, a snad se znečistiti a pokaziti mohla: tu přestala by býti pravou Církví Kristovou, skála by padla a stavení Církve Boží by se sesulo.

Další výrok Páně jest: „Tobě dávám klíče království nebeského: cožkoli svážeš na zemi bude svázáno na nebi a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno na nebi.“ I přislubuje Pán Ježíš Petrovi a tedy i jeho nástupcům, že vše, cokoli zřídí na zemi, bude schváleno a uznáno na nebi. Již tato slova zahrnují v sobě neomylnost, neboť nikdy by nebyl Pán Ježíš předem dal svého schválení a nebeského potvrzení nařízení, jež učiní jeho zástupce na zemi, kdyby tento mohl se mýlit. Pán Ježíš proto dává k tomu své schválení, ježto jsa vševědoucí ví, že na zemi hlava Církve nikdy nic

takového neučiní, čeho by nemohl schváliti na nebi, proto právě, že jest Jím samým chráněna před každým omylem pokud se týká učení víry a mravů, jak ještě zřejměji nasvědčují slova následující.

Pán Ježíš pravil k Petrovi: „Šimone, Šimone, aj satan žádal o vás, aby vás tříbil jako pšenici.“ Tato slova praví Pán o všech apoštolích, ale ta, jež následují, mluvil toliko k Petrovi: „ale já jsem prosil za tebe, aby nezhylnula víra tvá, a ty někdy obrátě se, potvrzoval bratří svých.“ (Luk. XXII., 32.)

Ne tedy apoštolům, nýbrž toliko Petrovi piislibuje svou zvláštní pomoc, aby nikdy víra jeho nezhylnula a by on potvrzoval bratří svých. Kdo, táži se, by směl jen pochybovati o moci oné modlitby, kterou Pán sám za Petra konal? A jak by Petr mohl potvrzovati jiných, kdyby sám nebyl utvrzen a před každým omylem chráněn?

Konečně pravil Pán: „Pasiž beránky, pasíž ovce mé“ tedy celé stádo. Ale pastvou rozumí se zde pastva duchovní a tať jest především učení víry. Jak by tedy nejvyšší pastýř mohl pásiti stádo Kristovo, jak by mohl dávati duchovní pastvu i beránkům i ovečkám, kdyby neměl jistoty, že to pastva dobrá, pastva pravého učení?

A tak jistě Písmo sv. hlásá zřejmě neomylnost nejvyšší hlavy Církvě. K tomu přistupuje souhlas sv. Otců církevních. Tak dí sv. Petr Chrysologus: „Petr, který na svém stolci žije a prvnictví má, podává pravdu víry, všem ji hledajícím, všem o ni prosícím.“ A sv. Alfons Liguori: „Vysvítá to z patnácté kapitoly Skutků apoštolů, ježto na prvním sněmu svatý Petr to byl, jenž nejhlavněji oč se jednalo, rozhodl, neboť on to byl, který všem mlčení příkázav, všelikou pochybnost odstranil, řka: „Muži bratří, vy víte, že od dávných dnů mezi vámi Bůh vyvolil mne, aby skrze ústa má slyšeli národové evangelium a uvěřili (Sk. XV., 7.). Tímto slovem nás poučuje, že Bůh jedině jemu a jeho nástupcům udělil moc, poučovati národy o tom, co věřiti mají. Napotom pokračuje: „Proč tedy pokoušíte Boha, vzkládající na hrdlo učedníků jeho?“ Toť jsou — dokládá onen světec — zajisté slova učitele a mistra, jenž pravdu hlásá.“

I z podstaty primatu jakožto nutný výsledek plyne neomylnost nejvyšší hlavy Církvě. Papež jest hlavou, která řídí veškeré údy, papež jest základ, který celé stavení drží, jest vrchní pastýř, který pase celé stádo. Kdyby nejvyšší hlava podléhala omylům, pak by ustanovení jeho jako nej-

vyšší hlavy musila býti opravována od údů, pak by základ musil býti posilován od stavení, pak by pastýř musil býti veden od stáda, což jest nejen věcí nemístnou a nelogickou, ale nedá se s úmyslem a ustanovením Kristovým nikterak srovnati, jinak by apoštol národů nemohl nazývati Církev „domem Božím, sloupem a utvrzením pravdy“ (I. Tim. III. 15.)

I to jest uvážení hodno. že kdyby nebyl papež neomylným když rozhoduje o výročí víry a mravů se týkajících, celá Církev by škodu vzítí mohla, neboť často i nemožno jest, sněm církevní položit, ježto mohou tu býti neodvratné překážky, příkladně válka, násilné zadržetí biskupův a jiné příčiny, pro které by sněm církevní nemohl se ve skutek uvést; záležitost církevní však nedala by se odložit, a nalehavá potřeba by vyžadovala neodkladného rozhodnutí, kdo měl by tu pozdvihnouti hlasu, ne-li sama hlava Církve? Ale jak by jej měl pozdvihnouti, kdy se mohlo míti za to, že hlas jeho není bžze klamu a úmyslu? Také dějiny tomu nasvědčují, že papežové ve věcech víry a mravů nepobloudili. Aspoň nepodařilo se toho posud ani bludařům ani nevěrcům, kteří stejnou nenávistí proti Církvi katolické plnou, by dokázali, že Církev jen v jediném článku od víry se odchýlila.

Ovšem proti tomu odpůrcové namítají, že prý i sám Petr Krista Pána zapřel. To byla slabost lidská, nikoli však dogmatický omyl; zde jednal Petr jakožto člověk, neučil však jako vrchní pastýř; měl sice již tenkrát zaslíbení veliká, byl vyhlídnut za hlavu Církve, byla mu neomylnost přislíbená, ale za prvního papeže ustanoven ještě nebyl, to se stalo teprve po vzkříšení Páně, krátce před jeho na nebe vstoupením. Ostatně byl tenkrát duch apoštola Petra neobyčejnou bázní zaujat, tak že nejednal sebevědomě, svobodně a normálně, proto theologové požadují jakožto nezbytné podmínky neomylných výroků, aby papež byl úplně svoboden a aby mluvil „ex cathedra“ čili z úřadu svého, to jest, aby mluvil jako nejvyšší pastýř a učitel, tedy jako osoba úřední, nikoli jako osoba soukromá.

A jestliže se odpůrcové právě dějepisu dovolávají, že někteří papežové pobloudili, jako že papež Liberius podepsal vyznání o víře Ariánské, nebo že papež Honorius pobloudil v otázce o dvojí vůli a dvojí působivosti o Kristu, nebo Jan XXIII. o bezprostředném nazírání na Boha, neb i Bonifác VIII. o poměru moci duchovní ku moci světské: tož

dávno tyto domněnky od historiků na slovo vzatých uvedeny jsou na pravou míru.

A kdybychom připustili, že papež, jsa člověkem, také podléhá slabosti lidské i tenkrát, když rozhoduje jakožto hlava církve, tu pak zajisté důvěřovati dlužno v Prozřetelnost Boží, která nikdy nedopustí a dopustiti nemůže, aby Božské učení víry mohlo býti jen nejmenším bludem neb omylem znečistěno, jinak by nebyla pravdou slova Kristova: „Aj, já s vámi jsem až do skonání světa.“ (Mat. XXVIII., 20.)

A tak na pravdě postaveno jest, že koncil vatikanský prohlašuje dogma o neomylnosti papežově žádného nového učení neustanovil, nýbrž jen za článek víry prohlásil, co ode dávna již v Církvi bylo věreno.

Učení o životě věčném.

I.

O věčnosti.

„Věřím v život věčný.“

Symb. apost.

Základní pravdy našeho svatého náboženství jsou jako základní zdi stavení, jemuž schází střecha, jako dílo, jemuž má teprve koruna býti posazena.

Přehledněme si ještě jednou od základu toto duchovní stavení! Bůh, nejdokonalejší bytost, jen z pouhé lásky stvořil člověka, a člověk stal se této lásky nehodným. Bůh jako otec nepřestal milovati dítek svých a byla to opět láska, kteráž poslala Syna Božího člověčenstvím přioděného, na tento svět, aby skrze něho spasen byl svět. A zase to byla láska Syna Božího, ona přinesla za člověka oběť, aby člověk mohl se stát zase hodným zaslíbení Božího. Proto učil, vystavil příklad ctnosti a ukázal cestu, jak by člověk na této cestě k mravní dokonalosti dospěl až ku podobnosti Bohu, což cílem bylo jeho stvoření. Ale člověk jest pln bídy a slabosti, a tu opět láska to jest Ducha svatého, jež mu světlem svým přispívá ku poznání pravdy a milostí svou ku konání dobrého.

A všechny ty dary a milosti, všecka ta dobrodiní a všecka ta láska, jež nám prokázal trojedíný Bůh, neměla by míti jiného cíle, leč pro tento svět, pro tu píď času, kterou žijeme, jen pro tento krátký život pozemský? Nikoliv, volá tu víra, cíl náš jest vyšší, jest jiný život na onom světě, jest věčnost.

Arciť nemůžeme jinak přijíti do onoho života leč těsnou branou hrobovou, a tak bychom nyní ozbrojeni jsouce pochodní víry mohli spěšně projíti touto úzkou branou do onoho života, než tu na prahu, kde život vezdejší přestává a nový začíná, volá nám hlas víře nepřátelský: Stůj, moho, až sem a nic dále, vždyť po smrti není jiného života, není žádné věčnosti!

Snad mnohého hlas ten zarazí, snad jeho vírou v budoucí život otřese, ale neotřese učením Církve, neotřese pravdou, již naše Credo vyznává dvanáctým článkem: Věřím v život věčný.

Zkoumejme tedy důvody, jež tento článek podpírají, jsou to předem tradicionelní podání národů, hlas rozumu a hlas víry.

P o j e d n á n í.

Všecky veliké myšlenky a pravdy, jež hýbají lidstvem, trojím způsobem se vyznávají a potomstvu podávají, totiž pomníky, událostmi a naukami. Tuto trojí cestu prošla také veliká myšlenka o budoucím životě a proto ať již pozorujeme lidstvo doby nynější, nebo ať zajdeme do dob dávno minulých, ať se otážeme divochů, nebo národů vzdělaných, všude nacházíme trojí toto svědectví o veliké pravdě, jež zní: Věřím v život věčný.

Pravda ta mluví k nám skrze památníky — to jsou svatá pole, obehnaná zdí, aby se lišila od obyčejné půdy, již ruka lidska vzdělává, a aby tělesné pozůstatky, jež v sobě chovají, před pohanou a znesvěcením chránila; to jest jednoduchá vrstva prsti, kterou ruka zbožná kráší vonným kvítím, nebo kamenný pomník, jehož nápis nám zachovává památku toho, kdož pod ním leží, nebo nádherná hrobka připomínajíc nám velikost, bohatství, slávu neb důstojnost, která byla a již není, která jako dým se rozplynula.

Aneb jsou to náhrobky z hrubých kamenů, kterými divoch pokrývá jámu, kam některého svého milého ukládá; jest to posvátná chýže, kamž bojovníky v řady klade; jest to vysutá rohož s kostmi zemřelého, pověšena na větvích vysokých stromů, kterou jemně pohybuje vzdušný věterek, jako když starostlivé rámě milující matky dítě sladce kolébá.

Aneb jsou to nebetyčné pyramidy nebo kamenné sarkofagy, kam Egypťan balsamované mrtvoly ukládá jako novorozeňátka plenkami a obvazky zavázané, aneb jsou to skalní sluje a jeskyně, kam Israelita mrtvoly kladl, a jež vně kamenem uzavíral, který bíle natíral, aby jaksi hrůzu tomu místu odňal, kde rád u svých milých prodléval, jim své strasti žaloval, u nich plakal a útěchy hledal; aneb jsou to popelnice, v kterých choval pohan posvátný popel těch, již mu milí a drazí byli.

Proč, tážeme se, proč a odkud tato péče o tělo, kteréž hnije, odkud až úzkostlivá starost o ten trochu země a prachu, v něž se rozkládá? „Zvíře,“ praví Chateaubriand, „nezná rakve, nezná rovu, nestará se o kosti svých rodičů, ono jich ani nezná, kdy překoná potřeby svého mládí. Mezi všemi tvory jest jediný člověk, který sbírá popel svojincův a jej v uctivosti má.“ Těla zvířat jsou určena buď pro jatky, nebo leckdes pohozena jsou na pospas dravcům, kteří je krvožiznivými drápy rozsápají. Ale těla lidská pochovávají se s úctou a nábožností; člověk rád zapomíná na jejich zacházení, a proto o nich praví, že spí, proto místa, kde odpočívají, nazývá místa odpočinutí, místa spánku.

A proč to? proč skoro u všech národů tak shledáváme? Bylo by tomu tak, kdyby jakési vnitřné přesvědčení nepronikalo veškeré lidstvo, že tělo není celým člověkem, a že to něco, co v něm žilo, čemu tělo jen schránkou a obalem bylo, nezemřelo, že tato jiskra životní, ať již se jmenuje jakkoli, svítí dále, že tato síla života žije dále, kdežto její schránka podléhá zákonům všeho pomíjejícího?

A toto vnitřní přesvědčení vyjadřuje lidstvo svými činy, které ještě mnohem zřejměji mluví, než pomníky. Ti, kteří se z tohoto světa odebrali, nepřetrhují veškeré spojení s těmi, kteří tu ještě pozůstali; oni tvoří jakýsi neviditelný, tajemný svět, který stále obletuje pozemčany a s nimi tajemné spojení mají; pozemčan jich vyhledává, na ně myslí, s nimi mluví, jim oběti a dary lásky přináší. Jiní opět o nich soudí, že jim jest konati daleké cesty a proto dávají jim do rakve peníze i stravu; opět jiní mají za to, že to zaměstnání, jež zde na zemi provozovali, také v něm na onom světě pokračují, zvláště o bojovnících tak soudí, a proto jim do hrobu dávají zbraně, helmy, pancíře, meče, aby se tam také proti nepřátelům brániti mohli. Jiní opět vystylají jim lůžko kvítím, okuřují je vonným kadidlem, pálí posvátné světlo a staří jim i oběti krvavé přinášeli.

Snad tyto památné obyčeje a obřady mnohým učencům nejsou ničím, nižádným důvodem přesvědčujícím. Připouštíme, že by bylo tomu tak, kdyby se tyto činy pozorovaly jen u jednotlivců; ale když toto vědomí o pokračování života zemřelých pronika celý národ, veškeré lidstvo uctívání zemřelých na jevo dává, takové osvědčení zajisté padá velice na váhu tím více, když k tomu přistupují ještě podobná věroučení.

Egyptané věřili, že duše spravedlivých po pozemském putování do nebeského obydlí Osirova připuštěny budou.

Phoinikové, zbožňovatelé sil přírodních, měli za to, že Alonim totiž duše vyvolené určeny jsou k věčné blaženosti. Chaldeové hlásali obnovení světa, kde duším zase nový život nastane. Peršané trásli se před Arihmanem, zloduchem, vražedníkem prvního člověka, který v podsvětí duše od nečistých duchů, Darvand zvaných, nejhoršími mukami trápití dává, ale těšili se také, že duše dobrých přijdou do obydlí světla, kde je dobrý duch Ormuzd uvítá. Indové posílají duše zemřelých do nebeských sfer, kde oděny světlym tělem jako stkvoucí hvězdy se třpytí mezi bohy. Řecko a Řím měly svůj Olymp a černý Tartarus a pole elysejská, tak jako Keltové a Germané svá sídla blaženosti.

I básníci o životě věčném pějí a myslící mudrcové o něm vypovídají. „Po smrti, učí Platon, přijde duše, která zde svatě žila, k božské bytosti, která jest nesmrtelná a plná moudrosti“ a Cicero dí: „Když duše svých okovů zbavena bude, jde tam, kam jí náklonnost její vede, vidí všechno v krásnějším a jasnějším světle a nic jí více nepřekáží.“ „A tento smrtelný život, dí Seneka, jest jen předehtou jiného, lepšího, trvalejšího; — jest jako narození, v němž světlo jiného světa zříme a den smrti, jehož se jako konce vašeho života obáváte, jest jen červánek věčného dne.“

A podivno, tato podání starého světa našla podobného ohlasu tam za mořem, když Kolumbus odkryl svět nový, jež tam sice v rozličných obměnách se nalézala, ale nikde v žádné krajině tohoto rozsáhlého dílu světa nescházela.

Odkud tento podivuhodný souhlas? Odnikud leč z prastarodice lidské, kterou sledovati můžeme až k prvnímu člověku, který i po svém pádu zachoval vědomí své nesmrtelnosti, jež od pokolení na pokolení přecházelo.

A tak jsou nám tato, až přerozmanitá podání národů důkazem a svědectvím, že v nich obsaženo jest jádro z prazjevení, a tato pravda zní: člověk neumírá zcela, po smrti jest život jiný, jest věčnost a tato nemůže býti stejná pro ty, kteří zde dobře žili a pro ty, kteří zde špatně žili.

II.

V předešlé úvaze tázali jsme se všech národů, jaké jest v příčině budoucího života jejich mínění, pozorně jsme naslouchali hlasům jejich, a hle! jako mohutná ozvěna ze všech

všudy končin světa slyšeli jsme ozývati se hlas: „Věříme, že po smrti jest ještě trvání života.“

Takový mohutný projev veškerého lidstva, tento všeobecný souhlas nemůže nám býti jistě ve vyhledávání pravdy tohoto článku svědectvím lhostejným, ano jest v té příčině svědectvím velice závažným, nic méně nemůžeme na něm přestati a jest se nám ještě jinde ohlédati po důvodech ještě závažnějších a více přesvědčujících, které by pravdu tu potvrzovaly.

Obraťme pozornost na sebe a zpytujeme důvody, které nám o budoucím životu poskytuje rozum, toto světlo duchovního života, které jistě bude moci nám tuto temnou a záhadnou stránku poněkud jasněji osvítiti.

P o j e d n á n í.

Netřeba nám dokazovati, že v přirozenosti naší jest něco, co zcela neodvislé jest od hmoty těla, co jest samostatné, sebevědomé, neboli jinými slovy: netřeba dokazovati, že člověk má duši. Duše jest to, jež očím dává zrak a sluch udílí uším; duše jest to, jež jazyku řeč, ústům chuť a všem údům poskytuje pohybování. A cokoli jest v člověku života, cokoli smyslu, co krásy, to jest dobrodiní duše. Tělo jest jen pokrývka duše, a duše se v ně jako roucho obléká. Ale nepřestává býti ten, kdož roucho odkládá: tak také duše nepřestává býti, když schránku svou odkládá, když tělo umírá.

První a nezbytná vlastnost duše jest právě, že „jest“ a protože jest, nemůže svou vlastní bytost nikdy ztratiti. „Mohla by ji ztratiti,“ praví sv. Tomáš; „jen tenkrát, kdyby sama od sebe se odděliti mohla, což jest nemožno.“ I Cicero praví: „Duch lidský jest si toho vědom, že žádnou cizí silou, nýbrž svou vlastní mocí, sám sebou, se hýbe, a nikdy nemůže se státi, aby sám sebe se zhostil nebo se zničil, což právě jest jeho nesmrtelnost.“

A kdyby celý svět, všechny živly přírody se spikly, aby duši zničily, tu ta bytost, která nemá nic hmotného na sobě, která jest duchová, nemá ničeho se obávati, i kdyby celý svět zahynul, neboť jakožto bytost duchová není ze žádných částí, třeba sebe menších, složena, a proto nemůže se zase v částky rozpadnouti, nemůže zničena býti. V tom smyslu dí

Spasitel: „Nebojte se těch, kteří tělo zabijí, duši však zabítí nemohou.“

Zničení duše bylo by pravým zázrakem, a nikdo jiný by jí zničit nemohl, jedině ten, který světy tvoří z ničeho, a je zase v nic obrátiti může; Bůh jediný mohl by duši zbaviti jejího bytí, mohl by ji zničit. Avšak tato myšlénka nesrovnává se naprosto s dobrotou Boží. Sv. Tomáš praví: „Bůh stvořil všecky věci, aby byly.“

Sami materialisté tvrdí, že ani jediná částička hmoty se neztrácí, zničení hmoty děje se na oko, neboť není nic jiného než stálá přeměna jedné částky v druhou. Sudme tedy, jestliže tedy dobrota Boží nepřipouští, aby ani jediná částička hmoty nebyla zničena, jak trapná by byla pro člověka myšlénka, že by duše jeho, která přece nade hmotu, ano nad veškeren svět vyniká, měla zaniknouti; je-li jen možná otázka: Proto-li Rafael vytvořil své světoznámé Madonny, aby je zničil? Proto-li Pheidias vytesal své sochy, aby je rozbil? I smíme-li se podobně tázati: Proto-li Bůh stvořil v člověku obraz svůj, aby jej zase zničil? Ó nikoli! To by bylo rouhání.

Ne, nikoli, voláme opět a opět, duše naše nemůže býti zničena, to nám praví vlastní vědomí. Pozorujeme-li přirozenost lidskou, shledáváme, že v nás jest nepřekonatelná touha po bytí, nebo zřejměji řečeno, že máme velikou lásku k životu, nechať žádný rozumný, rozvážný a vášně prázdný člověk nechce přestat žíti, ano naopak každý všemožnou péči nakládá na to, aby mohl svůj život si prodloužiti. A tu péči o život tuto lásku k životu neprojevuje toliko jen po čas skutečného žití, nýbrž touží a žádá, aby žil i po smrti — aby žil jsa obdivován a oslavován od svého potomstva; chce žíti v srdci svých drahých pozůstalých; chce žíti svými slavnými činy; chce žíti ve svých spisech, ano chce žíti, ať tak neb onak, chce žíti, ač před oči stále se mu staví smrt, ač vidí a ví, že všickni musíme umřítí. I tázeme se: má snad býti tato touha, toto přání trvalého života pouhý klam? Aneb není-li raději nám souditi, že proto vložena jest v duši naši, ne nadarmo, nýbrž proto, že dobrota Boží jest příliš veliká, než abychom soudili, že proto ji vložil do srdce lidského, aby jí nikdo nevyplnil?

A pozorujeme-li dále stránku duševní shledáváme, že touha jej se nese ještě dále. Čeho si přeje? Přání její se jmenuje blahovolnost, nebo jak zvyk jest říkati — štěstí. To jest zákonem obecným pro všechny tvory. I nižší tvorové pudem svým k tomu směřují. Čím více tedy člověk žádá si

této blahovlnosti. Pozorujme jen, kam všecy jeho záměry cílí; pozorujme, jak všecy jeho smýšlení, všecy činy jen v jednu bodu se soustřeďují, aby byl šťastným. Všecy člověk nasazuje, všeho se odvažuje, aby dosáhl toho jediného, čím doufá, že vyplní prázdnotu srdce svého. Daleké cesty podniká, život svěruje vlnám, nedbá svého zdraví, ano i zlých činů se neštítí, a to vše jen proto, aby dosáhl svého štěstí. Štěstí! to jest onen kouzelný prut, který smýšlením, žádostí a činy lidskými pohybuje, to jest alfa a omega, počátek a konec všeho snažení lidského. Ukažte mi jen jediného člověka, který by neměl žádného přání, který by nechtěl šťastným a spokojeným býti. A potom, ukažte mi člověka, který když dosáhl toho, čeho sobě byl přál, když se mu plnilo, po čem toužilo srdce jeho, který, když našel své domnělé štěstí, by řekl: Dosti, nežádám si ničeho více. Avšak nadarmo, se všech stran ozývá se: Více, ještě více! Každým dnem, každým okamžikem se stupňuje jeho žádost, on touží po lásce, ale tato láska má trvati věčně; touží po slávě, ale tato sláva nemá zahynouti; touží po rozkoši, ale tato rozkoš nemá přestati nikdy. Ano jen to může člověka uspokojiti, touhu jeho ukonejšiti, co trvá věčně a co nikdy nepřestává.

A které z pozemských dober dovede zde člověka uspokojiti? Snad bohatství? Při smrti musí je člověk opustiti. Snad rozkoše? Jistý učený pravil: Není větší muky, než delší dobu dní trávit v samých radostech. A sláva, důstojenství, veliké jméno? Nepravil-li král Šalomoun: Marnost nad marností, vše jest marnost. A v pravdě který mudrc zakládal by své blaho na takových věcech vrtkavých a pomíjejících? Ale snad jsou jiná dobra vyšší, bezhmotná oduševněná, která žízeň duše mohou uhasiti jako čerstvý čistý pramen vody ukájí ústa prahnoucí. Snad tedy pravda a věda, tento pravý pokrm duše, bude moci ji nasytiti? Ó kdo neví, jak bádání vědecké často podmíněno jest přečasto prostředky hmotnými. A když i kdo docela se oddati může vědám, jaký bývá přece konečný výsledek? Neřekl-li dávno již řecký mudrlec: „To jedno bezpečně vím, že nic neví.“ A veliký duch Newtonův na prahu smrti pokorně vyznal: „Nevím, co o mých pracích souditi bude svět; ale já sám jsem jako dítě, které sedíc na břehu mořském nalézá tu oblázek, tu někdy stkvoucí lasturu, kdežto veliký ocean pravdy u mých nohou nevyzpytatelně se v nekonečnou dáli rozprostírá.“ A proto nechť by duch lidský poznal veškeré zákony přírody, byť prozkoumal všecy události dějin, byť vyčerpал všecy přesvědčivou sílu cifer, byť všecy atomy tohoto viditelného

světa ovládal, přece zbývá mu ještě tisíce a tisíce záhad a tajemství světa neviditelného, kam by též vniknouti, je poznati, je prozkoumati si přál.

A tak tedy když touha po blahobytu, touha po štěstí a touha po pravdě zde na tomto světě nikterak nenachází úplného ukojení, zdaž rozumně není souditi nám, že musí býti ještě jiný život, kde touha tak hluboce v duši naší vštípená dojde konečného vyplnění?

Hle všeliký jiný tvor na zemi nalézá vyplnění svého přání již zde na zemi. Nejmenší atom přitahuje se od síly, ku které tihne; bylině dostává se vyplnění potřeb od země, která ji živí, od vzduchu, který v sebe dýše, od rosy a deště, který ji napájí, od slunce, které ji osvětluje a otepluje. Každé i sebe menší zvířátko nalézá své blaho v pocitech, které jeho ústrojí mu připravuje, jen člověk jediný měl by býti odsouzen, aby mocná touha v duši jeho tak silně se ozývající, nebyla nikdy vyplněna? Kdyby tedy život jeho musil býti tam za hrobem prodloužen, pak by mu život tento byl spíše útrapou, než dobrodiním; pak by člověk toho dárce, který duši jeho takovou touhou vštípil, jež nikdy nikdy by neměla dojíti vyplnění, spíše nenáviděti, než milovati musil. Hrozná to myšlénka! Pryč s tím slovem rouhavým! Přesvědčujet nás vlastní rozum, ujišťuje nás podstata duše a její touha po něčem trvalém a věčném, a poskytuje důvody platné a jisté, že životem tímto nepřestává naše bytí, že jest ještě život jiný, že jest věčnost.

III.

Nikdo zajisté neupře, že rozum lidský mnohou tajemnou záhadu jak v přírodě, tak i v přirozenosti lidské rozřešil a do temnoty domněnek jasného světla přivedl. Proto k otázce naší „o životě věčném“ slyšeli jsme také hlas rozumu. A jaká byla jeho odpověď? Tento vůdce náš na temné stezce k životu budoucímu dovedl nás až samému prahu věčnosti a slabým světlem svým aspoň poněkud osvětlil záhadnou temnotu za prahem tohoto života na nás zející, ale v tu nedozírnou dál slabé jeho světlo proniknouti nemůže.

Rozum nám sice praví, že duše podle podstaty své zaniknouti nemůže, a že i tužby a snažení její zde na světě eobsah uji svého uspokojení, tudíž že musí býti ještě jiný

život, kde by dále žila a svých tužeb uspokojení došla. Vážné jsou zajisté tyto důvody, avšak úplného uspokojení, spolehlivé jistoty nám přece nepodávají.

Tato pravda, že jest život věčný, jest nad míru důležitá; nestačí, aby nám obraz její byl jen kmitajícím světlem osvětlen, abychom sotva jen jeho obrysy pozorovali, tu potřebí jest světla světšího, pronikavějšího, aby ozáren byl obraz ve všech hlavních částích a duši naší opatřen o něm dojem trvalý. A světlo to, jako slunce zářivý paprsek vrhá na temný obraz věčnosti jediné, přesvědčivě a uspokojivě naše víra.

Rozžehněme tedy dnes tuto zářící pochodeň a při jejím plném světle pozorujme obraz, jež nám představuje věčnost; pátrejme, které jsou to důvody, jež nám o životě věčném podává víra.

P o j e d n á n í.

Škodolibě vrhají nám odpůrci víry pichlavá slova vstříc: „Vždyť ještě nikdo nepřišel z onoho světa, aby nám pověděl, co tajemná říše záhrobní v sobě skrývá; vše jest jen pouhou domněnkou, jež před soudem vždy neobstojí.“ Ó slova plná nepravdy a klamu! Proč zapíráte, že nikdo nepřišel s onoho světa na tento svět, aby nás poučil o budoucím životě? Proč schválně hustou rouškou zastíráte oči své, abyste neviděli světla osvěcujícího každého člověka přicházejícího na tento svět? Proč pohrdáte tím, který k vám přišel jako k svým a vy jste ho nepřijali? Na světě byl a svět skrze něho učiněn jest a svět ho nepoznal. Do vlastního přišel a svoji ho nepřijali; kolikoz pak koli přijali ho, dal jim moc, býti syny Božími, těm, kteříž věří ve jméno jeho. I viděli jsme slávu jeho, slávu jakožto jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy. (Jan V., 9—14.)

Ano Ježíš Kristus, Syn Boží, Pravda věčná, to byl, jenž s nebe přišel, aby nás poučil o životě věčném; aby to, co rozum náš pouze tuší, potvrdil a nás ujistil, že touhy naše po blahu a štěstí pravém se skutečně vyplní. Proto první jeho slovo, kterým počíná svůj úřad kazatelský, neb učitel-
ský jest „o blahoslavenství“ a „o království nebeském.“ Ano tam v tom království nebeském jest pravé blaho, které všecku touhu duše vyplniti dovede; tam jest ten život věčný, pro který nižádná oběť nesmí nám býti těžka; ano i kdybychom oko vyloupnouti a ruku utíti měli, když nás pohoršují (Mat.

V., 30.); tam vejíti jest tolik jako zachovati duši svou, zachovati všecko, nebo co platno člověku, by všecken svět získal, a na své duši trpěl? (Mat. XVI., 26.)

To jsou slova života věčného a Syn Boží přišel, aby nám zvěstoval život věčný, on jest „cesta, pravda a život“. On jest cesta, která vede do království nebeského; on jest pravda jediná, která s nebe na zem vstoupila a zase vede do nebe; on jest sám život věčný, jeho poznati, jeho požívati jest blaženost, neboť tento jest život věčný — dí sám — aby poznali tebe, Otce, a kterého jsi poslal, Ježíše Krista.

To jest obraz, který nám nebeský Učitel představuje o životě věčném a který nám osvětluje překrásným světlem svých radostí podobností. Život věčný, království nebeské jest pole, v němž skryt jest poklad, který kdo nalezl, zde prodá všecko a koupí pole to (Mat. XIII., 44.); jest svatební hostina, ku které všichni lidé jsou pozváni (Luk. XIV., 21.), jest pevnost, která mocí a násilím dobyta bývá (Mat. XI. 12.); jest vinice, kde i pozdějším pracovníkům stejnou mzdou odměněno bývá (Mat V., 26.); jest to království, kde král na svých poddaných přímého účtu ze statků svěřených bude požadovati; který dobré služebníky odmění, ale neužitečné vyvrhne do temnosti zevnitřní, kde bude pláč a skřípění zubů. (Mat. XXV., 14.)

Ale to není obraz úplný — volají někteří, — nestačují nám tyto obrysy, žádáme podrobného provedení, duše naše není uspokojena, dokud nezví, jaký osud ji tam očekává.

A hle, Kristus, svědek nebeských věcí, i tomu přání také vyhověl, když ve svých kázáních sám nebo skrze učedníky své nás poučuje o tom, čeho nám zde na světě o budoucím životě věděti třeba, abychom dle toho svůj vezdejší život zařídili.

Po smrti nastane věčnost, neboť svědčí sv. Jan ve svém Zjevení, „že již více času nebude.“ (Jan Apok. X., 6.) Věčnost počne a s ní spravedlivým blaženost bez konce. Žádné slzy, žádného zármutku, žádné bolesti více nebude (Zjev. XXI., 4.). Ó plesejte, vyvolení Boží, vejděte do království, kteréž připraveno nám od ustanovení světa (Mat. XX., 34.), požívejte radosti, které připravil vám Bůh, a které nikdo neodejme od vás. (Jan XVI., 22.)

Avšak běda tomu, který opustil cestu vedoucí do života věčného, neboť tam již není více milosrdenství, tam jen panuje spravedlnost, a trest těch neblahých bude také bez

konce, červ, jenž neumírá, oheň, jenž nikdy neuhasne. (Mar. IX., 43.)

Ó věčnosti, tys nekonečnost! nekonečnost slávy a blaženosti, nekonečnost hanby a bolesti! Ať si lidská obraznost vymýšlí úlevy jakékoli, nikdo a nic nezmění slov Páně: „Uloženo jest člověku, umřítí a pak nastane soud“ (Žid. IX., 27.) a po nálezu věčného soudce „půjdou hříšníci do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného.“ (Mat. XXV., 46.)

Takové jest učení víry o životě věčném. A jak blahodárně působí!

Nižádné rozumování lidské nepobádá člověka k ctnosti a neodvracuje ho od hříšnosti, jako pomnění na věčnost. Sebe obtížnější ctnost by se mu zdála, sebe více by trpěti a pro ni strádati měl, on s radostí vše učiní, neboť dána bude míra odměny natlačená, natřesená, osutá v lůno jeho. (Luk. VI., 39.)

A všeliké útrapy nevyhnutelně spojené s tímto životem nejsou-li křesťanu snesitelnější skrze naději života věčného? Kdežto mudřec sobě namluviti chce, že vlastně není žádné bolesti, kdežto nevěrec sobě zoufá a konec svého trápení hledá ve smrti: tu křesťan v trpělivosti a ve snášení i největších muk a bolestí vidí své budoucí oslavení dle slov sv. apoštola: „Nebo toto nynější kratičké a lehké soužení naše působí v nás převelmi velikou váhu slávy věčné.“ (II. ke Kor IV., 17.)

A jak velice nás toto pomnění pobádá k spravedlivému, ctnostnému životu! Kdo obrátil srdce své vzhůru k radostem nebeským, ten nebude toužiti po rozkošech pozemských, které pomijí jako dým; kdo zatoužil po slávě věčné, ten nebude se pachtiti po slávě, která jest jako květina, dnes kvete a zítra usýchá; komu nebylo dáno na statcích pozemských, ten nebude sobě naříkati, neboť ví, že blahoslavení jsou chudí, jejich jest království nebeské; komu však uštědřeno bylo, ten nebude lpěti na zlatu a na pídi země, ale užije toho, aby jiné oblažil; ano i největší dobro, největší statek, k němuž nás mocný pud přirozenosti víže, tento život náš, nebude míti pro nás takové ceny, a jistě hotovi budeme jej pro blaho svých bratří, pro víru, pro vlast, pro čest Boží rádi a ochotně obětovati.

Vizme tedy, jak blahodárné jest pomnění na věčnost. Děkujme milému Pánu Ježíši, že nás svým zjevením o této veliké pravdě poučiti ráčil, a tudíž s pevným přesvědčením vyznávati chceme: Věříme v život věčný.

IV.

O smrti.

„Jest uloženo lidem jednou umřítí.“
Žid. IX, 27.

„Jest věčnost!“ tak volá k nám hlas všech všudy národů; „jest věčnost!“ volá k nám hlas rozumu, volá a ubezpečuje nás o tom neklamná víra naše. Zde na tomto světě jsme toliko poutníci, tam na onom světě jest teprve pravá naše vlast; zde jsme toliko pohostinu, tam pravý domov náš; zde jsme poddaní, tam podílu míti budeme v království; zde údolí slzavé, tam radost bez bolesti a blaženost bez konce; zde říše temnoty, bludu a otroctví, tam říše světla, pravdy a svobody.

Blažená naděje života věčného provází nás zde na zemi, my toužíme po nebeském tom království; cizinci jsouce těšíme se na pravou vlast, na vlastní domov svůj; duch náš rád zalétá do oné říše duchů jasných, kde jedině nalezne pravé poznání; my se radujeme a toužíme po životu věčném a přece zároveň se děsíme tam vejíti, bojíme a hrozíme se překročiti prah věčnosti. Těsná a úzká jest brána, která vede tam, kde přestává čas a nastává věčnost a touto branou musíme všickni vejíti, neb dí pravda věčná: „Jest uloženo lidem jednou umřítí.“

Ano smrt jest brána, kterou všickni vcházíme na věčnost a není nikoho, jenž by vejíti nemusil. Když Xerxes s jedné výšiny nepočtené množství lidstva a nesčíslné voje spatřil, tu prý slzel, poněvadž ze všech, na něž patřil, po sto letech nikoho nebude více. „Ó bychom na takovou vystoupili výšinu, s níž bychom veškerou zemi spatřili pod svýma nohama! Tu bych ti ukázal — dí sv. Jarolím — netoliko voj Xerxův, alebrž lidi světa veškerého, kteří nyní žijí, ukázal bych tobě, jak všecky v krátkém čase pohltní smrt.“ A také v Písmě čteme o mnohých Patriarších, že dlouhá léta živi byli. Byl, byl, . . . tak to zní i o jejich potomcích a přece každé o nich vypravování zavírá se slovíčkem: umřel. Tak „všickni umřeme a jako vody do země se tratíme.“ (II. Král. XIV., 14.)

Smrt jest údělem člověka a ukončením vezdejšího života, ale tajemné, nepochopitelné. Jedině bezpečný klíč

k tomuto tajemství podává nám víra a tudíž chceme na základě víry uvažovati tajemství smrti a sice co jest smrt? a proč musíme umřítí?

P o j e d n á n í.

Co jest smrt? Zkušenost a věda nám namlouvá, že smrt jest ukončení veškeré životní činnosti organických bytostí. Když v stuhlém, studeném těle organické živly neposlouchají více zákonů, jimiž činnost životní se podmiňuje, nýbrž podléhají již jen zákonům fysikalním, tu nastala smrt. Hned po smrti nastává kvašení, potom hniloba, konečně rozklad a z člověka nezůstává než špetka prachu, který i nejmenší větérek zanese do všech úhlů světa.

Tak nám vysvětlují smrt lidé, kteří se domnívají býti učenými. O takových dí Písmo: „Mají oči, ale nevidí.“ Ano nevidí, leč jen na povrch, ale na dno vniknouti neumějí. Chceme-li pochopiti tajemství smrti, nesmíme zůstatí toliko na povrchu přirozenosti lidské, nýbrž do nejtajnější hlubiny její, až na samé dno jest nám vniknouti, tam teprve jest psáno, co smrt jest.

Smrt jest ukončení života, pravíte, člověk zachází jako tráva luční a jako zvíře, jež se jí živí. Což myslíte, že život člověka téměř zákonům podléhá, jako život kvítka polního, jež dnes jest a zítra usýchá, neb jako život broučka, jež každým krokem může býti rozšlapán? Kdyby jim podlehal, pak by také nemohl se jinak jeviti, než jako u byliny neb u zvířete, nebo tak sami mudrujete: Kde jest hmota, tam jest síla, kde jest táž hmota, tam též táž síla účinkuje. Není li člověk nic lepšího, než bylina, nic lepšího, než zvíře, pak také by musil život jeho podléhati zákonu nehybnosti, nebo zákonu nutnosti pudu zvířecího. A tu přece doznati jest, ano na bíledni jest, že život člověka neboli síla, kteráž hmotou vládne, zcela jinak se jeví u něho než u byliny nebo zvířete, třeba tudy hmota byla táž, přece síla, jež hmotu neboli tělo oživuje, musí býti jiná, síla vyšší, síla jiného řádu, nežli jest síla, jež oživuje hmotu byliny, než síla, jež donucuje neodolatelným pudem k cíli určitému. jest to síla která jest nehmotná, jednoduchá, rozumná, svobodná; jest to síla samostatná, pro sebe bytná, od hmoty neodvislá, jest to duch nebo duše lidská.

A duše lidská nemůže zmařena býti, nemůže zemřítí, tělo jest hmota, duše jest, jež je oživuje. „Učinil Hospodin

člověka z hlíny a ze země a vdechl v tvář jeho dechnutí života a učiněn jest člověk s duší živou.“ (Gen. I., 26—31.) Jako tedy mocí Boží stalo se spojení duše s tělem, tak zase smrt nemůže býti nic jiného, nežli oddělení duše od těla.

Smrt tedy není úplné zničení života, jako u nižších organismů, smrt jest jen oddělení duše od těla. Této pravdě nás učí katechismus mnohem lépe, nežli věda učenců, a náš žáček, který se učil katechismu, rozřeší tajemství smrti mnohem lépe, nežli nejučenější spisy moderních mudrců.

Podobným způsobem můžeme i druhou záhadnou otázku světlem víry objasniti: proč že musíme všickni zemřítí?

Proč musíme umřítí? tážeme se. K otázce té odpovídá věda: Smrt jest nutností naší přirozenosti. Smutné této skutečnosti zapřítí sice nemůžeme, ale kdyby snad byla něco pouze přirozeného, odkud ta bázeň před ní, proč se klidně jí neoddáváme, jako jiným zákonům přirozeným? Proč se bojíme a třeseme, když se blíží, jako kdyby přicházel největší nepřítel náš? Proč vyplnění tohoto zákona přirozeného bývá pro nás největší katastrofou? Tu stojíme opět před záhadou, před tajemstvím. A nepochopili bychom toho tajemství, zůstalo by nám temným a nepřístupným, kdyby nám ho zase neosvěcovalo spanilé světlo víry.

Víra nás učí, že Bůh stvořil člověka a obdařil ho dary nadpřirozenými, K těmto nadpřirozeným darům náležela též nesmrtelnost těla, neboť dotvrzuje Písmo: „Bůh zajisté stvořil člověka neporušitelného a k obrazu podobenství svého učinil jej.“ (Knih. Moudr. II., 23.) Že tato neporušitelnost týkala se těla Adamova, vysvítá patrně ze slov přikázání, které dal mu Bůh v ráji; jinak bychom nepochopovali, proč by byl Pán Bůh řekl: „Kterýkoli den budeš jísti ze stromu zapovězeného, smrtí umřeš.“ (Gen. 2, 16.) Kdyby tedy byl Adam nehřešil, byl by nezemřel, smrt by neměla nad ním moci, byl by zůstal nesmrtelným, neboť svědčí Písmo: „Bůh neučinil smrti, aniž se veselí v zahynutí živých.“ (Moud. I., 13.) Ale Adam hřešil a hřích přivedl na svět smrt. „Jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět všel a skrze hřích smrt: tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všickni hřešili“ (Řím. 5, 12.), dí sv. apoštol a jinde dosvědčuje: „Odpłata za hřích jest smrt.“ (Řím. 6, 23.) Ó hrozná to odpłata! Jak brzy se vyplnilo a posud nepřestává se vyplňovati proroctví: „Smrtí zemřeš!“ Smrt vykonala strašlivý ortel nejen na prvním přestupiteli zákona Božího, nýbrž nepřestává neuprositelný rozkaz Boží vyplňovati na jeho dětech. Od té doby, co prvý člověk hřešil, jest smrt, tento odpo-

vědný nepřítel našeho života, v nás, každý dech, každý hrob, každý pohyb jest tajuplná práce tohoto nepřítele „my denně umíráme“, nebo jak jistý fyziolog praví: „Život jest stále umírání.“

Pokud člověk žil ve svatosti a nevinnosti, tu veškerá příroda byla pod jeho vládou, ale jakmile hříchem vypadl z vladařství, tu příroda vypověděla mu poslušnost, a jako by se mu nyní mstítí chtěla, že kdysi byla pod jeho vládou, všude podává pomocné ruky své onomu nepříteli, aby pomáhala mu hubiti svého bývalého pána. Voda, oheň, vzduch, teplo, potrava sama, tolikéž jsou nástroje, jež tělo člověka znenáhla ničí a takto vyplňují vůli Boží, dle níž nemá zde býti člověk než poutníkem, cizincem putujícím do vlasti, z kteréž pro neposlušnost vypovězen byl.

Neposlušný, pýchou zaslepený člověk odvrátil se od Boha a pravil: „Oddělme se!“ Nic spravedlivějšího, než že i trest, který ho za takou hrdosť a zpupnosť stihl, není též nic jiného než rozdělení. V nestihlé dobrotě a lásce spojil Bůh nesmrtelnou duši s tělem ze země učiněným a zvláštní milostí měla duše jaksi i svoji nesmrtelnost sdíleti s tělem, kteréž sice přirozeností smrtelné, ale nadpřirozenou milostí mělo zůstatí nesmrtelné, avšak člověk nechtěl, řekl: „Oddělme se!“ „Buď to kletba tvá,“ zněl spravedlivý ortel a proto smrt není nic jiného, než trest za hřích oddělení duše od těla.

Bůh v nestihlé lásce a dobrotě dal se člověku k věčnému požívání, jež záleželo v poznání a milování, ale člověk odvrátil se od Boha svého Stvořitele a nachýlil se k věcem stvořeným, a proto jest pokutou jeho, že vše, co na světě měl a miloval, krásu, bohatství, česť a slávu, lásku a přátelství musí jednou zanechatí, od toho se oddělití, vše to stane se jednou kořistí smrti.

A opět v nestihlé lásce a dobrotě dal Bůh člověku vědomosť všeho, tedy i času, ale člověk nevážil si toho a proto kletbou jeho jest, že nezná a neví času, kdy ukončen bude život jeho, hodinu smrti ponechal sobě Bůh; člověk není více pánem času a proto neví, kdy a kde jej zastihne smrt. —

Ó smrti, ty hrozná odměno hříchu. jak jsi plna nejistoty, zármutku, hrůzy a bolesti! ty ničíš, co bylo plno života, ničíš a hubíš tělo, ale duši zahubiti nemůžeš. Než co dím, ani těla nemůžeš zničiti a zahubiti nemůžeš na vždy. Tak věříme, že smrt i nad tělem, jež na čas uchvátila, přece navždy vlády míti nebude. Syn Boží, jenž zvítězil nad hří-

chem, zvítězil i nad smrtí, a protož, ó křesťane, s potěchou můžeš volati smrti vstříc se sv. apoštolem: „Kde jest, ó smrti, vítězství Tvé? kde jest, ó smrti osten tvůj?“ (I. Kor. XV.. 55.) Ujišťujet pak nás tento veliký apoštol slovy: „Aj, tajemství vám pravím: Všickni zajisté vstaneme z mrtvých. Musí zajisté toto neporušitelné tělo obléci neporušitelnost a toto smrtelné obléci nesmrtelnost. A když toto smrtelné obleče nesmrtelnost, tedy se naplní řeč, kteráž napsána jest: Pohlcena jest smrt ve vítězství. Ale díky Bohu, kterýž nám dal vítězství skrze Pána našeho Ježíše Krista.“ (I. Kor. XV.. 51—57.)

Ó svatá víro, jak jsi útěchyplna. Kdežto pátravý rozum v nejtěžším okamžení smrti, v poslední hodině života se nejistě táže: „Kam jdu? Co ze mne bude? volá zde důvěrně víra: „Jen zmužile ku předu!“ Ale kam?

„Do života věčného!“

V.

O očištění.

„Svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modliti, aby od hříchů očištění byli.“ II. Makk. XII., 46.

Smrt není ukončením všeho života, jest jen oddělením dvou dílů od sebe, z nichž krásnější a vznešenější na živu zůstává a jde tam, kde se brána onoho světa otvírá.

Co ledové ramě smrti objímá tělo a na čas je odevzdává porušení, vydává se duše na cestu do věčnosti. Nejde sama, v průvodu jejím jsou všechny mohutnosti, které bytosti její přináležejí, všechny poznatky a vědomosti, kterých zde nabyla, všechny vzpomínky, které se v její podstatu vtiskly, veškera její duchovní činnost. Nemajíc více nástroje smyslného těla, které zde oživovala, není odsouzena k nečinnosti, ona myslí, chce, pocituje, jako zde, když byla v schráně tělesné, jen že tato její činnost jest čistší, průhlednější, vlivům vyšších duchů i Boha samého přístupnější; vyšší světlo ji oslňuje, čistější zdroje se jí prýští. Ačkoli na čas od těla oddělena, zachovává schopnost zase se s ním spojití, a svým časem ve spojení s ním pocity radosti nebo bolesti zakoušeti.

V takovém stavu předstoupí duše před soudce věčného a vědoma si bude svého osudu. Jako lehounká těliska nesou se vzduchem vzhůru samy od sebe, těžká pak tíhou svou dolů padají: tak i duše takřka sama od sebe půjde na místo jí určené: lehounká, všech hříchů prostá, na perutích svých ctností vznášeti se bude duše spravedlivá do říše věčné radosti, kdežto duše obtížená břemenem hříchů upadá do propasti věčných trestův a hrozných bolestí.

Avšak na věčnost odcházejí též duše kající, duše, kteréž nejsou ještě úplně očistěny ode vší poskvrny. Takové ovšem do nebe přijíti nemohou, neboť neklame slovo Boží, když praví: „Nic nečistého nemůže vejíti do nebe“ (Žid. XXI, 17.), ale i do věčných muk nemůže vejíti, neb Bůh jest spravedlivý, jenž tresce i odměňuje dle zasloužení. Nuže, kam duše přijde, jíž zde na zemi nezbývalo času k úplnému očistění?

Ó jaké to pomyšlení! Na jedné straně veškeré pozehnání, na druhé samá kletba, tu věčné blaho, tam věčná zkáza — hrozná to protiva, která rozum a srdce uchvacuje. A tu vystupuje opět blahodějná dceř nebeská, víra, a ukazuje na střední místo, kde možno ještě se dokáti, a to místo zve se o č i s t e c.

P o j e d n á n í.

Důvody, na nichž spočívá víra naše v očistec, podává nám především samo prazjevení, kteréž ovšem již jen jako paprsek skrze hustou mlhu přetvořených pověstí probleskuje. Tak Egypťané mluví o zkouškách, jakými duším spravedlivých projíti jest, prve než vejdou do nebeského obydlí Osirova. Peršané zase mají za to, že duším takovým projíti jest skrze dvanáctero znamení kruhu zvířecího, nežli jim dovoleno jest vstoupiti do blaženosti. Též řecké bájesloví zná podzemní prostor, pole slzavé a řeku zapomenutí, kde duše od skvrn pozemského života se očišťují. A mudrlec Plato učil, že duše, jež nejsou zcela nevinny, prve očistěny býti musí, nežli obdrží odměnu za dobré skutky, které konaly. Ostatně i obřady, jako modlitby, dary, oběti, jež se za zemřelé konají u rozličných národů, nasvědčují tomu, že jimi bloudícím nebo trpícím duším přispěti chtějí.

Učení takové jistě také dobře se shoduje s lidskou přirozeností. Pravda Boží dí, a ta neklame, že „nevejde do nebe nic poskvrněného“ (Z. XXI, 27.), a že „jen ti Boha viděti a požívati budou, kdož čistého srdce jsou“ (Mat. V., 8.),

a hle, přece vlastní zkušenost nás učí, že veliká část lidí nejsou beze vší poskvrny, že nejsou ani tak zlí, aby pekla zasloužili, ani tak dobří, aby do nebe přijíti mohli. Již toto pozorování vede nás k tomu, že tam na věčnosti musí býti místo, kde duším takovým možno bude se úplně ode všech skvrn očistiti, aby potom mohly vejíti do nebe.

Učení toto také se srovnává úplně s vlastnostmi Božími. Kdyby Bůh ty, kteří nejsou úplně zlí, věčnými tresty trestal v pekle, jistě by více trpěli, nežli zavinili, a Bůh by se nezdál býti svrchovaně spravedlivým. Ale i tenkrát by nebyl spravedlivým, kdyby je zase hned přijal tam, kde jen čistí a svatí duchové přebývají. Avšak Bůh nemůže býti nespravedlivým, anobrž právě jeho nejvyšší spravedlnost, ale i moudrost a nesmírná láska se nám tu zjevuje ve světle nejkrásnějším, že lidí v mnohých vadách a křehkostech odtud odcházejících hned neodsuzuje na věky, nýbrž je na onom světě spasitelné kázně podrobuje, aby mohli se ještě pokáti a za hříchy své dostiučiniti, když zde na zemi buď to neučinili nebo času více neměli.

A co pouhý rozum uznává, to potvrzuje také Zjevení Boží v obojím Zákoně. Že Židé v Starém Zákoně věřili v očistec, jest nepopíratelnou pravdou, neboť když za časů Makkabeovců nalezeny jsou pod šatem vojínů židovských v boji padlých částky z darů model, což Židům zákon zapovídal, tu obrátivše se k modlitbě prosili ostatní, aby to provinění, které se stalo, v zapomenutí přišlo. A sám vůdce, Juda Makkabejský, učiniv sbírku dvanácte tisíc drachem stříbra, poslal do Jerusalema, aby obětována byla oběť za hříchy mrtvých, neboť svaté a spasitelné jest za mrtvé se modliti, aby od hříchů očistěni byli.“ (II. Mak. XII., 42—46.)

V Novém pak Zákoně mluví Pán Ježíš v podobenství o hospodáři, který se svými služebníky počet kladl, o žaláři, do kteréhož nemilosrdný služebník uvržen byl, „dokud by nezapltil dluhu do posledního haléře“ (Mat. XVIII., 34.). Tento žalář dobře sv. Otcové očistcem býti praví. A na jiném místě mluví Spasitel o hříších, kteřížto se ani zde ani na věčnosti neodpouštějí, řka: „Kdo proti synu člověka hřeší, odpuštěno mu bude; ale kdo proti Duchu svatému hřeší, tomu ani na tom, ani na onom světě odpuštěno nebude“ (Mat. XII., 32.). Z těch slov dobře dovozujeme sv. Augustin, že by tak o pravdě Pán mluvit nemohl, kdyby se na onom světě někteří hříchové neodpouštěli. V nebi však žádní hříchové se neodpouštějí, proto tam nic nečistého, hříšného není; v pekle neodpouštějí se, protože odsud není žádného

vykoupení: musí tedy býti místo, kde se ještě hříchové od-pouštějí, a toto místo je očištec. Pán Ježíš dobře rozeznává místo, kde duše pokáním, očišтовáním, přimluvami mohou ještě přijíti k spasení, a potom místo, kde jest naprosto ne-možno, kteréžto místo nazývá „temností zevnitřní, kde je pláč a skřípění zubů“ (Mat. X., 28.), „pecí ohnivou“ (Mat. XIII., 41.), „ohněm věčným“ (Mat. XXI., 41.). A tak i sv. Pavel tři místa jmenuje, kde se jménu Pána Ježíše každé koleno klaní: nebeských, zemských i pekelných (Filip II., 10.). Již pak kdo jsou ti pekelní, kteří se klanějí nejsvětějšímu jménu Ježíš? Nejsou to jistě nešťastníci, kteří do věčného trápení odsouzeni jsou, neboť ti podle proroka Duchem Božím nadchnutého Pánu Bohu chvály nevzdávají, nýbrž se před Ním třesou (Žlm. VI., 6.). Nemohou to tedy jiní býti, leč na čas odsouzení v mukách očištcových.

A takž i o tom rovnou měrou svědčí církevní tradice. Sv. Bernard dí: „Trojí jest místo, na které se duše zemřelých dostávají dle rozličného zasloužení: peklo, očištec a nebe.“ a sv. Augustin: „Některým se odpouští na budoucím světě, co na tomto světě nebylo odpuštěno, aby totiž v budoucím životě věčných muk nezakusili“.

A tak Církev po všechny věky věřila, jak sněmové cír-kevní dosvědčují. Sněm Florentinský učí: „Tvrdíme, že duše právě kajících, pakli tito v lásce Boží zemřeli, napřed ještě za své provinění dosti činiti a po smrti tresty očištcovými očišтовati se musí“.

Nastává tedy otázka, v čem záleží tresty očištcové? Určitě o tom se Písmo sv. nezmiňuje, toliko sv. Pavel v I. listě ke Korintským učí, že „pakli čí dílo shoří, škodu vezme; ale sám bude spasen, ale jako skrze oheň“ (I. Kor. III., 15.). „Tímto ohněm očišтовujícím“, vykládá sv. Augustin, „musí prv očišтен býti, kdož k jinému životu odkládal ovocem obrácení svého“. Také Církev učila a učí, že duše v očištci trpí a že přimluvami věřících, zvláště obětí mše sv., ulehčení dosahují“. Z toho poznáváme, kde ulehčení žádoucí jest, tam že jest bolest veliká. I nemusí-li duše taková cítiti žalost a bolest velikou, když touží po blaženosti a nemůže jí dosíci; ovšem ví, že jí bude účastna, ale kdy? to jest tajemstvím Toho, který jí trest uložil. A tato nejistota jest pro ni novou mukou. A což když touží na tvář Boží patřiti, když chce se pohřížiti ve stkvoucí velebnost Boží a krásu a slávu Boží zhlédnouti, když ji nevyslovná láska k Bohu táhne, ale běda, Bůh odvrátil tvář od ní, nedá jí ještě patřiti na svou slávu,

již vyvolení Boží se všemi anděly a Svatými velebí; zdaž není to pro milující duši bolestí velikou?

Praveno, že duše běře s sebou na věčnost všecky své schopnosti, tedy též vzpomínku na ty, kteří ji zde byli mili a drazi, a které zde milovala, a s nimi svazky krve nebo přátelství spojena byla. Ví-li a zná-li nyní, že jsou tam ji do sídla blaženého předešli, jak horoucně touží po jejich společnosti, ale ach! touha tato není pro ni než zármutkem, žalostí, strádáním, utrpením. Nedivme se tedy, že jest nám, jakobychom tyto trpící duše slyšeli naříkati slovy Jobovými: „Smilujte se nad námi, smilujte se, aspoň vy, přátelé naši, neboť ruka Páně dotkla se nás“ (Job XIX., 21.).

Nenechme je volati nadarmo a přispějme jim!

VI.

O p e k l e.

„Hrozno jest upadnouti do rukou
Boha živého.“

Žlm. 61.

Provázeli jsme duši z tohoto pozemského údolí vyšlou do neznámé, tajemné říše věčnosti, a tam za branou k této říši vedoucí našli jsme místo, kde duše, nebyla-li dokonale čista a neposkvrněna, musí tak dlouho meškati, dokud úplně se neočistí, aby mohla vejíti do slávy Boží. Místo to jest jen dočasné, pomíjející, jest jako průchodící dům, z kterého cesta vede přímo do nebe. Po posledním soudu přestane očištec a pro nesmrtelného člověka, pro jeho věčný život jsou jen dvě místa: nebe a peklo, neboli odměna a trest.

Učinili jsme si úlohou, pokud možná nám smrtelníkům odhaliti tajemnou záslonu věčnosti a okem pátravým tajnosti její proniknouti. Navštívili jsme již očištec, potřeba jest, abychom zhlédli ostatní dvě místa, bychom o nich náležitě měli ponětí. Zajděme tedy dnes na místo žalu a bolesti, bychom se přesvědčili, jak přesmutný a přebolestný jest stāv duší, které pro svou hříšnost a nekajicnost tam zavrženy jsou. Místo to nazývá se p e k l o.

P o j e d n á n í.

Především musí býti zjištěna odpověď k otázce: Jest opravdu peklo? — Tak prý se tázal kdosi jistého mudrce, jenž mu odpověděl: „Již možnost, že lze o tom pochybovati, má v sobě větší pravděpodobnost, že jest peklo, nežli že není.“

A v pravdě nelze žádného jiného článku víry tak snadno dokázati, jako učení, že musí býti místo trestu neboli peklo. Učení to pochází od samého prazjevení, leží ve vědomí veškerého lidstva, neboť každý národ, který uznává život po smrti, uznává též odměnu za dobré a trest za zlé. Řekové a Římané, tito nejvzdělanější národové před Kristem, představovali si rozličným způsobem tresty po smrti. V temném Tartaru ukován jest Ixion na kolu, jež nepřestává údy jeho přebolně lámati; Sysiphus úpí pod tíhou balvanu, jež vzhůru do kopce tlačí a jenž vždy zase dolů dopadá; Tantalus, stále žízni umírající, hltá po vodě, která napořád od jeho rtů odtéká; stále hladový sup užírá ubohému Prometheovi vnitřnosti, které pořáde se obnovují, a nešťastný Theseus sedí věčně v temné propasti.

Tak věřil již starý věk, že jest místo, kde zlí lidé věčně budou za své ohavné skutky trápeni; toto vědomí zračí se v přemnohých příslovích, jež skoro ve všech řečích se nacházejí vyjadřující tutéž myšlénku, že bezbožní budou potrestáni; také obrazy a podobenství, s nimiž se u básníků starověkých potkáváme, svědčí o tom, že víra v tresty po smrti hluboce ve vědomí lidstva byla zakořeněna. Proto když Pán Ježíš učil o věčných trestech, jež stihnou hříšníky v pekle, vlastně tím žádné nové nauky nevyřkl, nýbrž jen potvrdil a zevrubněji objasnil to, co již před Ním lidé věřili, a čemu proroci v Starém Zákoně byli učili. Tak volá žalmista Páně: „Dštíti bude na hříšníky osidla: oheň a síra a duch bouře díl kalicha jejich“ (Žlm. X., 7.), a jinde: „Učiníš je jako pec ohnivou v čas obličeje svého: Hospodin v hněvu svém skormoutí je a oheň šíře je“ (Žlm. XX., 10.), a v knize Jobově čteme: „Bezbožný když nasycen bude, soužen bude, rozpálí se, a všeliká bolest připadne na něho“ (Job XX., 22.), a jinde: „Sestoupím do země bídy a temnosti, kdežto stín smrti, a žádný řád, ale věčná hrůza přebývá“ (Job X., 22.).

Tak podobně učí též veškera tradice církevní, ano i rozum, jenž uznává nesmrtelnost duše, uznati musí též odměnu pro dobré a trest pro zlé. Nejde tu tedy o otázku, zdali jest peklo či není; že „peklo jest“, to na jisto postaveno jest na vědomí veškerého lidstva, to potvrzuje zjevení

Boží, to uznává i rozum, ale na čem se pozastavuje, jest, že tresty pekelné jsou věčné.

Strachující se svědomí vymýšlí sobě mnohé námitky: „Bůh prý jest milosrdný, nebude věčně trestati“. Dobře dí na to sv. Řehoř: „Všemohoucí Bůh, poněvadž jest milosrden, nemá zalíbení v mučení hříšníků, ale poněvadž jest spravedlivý, věčně neustává kárati nešlechtníky“. Vždyť pak činí tak i světská spravedlnost. Když rád povinností a práv, na němž spočívá blaho společnosti občanské nebo státu, tak bývá některým zločincem porušen, že naprosto nápravy tu není, tu světská spravedlnost takového zlosyna odsoudí buď k smrti nebo k doživotnému žaláři proto, aby ho učinila společnosti navždy neškodným. Dejme tomu, že by život jeho do nekonečna se prodloužil, tedy také trest jeho bude nekonečně trvati, a když, jsa k smrti odsouzen, jedním okamžikem zbaven bývá života násilně, nestává-li se to jen proto, aby navždy ze společnosti byl vyloučen?

Jestliže tak činí spravedlnost světská s tím, který zákon její přestupuje, nemá-li Bůh práva trestati podobné toho, který svatý jeho zákon nohama šlape a se pokáti nechce? Nechť si nestěžuje nikdo na věčné tresty, neboť taková jest zatvrzelce povaha, že, kdyby zde věčně žil, také by Boha věčně urážeti nepřestával; nechť tedy nedovolává se milosrdenství Božího.

A když někdo praví, že hříšník hřeší v časnosti, proč by bylo nespravedливо, když jej Bůh trestal věčně, tu odpovíme, bylo-li by to spravedливо, aby hříšník, který zde neustále hřešil, potom třeba po dosti dlouhém trestu, téže odměny byl účasten jako člověk, který zde na světě ctnostně a bohubíbě žil? Toho nemůže ani spravedlnost ani svátost Boží připustiti, neboť kdyby Bůh nekajícího hříšníka po smrti po vystálém trestu přijal na milost, nebylo by to přímo vyzvání, aby lidé zde na světě hřešili dle libosti a Boha uráželi? Nuže hřešme jen, po smrti si odbudeme trest a potom budeme blaženi. Co, probůh, stalo by se ze světa, kdyby taková zásada se připustila. Hrozný boj mezi odbojným člověkem a nejvyšším majestatem samého Boha a kdo by byl v tomto boji vítězem? Člověk, jenž by zde Boha urážeti měl dle libosti, a nikoliv Bůh, jenž by tomuto odbojci a způrnicku za jeho urážky po přestálém trestu ještě nebe dáti musil. K takovému závěru vede tato neblahá zásada. Avšak kdo právě soudí, soudí takto: Tresty pekelné musí býti věčné, aby se ukázala majestátnost nejvyššího soudce v konečné vítězoslávě nad hříšníkem zatvrzelým. „Spravedливо

jest,“ praví jistý učený, „aby ten, kdo Bohem, nejvyšším dobrem, pohrdl, tohoto dobra nikdy více účasten nebyl.“

Pohrdání Bohem, nejvyšším dobrem, jest hřích a odejmutí tohoto dobra jest hřichu trest. Z toho však již můžeme souditi, jaké budou tresty na věčnosti. Každé odejmutí dobra působí nám bol a čím větší dobro, jež jsme ztratili, tím větší z toho žal. Hříšník, který až do posledního dechu Bohem, nejvyšším dobrem pohrdal, přijde na věčnost, všecka časná a pozemská dobra, ať jakéhokoli jména, krása, bohatství, štěstí, sláva, všecka ho opustila, proň není na věčnosti než jediné, ovšem nejvyšší dobro, Bůh a toto mu praví: „Odejdi ode mne!“ Ó hrozná kletba! Kdo pochopí tíži, již rozdrtití hrozí, kdyby možno bylo, hříšníka! Odejdi ode mne, od světla, v němž dobro, pravda a všeliké poznání zrcadlí; odejdi ode mne, od nekonečné lásky, která veškeré touhy srdce tvého měla vyplniti; odejdi ode mne, od pravé vlasti, kde duše tvá měla najíti odpočinutí; odejdi ode mne, od Otce, jehož milovaným dítětem jsi měl býti, od ženicha duše tvé, jenž na hlavu tvou chtěl vsaditi korunu slávy. A ztráta toho všeho jest nevyslovná proto dí sv. Augustin: „Odděleni býti od Boha jest tak veliký trest, jak veliký jest Bůh sám.“ —

Hříšník ztratil nejvyšší dobro, ztratil všecko a to vlastní vinou. Uznává nyní spravedlivý tento trest, a snad by jej snášel, kdyby jen dosti malý paprsek naděje měl, že se mu aspoň jen něco z toho dobra, po němž nyní touží duše jeho, dostane, ale tu slyší stále hlas Boží: „Odejdi ode mne, zlořečený!“ Zlořečen, zavržen, zatracen! Ó jak rád by nyní zvolal: Otče, Otče můj! ale od prahu nebeské blaženosti hřmí mu do duše další ortel věčného soudce a mstitele hřichu: „Odejdi ode mne, zlořečený, do ohně věčného!“ (Mat. XXV., 41.)

Co a jaký jest tento oheň? Někteří vykladaelé Písma míní, že slova Písma mají zde význam obrazný, za to však skoro všickni sv. Otcové vykládají slova ta o ohni přirozeném. Církev o věci té nerozhodla, ale zajisté není příčiny, proč by se od doslovného smyslu slov sv. evangelia upustiti mělo. Sv. Jan Zlatoustý k tomu dí: „O ohni slyše nedomnívej se, že by se podobal ohni vezdejšímu, tento roznicen opět chladne a se mění; onen pak jednou rozplameněn, hoří věčně, nikdy neuhasínaje.“

Arci může se namítati, že materiální oheň, nechť sebe jemnější, na duševní bytost žádného účinku míti nemůže. Víme, že Bůh vedle své všemohoucnosti užíval hmoty jako

nástroje, aby nám své milosti uštědřil, nemůže-li týž Bůh užívati opět hmoty jako nástroje, aby hříšníka trestal?

A tážete-li se, jaký jest to oheň? odpovídá Písmo: „věčný“ a to jest největší muka, která stihne zavržence.

Člověk zde na světě i při největším trápení upírá oko v budoucnost: vidí, že budoucnost mu ukazuje, že jeho trápení přece bude míti konec; člověk doufá. Ale pro hříšníky v pekle není žádné naděje více. „Z pekla není žádného vysvobození. Včera, dnes, zítra — tyto doby časové, to vše splynulo jako v nepřehledné moře bez břehů, nikde a nikdy není konce.

A kdyby se i hříšník sprátelil s touto myšlénkou na věčnost, vidí, že ztratil Boha, ztratil nebe, tu ve své nevýslovné bídě, ve své opuštěnosti by si přál, aby aspoň zhlédl své milé a drahé, své přátely, své příbuzné, snad by se nad ním smilovali a omočili prst a svlazili krůpějí lásky a soucitu jazyk jeho, neboť se trápí ve věčném plameni. Ale ach! i tato naděje jest marna, neboť z nebeských prostor slyší hlas: „Mezi vámi a námi propašť veliká utvrzena jest, aby ti, kteří chtějí odsud k vám jíti nemohli, ani od onud sem přijíti.“ (Luk. XVI., 26.)

Snad tedy útěchy najde u těch, kteří s ním stejného losu jsou účastníci, ale kdož jsou ti, v jichž společnosti se nachází? Písmo dí: „Odejděte do ohně věčného, který připraven jest ďáblu a andělům jeho“ (Zj. XXI., 8.) a třeba i byl těmi, které zde na světě miloval, ó běda! tam není žádné lásky, žádného přátelství více, tam jen nenávisť, zlost, hněv panuje a zoufalství.

A k tomu trestati je bude vlastní svědomí mukami nepochopitelnými, dí Písmo: „Tam červ neumírá“ (Mar. IX., 46.) a jinde: „Obklíčily mne bolesti smrti a proudové nepravosti zkormoutily mne.“ (Žlm XVII., 15.)

Takový jest stav nekajícího hříšníka na věčnosti: Zlořečen, bolestmi zkormoucen, pohřížen v zoufalství. Ó jak rád by učinil konec své bídě dobrovolnou smrtí, ale sama smrt stala se mu nesmrtelnou.

Slyš tedy, hříšníče, že pravdivá jsou slova Písma: „Hrozno jest upadnutí do rukou Boha živého!“

VII.

O nebi.

„Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří Ho milují.“ I. Kor. 2, 9.

„Hrozno jest upadnouti do rukou Boha živého.“ (Žalm 61.) To slovo hrůzy a žalu zaznívá z místa věčného trestu, ze žaláře, nad nímž slavný básník vlašský Dante ve své nesmrtelné básni viděl nápis: Vy, kteří sem vcházíte, zanechte všecku naději!

My však na své pouti po říši věčnosti jdeme dále a navštívíme místo, jež Bůh určil těm, kteří Ho milují, nebe.

K otázce: „Co jest peklo?“ dal kdosi odpověď: „Peklo jest obrácené nebe.“ Ve slovech těch spočívá mnoho pravdy. Jako trest pekelný jest odejmutí duši nejvyššího dobra, tak jest zase odměna v nebi naplnění duše nejvyšším dobrem.

P o j e d n á n í.

Jisto jest, že duše s sebou vezme na onen svět všecky své mohutnosti, všecky své city a touhy, jejichž uspokojení tam doufá nalézt. „Nepokojné jest srdce člověka,“ dí sv. Augustin, „až spočine v Bohu.“ Bůh sám, Bůh nejvyšší dobro, bude tedy odměnou těm, kteří jej milují, a tímto nejvyšším dobrem naplněny budou duše spravedlivých a v tom záleží nebeská blaženost.

Duše naše dychtí po poznání Boha. Bůh ovšem dal nám poznati slávu svou v díle rukou svých, v přírodě. Příroda, to jest to pravé písmo, kterému nás učil Bůh, dříve nežli Syn Jeho naučil nás čísti v knize Zjevení Božího. Člověk tedy, hledá-li Boha, může již zde jej poznávati, avšak přece toto poznání jest jen neúplné, dotvrzujet sv. apoštol: „Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdaž tváří v tvář“ (I. Kor. XIII., 12.), a sv. Jan: „Když se ukáže, podobni Jemu budeme, nebo viděti budeme, tak jak jest.“ (Jan III., 2.) Pán Ježíš ujišťuje nás: „Blahoslavení čistého srdce,

neboť oni Boha viděti budou“ a jinde: „Kdož mne miluje, bude milován od Otce, a jáť jej bude milovati a zjevím jemu sebe samého.“ (Jan XIV., 21.)

Co však znamená: „Boha viděti tváří v tvář,“ ne-li dokonale Jej poznávati? Tam padne rouška všelikého tajemství, tam úplně a dokonale poznáme díla všemohoucnosti Boží, divy světa, kterých zde naše skromná věda nedovede rozřešiti, nebudou nám více nepochopitelnými, poznáme dále díla moudrosti Boží, tu okáže se, proč tak a nejinak se zde stávalo, tu dějiny lidstva teprve v pravém světle se nám ukáží a v nich věčný úradek Prozřetelnosti Boží, ano i sebe samy dokonaleji poznáme.

Avšak co jest všecko toto poznání proti tomu, co praví Písmo: „budeme viděti Boha tváří v tvář, tak, jak jest.“ Ano poznáme Jej tak, jak jest, všecka tajemství sv. víry se nám odhalí, poznáme, proč sv. Jan svědčil: „Tři jsou, kteříž svědectví vydávají: Otec, Slovo a Duch svatý a ti tři jedno jsou“ (Jan V., 7.), poznáme tajemství nejsvětější Trojici Boží, poznáme tajemství vtělení Syna Božího, a vykoupení naše skrze Něho, o němž svědčí sv. apoštol: „ježž ustanovil Bůh dědicem všech věcí, skrze něhož i věky učinil, kterýžto, jsa oblesk slávy a obraz podstaty Jeho a nesa všechny věci slovem moci své očistění hříchů učiniv, sedí na pravici velebnosti na výsostech.“ (K Žid. I., 2—3.) A toto poznání bude přeblažených duší největší odměnou, to bude jejich život věčný potvrzuje je Pán Ježíš slovy: „Tentof jest život věčný, aby poznali Tebe samého, Boha pravého, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista.“ (Jan XIII., 3.) Ano odměnou v životě věčném jest viděti Boha, býti s Bohem, ve všem míti Boha, svrchované dobro, a kde svrchované dobro, tam jest svrchovaná blaženost, tam jest dokonalá láska, tam úplná vědomost, všecka krása a veškeré blaho. Pročež dodává sv. Augustin: „Co máme říci o nebi? Pravíme, že Bůh sám sebe patřiti dává, tím všecko jsme vyřkli.“

Než blaženost nebešťanů poznáním Boha není vyčerpána, oni budou Boha milovati láskou dokonalou a Bůh bude i je milovati, pravíť Pán Ježíš: „Kdož miluje mne, milován bude od Otce mého, a jáť jej budu milovati.“ (Jan XIV., 21.)

Jest zákonem přirozeným, že milujeme krásno, mocí tajemnou a neodolatelnou pouta duši moci k sobě a proto máme již zde na světě za nejvyšší blaho lásku. Jak tedy když na věčnosti poznáme slávu a krásu Boha samého, jakous mocí potáhne k sobě duši naši a jaká blaženost spočívá v tom, smíti Jej milovati a v této lásce Jej požívati,

vyslovujít to slova velepisně: „nalezla jsem toho, jehož miluje duše má: uchopím se ho, aniž ho pustím.“ (Pís. III., 4.) Bůh náleží duši, duše náleží Jemu a to jest radost věčná. To jest onen poklad, kterého ani rez ani mol nekazí, a jehož zlodějové vykopati nemohou (Luk. XII., 32.); to jest radost, o které Pán pravil, že jí nikdo odejmouti nemůže (Jan XVI., 22.); toť radost, o níž píše velepíseň: „Aj milý můj mluví ke mně: Vstaň, pospěš přítelkyně má, holubice má, krásná má pojď, již zima pominula, prška přestala a odešla, kvítí se ukázalo v zemi naší, hlas hrdličky slyšán jest, fík vypustil pupence své, vinice kvetoucí vydaly vůni svou. Ó pojď přítelkyně má!“ (Pís. II., 10—13.) Toť hlas lásky a radosti, lásky věčné, radosti neskonalé, ano, ano, pojď duše spravedlivá přítelkyně má, zima časného života přestala a počalo stálé kvetoucí jaro věčnosti.

To tedy jest plnost nejvyššího blaha pro ty, které Bůh v nebi odměňuje: Poznání, vidění, milování a radování se v Bohu bez konce.

Slabými jen rysy naznačeno tu blaho nebešťanů, abycho m měli aspoň poněkud pojem o místě, jež Pán Ježíš jmenuje Královstvím nebeským. To odměna jest každého jednotlivého, ale zvýšena bude ještě tím, že všickni budou pak jako jedna rodina ve společnosti andělův a Svatých. „Jaká to rozkoš — volá sv. Augustin — připolčiti se ke sborům andělův a archandělův, připojiti se k trůnům a mocnostem, ke knížatům a panstvu . . . a patřiti na zástupy Svatých, jež jsou nad hvězdy stkvělejší; Patriarchů, již jsou věrou ozáření; proroků, již se v naději kochají; apoštolů, již v dvanácti pokoleních svět soudí; mučedníků, již se stkvějí nachovými korunami vítězství; a zřítí na kůry panen, jež stkvoucí na hlavě mají věnce. O králi pak uprostřed těchto zástupů promluvíti žádná řeč nepostačuje.“ A v této svaté rodině věčný pokoj, věčné přátelství, věčná láska, věčný soulad jako harmonie hudby duchovní, velebného Hymnu, jímž vyvolení Boží okolo trůnu nejvyššího stojíce vždy novými a novými akkordy věčně chválí Boha svého, prozpěvujíce: „Svatý, Svatý, Svatý.

Než co to pravím? Velký Bože, račiž mi odpustiti! Chtěl jsem vniknouti v říši věčnosti až do obydlí nebešťanův a vylíčiti jejich krásu, osmělil jsem se přiblížiti se až ke stupňům Tvého nebeského trůnu a popisovati Tvou slávu . . . odpuštění, ó Bože! . . . zapomněl jsem, že to jazyku lidskému nemožno, zapomněl jsem na slova apoštolova: „Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo,

co Bůh připravil těm, kteří ho milují.“ (I Kor. II., 9.)
A proto zvolej, duše má, se žalmistou Páně: „Kdo mi dá
křídla jako holubici a poletím k Tobě, abych odpočinula
v Tobě (Žlm 54.), ó věčná krásu, jediné hodná mé neskonale
lásky!

VIII.

O vzkříšení.

„Věřím v těla vzkříšení.“

Apošt. vyz.

Ó přeblažená duše, již nebeský ženich jako nevěstu uvedl do stánku blaženosti věčné! Smrt ti otevřela bránu věčnosti a tys osvobozena jako ptáče sprostěné osidla. Než přece nejsi, než jen jedna, ovšem vznešenější část přirozenosti naší, druhou zakopali do země. Pod stínem vrby smuteční odpočívá tělo, náhrobní kámen již tlačí a v temnosti hrobu konají červi na něm tajemnou práci svou tak dlouho, až se rozpadne v prach a tento prach se rozmete ve viru živelném. Nic, nic nemůže ho zadržeti, jediné Bůh může jej zachytiti, částičky shromáždit a zase je oživit.

A Bůh ve své nestihlé dobrotě tak opravdu učiní, On těla mrtvých vzkřísí. Arciť není Bůh povinen tak učiniti a kdyby ve své věčné úradě nebyl tak ustanovil, musila by se duše pouze se svou blažeností spokojiti. Ale jakýsi vnitřní hlas nám praví, že duše nebude od těla navždy odloučena, obecná víra lidová, zračící se v obřadech pohřebních a v úctě ku zemřelým to tuší, sama příroda nás k tomu poukazuje, víra naše však nás o tom ujišťuje. Zní jedenáctý článek apoštolského vyznání: „Věřím v těla vzkříšení.“ Na čem tedy zakládá se víra naše?

P o j e d n á n í.

Prve než Bůh počal k lidstvu mluvit slovem nebo písmem, dal mu přírodu za nejprvnější učitelku, díť zajisté sv. Pavel: „Neviditelné věci jeho od stvoření světa, skrze ty věci, kteréž jsou učiněny, rozumem pochopeny a spatřuy

bývají také jeho věčná moc a božství.“ (Řím. I., 20.) Tažme se tedy přírody o tom tajemství a ona odpovídá: „Jest vzkříšení!“

Světlo denně umírajíc s novou povstává září; temnosti ustupují stkvoucí jitřence, stromy listí zbavené opět na se oblékají zelený svůj háv, uschlá tráva na lukách se zelená a odumřelé kvítky znovu pozdvihují pestré hlavinky své: símě v lůno země vložené prve setlí, avšak jen proto, aby pučelo, rostlo a se rozmnožovalo, plazící se červ, neúhledná ponrava se zakuklí, ale brzy běře na sebe lehýnká, průhledná, duhová křídla a stává se těkavým obyvatelem vzduchu, jenž brzy purpurem, brzy smaragdem nebo azurem se zastkvívá. Tyto a jiné ještě jsou obrazy vzkříšení. Proto dí Tertullian: „Vše hynouc zachová se, vše zkázu berouc opět vzdělává se. A ty, člověče, pán všeho, co umírá a opět vzkříšeno bývá, ty tak zemřeš, abys zahynul? Věz, kdekoli se rozpadneš, kterákoli hmota tebe zničí, pohltí, zahladí, v nic uvede, ta tě opět vrátí.“ A tak právě můžeme volati s velikým básníkem Dantem: „Tělo, tato pozemská housenka stane se andělským motýlem, jenž vznese se ku věčné blaženosti.“

Zdali jen se tak stane? Nezní tu odpověď: Tak se stane; nýbrž: tak se státi musí. Převážné nás k tomu donucují důvody.

Přirozenost člověka záleží v tom, že tělo není žalářem, v něm duše přebývá, nebo řetězem, jímž spoutána jest; nebo snad hostincem, v němž jen na čas bydlí; nebo pouhým jen nástrojem, jehož užívá; nikoliv, ale tělo jest doplňující podstatou částí, s nímž duše činí jediný celek, jedinu bytost, jeden život, jedno „já“. Proto dí sv. Tomáš: „Spojení toto jest tak úzké, tak souvislé, že nemůže býti roztrženo, aniž by veškera naše přirozenost hrůzou se neotrásla.“ A hle! přece jest tu někdo, ukrutný nepřítel, který toto spojení násilně trhá; jako dva nerozluční přátelé objímají se duše a tělo, poslední síly své sebírají, všemožně se brání, aby své odloučení zažehnaly, ale nadarmo, nadarmo . . . nepřítel, smrt, tato strašlivá mstitelkyně hříchu božskou spravedlností zmocněná zůstává vždy vítězem. „Od sebe!“ volá tu hrozně tento nepřítel plamenným mečem ozbrojený, „od sebe, od sebe!“ Ještě poslední polibek vtiskne duše tělu, tělo poslední vydá vzdech a — jsou rozloučeny, avšak ne navždy. „Na shledanou! na shledanou!“ volá odletající duše k tělu. Ano duše s tělem opět se shledají, opět se spojí, dokládá totiž sv. Tomáš: „Jelikož duše podle bytosti své jest forma těla lidského, jest proti přirozenosti její, setrvati a žíti v odlou

čenosti od těla; co však proti přirozenosti jest, nemůže věčně trvati; ježto však duše přece věčně trvá — musí jednou opět s tělem spojena býti a — to jest vzkříšení.“

Jdeme dále. Život člověka na zemi jest tedy spojení duše s tělem v jednu bytost, která myslí, žádá, cítí, koná; proto všechny myšlenky, žádosti, city, činy jsou společným výrazem tohoto spojení, této jednoty. Ó tělo, praví tu duše, tebe jsem používala, když jsem hřešila, ale i také tenkrát, když jsem opět milosti a odpuštění dosáhla; tebe jsem užívala a tvých všech údů: kolenou, abych se před nejvyšším majestatem kořila; uši, abych slova spásy poslouchala; oči, abych nad hříchy svými plakala; úst, abych Boha chválila a díky Jemu vzdávala; rukou, abych dobře činila, ano všech tvých údův a smyslů jsem užívala, tys mi je rádo a ochotně k službě propůjčovalo, a z toho vznikla vzájemná láska, která nás obapolně pojila. A při našem rozloučení neměla by býti naděje na opětné sloučení než pouhá lež? Naše společné zásluhy neměly by míti společné odměny? a společné zlé skutky nemají li míti společného trestu? Protože zde na světě není ani trestu, jenž by ku potrestání hříchu dostatečným byl a poněvadž není ani radosti, která opět přiměřenou by byla odměně ctnosti, z toho soudí rozum, že musí smrtí přerušovaná jednota opět býti zjednána, neboli, že duše s tělem musí se opět spojit, aby i toto na odměně nebo na trestu mělo účastenství, jež mu náleží, a to jest vzkříšení.

Co rozum takto soudí, potvrzuje zjevení Boží. Trpitel Job ve svém utrpení těšil se: „Vím, že Spasitel můj živ jest a že v den poslední ze země vstanu a zase oblečen budu koží svou a v těle svém uzřím Boha svého.“ (Job XIX., 25.) Prorok Daniel dí: „A mnozí z těch, kteří spí v prachu země, procítí: jedni k životu věčnému, druzí ku pohanění, aby je viděli vždycky.“ (Dan. XII., 2.) A statečná matka Makkabejská přimlouvala svému synu, aby nedal se mukami od víry odvrátiti, řkouc: „Prosím tě, synu, abys pohledl na nebe i na zemi a na všechny věci, které v nich jsou a poznal, že z ničeho Bůh je učinil, i pokolení lidské: tak se stane, že se nebudeš báti kata tohoto, ale hoden bratří svých učiněn jsa jich účasten, podstup smrt, abych tě v onom smilování s bratřími svými přijala.“ (II. Mak. VI., 28. 29.)

Tak národ židovský byl již vírou tou proniknut, když Syn Boží přišel a co nejslavněji ujišťoval: „Já jsem vzkříšení a život.“ (Jan X., 25.) „Nedivte se tomu, přichází hodina, v kteroužto všickni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas

Syna Božího; i půjdou, kteříž dobře činili, na vzkříšení života, kteříž pak zle činili, na vzkříšení soudu.“ (Jan V., 28. 29.) „Tatoť jest vůle toho, kterýž mne poslal, Otce, abych z toho, co mi dal, ničeho neztratil, ale vzkřísil to v den nejposlednější. A toto jest vůle Otce mého, který mne poslal, aby každý, kdo vidí Syna a věří v Něho, měl život věčný a ho vzkřísím v den nejposlednější.“ (Jan VI., 39. 40.)

A aby hned slova svá potvrdil skutky, vzkřísil dceru Jairovu, mládence Naimského, přítele Lazara, konečně sám v těle svém jako vítěz nad smrtí slavně z mrtvých vstal.

A jako mistr jejich tak káží svatí apoštolové; díť pak sv. Pavel: Musí zajisté toto porušitelné tělo obléci nesmrtelnost a, když smrtelné tělo obleče nesmrtelnost, tedy se naplní řeč, kteráž napsána jest: Pohlcena jest smrt ve vítězství. Kde jest, ó smrti, vítězství tvé? kde jest, ó smrti, osten tvůj?“ (I. Kor. XV., 53—55.) a jinde učí: „Tajemství pravím vám: Všickni zajisté vstaneme.“ (I. Kor. XV., 39.)

Věrou touto posilovali se sv. mučedníci, když kráčeli na smrt: „Jestliže Kristus vstal z mrtvých, i my z mrtvých vstaneme.“

Tak také po všecy věky věřila a věří Církev. Necht jsou proti tomu námitky jakékoli, které bludaři nebo mudráci pronášejí. Pravít jim sv. apoštol, jako kdysi Fillippanům: „Neboť mnozí chodí, o nichž jsem vám často pravil, nyní pak i s pláčem pravím, že jsou nepřátelé kříže Kristova, jejichž konec zahynutí, jejich bůh břicho jest a sláva v zahanbení jejich, kteříž o zemské věci stojí. Ale naše obcování jest v nebesích, odkudž také Spasitele očekáváme, Ježíše Krista, který promění tělo ponížení našeho, aby připodobněno bylo k tělu jasnosti jeho podle působení, kterýmž také může podrobiti si všecy věci“ (Fil. III., 18—21.) Protož bratři moji nejmilejší a přežádoucí stůjte pevně při svaté víře v naději na slavné vzkříšení.

IX.

O posledním soudu.

„Aj přichází Pan se všemi svatými,
aby učinil soud.“ Jud 1, 14.

Z Písma sv. i z důvodů rozumových jest průvodno, že těla naše vzkříšena budou a opět spojena s dušemi, které jen dočasně smrtí byly od těl odloučeny. Potom bude veřejný neboli poslední soud.

Neklamná jsou v té příčině svědectví Písma: „Aj přichází Pán se všemi svatými, aby učinil soud“, volá prorok Páně (Jud. I., 14.) a Pán Ježíš sám také dí: „Přichází hodina, v kteroužto všickni, kteří v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího, i půjdou ti, kteříž dobře činili na vzkříšení života, ale ti, kteří zlé věci činili, na vzkříšení soudu.“ (Jan V., 29.) a jinde dí: „Řeč, kterou jsem mluvil, tať jej souditi bude v den nejposlednější.“ (Jan XII., 48.) A sv. Pavel učí: „Všickni zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal jeden každý vlastní věci těla, jakž činil buďto dobré nebo zlé.“ (II. Kor. V., 10.)

Také rozum náš tomu nasvědčuje, že se tak státi musí, aby ukázala se před celým světem moudrost, láska, svatost a spravedlnost Boží; aby skrytá ctnost a spravedlnost, jakož i hřích a nepravost se všemi následky přišly na jevo, i zasloužené odplaty dosáhly; aby objevila a obhájila se nevina, i odhalila a zahanbila se přetvářka a šalba; aby i nad tělem, jakožto účastníkem duše v dobrém i zlém spravedlivý soud byl pronesen, a aby vůbec každý jednou se dověděl, jak všickni ostatní lidé živi byli i jakého osudu na onom světě zasloužili. Dobře tedy dí sv. Jan Zlatoústý: „Není-li soudu, není Bůh spravedlivým; není-li Bůh spravedliv, pak všecko jest marné; není ctnosti, není nepravosti.“

Proto neomylnou pravdou jsou slova Písma: „A když přijde Syn člověka ve velebnosti své a všickni andělé s ním, tedy se posadí na trůnu velebnosti své. (Mat. XXV., 32.) A shromáždění budou před Ním všickni národové, a rozdělí je po různu, jako pastýř odděluje ovce od kozlů: a postaví ovce zajisté na pravici své, kozly pak na levici.“ (Mat. XXV., 33—49.) Pak vynesena bude rozsudek, a „půjdou ti, kteří

jsou na levici do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného. (Mat. XXV., 34.)

Tak tedy poslední neb obecný soud není nic jiného, než veliké oddělení spravedlivých od hříšníků, jest vyčistění zrna dobrého od plev na humně věčnosti, jest shromáždění pšenice do stodol a svázání koukole v snopy k spálení.

Jak důležitá otázka, jest to jako poslední kámen zasažený v budově duchovní, kterou jsme těmito základními pravdami naší svaté víry vystavěli, abychom ku své potěše zvěděti mohli, bude-li v tomto velikém rozdělení více spravedlivých, nežli hříšníků, více odměněných, nežli odsouzených nebo jak řekne věčný soudce: více požehnaných, nežli zlořečených a po druhé ku kterým asi my náležeti budeme?

P o j e d n á n í.

„Bude-li více požehnaných, nežli zlořečených?“ K této otázce určitě odpověděti nelze, také Církev svatá nic v té věci neustanovila. Toť jest zajisté tajemství Boží, rovněž tak jako o čase, kdy soud bude, jak dí Písmo: „O tom pak dni a hodině nižádný neví... ani Syn, jedině Otec.“ (Mat. XIII., 32.) Dlužno tedy vyznati, že i před tímto velikým tajemstvím jest se nám jen klaněti a nikoli všetečně o něm blouhati. Než dovoleno jest, bychom výroků Písma svatého ku své potěše uvažovali.

Zkoumáme-li Písmo, tu arcíť máme příčin a důvodů dosti, bychom se soudu Božího obávali. Soud zajisté bude přísný, díť sám Spasitel: „Amen, pravím vám, že z každého slova prázdného, kteréž mluvíti budou lidé vydají počet v den soudný.“ (Mat. XII., 36.) a velice neblahou nám dává zvěst kníže apoštolské sv. Petr: „Poněvadž i spravedlivý sotva spasen bude, hříšník, kde se ukáže?“ (Petr IV., 18) a druhé kníže apoštolské důtklivě napomíná, abychom „s bázni a třesením konali spasení své.“ (Fil. II., 12.)

Podle těchto výroků Písem svatých rozumně souditi by bylo, že počet požehnaných bude mnohem menší, nežli zlořečených, tak jako vůbec v dějinách Božích vždy jen malý počet spravedlivých shledáváme. Za času potopy jediný Noe a rodina jeho byli zachráněni; ze všeho lidu israelského, který vyšel z Egypta, jenom Josue a Kaleb vešli do zaslíbené země; z měst Sodomy a Gomorhy jediný Lot zachráněn jest. A Isaiáš prorok praví, že spravedlivých jest tak málo

jako hroznů, kteréž zbývají po vinobraní nebo jako klasů, kteréž po žních zůstávají na poli. Ó jak smutné to pohlížení na soud poslední!

A v této přesmtné vyhlídce zdají se nás ještě utvzovovati slova Páně, jichž užil ku konci podobenství o vinařích, an dí: „Nebo mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených.“ (Mat. XX., 16.)

Arciť to jsou slova velikého důrazu a k největšímu zarmoucení dávají nám na rozum, že v pravdě dle výpovědi Páně počet vyvolených nebude veliký. Ovšem tak tomu jest pozorujeme-li tato slova sama o sobě, ale ve spojení s oním podobenstvím připouštějí zcela jiného výkladu. Mluvíť Pán Ježíš v tomto podobenství o dělnících, kterých za rozličné doby denní poslal na vinici svou. A hle, když byl večer, rozkázal, aby všem stejně po jednom penízi vyplaceno bylo, i těm, kteří jen jednu hodinu pracovali, i těm, kteří nesli břímě dne i horka. A tu, když někteří reptali, pravil jim: „Vezmi, co tvého jest a odejdi, chci pak i těmto posledním dáti jako tobě. Aneb zdali mi nesluší učiniti, co já chci? čili oko tvé nešlechtné jest, že já dobrý jsem? Tak budou poslední prvními a první posledními, nebo mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených.“ (Mat. XX., 1—16.)

Jistě tato poslední slova nemohou znamenati, že při posledním soudě bude více zavržených, než odměněných, ano z celé té paraboly jde spíše opak na jevo, nebo u večer, tedy při posledním soudu, udělil hospodář všem po jednom penízi dá všem stejnou odměnu v blaženosti, třeba nebyli stejně pracovali dle času, za to však zase větším úsilím práci konali. To nám tedy může býti útěchou, že ani jediný z dělníků nevyšel prázdny, každému dostalo se po jednom penízi. můžeme tedy míti za to, že mnoho, přemnoho bude spravedlivých, kterým se nebeské blaženosti dostane. Že pak Pán Ježíš přece pravil: „mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených,“ nemůže míti jiného smyslu, leč že tu na mysli má Pán ty, kteří větší mají míti odměny, kteří více omilostněni byli a také ve větší míře ctnosti oddáni byli, míní tu Pán svaté a světice a těch ovšem při porovnání k velikému celku jest a bude málo. Kdyby tomu tak nebylo, byl by Pán neřekl, že všickni, kteří povoláni byli na jeho vinici mají dostati po jednom penízi.

To právě jest nám útěchou velikou, že to byli všickni. A protož můžeme také doufati, že požehnaných bude mnoho, mnoho, mnohem více, než zavržených. K tomuto mínění oprávnňují nás i jiné výroky Písma. V podobenství o svatbě,

kteřou učinil král synu svému a ku kteréž první pozvání přijíti obmeškali, řekl král služebníkům svým: „Vyjděte na rozcestí a kteréžkoli naleznete, pozvete na svatbu, „i naplněna jest síň hodovníky; jen jediný host, který nechtěl roucha svatebního, byl vyvržen do temnosti, kde bude pláč a skřípění zubův.“ (Mat. XXII, 1—14.) Svatba zajiště znamená blaženost nebeskou; a tu praví se, že síň hodovní byla hodovníky naplněna, což zase naznačuje množství veliké, a jen jediný byl vyvržen; tedy můžeme míti opět za to, že počet požehnaných bude mnohem větší nežli zavržených.

K tomu oprávnňuje nás dále výrok Páně: „Až budu povýšen, všecko k sobě potáhnu,“ (Jan XII, 32.) ovšem že tato slova platí nejprve v tom smyslu, až bude povýšen na kříži, že na vykoupení všech lidí zemře, ale také až bude povýšen ve slávě své na nebi, že všechny také ku spasení přivesti může. Ostatně Pán Ježíš, když pravil o posledním soudu: „I přijdou spravedliví do života věčného a hříšníci do trápení věčného,“ žádného počtu neb čísla neudává a když — jak Lukáš vypravuje — se ho kdosi tázal: „Pane, jak málo jest těch, kteří spaseni budou?“ neodpověděl Pán „málo“ ani „mnoho“, nýbrž: „Snažte se vcházeti těsnou branou, neboť, pravím vám, mnozí budou hledati vjíti, a nebudou moci.“ (Luk. XIII., 23. 24.) Ovšem, jenom ti nebudou moci vjíti, kteří se zde nesnažili, o své spasení se nestarali. A sv. Tomáš učí, že Božská Prozřetelnost nikomu milosti ku spasení potřebné neodpírá, nýbrž každému ji dává, jen když sám jí nečiní překážky.

Jak veliké množství bude vyvolených, lze souditi též ze slov proroka Barucha, který pravil: „Jak veliký jest dům Boží a jak velmi veliké místo vladařství jeho! veliké jest a nemá konce; vysoké a nesmírné“ (Bar. III., 24.) a sv. Jan ve svém zjevení dí: „Viděl jsem zástup veliký, jehož žádný přechísti nemohl ze všech národů a pokolení a lidí a jazyků, ani stojí před trůnem a před obličejem Beránka, oblečení jsouce v bílé roucho a palmy v rukou jejich.“ (Apok. VII., 9.)

Ó jak potěšitelná jsou tato slova, vyvolených Božích bude počet tak veliký, že ho nikdo nebude moci spočítati! Ó svatá víro, jež tomu učíš! Ó blažená naděje, jež nás posiluješ! Ó kéž nás pobádáš k milování Toho, jenž láska jest a z lásky chce nás učiniti blaženými!

Než budu-li já, budeme-li my mezi nimi? — Veliký apoštol sv. Pavel, který tolik pro Krista Pána vykonal, dí;

„Ničeho sobě povědom nejsem,“ ale dodává „v tom však ospravedlněn nejsem“ (I. Kor. IV., 4.) a sv. Petr dí: „Poněvadž i spravedlivý sotva spasen bude, hříšník kde se ukáže?“ (I. Petr IV., 18.) a přece dotvrzuje sv. Jan: „V mnohých věcech poklesáváme všickni“ (I. Jan I., 8.) proto dí sv. Řehoř: „Co tedy učiní desky, ježto se sloupové třesou? nebo kterak nepohnutým zůstane křoví, ježto bouře hrůzy této i cedry pohybuje?“

Ach, co sobě jen počneme? Kde ubozí se octneme? Upokojme se, nejmilejší, uposlechněme slov sv. knížat apoštolských; sv. Pavel nám radí: „Kdybychom sami se soudili, nebyli bychom zajisté souzeni“ (I. Kor. XI., 31.) a sv. Petr: „Protož, bratří, více se snažte, abyste skrze dobré skutky jisté učinili své povolání a své vyvolení, nebo to činíce nehřešíte nikdy. Tak zajisté hojně vám bude dáno vjíti do věčného království Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista.“ (II. Petr I., 10.)

Pán povolal nás všecky za dělníky na vinici, budeme-li pilně pracovati, dostane se nám aspoň po jednom penízi; Pán obdařil nás hřivnami, nuže nebudme služebníky neúčinnými, ale hospodařme a těžme hřivnami, abychom, až přijde Pán, odevzdali mu užitek a pak jistě uslyšíme potěšitelná slova: „To dobře, služebníče věrný, vejdi do radosti Pána svého!“ (Mat. XXV., 21.)

OBSAH.

	Str.
I. O posledním cíli člověka. V čem záleží svrchovaná blaženost	5
II. Dojítí cíle nadpřirozeného spočívá ve víře. Kterou cestou dojdeme toho cíle	9
III. Jen zjevené náboženství vyhovuje člověku. Jedině zjevení Boží podává pravé poznání Boha	13
IV. Že zjeveného náboženství potřebí jest, dokazují kulturní dějiny. Jaký byl kulturní život národů před Kristem	17
V. Zjevení Boží skutečně se stalo. Bůh se lidem zjevil nadpřirozeným způsobem	21
VI. Pravé zjevení Boží musí býti opodstatněno proroctvími a zázraky	25
VII. Pravým zjevením Božím jest náboženství Kristovo. O tom svědčí vnitřná dobrota, výbornost a svatost a spasitelnost jeho	30

Učení o Bohu.

I. O jsoucnosti Boží. Není jistější pravdy, nežli pravdy, že Bůh jest	37
II. O Bohu trojjediném. Učení o nejsvětější Trojici Boží jest tajemství víry	42
III. O Bohu Stvořiteli. Námitky proti tomu jsou všeho základu prázdný	46

Učení o člověku.

I. Člověk stvořen jest od Boha. Všecka mínění od Bible odchylná jsou bludná a klamná	56
II. Člověk na de všechny tvory povýšen. Toto dokazuje svou duševní převahou	59
III. O nesmrtelnosti duše. Důvody o tom	64
IV. O pádu člověka. Vypravování biblické o tom jest pravdivé a má se bráti doslovně	69
V. O následcích hříchů prvotního. Pro své rodiče i pro nás	74

Učení o vykoupení lidstva.

I. Vykoupení bylo lidstvu nejvš potřebno. Důkazy o tom	84
II. Vykupitel byl lidem zaslíben a předpověděn. Bohem samým a skrze proroky	87

III. Ježíš Kristus jest onen předpověděný Vykupitel. Na něm se vyplnila všechna starozákonná proroctví	91
IV. Ježíš Kristus vše, co pro vykoupení lidstva bylo potřebí, vykonal. Jest učitelem, knězem a králem Nového zákona	97
V. Ježíš Kristus jest pravý Bůh protože má vlastnosti Boží a	102
VI. protože činil skutky, jež jedině Bůh činiti může	107

O učení Kristově.

I. O pramenech toho učení. Důkazy o pravosti sv. evangelií	116
II. Sv. evangelia obsahují pravdu. Historická o tom svědectví	119
III. O vlivu křesťanství na společnost lidskou	123
IV. Vliv křesťanství na jednotlivce. Vyplývající ze ss. svátostí a z posvátných obřadu církevních	128

Učení o Církvi.

I. Založení Církve jest dílem Božím. Právodno jest z nepatrných prostředků, jimiž Církev byla založena a rozšířena	137
II. O známkách Církve. Pravá Církev Kristova jest jedna	143
III. Církev Kristova jest svatá	149
IV. Církev Kristova jest obecná	153
V. Církev Kristova jest apoštolská	157
VI. Církev Kristova má jednu nejvyšší hlavu	160
VII. Nejvyšší hlava Církve musí býti neomylná, pokud se učení víry a mravů týká	165

Učení o životě věčném.

I., II., III. O věčnosti. Učení to podpírají tradiční podání národů, hlas rozumu a hlas víry	173, 176, 180
IV. O smrti. Co jest smrt? a proč musíme umřít?	185
V. O očištění	188
VI. O pekle	192
VII. O nebi	197
VIII. O vzkříšení	200
IX. O posledním soudu	204

Nákladem knihtiskárny Cyrillo-Methodějské (V. Kotrba) v Praze
vyšly následující spisy:

Farní matriky, jich důležitost a vedení.

Napsal Václav Honejsk.

Cena 30 kr.

ŘÍMSKÝ MISSÁL

čili

mešní kniha církve svaté,

již pro věřící v jazyk český upravil a poznámkami liturgickými
opatřil

P. PROKOP BAUDYŠ,

O. S. B.

S povolením nejdůst. kníž. arcib. konsistoře v Praze.

Stran 952. Cena brož. 2 zl., váz. v plátně 2 zl. 50 kr., váz. v kůži
2 zl. 80 kr.

Prosíme, by na výbornou knihu tu byl lid náš
upozorněn.

Didon, Ježíš Kristus

sešitem 11. jest ukončen.

Sešit obsahuje kromě dokončení textu podrobně vypracované přehledy
a ukazovatele, a ve třech barvách vřorně provedenou mapu Palaestiny

Výtečné dilo to lze dosud koupiti.

Cena seš. 50 kr.

Skvostné desky za 1 zl. expeduje nakladatelstvo.

P. T. čtenářům „Apologetických kázání“

• doporučujeme časopis:

RÁDCE DUCHOVNÍ.

Organ duchovenstva česko-moravského.

Rádce duchovní přináší ve třech svých částech — listy homiletické, listy katechetické, listy vědecké, množství pro správce duchovního potřebných pomůcek.

Rádce duchovní, dřívější Pastýř duchovní — vychází 1 měsíčně o 4—5 archových sešitech za předplatné

4 zl. na celý rok.

V Rádci duchovním ukládají své práce přední spisovatelé církevní z Čech i Moravy.

Předplatné přijímá Cyrillo-Methodějské knihkupectví (G. Franc) Praha, palác městské spořitelny.

Raďte doporučiti školní mládeži

výtečný časopis

RAJSKÁ ZAHŘÁDKA.

Rediguje *Václav Špaček.*

Každé číslo ozdobené množstvím zdařilých obrázků obsahuje nejméně 24 stran velkého formátu. Přes to je list velice levný. Celoroční předplatné **80 kr.** a na 5 výtisků jest 1 exemplář nádavkem.

Předplatné přijímá knihtiskárna Cyrillo-Methodějská (V. Kotrba) v Praze 1508—II.